

กฎหมายมฤคก

โดย

อัมมาตย์เอก พระยารามบัณฑิตสิทธิเสรีณี (เขียง สุวงศ์)

เนติบัณฑิต

ผู้พิพากษาศาลแพ่ง และอาจารย์โรงเรียนกฎหมาย

เคยรับราชการเป็นเจ้ากรมทะเบียนหุ้นส่วนแลบริษัท เจ้ากรมรักษาทรัพย์

เป็นผู้เรียบเรียงกฎหมายฉัวเมือ แลกฎหมายแผนกอื่นอีก

หนังสือรวบรวมจากกฎหมายลักษณะมฤคก ประมวล
กฎหมายแพ่งแลพาณิชย์ พระราชบัญญัติและประกาศอื่น ๆ
คำพิพากษากรรมาธิการศาลฎีกาถึง พ. ศ. ๒๔๖๘

พิมพ์ครั้งที่ ๔ พุทธศักราช ๒๔๗๒

มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากรพระนครเยี่นผู้พิมพ์

ด๑17

บัตรลงชื่อศาสตราจารย์
อภัย ตราทิพย์

ศาสตราจารย์
๖๕-๕-๗๖

สำนักหอสมุด

บรรณที่กศความจำ

พิมพ์ครั้งที่	๑	พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน	๒๕๕๕	๕๐๐	เล่ม
๑	๒	๑	๒๕๕๖	๓๐๐๐	เล่ม
๑	๓	๑	๒๕๕๗	๓๐๐๐	เล่ม
๑	๔	๑	๒๕๖๒	๑๒๓๐	เล่ม

กฎหมายมฤคก

คำนำของผู้เรียบเรียง

ครั้งที่ ๔

กฎหมายมฤคกพิมพ์ครั้งที่ ๓ จำหน่ายหมดขาดคราวมา ๘-๘ ปีแล้ว ไม่ได้พิมพ์ขึ้นใหม่ให้ทันความต้องการของผู้ศึกษา เพราะผู้เรียบเรียงไม่มีเวลาพอจะแก้ไขเพิ่มเติมให้ดีขึ้น ทั้งฉบับเก่าก็ยังมิได้มีอยู่หลายแห่ง ครั้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๐ ท่านกรรมการสถานศึกษาให้ข้าพเจ้าสอนกฎหมายแผนกแก่นักเรียนที่โรงเรียนกฎหมายข้าพเจ้าจึงจำเป็นต้องเสียเวลามาพิจารณากฎหมายแผนกนี้อีก ข้าพเจ้าต้องทำงานวันละเล็กน้อยร่วมสามปี จึงเป็นผลดังที่พิมพ์ขึ้น.

การพิมพ์ครั้งที่ ๔ ไม่ได้ซ้ำตามฉบับเก่า ข้าพเจ้าได้เขียนใหม่โดยมาก และได้แก้ไขข้อบกพร่องคำพิพากษาศาลฎีกาใส่ลงอีกจนถึงสิ้นพุทธศักราช ๒๔๖๘ หมวด ๖ ว่าด้วยผู้จัดการมฤคกนั้นข้าพเจ้าเขียนตามแนวทางกฎหมายอังกฤษเป็นหลักในการศึกษาพลางก่อน จนกว่าจะมีบทกฎหมายไทยในส่วนนี้.

คำว่ามฤคกนั้นท่านผู้รู้ภาษามากเคยเขียนตัวอักษรต่างกันถึงสามอย่าง คือ มรฎก, มรคก, แลมฤคก ในสมุทเล่มนี้เขาเป็นยคคิตามกฎหมายพระมวลดแห่งและพาณิชย์ว่า “มฤคก” เว้นไว้แต่ที่กล่าวถึง

บทกฎหมายลักษณะมรฎก ผู้เขียนไม่อาจเปลี่ยนตัวอักษรของเดิม จึง
คงใช้ว่า “มรฎก” ตามเดิม

ตั้งแต่เริ่มใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อพุทธศักราช
๒๔๖๗ แล้ว ข้อความบางแห่งเป็น^๕เหตุหาว่า บทประมวลแพ่งตั้งบท
ลักษณะมรฎกเพียงไร แลยังคงใช้อยู่เพียงไร

ข้าพเจ้าขอให้ท่านระลึกอยู่เสมอว่า คำอธิบายในเล่มนี้ยังผิดพลาด
อยู่หลายแห่ง

พจนานุกรม

ผู้เรียบเรียง

บ้านรามย์ณชิต

๒๖๐๗, ถนนสุนทรพิณ

หัวลำโพง จังหวัดพระนคร

วันที่ ๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๒

อธิบายคำย่อ

คำว่า	ให้เข้าใจว่า
กฎ. ยุคติ.	กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม
กฎ. เกษตร.	กฎเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ
กฏ. ทัณฑ์.	ลักษณะกฏ. ทัณฑ์ในกฎหมายราชบุรี
ชยด. ทัณฑ์.	ลักษณะชยด. ทัณฑ์ในกฎหมายราชบุรี
จ.	จีน
ฎีกา...../.....	คำพิพากษาศาลฎีกาที่.....รัตนโกสินทร ศก.....หรือพุทธศักราช.....
แดง—คำ	ในคดีระวาง แดงโจทก์ คำจำเลย
น.	นาย หรือหน้า
ป. แห่ง	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
พ. ออกโฉนด. ๓๒๗	พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ร.ศ. ๓๒๗
พ. ออกโฉนด. ๒	พระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดินฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๕๗
พิจ. แห่ง.	พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ศก ๓๒๗
พ. มรฎก ๓๒๓	พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะ มรฎก ร.ศ. ๓๒๓
มรฎก.	ลักษณะมรฎก (พิมพ์ไว้ในภาคผนวก)
ม.	มาตรา

คำว่า

ให้เข้าใจว่า

ก. ชาญญา.

ประมวลกฎหมายลักษณะอาชญา ร.ศ.๑๒๗

หม.

หมวก

หล.

หลวง

ฉ.

ฉำแคง

(เลขข้างท้ายลักษณะต่าง ๆ ในกฎหมายราชบุรีเป็นเลขประจำบท)

หมายเหตุแก้ไขและเพิ่มเติม

เมื่อได้พิมพ์กฎหมายมรดกกันแล้ว ผู้เรียบเรียงได้พบบางแห่ง
ยังขาดตกบกพร่อง จึงหมายเหตุไว้ดังต่อไปนี้

บท ๒๘ ควรเป็นว่า: ส่วนการตกลงแบ่งมรดกกันนั้น ก่อนใช้
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๓ ไม่ต้องทำเป็นหนังสือ สัญญา
กันด้วยปากเปล่าก็ฟ้องร้องกันได้.

บท ๓๑ ข้อข้างท้ายบทว่า: ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๘
เริ่มใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สัญญาแบ่งมรดกกันเอง
ภายหลังเริ่มใช้ประมวลกฎหมายนี้ เข้าในบัญญัติลักษณะปรานี
ปรานอมตามมาตรา ๘๕๐, ๘๕๑ และ ๘๕๒ ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือ
ชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ถ้ามิใช่ทำเป็นหนังสือ จะฟ้องร้องขอให้ศาลบังคับ
คดีไม่ได้

บท ๓๓๒ ข้อข้างท้ายบทว่า: ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๘
เป็นต้นไปสัญญาตั้งกล่าวข้างต้นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ
ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องขอให้ศาลบังคับคดีไม่ได้
ตามลักษณะปรานีปรานอม (ป. แพ่ง ม. ๘๕๐, ๘๕๑, ๘๕๒)

สารบัญ

	หน้า
หมวด ๑ ลักษณะมฤตกทั่วไป	
(๑) ขารัมภท	๓
(๒) มฤตก	๖
(๓) ทศพย์ในระวางผัวเมีย	๘
(๔) กวรมลิตธิในทศพย์ที่เป็นมฤตก	๑๐
(๕) ทศพย์มฤตกบางอย่าง	๑๘
(๖) ความตาย	๓๓
หมวด ๒ ทายาท	
(๑) ผู้ซึ่งรับมฤตกได้	๓๗
(๒) ผู้ซึ่งต้องห้ามไม่ให้รับมฤตก	๕๓
(๓) เหตุที่ทศพย์มฤตกตกเป็นของทอดวง	๖๒
หมวด ๓ วิธีแบ่งมฤตก	
(๑) วิธีแบ่งมฤตกชาย	๖๓
(๒) วิธีแบ่งมฤตกหญิง	๗๕
(๓) วิธีแบ่งมฤตกพระภิกษุสงฆ์	๘๑
(๔) วิธีแบ่งมฤตกพราหมณ์	๘๖
(๕) วิธีแบ่งมฤตกคนมีภูมิตำเนาอยู่ต่างประเทศ	๘๗

(๒)

	หน้า
(๖) วิช้แบ่งมฤตกผู้ ถอดดำตนำอิตตาม	๙๓
(๗) วิช้แบ่งมฤตกขั้มขั้น	๙๕
หมวด ๔ พินัยกรรม	
(๑) คำตั้งของเจ้ามฤตก	๓๐๑
(๒) บุคคลที่ททำพินัยกรรมได้	๓๐๓
(๓) วิช้ทำพินัยกรรม	๓๐๔
(๔) เนื้อความในพินัยกรรม	๓๐๖
(๕) ผู้ม่งพินัยกรรม	๓๐๘
(๖) การทถอนถามปากคำ	๓๑๐
(๗) จุดหมายเหตุการณ	๓๑๓
(๘) การตั้งชื่อผู้ทำพินัยกรรม	๓๑๓
(๙) การตั้งความในพินัยกรรม	๓๑๓
(๑๐) ผลของพินัยกรรม	๓๑๗
(ก) ผลเมื่อผู้ทำตาย	
(ข) พินัยกรรมให้บุตร	
(ค) ตัญญาแบ่งทรัพย์ในพินัยกรรม	
(ง) พินัยกรรมที่ไม่เกิดผล	
ไม่มีผลอันจะบังคับได้	
(๑๑) เพิกถอนพินัยกรรม	๓๒๓

(๓)

	หน้า
หมวด ๕ อายุความผิดก	
(๑) กำหนดเวลาฟ้องความ	๓๒๘
(๒) การปกครของทรัพย์สินผิดก	๓๓๘
หมวด ๖ ผู้จัดการมผิดก	
(๑) ผู้จัดการมผิดก ๓ จำพวก	๓๔๗
(๒) ผู้จัดการมผิดกโดยมีพินัยกรรม	๓๔๘
(๓) การรับช่วงหน้าที่การงานของ ผู้จัดการมผิดก	๓๕๐
(๔) การรับและบอกมัดหน้าที่ผู้จัดการมผิดก	๓๕๓
(๕) ผู้จัดการมผิดกโดยพดการตนเอง	๓๕๓
(๖) การถอดถอนผู้จัดการมผิดก	๓๕๔
(๗) หน้าที่ผู้จัดการมผิดก	๓๕๕
(๘) สิทธิเดออำนาจของผู้จัดการมผิดก	๓๖๑
(๙) ความรับผิดชอบของผู้จัดการมผิดก	๓๖๔
หมวด ๗ เบ็ดเตล็ด	
(๑) การชำระหนี้มผิดก	๓๗๐
(๒) ค่าปลงศพเจ้ามผิดก	๓๗๓
(๓) ค่าธรรมเนียมความมผิดก	๓๗๔
(๔) วิธีพิจารณาความมผิดก	๓๗๕

กฎหมายมรดก พิมพ์ครั้งที่ ๔

หมวด ๑ ลักษณะมรดกทั่วไป

(๑) อารัมภบท	๑-๔
(๒) “มรดก”	๕
(๓) ทรัพย์ในระหว่างล้มหย	๖-๑๔
(๔) กรรมสิทธิในทรัพย์ที่เป็นมรดก	๑๕-๓๕
(๕) ทรัพย์มรดกบางอย่าง	๔๐
ทรัพย์ตามกฎหมายเก่า	๔๑-๔๒
สังหาริมทรัพย์	๔๓-๔๔
อสังหาริมทรัพย์	๔๕-๖๓
ที่ดินหลายเจ้าของ	๖๒-๖๕
มรดกผู้รับจ้างของแต่ผู้ซอฝาก	๖๖
มรดกหุ้นส่วนแลบริษัท	๖๗-๖๙
กรรมสิทธิ์หนังสือ	๗๐-๗๓
เงินประกันชีวิต	๗๒-๗๓
มรดกความ	๗๔-๗๗
(๖) ความตาย	๗๘-๘๗

หมวด ๑
ลักษณะมฤตกทั่วไป

(๑) อารัมภบท

๑. คนเราเกิดมาแล้วย่อมตาย เป็นสิ่งที่เราวิงวอนแต่เพียงแต่ ถึง
ภพนั้นเกิด เราทั้งหลายยังคิดถึง การงานที่เราได้ซุกซนทำเพื่อ
ประกอบทำขึ้นด้วยน้ำพักน้ำแรง คิดถึงทรัพย์สินเงินทองเรือกสวน
ไร่นา เคหะสถานซึ่งเราได้สะสมเก็บออมไว้วันละเล็กวันละน้อยโดย
ตั้งใจทำงาน บางคนถึงตายเหงอต่างนามาหลายสิบล้าน นอกจาก
นั้นเรายังมีห่วงถึงบุตรหลานผู้ซึ่งจะต้องเป็นกำพร้าอยู่ชั่วเดี๋ยวยามัน
กับโลกนี้ภายหลังมรณกาลของเราอีก อกรรมตาโลกซึ่งย่นตาล
ให้เรากำเนิดนั้นได้ย่นตาลให้เราตายโดยผ่านน้ำใจของเราเอง แม้
แต่เราจะชวนชวนให้ชีวิตดำรงอยู่เพียงอีกสักครู่หนึ่ง ชั่วแต่จะได้
สั่งเสียมอบหมายการงานในครอบครัวของเราได้เสียแล้ว เรา
ตายแต่ตัว ทรัพย์สินเงินทองของเรายังคงอยู่ เรานำติดตัวไป
หาได้ไม่ ถ้าแม้ว่าท่านไม่ออกยกทอดกฐนหมายไว้คุ้มครองทรัพย์สิน
ของเราแล้ว ทรัพย์สินเงินทองก็จะตกอยู่ในเงื้อมมือของศาลาคณาภิ
มิตรสหาย ต่างก็แย่งแย่งฉกฉวยเอาตามชอบใจ ผลในที่สุก
ก็มักจะเห็นว่าใครถือตนว่ามีกำลังพลึงมากก็รวบเอาไว้เป็นของตนเสีย

กฎหมายมฤคก

หมด หรือมีฉันททรัพย์ก็จะระจกกระจายไม่มีเหลือ บุตรน้อย
 ผู้ซึ่งเราตั้งใจสรรสมทรัพย์ไว้ให้ ก็จะกลายเป็นคนโง่ผู้ปราศจาก
 เศรษฐถานและความคำจุน ด้วยประการฉะนี้ท่านจึงตราพระราช
 บัญญัติไว้เป็นบทบังคับถึงการแบ่งส่นปันส่วนกันตามหมเหล้า ผู้
 หนึ่งผู้ใดจะรกลักลอบเอาทรัพย์สินของเจ้ามฤคกไม่ได้ นอกจาก
 ผู้ซึ่งท่านอนุญาตไว้ในบทกฎหมาย หรือผู้ซึ่งเจ้ามฤคกได้สั่งไว้
 โดยท่านเองคลองพระราชบัญญัติ

๒. กฎหมายลักษณมฤคกซึ่งยังคงใช้ อยู่ในสมัยนั้น เป็น
 กฎหมายเก่าซึ่งโต้วาชนไว้แต่ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๓
 พระเอกาทศรถูประมาณ ๓๐๐ ปีเศษแล้ว บทบัญญัติบางแห่งเมื่อ
 เทียบกับกาลสมัยนั้น ก็น่าเห็นว่าเป็นยุคศิวิลรวม แต่ในสมัยนี้
 กิจการเลขณบธรรมนิยมเปลี่ยนแปลงสังเกตว่าแต่ก่อนมาก เมื่อ
 เอาช้อยัญญัตินั้น ๆ มาเทียบกัยสมัยนี้ ก็กลัยทำให้เห็นว่าเป็น
 ยุคศิวิลรวมแก่พลเมือง ในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอม
 เกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติแก้ไขแลเพิ่มเติม
 ลักษณมฤคก เมื่อ ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕) ทักแปลงวิธีแบ่ง
 มฤคกวางญาติของผู้ตาย แลวิธีแบ่งมฤคกหญิงที่เขียนภรรยา
 ชาย แม้ถึงปานนั้นแล้วก็ตาม ในคดีเรื่องโตที่ศาลเห็นว่า กฎหมาย
 แบ่งมฤคกฝักความยุคศิวิลรวมมาก ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้ศาลมีอำนาจนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทาน
 พระบรมราชวินิจฉัยเป็นพิเศษได้ (กฎ. ยุคศ. ที่ ๑๓)

หมดอายุ 20/04/2565

ลักษณะมรดกทั่วไป

๓. อุทาหรณ์เช่นในคดีเวรียงหนึ่ง (ฎีกา ๔๕๕/๒๒๑ อ. กั้น-อ. แพ) ยายอายุ ๘๐ ปี มีหลานชายคนหนึ่ง หลานมีภรรยาเกิดบุตรด้วยกันสองคน ยายมีกระบือ ๓๐๐ กระบือ ราคา ๘๐๐ เหรียญ ใ้ยกให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่หลานทั้งสี่ ซึ่งเป็นชอที่เล็งเห็นอยู่ด้วยกันว่า ยายคงยกให้โดยเชื่อถือว่าหลานจะเลี้ยงดูคนจนตลอดชีวิต แต่หากเป็นคราวเคราะห์หลานจึงซึ่งตายเสียก่อน เวลาตายหลานมีเงินสดอยู่ ๒๐๐ เหรียญเศษ เป็นทรัพย์สินที่หาได้ในระวางอยู่กับภรรยา บัญชีทางจึงมีว่ามรดกหลาน คือกระบือ ๓๐๐ กระบือกับเงินเหรียญ ๒๐๐ เหรียญ จะควรแบ่งอย่างไร ถ้าแม้ว่าแบ่งตามกฎหมาย มรดกหลานจะต้องตกแก่ภรรยาแลบุตรที่เท่านั้น ฝ่ายยายไม่ได้มรดก จะต้องออกตาย เพราะผิดความประสงค์ตนได้มุ่งหมายไว้ ว่าหลานจะเลี้ยงดูตนไว้

กรรมการศาลฎีกาได้นำความขึ้นกราบบังคมทูล ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แบ่งเงิน ๒๐๐ เหรียญแจกแก่บุตรส่วนหนึ่ง ภรรยาส่วนหนึ่ง แต่กระบือนั้นแบ่งเป็นสองส่วน ให้ยายของผู้ตายส่วนหนึ่ง ภรรยาของผู้ตายส่วนหนึ่ง ทั้งนี้เป็นราชธรรมพิเศษ

๔. ถึงแม้ว่าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศาลนำความกราบบังคมทูลไว้ก็จริงอยู่ แต่การที่ศาลจะกราบบังคมทูลหรือไม่เป็นบัญญัติของเวรียงหนึ่ง เพราะการถวายเวรียงขึ้นไปเพื่อทรงวินิจฉัยนั้น เทาก็เอางานซึ่งมีเจ้าหน้าที่อยู่แล้วไปเพิ่มเป็นพระราชกิจ โดยตรงขึ้น

ลักษณะมฤตกทั่วไป

มาก แต่มฤตกมีน้อยก็ต้องใช้ตามน้อย หากเท่าไรเป็นเคราะห์
ของเจ้าหนี้ แต่ส่วนผู้ตายเป็นเจ้าของหนี้ มีสิทธิเรียกร้องได้
เต็มจำนวน ที่เรียกว่าสิทธิแลหน้าที่ตกมาในกองมฤตกเป็นคัง
กล่าวมานี้ อีกนัยหนึ่งจะกล่าวว่า “กองมฤตกนั้น คือทรัพย์สิน
กับสิทธิแลหน้าที่ของผู้ตาย ซึ่งมีอยู่ภายหลังมรณกาล” ก็ได้
(มรฎก ๓ กุห็น ๓๖, ๒๖, ๓๓)

ประมวลแพ่งแลพาณิชย์มาตรา ๓๓๐ กล่าวถึงการแสดง
เจตนาว่า เมื่อเจตนาได้ส่งถึงกรณีแล้ว ถึงแม้ว่าในภาย
หลังผู้แสดงเจตนาตาย หาเป็นเหตุทำให้ความสมบูรณ์แห่งการ
แสดงเจตนา นั้นเสียไปไม่

แต่ในมาตรา ๓๔๗ มีว่า ในระหว่างที่เงื่อนไขยังมีได้ สำเร็จ
นั้น สิทธิแลหน้าที่ต่าง ๆ ของคู่กรณีมีอย่างไร จะรับมฤตก
กันตามกฎหมายก็ย่อมทำได้

แต่มีนิติกรรมบางอย่าง ที่สิทธิแลหน้าที่แห่งนิติกรรมนั้นไม่
เป็นมฤตกฤไปตกมาในกองมฤตก ความตายกระทำให้ผู้ตาย
หมดสิทธิแลพ้นจากหน้าที่ นิติกรรมอย่างนี้ได้แก่สัญญาที่กำหนด
ให้คู่สัญญากระทำการด้วยตนเอง ฤามีเงื่อนไขให้พ้นจากความ
ผูกพัน เมื่อฝ่ายหนึ่งตาย เช่น ก. มีผลัดในการขนรูป ก. รับ
สัญญาขนรูปชายให้ ข. ก. ยืนยังไม่ทันแล้วก็ตาย สิทธิของ ก.
ที่จะเรียกค่าจ้าง แลหน้าที่ของ ก. ที่จะต้องขนรูปให้ ข. ก็เป็นอัน
ระงับ ไม่เป็นมฤตกที่จะรับกันได้ แต่ถ้า ก. ได้ขนรูปให้ ข.

กฎหมายมฤตก

เสร็จแล้วจึงตาย สิทธิที่ ก. จะได้รับค่าจ้างนั้นเป็นมฤตก ก. ไม่สูญเสีย ผู้จัดการมฤตกอ้างสิทธินี้เรียกร้องค่าจ้างได้.

(๓) ททรัพย์ในระหว่างล้มเมียบ

๖. เมื่อล้มเมียบมีทรัพย์ระคนปนกันอยู่ และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ททรัพย์นั้นหาใช้มฤตกทั้งหมดไม่ได้ ต้องแบ่งส่วนของผู้ตายและผู้อยู่ก่อน ส่วนของผู้ตายจึงเป็นมฤตก

๗. ถ้าล้มหรือเมียบฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ที่รู้ว่าเป็นผู้ตายฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมฤตกเท่าไรก็คือนำให้ถือว่า ถ้าล้มเมียบอย่างนั้น ททรัพย์จะเป็นของฝ่ายใดเท่าไร เช่น ก. เป็นล้ม ข. เป็นเมียบ มีสินเกินฝ่ายละ ๓๐๐ บาท เกิดสินสมรสด้วยกัน ๓๐๐ บาท ก. ตาย ถ้าหาก ก. แล ข. อย่างกัน ก. จะได้สินเกิน ๓๐๐ บาทคืน และจะได้สินสมรส ๒๐๐ บาท รวมเป็น ๕๐๐ บาท ข. จะได้สินเกิน ๓๐๐ บาท กับสินสมรส ๓๐๐ บาท รวมเป็น ๖๐๐ บาท เพราะฉะนั้นมฤตกของ ก. ก็คือ ๓๐๐ บาท ซึ่งต้องแบ่งตามส่วนในกฎหมาย (ให้ดูฎีกาที่ ๒๕๗/๓๒๐ น. รุ้ย-น. ชิต แบ่งทรัพย์เมื่ออย่าฎาตายจากกัน ให้ดูกฎหมายล้มเมียบ)

๘. ล้มเมียบไม่ปรากฏว่ามีทุนสินเกิน แต่มีสินสมรสด้วยกัน ล้มก่อนจะตายได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้แก่บุตรบางคน ศาลฎีกาแบ่งสินสมรสเป็น ๓ ส่วน เป็นของเมียบ ๑ ส่วน เป็นของล้ม ๒ ส่วน ส่วนของล้มเป็นมฤตก ได้แก่ผู้รับมฤตกตามพินัยกรรม พระยา

ลักษณะมฤตกทั่วไป

๘

พระราชกิจจักร์ กรรมการฎีกากล่าวว่า “แย้งขึ้นตามลักษณะแย้ง
สินสมรส” (ฎีกา ๖๓๓/๑๒๒ อ. แ่ง—หนานพรหม)

๘. หญิงหม้ายมีบุตรติดมา ไ้ชายเป็นสามีใหม่ ไม่มีสิน
เดิมทั้งสองฝ่าย อยู่กินด้วยกัน ๒๕ ปี เกิดสินสมรสหลายอย่าง
ครั้งหญิงตายพิพาทขอให้แย้งสินสมรสเป็นสามส่วน เป็นของผัว
สองส่วน ของเมียหนึ่งส่วน ส่วนของเมียเป็นมฤตกซึ่งต้องแบ่ง
ในรวงผัวใหม่กับบุตรเกิดกับผัวเก่า (ฎีกา ๖๓๖/๒๔๖๒ น. เท
—น. ลย)

๓๐. วิธแย้งที่ดินมีโฉนดแผนที่ เมอผัวเมียตายจากกัน ทางวินิจฉัย
แต่อดีตและขั้ชยันกาลไม่ตรงกัน ผัวเมียมีที่ดินมีโฉนดแผนที่
ใส่ชื่อผัวเมียเป็นเจ้าของสองชื่อด้วยกัน และที่ดินนั้นเป็นสินสมรส
เมื่อผัวตาย เมียตาย เคมีศาลฎีกาตัดสินแย้งสองส่วน เป็นมฤตก
ผัวตายส่วนหนึ่ง

๓๑. ต่อมาในชั้นหลังศาลฎีกาตัดสินว่า ที่ดินโฉนดมีชื่อผัวเมีย
ทั้งสองคนถูกใส่ชื่อผัวเมียคนเดียวก็ตาม ถ้าที่ดินนั้นเป็นสิน
สมรส ต้องแบ่งอย่างสินสมรส ถ้าเป็นสินเดิมของฝ่ายใดก็ต้อง
คืนให้แก่เจ้าของ (ให้คำฎีกาที่ ๓๒๗๕/๒๔๕๖ อ. เล็ก—อ. เนย, ฎีกา
๒๙๓/๒๔๕๗ นม—แหม่ม, ฎีกา ๗๓๓/๒๔๖๒ น. กวง—น. แพ, ฎีกา
๓๓๘/๒๔๖๔ น. แหม่ม—น. ไข้, ฎีกา ๘๗๗/๒๔๖๖ นางแดง—น. วอน,
ฎีกา ๔๕๓/๒๔๖๖ น. ซา—นางไข้)

กฎหมายมรดก

๓๒. อนึ่งพระวิจารณ์พระเจ้าพญาเอกอมหลวงราชบุรีศรีนครปฐม มีความว่า “ โฉนดมีชื่อสองคนเป็นเจ้าของ ไม่จำเริญแปลว่ามีส่วนคนละครึ่ง..... ส่วนของใครจะเป็นเท่าไร ต้องแล้วแต่การ..... ” (คัดจากฎีกาย่างเรื่อง ส. ๒ น. ๕๔๘)

๓๓. เพราะฉะนั้นในเรื่องทรัพย์ร่วางฉัวเมียที่ตายจากกัน โฉนดมีชื่อฉัวฉัวเมีย ฉัวทั้งสองคนไม่เป็นการสำคัญ การที่จะแบ่งปันท้องสุดท้ายแล้วแต่ว่า ที่กินนั้นเป็นสินเดิมของฝ่ายใด ฉัวสินสมรสของฉัวเมีย

๓๔. เมื่อทราบว่าทรัพย์ส่วนของผู้ตายเท่าใด ผู้อยู่เท่าไรแล้วทรัพย์ของผู้ตายเป็นมรดกซึ่งต้อง แบ่งตามส่วนแลตามเกณฑ์ในกฎหมาย มรดกฉัวให้คู่หมวก ๓ ตอน ๓ ว่าด้วยวิธีแบ่งมรดกชายมรดกเมียให้คู่หมวก ๓ ตอน ๒ ว่าด้วยวิธีแบ่งมรดกหญิงรกรวาชชาย.

(๔) กรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่เป็นมรดก

๓๕. เมื่อผู้ใดตาย ความปกครองและกรรมสิทธิ์ในมรดกของเขาตกทอดไปได้แก่บุคคลผู้อื่นคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้ เป็นญาติญาติมิใช่ญาติก็ได้ บุคคลผู้อื่นนั้นอาจมีกรรมสิทธิ์ในมรดกของผู้ตายได้ ด้วยเหตุ ๓ ประการ คือ

- (๑) โดยได้รับส่วนแบ่ง
- (๒) โดยได้ปกครอง แสวงคนเป็นเจ้าของแต่ลำพังมานาน
- (๓) โดยผู้ตายยกให้

ลักษณะมรดกทั่วไป

๓๑

จะได้จำแนกอธิบายเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

๓๖. (๓) ในกรณีที่มรดก มีบางส่วนอันไม่สำคัญแลยุ่งยากเท่าที่จะแบ่งทรัพย์สินออกเป็นภาคเป็นส่วน ศาลต้องพิจารณาวัตถุประสงค์แห่งมรดกและชั้นบุคคลที่จะรับส่วนแบ่ง เจ้ามรดกเป็นชาย, เป็นหญิง, เป็นผู้มั่งมีบรรดาศักดิ์, ฤๅชนสามัญ, มีเกณฑ์แบ่งต่างกัน ส่วนมรดกนั้นได้แก่ปีติามารดาบุตรภรรยาและสาขาญาติของผู้ตาย เว้นไว้แต่มีพินัยกรรม กฎหมายกำหนดไว้เป็นภาค ๆ แลลำดับชั้นญาติสนิทแลญาติห่างที่จะรับมรดกได้แลไม่ได้ การแบ่งส่วนตามกฎหมายนี้ได้อธิบายโดยละเอียดต่อไปในหมวด ๓.
๓๗. ปีติามารดา ภรรยา บุตร หลาน สาขาญาติของผู้ตาย ซึ่งจะรับมรดกได้ ต้องมีชีวิตอยู่ภายหลังมรณกาลของเจ้ามรดก ถ้าแม้ว่าตายเสียก่อนเจ้ามรดกแล้ว ผู้นั้นไม่มีส่วนที่จะได้รับมรดกที่เกี่ยว เว้นไว้แต่ผู้ที่ตายก่อนเป็นญาติ มีผู้สืบสายโลหิตอยู่ แลมีบทกฎหมายบังคับไว้จำเพาะให้ ผู้สืบสายโลหิตรับส่วนของบิดาตนได้
๓๘. ถ้าเจ้ามรดก กับผู้ ซึ่งควรจะเป็นทายาทตายเสียในขณะเดียวกัน ในการแบ่งมรดกให้นับเหมือนหนึ่งว่าทายาทตายก่อนเจ้ามรดก เช่นบิดากับบุตรตกเครื่องบินตายพร้อมกัน ในการแบ่งมรดกบิดาต้องแบ่งเหมือนหนึ่งบุตรนั้นตายก่อนบิดา และในการแบ่งมรดกบุตร ต้องแบ่งเหมือนหนึ่งบิดาตายก่อนแล้ว ฤๅเช่นสามีภรรยา

กฎหมายมรดก

ตั้งอสนีบาตตายพร้อมกัน ในการแบ่งมรดกสามี ต้องแบ่งอย่างมรดกชายไม่มีภรรยา แต่ในการแบ่งมรดกภรรยาต้องแบ่งอย่างมรดกหญิงหม้าย

- ๓๘. ทายาทจะได้ รั้งส่วนแบ่งมรดกของคนได้ มีอยู่ ๓ วิธี คือ
 - (๑) ญาติบางคนยื่นฟ้องขอให้ศาลแบ่ง
 - (๒) ทายาทตกลงแบ่งกันเสียเอง
 - (๓) ผู้จัดการมรดกจัดแบ่งให้

๓๙. เมื่อมีคดีมรดกเกิดขึ้นในศาล โดยทายาทคนหนึ่งเป็นโจทก์ฟ้องทายาทอื่น ๆ ที่ประสงค์จะรั้งส่วนมรดกมีสิทธิยื่นคำร้องเข้าในสำนวนคดีนั้นแสดงตนเป็นญาติชั้นนั้น ๆ และขอส่วนมรดก

๔๐. ถ้าทายาทคนใดไม่ได้ยื่นคำร้องขอส่วนมรดกของตน ด้กษณมรดกขท ๔๖ บัญญัติว่า ญาติผู้ใดรู้แล้วว่าเขาฟ้องมรดกกัน แต่ไม่ได้ร้องขอส่วนแบ่ง ขอให้ส่วนแบ่งเลย และในลักษณะมรดกขท ๔๗ ว่า ถ้าญาติไปราชการไกลให้ทำส่วนแบ่งมอขให้ญาติที่สนิทรักษาไว้ให้

แต่พระราชบัญญัติเพิ่มเติมลักษณมรดกคก ๒๓ มาตรา ๔ มีว่า “ถ้าผู้มรดกพมมีญาติอื่นอีกที่ควรได้รั้งมรดกตามกฎหมาย แต่คนพวกนั้นห้ามาร้องขอไม่ ศาลมีอำนาจเรียกตัวมาถามว่าจะขอส่วนจกไม่ ถ้าอยู่บ้านอื่นเมืองไกล จะเรียกมาถามไม่ได้ ให้ผู้จัดการแบ่ง จะเป็นญาติจกใคร ๆ ก็ก่เกี่ยวข้องไว้ให้”

ลักษณะมรดกทั่วไป

๒๒. ถ้าไม่มีญาติที่สมควรจะรับมรดกบางส่วนมรดกไว้ให้แก่ผู้ไม่อยู่
ส่วนมรดกอันใดแก่ผู้ไม่อยู่นั้น ชอบที่จะนำส่งยังสำนักงานวางทรัพย์สิน
ตามมาตรา ๓๓๑, ๓๓๓ และ ๓๓๔ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๒๓. ฟ้องขอให้ศาลแบ่งมรดก ตามธรรมดาต้องฟ้องภายในปี ๑
นับตั้งแต่มรณกาลของเจ้ามรดก (รัชฟ้อง ๒๑ คู่หมวก & อายุความ
มรดก) ถ้าญาติคนใดควรได้ รัชมรดกตามกฎหมาย แลได้
ปกครองทรัพย์สินมรดกมาโดยทางปรักษ์เกินกว่าปี ๑ ญาติอื่น ๆ
ฟ้องขอให้เรียกทรัพย์สินนั้นมาแบ่งไม่ได้ แต่ถ้าญาติหลายคนได้
ปกครองมรดกนั้นมาด้วยกัน มรดกนั้นเป็นของกลางในระหว่างญาติ
ที่ปกครองมาด้วยกัน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องขอให้ศาลแบ่งได้ถึง
เกินปี ๑ แล้วยกคดี (ฎีกา ๑๘๘/๑๓๘ ข. ขำ-น. โท)

๒๔. เพราะฉะนั้นการแบ่งมรดกเมื่อพ้นปี ๑ แล้วย จึงเป็นดังนี้ คือ
(๑) สิ่งใดที่ยังปกครองอยู่ด้วยกันแบ่งได้ตามส่วนในกฎหมาย
(๒) สิ่งใดที่ไม่ได้ปกครองด้วยกันไม่ต้องแบ่ง (ฎีกา ๒๑๕/๑๒๘
ข. รุ-น.บุตร. คู่หมวก & คชน ๒)

๒๕. อนึ่งคดีมรดกถ้าโจทก์จำเลยเป็นความกัน จนศาลตัดสินแบ่ง
เสร็จไปหนหนึ่งแล้ว ต่อมาภายหลังปรากฏว่ายังมีทายมรดกเหลือ
อยู่อีก แลต่างฝ่ายได้ปกครองมาด้วยกันดังนี้ ฟ้องขอให้แบ่งกัน
อีกได้ (ฎีกา ๑๔๘/๒๔๖๗ นางรีย-นางพลอย)

กฎหมายมรดก

๒๖. คู่สมรสที่โจทก์ฟ้องขอให้ศาลเรียกทรัพย์สินมรดกมาแบ่ง ศาล
ตัดสินไว้ ๒ อย่าง ศาลพิจารณาแลพิพากษาแบ่งส่วนมรดกเสร็จสิ้น
ไปทีเดียวยังหนึ่ง ฎีกาตั้งผู้พิทักษ์มรดกให้จัดการตามกฎหมาย
ฎีกาตามพินัยกรรมอีกอย่างหนึ่ง สุดแต่ศาลจะเห็นเป็นการสมควร
แก่รูปความ

๒๗. ในการแบ่งมรดกไม่ต้องฟ้องขอให้ศาลแบ่งเสมอไป บรรดา
ญาติที่จะได้รับมรดกด้วยกันตกลงแบ่งปันมรดกกันเองก็ได้ แลเมื่อ
แบ่งปันกันเสร็จแล้วไปแล้วจะเรียกคืนมาแบ่งปันกันใหม่ไม่ได้ แลถ้า
ยังไม่ได้แบ่งปันกันตามสัญญา ผู้เสียหายฟ้องขอให้ศาลบังคับให้
แบ่งตามสัญญาได้

๒๘. ส่วนการตกลงแบ่งปันมรดกกันนั้น ไม่ต้องทำเป็นหนังสือ
สัญญากันด้วยปากเปล่าก็ฟ้องร้องกันได้ อีกประการหนึ่งส่วนที่
ตกลงจะแบ่งปันกัน ก็ไม่ต้องแบ่งตามส่วนตามเกณฑ์ในกฎหมาย
จะตกลงแบ่งกันอย่างไรอย่างไรก็ได้ (มรฎก ๔๔ แล ๔๕)

๒๙. ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๗๓/๑๒๓ อ.สุน—ขุน โภคณ โจทก์
เป็นบุตรแลจำเลยเป็นบุตรเขยของผู้ตาย จำเลยเป็นผู้รักษาททรัพย์
มรดกอยู่ โจทก์จำเลยสัญญากันว่าที่กินกับเรือนให้เป็นของโจทก์
จำเลยจะมอบให้ โจทก์ปกครองในเคอน ๓๐ ไร่เขียนสัญญาลงไว้เป็น
ลายลักษณ์อักษร แต่ไม่ได้ลงชื่อเป็นสำคัญ ครั้นถึงเคอน ๓๐
จำเลยไม่มอบที่กินกับเรือนให้ โจทก์ตามสัญญา โจทก์จึงฟ้อง

หมคฉวย 20/04/2565

ลักษณะมรดกทั่วไป

ขอให้ศาลบังคับ ศาลฎีกาพิพากษาว่า สัญญาอย่างนี้ฟังได้ แล ศาลยอมบังคับจำเลย

๓๐. ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๐/๒๔๕๖ น.ห้วง—อ.เนย ก. เป็นสามี ข. เป็นภรรยา ก. มีภรรยาสองแปลง เมื่อก. บ่วยหนัก ก. สั่งไว้ว่า แปลงหนึ่งให้ยกให้แก่ ค. บุตรที่เกิดด้วยภรรยาอื่น อีกแปลงหนึ่งยกให้ ข. และให้ ข. ใช้นั้นแทน ก. ๔๘๐ บาท คำสั่งเช่นนี้ตามกฎหมายใช้ไม่ได้ แต่ครั้ง ก. ตายแล้ว ข. กับ ค. ตกลงแบ่งกันตามคำสั่งของ ก. มีพระยานรู้เห็น ศาลฎีกาตัดสินให้ยื่นใช้ตามความตกลงนั้น

๓๑. ก. กับ ข. ได้ร่วมมรดกข้าง ๑ เชือก ตกลงกันตีราคาข้างนั้น ถ้าฝ่ายใดเอาข้างนั้นไว้เป็นสิทธิของตนผู้เดียว ให้ ใช้เงินราคาข้างครึ่งหนึ่งแก่อีกฝ่ายหนึ่ง พิจารณาว่าเป็นสัญญาแบ่งมรดก ไม่ใช่สัญญาซื้อขายข้าง (ฎีกา ๕๒๐/๒๔๖๓ นางพรชัย—นายเข้า)

(ฎีกา ๕๗๘/๑๔๖๔ น. เทศ—น. จัน เป็นตัวอย่างในข้อนี้ คู่ๆกัน)

๓๒. ฟังกำหนดว่าสัญญาแบ่งมรดกกับตนเองซึ่งสมบูรณ์พร้อมตามลักษณะสัญญาธรรมดา กล่าวคือไม่มีการฉ้อฉลข่มขู่กัน ผู้คู่สัญญาไม่ใช่ผู้เยาว์ ไม่ใช่บุคคลวิกลจริต ฤๅบุคคลเสมือนไร้ความสามารถ ถ้าแม้ว่าสัญญาแบ่งมรดกไม่สมบูรณ์พร้อมตามลักษณะสัญญา สัญญานั้นเป็นโมฆะ ซึ่งฝ่ายผู้เสียหายอาจฟ้อง

กฎหมายมรดก

เสียได้ (๓๗ ประมวลแพ่ง ม. ๑๗ ถึง ๔๓, ฎีกา ๖๘/๒๔๖๖ นางคำ
—น. อิน แลฎีกาที่ ๑๓๕๕/๒๔๖๗ นางเนี้ย—น. ฮุง)

ผู้รับมรดกคนใดเป็นผู้เยาว์ จะทำสัญญาแบ่งมรดกเองไม่ได้
ต้องให้ผู้ปกครอง (ผู้แทนโดยชอบธรรม) ทำสัญญาแทน
สัญญาแบ่งมรดก ซึ่งผู้ปกครองทำแทนผู้เยาว์ดังนี้ ถ้าผู้ปกครอง
ผิดสัญญาทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเสียหาย ผู้เสียหายฟ้องผู้
ปกครองผู้เยาว์ได้ และผู้ปกครองต้องใช้ค่าเสียหายนั้น โดยเอา
ทรัพย์สินของผู้เยาว์ออกใช้ (ฎีกา ๘๗๔/๒๔๖๘ นางเทศ—น. โฮก)

๓๓. เมื่อศาลพิพากษาว่าสัญญาแบ่งมรดกกราบไต่เป็นโมฆะ และ
ให้เพิกถอนเพราะขาดความสมบูรณ์ตั้งกล่าวแล้ว ททรัพย์มรดกนั้น
ต้องแบ่งกันตามส่วนในกฎหมาย เหมือนหนึ่งไม่มีสัญญาแก่กัน
(ฎีกา ๑๓๕๕/๒๔๖๗ นางเนี้ย—น. ฮุง)

๓๔. ปัญหาว่าสัญญาแบ่งมรดกกันเองอันพึงฟ้องขอให้ศาลบังคับ
ไต่กัน ต้องเป็นสัญญาแต่ในระวางญาติที่มีสิทธิตามกฎหมายจะได้
ส่วนแบ่งมรดกเท่านั้น ฤ็ในระวางญาติอื่นซึ่งไม่มีสิทธิจะไต่ด้วย
มรดกตามกฎหมายด้วยก็ได้ เช่นน้องผู้ตายกับบุตรผู้ตายทำสัญญา
แบ่งทรัพย์กันเป็นคั้น ถ้าแม้ว่าแบ่งกันตามกฎหมาย น้องจะไม่ได้
ส่วนมรดกเลย เพราะผู้ตายมีบุตรสืบสายโลหิตอยู่แล้ว

๓๕. ในการแบ่งมรดก นอกจากศาลแบ่งให้ญาติคติดกลงแบ่งกัน
เอง ผู้ใดผู้หนึ่งยังอาจไต่รับแบ่งตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดกตามส่วน
ในกฎหมาย ฤ็พินัยกรรมของเจ้ามรดกได้ ให้คู่ต่อสู้ไต่ในหมวด ๖

ลักษณะมรดกทั่วไป

๓๗

๓๖. (๒) มรดกที่ผู้ใดปกครองมาจะเป็นกรรมสิทธิ์ใดเมื่อไรนั้น อธิบายไว้ในหมวด ๕ ตอน ๒

๓๗. (๓) ได้กล่าวมาแล้วว่าบุคคลอาจได้กรรมสิทธิ์ทรัพย์สินมรดก โดยผู้ตายยกให้ การให้มรดกนั้นอย่าเข้าใจปนกับการยกทรัพย์สิน ให้เป็นสิทธิแก่ใครแต่ในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ การให้มรดกนั้น หมายความว่าทำให้เป็นสิทธิต่อเมื่อผู้ให้ตาย ในการให้ทรัพย์สินมรดก นั้น กฎหมายบังคับโดยตระเพาะว่าต้องให้ โดยทำพินัยกรรม ให้ โดยวิธีอื่นใช้ไม่ได้ (ย. แห่ง ม. ๕๓๖ ดูหมวด ๔ ว่าด้วย พินัยกรรม)

๓๘. อนึ่งถ้าเจ้ามรดกเมื่อก่อนตายได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้ แก่ผู้ใด แต่ไม่หมด ทรัพย์สินที่เหลือจากสิ่งไว้ในพินัยกรรมนั้น ต้องแบ่งตามกฎหมาย นายแดงมีเงินอยู่ ๑๐๐ ซึ่ง ทำพินัยกรรม ยกให้นายขาวครึ่ง ๕๐ ซึ่ง นางคำภรรยา ๒๐ ซึ่ง ยังเหลือ ๗๐ ซึ่ง เมื่อนายแดงตาย เงิน ๗๐ ซึ่งนั้นต้องแบ่งให้แก่ทายาทของนายแดง ตามส่วนในกฎหมาย

๓๙. ได้กล่าวมาแล้วว่ากรรมสิทธิ์ทรัพย์สิน ของผู้ตายจะตกทอดไปแก่ บุคคลอื่นด้วยเหตุ ๓ ประการ แต่อาจไม่มีผู้ใดมารับส่วนแบ่ง ไม่มีใครจะใคร่เข้าครอบครอง และทั้งผู้ตายก็ไม่ใคร่ยกให้ใคร เพราะฉะนั้นถ้าแม้ว่าผู้ใดตาย หากภรรยาสามีและญาติ ซึ่งควรจะได้รับ มรดกไม่ได้เสียเลยก็เดี๋ยว ทรัพย์สินมรดกทั้งหมดนั้นให้ส่งเข้า

หมวด

กฎหมายมรดก

ทั้งพระคลังหลวง เช่น ก. ตาย บุตรภรรยา ก. เป็นความมรดกกันในศาล ในระหว่างพิจารณาบุตรภรรยา ก. ตายตามกันไปหมด แลปรากฏว่าตระกูลของ ก. เป็นอันสูญสิ้นทั้งนี้ ศาลจะส่งทรัพย์มรดกทั้งหมดนั้นไว้เป็นของหลวง (มรฎก ๔๘,๓๔ คู่หมัด ๒ ตอน ๑ ข้อ ๘)

(๕) ทรัพย์มรดกบางอย่าง

๔๐. คำว่าทรัพย์นั้นมิจำแนกไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๘ ถึง ๑๑๓ แต่ทรัพย์สินอันเป็นมรดกควรจำแนกออกพิจารณาเป็น ๓ ประเภท คือ

(๑) สหทรัพย์ คือสิ่งของอันเลื่อนไปจากที่ใด เช่น ช้าง ม้า รถ แลเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

(๒) อสังหาริมทรัพย์ คือทรัพย์ที่เคลื่อนจากที่ไม่ได้ ได้แก่ ที่ดิน แลสรรพสิ่งติดต่อกับที่ดิน

(๓) สิทธิตามกฎหมายสมมุติชนให้เป็นทรัพย์สินอันบุคคลมีกรรมสิทธิได้ เช่นกรรมสิทธิผู้เช่าหนังสือ และสิทธิตามกฎหมายยอมให้โอนกันได้แลรับมรดกกันได้

ทรัพย์ตามกฎหมายเก่า

๔๑. ในกฎหมายเก่ามีกล่าวถึงทรัพย์สองประเภทเสมอ ๆ คือสวัสดียัญและอวัสดียัญ แลอวัสดียัญ คือทรัพย์ที่มีชีวิตเช่น ช้าง

หมดอัย 20/04/25๕5

ทรัพย์สินมรดกบางอย่าง

๑๗

น้ำ และทรัพย์สินที่ไม่มีชีวิต แต่การแย่งประเภททรัพย์สินทำงานของมัน
ไม่มีประโยชน์สำหรับกฎหมายแผนกนี้

๔๒. ตามธรรมดาถ้าเกิดฟ้องคดีมรดกกันในศาล มรดกนั้นเป็น
ทรัพย์สินชนิดใดก็ตาม ศาลจะสั่งให้จำหน่ายออกเป็นตัวเงิน แล้ว
จึงแย่ง แต่ถ้าแบ่งมรดกกันเอง ก็ไม่จำเป็นต้องจำหน่ายทรัพย์สิน
เป็นตัวเงินเสียก่อน เพราะฉะนั้นจึงควรพิจารณาว่าทรัพย์สินมรดกตก
เป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้รับมรดกเมื่อไร และผู้รับมรดกมีหน้าที่ต้อง
ปฏิบัติกิจการอย่างไร

สังหาริมทรัพย์

๔๓. มรดกที่เป็นสังหาริมทรัพย์ ถ้าแม้ว่าตกลงแบ่งกันแล้ว ผู้รับ
มรดกมีกรรมสิทธิ์ในทันที เมื่อทรัพย์สินตกถึงมือคน เช่น ก. ขาย
มีสังหาริมทรัพย์เป็นมรดก คือ แพร่ ๑ ตัว จักรยาน ๑ คัน ฝาพน ๑
ก๊อช. ค. ง. เศรษฐกิจผู้ขายตกลงแบ่งทรัพย์สินกันเอง ข. ใต้แพร ค. ใต้
จักรยาน แดง ง. ใต้ฝาพน ๑ ก๊อช. แล้วต่างคนก็เข้าครอบครองเป็น
ของตน ข. มีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของแพรนับตั้งแต่วันที่ข. ไป
เป็นเจ้าของตน

๔๔. แต่มีสังหาริมทรัพย์บางสิ่ง ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ โดยจำเพาะ
ต้องพิจารณากฎหมายแผนกนั้น ๆ เป็นอย่าง ๆ เช่น รถยนต์ เรือ
หม้อ และสัตว์พาหนะที่จดทะเบียน

กฎหมายมรดก

อสังหาริมทรัพย์

๔๕. มรดกที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ ต้องพิจารณาว่าเป็นที่ดินชนิดไร
 ที่ดินที่เจ้าของมรดกส่งสำคัญอย่างเก่า หรือเจ้าของไม่มีหนังสือ
 สำคัญสำหรับที่ดินเลย (ซึ่งไม่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติการ
 ออกโฉนดที่ดิน ศก ๓๒๗) ถ้าผู้รับมรดกได้ปกครองใช้สิทธิเป็น
 เจ้าของมานานกว่า ๑ ปีแล้ว ก็อาจอ้างกรรมสิทธิ์ได้ (ประมวล ๖
 ตอน ๓)

๔๖. แต่ส่วนที่ดินที่ได้โฉนดแผนที่แล้ว หรือได้ชื้อโดยได้ส่วน
 หรือโยนนำสำหรับรับโฉนดแผนที่แล้ว แลเจ้าของตาย ผู้ใดรับมรดก
 ต้องขอโอนทะเบียนใส่ชื่อตนในหนังสือสำคัญนั้น ๆ ที่ดินจึงจะเป็น
 กรรมสิทธิ์แก่ตนได้ตามกฎหมาย แลในการขอโอนทะเบียนนั้น
 ถ้าผู้รับมรดกมีหลายคน จะใส่ชื่อผู้รับมรดกทั้งหมดด้วยกันก็ได้
 (พ. โฉนดที่ดิน ๓๒๗ ม. ๕๒.๕๓)

๔๗. ตามพระราชบัญญัติออกโฉนดฉบับที่ ๒ มาตรา ๓ ผู้ใดมีอำนาจ
 รับส่วนมรดกที่ดินรายใด ถึงแม้ว่าโฉนดหรือโยได้ส่วนแลโยนำ
 ไม่ได้ชื้อในมือตน ก็ขอโอนใส่ชื่อตนในหนังสือสำคัญนั้นได้ แล
 เจ้าพนักงานมีอำนาจเรียกหนังสือสำคัญนั้นจากผู้ทรงภาษามายักไว้ได้
 จนกว่าจะได้แก่ทะเบียนให้ผู้รับมรดกตามขอ

๔๘. ผู้หนึ่งผู้ใดชื้อขึ้นไม่ส่งโฉนดหรือโยได้ส่วนโยนนำให้แก่เจ้าพนักงาน
 ตามเรียก มีโทษปรับวันหนึ่งไม่เกิน ๑ บาท ตามเวลาที่โยนนำ

ทรัพย์สินมรดกบางอย่าง

๒๑

หนังสือเหล่านี้ไป ถ้าไม่เสียค่าปรับให้จำคุกแทนค่าปรับตามกฎหมาย
ลักษณะอาญา เจ้าพนักงานจะต้องออกไปยังกรมอัยการ ให้ฟ้อง
ขอให้ศาลลงโทษตามที่ว่าน (กฎ เกษตร ๑๗ ข้อ ๕)

๕๘. เมื่อผู้รับมรดกขอโอนทะเบียนใส่ชื่อตนในโฉนด เจ้าพนักงาน
จะออกประกาศโฆษณา ๓๐ วัน เมื่อพ้นเขตแล้วจึงโอนได้ หรือถ้า
มีผู้มาคัดค้าน เจ้าพนักงานก็จะไปจัดการต่อไป (พ. ออกโฉนด
๑๒๗ มี. ๕๒,๕๓)

๕๙. ส่วนการต่อไปที่เจ้าพนักงานจะกระทำนั้น กฎเสนาบดีกระทรวง
เกษตราธิการที่ ๑๗ วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๘ กำหนดไว้เป็น
สองแผนก คือ ทดินมรดกที่มีพินัยกรรม ๑ แลทดินมรดกที่ไม่มี
พินัยกรรม ๑ ดังต่อไปนี้

มรดกที่มีพินัยกรรม

๕๙. ถ้าผู้ที่มาขอลงชื่อตนในโฉนดอ้างว่าได้รับมรดกโดยมีพินัยกรรม
เป็นสำคัญ เจ้าพนักงานที่ตนจะเรียกพินัยกรรมมาดู เมื่อปรากฏ
ว่าผู้ขอมีส่วนได้ ในที่ดินมรดกนั้นแล้ว ก็ประกาศมรดกตามเคย
(กฎ เกษตร. ๑๗ ข้อ ๓)

๕๙. ถ้าผู้ขอไม่สามารถนำพินัยกรรมแลโฉนดมาได้ โดยอยู่กับผู้
เจ้าพนักงานจะเรียกเอาพินัยกรรม แลโฉนดจากผู้อื่นนั้นมาตาม
อำนาจที่มีอยู่ แลเมื่อได้แล้ว ก็ระงับผู้ควรได้มรดกตามพินัยกรรม
มาพร้อมกัน เมื่อตกลงกันแล้ว ก็ประกาศมรดกตามเคย และ
แก้ทะเบียนตามประสงค์ (กฎ เกษตร. ๑๗ ข้อ ๒)

กฎหมายมรดก

ถ้าไม่ตกลงกันด้วยประการใด เจ้าพนักงานที่ดินจะสั่งให้ผู้
 ที่โต้แย้งพินัยกรรมเป็นโจทก์ฟ้องบังคับศาลภายในกำหนดเวลา (ซึ่งจะ
 กล่าวต่อไป) และออกประกาศมรดกพร้อมกันไปด้วย เพื่อผู้
 คนที่ไม่ได้มาประชุมจะโต้ทราขเวรอง ถ้าฝ่ายผู้โต้แย้งพินัยกรรมไม่ได้
 ฟ้องร้องในกำหนด เจ้าพนักงานก็จะแก้ไขทะเบียนออนไลน์ให้
 ฝายหนึ่งไป (กฎ. เกษตร. ๑๗ ข้อ ๓)

๕๓. ถ้าเจ้าพนักงานไม่ได้พินัยกรรมมาดู เป็นหน้าที่ของผู้ที่อ้าง
 ถึงพินัยกรรมนั้นต้องชวนชววยทามาเองสูกแต่จะหาได้ หรือจะ
 ไปฟ้องร้องต่อศาลขอให้บังคับให้ผู้ใดส่งให้ ระวังที่ยังไม่
 ุ้เห็นพินัยกรรมนั้น เจ้าพนักงานจะถือเหมือนเป็นมรดกที่ไม่มี
 พินัยกรรม (กฎ. เกษตร. ๑๗ ข้อ ๔)

มรดกที่ไม่มีพินัยกรรม

๕๔. ถ้าผู้ใดของสองข้อคนในโอนคแลทะเบียนโดยอ้างว่าได้รับมรดก
 เจ้าพนักงานที่ดินต้องสอบถามผู้ขอว่า เป็นผัวเมียหรือเป็นญาติ
 ชั้นไรกับเจ้าของโอนค เพื่อให้รู้ว่าเป็นผู้ควรรับมรดกได้หรือ
 ไม่ ถ้าไม่เป็นผู้ควรรับมรดกได้ แต่ไม่มีโอนคนำมาให้ดูด้วย
 เจ้าพนักงานไม่ต้องทำอะไรอีก แต่ถ้ามีโอนคนำมาให้ดู เจ้าพนักงาน
 งานก็จะประกาศมรดกตามเคย เพื่อให้ญาติมีตัวมายังหอทะเบียน
 เจ้าพนักงานจะไล่ไล่ส่วนต่อไปให้รู้ว่าใครเป็นผู้รับมรดก ถ้าตก
 ลงกันไ้ ก็จะไ้จดทะเบียนตามตกลงนั้น ถ้าตกลงกันไม่ได้

ทรัพย์สินมรดกบางอย่าง

๒๓

เจ้าพนักงานจะได้สั่งให้ผู้ใดแย่งที่จะเห็นว่าไม่มีสิทธิรับมรดกไปเป็นโจทก์ฟ้องขังศาล ภายในกำหนดเวลา (ซึ่งจะกล่าวต่อไป) ถ้าไม่ได้ฟ้องร้องกันจนพ้นกำหนด เจ้าพนักงานก็จะแก้ทะเบียนให้อีกฝ่ายหนึ่งไป (กฎ. เกษตร. ๓๗ ข้อ ๖,๗)

๕๕. ถ้าผู้ใดมาขอแก้ทะเบียนแลเจ้าพนักงานได้ส่วนเห็นว่าเป็นผู้ควรรับมรดกผู้ตายได้แล้ว เจ้าพนักงานจะออกประกาศมรดก ถ้าไม่มีใครโต้แย้ง เจ้าพนักงานก็จะเรียกไปประชุมพร้อมกัน ถ้าตกลงกันได้ เจ้าพนักงานก็จะจดทะเบียนตามตกลงนั้น ถ้าตกลงกันไม่ได้ เจ้าพนักงานจะสั่งผู้ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายให้ไปเป็นโจทก์ฟ้องขังศาลภายในเวลากำหนด ถ้าแม้ว่าไม่ได้ฟ้องร้องกันจนพ้นกำหนด เจ้าพนักงานก็จะแก้ทะเบียนให้อีกฝ่ายหนึ่งไป (กฎ. เกษตร. ๓๗ ข้อ ๘)

๕๖. ถ้าผู้ที่มีอำนาจรับมรดกได้มาขอประกาศแก้ทะเบียน แต่ไม่สามารถนำโฉนดมาได้ด้วยผู้อื่นยกไว้ เจ้าพนักงานจะเรียกโฉนดมาดูตามอำนาจที่มีอยู่ แลขอกู้ถือโฉนดให้รู้เรื่องด้วยเมื่อได้โฉนดมาแล้วจะออกประกาศมรดกตามเคย ถ้าตกลงกันได้ ก็ให้แก้ทะเบียนตามตกลงนั้น ถ้าตกลงกันไม่ได้ ก็สั่งให้คืนข้อไม่ถูกต้องกฎหมายไปฟ้องร้องภายในเวลากำหนด แม้ว่าจะไม่ได้ฟ้องร้องกันจนพ้นกำหนด เจ้าพนักงานก็จะแก้ทะเบียนให้อีกฝ่ายหนึ่งไป ถ้าไม่ได้โฉนดมา เจ้าพนักงานต้องออกไปยังกรมที่ดิน ให้ฟ้องเอาโทษตามกฎหมาย (กฎ. เกษตร. ๓๗ ข้อ ๙)

๕๗. ทักกล่าวข้างต้นว่า “ตกลง” แล “ไม่ตกลง” นั้น ในเรื่องมรดกที่มีพินัยกรรมกักหรือไม่มีพินัยกรรมกัก ไม่จำเป็นต้องตกลงโดยละเอียดทุกประการ เมื่อตกลงว่ามีส่วนได้แล้ว ก็จกตกลงในโฉนดได้ ส่วนมากน้อยประการใด ที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะได้รัยในกันแลกันนั้น ไม่ใช่กังวลของหอทะเบียน ค่าความต้องไปว่ากันเองเป็นต้นตกลงกันไว้ว่า ก. กับ ข. มีส่วนได้ทั้งสองฝ่าย แต่ ก. ว่าควรได้คนละครึ่ง ข. ว่า ข. ควรได้มากกว่า ก. เจ้าพนักงานจกซื้อ ก. กับ ข. ลงในโฉนดได้ว่าเป็นเจ้าของที่ดิน เป็นหน้าที่ของ ก. กับ ข. จะไปว่ากันเองในศาลว่า ส่วนของใครมากน้อยเท่าใด ถ้าไม่ตกลงว่าใครจะเป็นผู้ถือโฉนดต่อไป เจ้าพนักงานจะรียฝากโฉนดไว้ ในระวางที่จะยื่นความกัน (กฎ. เกษตร. ๓๗ ข้อ ๓๒)

๕๘. ถ้ามีผู้ขอแก้ทะเบียนทางมรดก และมีผู้โต้แย้งอ้างว่า ผู้ขอขาดปกครอง เจ้าพนักงานจะพิจารณาว่า ขาดปกครองจริงหรือไม่ ถ้ายังไม่ขาด ข้อโต้แย้งนั้นต้องตกไป ถ้าขาดปกครอง ให้ผู้โต้แย้งที่อ้างว่าขาดปกครองนั้นไปเป็นโจทก์ ด้วยเหตุว่าถ้าผู้เป็นเจ้าของที่ดินโดยได้ปกครองมาเกินย ควรมาขอแก้ทะเบียนตนที่จะให้ได้เปรียบเพราะความผิดของตนไม่ได้ (กฎ. เกษตร. ๓๗ ข้อ ๓๓)

๕๙. ในเรื่องมรดกใด ๆ ก็มีอ้างว่า ที่ดินเป็นสินเคิมของผัวหรือของเมียไม่ใช้มรดกผู้ตาย ในเรื่องเช่นนี้ เจ้าพนักงานต้องพลิกดู

ทะเบียนแลหนังสือสำคัญต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหอทะเบียน หรือที่ผู้หนึ่งผู้ใดนำมาให้ค้ำ ถ้าข้อในหนังสือเหล่านั้นปรากฏว่าเป็นชื่อของฝ่ายใดหรือชื่อของญาติพี่น้องของฝ่ายนั้น แลไม่ปรากฏว่าได้ โอนกันโดยทางซื้อขาย หรือแลกเปลี่ยนหรือมีสินจ้างด้วยประการใด ๆ แล้ว ก็ให้ถือว่าเป็นสินเดิมไม่ใช่มรดก เว้นแต่จะได้อำนาจพิพากษาของศาลเป็นอย่างอื่น ถ้าฝ่ายใดไม่พอใจ เจ้าพนักงานก็สั่งให้ฝ่ายนั้นยื่นโจทก์ยังศาลภายในเวลากำหนด ถ้าไม่ได้ฟ้องร้องกันจนพ้นกำหนด เจ้าพนักงานก็แก้ทะเบียนให้อีกฝ่ายหนึ่งไป (กฎ เกษตร. ๑๗ ข้อ ๑๔)

๒๐. ส่วนกำหนดเวลาที่จะให้ผู้ใดแย้ง หรือผู้ขอไม่ถูกกฎหมายไปฟ้องร้องยังโรงศาลนั้น ท่านกำหนดไว้ไม่เกิน ๓๐ วัน นับแต่วันสั่ง แต่ถ้ามัวว่าเจ้าของโฉนดตายยังไม่ครบ ๓ ปี เจ้าพนักงานกำหนดเวลายาวกว่านี้ได้ ไม่เกิน ๑ ปีกับ ๓๐ วัน นับแต่วันเจ้าของโฉนดตาย ถ้าฝ่ายใดได้รับความเดือดร้อนโดยที่เจ้าพนักงานกำหนดเวลาสั้นไปหรือยาวไป ในส่วนมรดกผู้ตายไม่เกิน ๑ ปีแล้ว ให้มีหนังสือร้องไปยังอธิบดีกรมทะเบียนได้ อธิบดีกรมทะเบียนมีอำนาจกำหนดเวลาใหม่แล้วแต่จะเห็นควร

๒๑. ถ้าผู้ใดแย้งหรือผู้ขอที่เจ้าพนักงานสั่งให้ ไปฟ้องยังศาลได้ยื่นฟ้องในกำหนด แลนำหลักฐานไปแสดงแก่เจ้าพนักงานแล้ว เจ้าพนักงานก็จะงดการแก้ทะเบียนแลโฉนดไว้ จนกว่าศาลพิพากษา

แก้ชากให้เข้าไปประการใด (พ. ออกโฉนด ๓๒๗ ม. ๕๒ พ. ออก
โฉนดฉบับ ๒ ม. ๖)

ที่ดินหลายเจ้าของ

๒๒. ที่ดินแปลงใดมีบุคคลหลายคน เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมกัน
เมื่อเจ้าของคนหนึ่งตาย เพื่อทราบว่าที่ดินนั้นมีส่วนที่เป็นมรดกของ
ผู้ตายมากน้อยเท่าไร ต้องพิจารณาถึงประวัติการตั้งการสืบกรรม
สิทธิ์ที่ดินนั้น เช่นว่าผู้เป็นเจ้าของที่ดินร่วมกันได้กรรมสิทธิ์ที่ดินด้วย
อาการอย่างไร

เมื่อนายแดงตาย นายแดงมีที่ดิน ๓ แปลงเป็นมรดก นาย
แดงมีทายาทคือ นายคำบุตร, และนายมีนายมาหลาน, ผู้สืบสาย
โลหิตของบุตรนายแดงอีกคนหนึ่งตายไปก่อนแล้ว นายคำ นายมี
และนายมา จึงใส่ชื่อของคนในโฉนดแผ่นที่ ๓ ชื่อด้วยกัน ต่อมา
ภายหลังนายคำตายลงอีกต้องตัดสินว่า ที่ดินแปลงนี้เป็นมรดก
นายคำคนหนึ่ง ไม่ใช่หนึ่งในสามตามชื่อในโฉนด เพราะเหตุว่า
เมื่อนายแดงตายในครั้งนั้น มรดกนายแดง คือที่ดินนครตกแก่
นายคำคนหนึ่ง แยกแก่บิดาของนายมีนายมาส่วนหนึ่ง และนายมี
นายมารับกรรมสิทธิ์ส่วนของบิดาตน

๒๓. ถ้ามารดาบิดามีชื่อในโฉนดแผ่นที่ด้วยกันแลมารดาตาย แล้ว
บิดากับบุตรจึงขอโฉนด ใส่ชื่อบิดากับบุตรในโฉนด ๒ ชื่อด้วยกัน
เมื่อทางพิจารณาไม่ปรากฏเป็นอย่างอื่น ศาลวินิจฉัยว่า ชันเดิมที่ดิน

ทรัพย์สินมรดกบางอย่าง

๒๗

เป็นของบุตรกึ่งหนึ่ง เป็นมรดกมารตากึ่งหนึ่ง ในชั้นโอนมรดกที่
ที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์แก่บุตร ๓ ส่วน เป็นของบิดา ๑ ส่วน เพราะ
มรดกหญิงมีสามีใดแก่สามี ๑ ส่วน บุตร ๑ ส่วน ชั้นหลังนี้บุตร
ได้กรรมสิทธิ์สามในสี่ส่วน เพราะรับมรดกบิดาเพิ่มเข้ากับกรรมสิทธิ์
เดิมของตน (ฎีกา ๘๓๕/๒๔๖๘ น. กิ่ง-น. ฉมขยา)

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ถ้าทางพิจารณาว่าที่ดินชั้น
เดิม ส่วนที่มีชื่อมารดาเป็นสินสมรสในระวางฉัวเมียแล้ว ก็ต้อง
วินิจฉัยกรรมสิทธิ์ในตอนหลัง โดยแบ่งส่วนสินสมรสของบิดาให้แก่
บิดากึ่งอธิบายไว้ ในตอนที่ ๖ ถึง ๑๔ หรือถ้าพิจารณาได้ความว่า
ที่ดินนั้นชั้นเดิมมารดากับบุตรได้มาโดยได้รับพินัยกรรม แลพินัย
กรรมได้กำหนดสัดส่วนกรรมสิทธิ์ไว้ต่างกัน เช่นให้บุตร ๑ ส่วนมารดา
๔ ส่วนดังนี้ เมื่อดังชั้นมารดาคาย ที่ดินจะเป็นมรดกมารดา ๔ ใน
๕ ส่วน แลเมื่อโอนมรดกใส่ชื่อบิดากับบุตร ๒ ชื่อด้วยกันแล้ว บิดา
จะมีกรรมสิทธิ์ ๒ ส่วน บุตรจะมีกรรมสิทธิ์ ๓ ส่วน

ผู้มีชื่อในใบไต่สวน

๖๔. ถ้าเจ้าพนักงานรังวัดที่ดินเพื่อออกโฉนด แลเจ้าของที่ดินเอา
ชื่อผู้อื่นใส่ในใบไต่สวน แลแล้วเจ้าของที่ดินตายลงก่อนได้รับโฉนด
แผนก ที่ดินนั้นยังไม่เป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้อื่นที่มีชื่อในใบไต่สวน
ยังคงเป็นมรดกของผู้ตาย (ฎีกา ๒๐๐/๒๔๖๓ น. แดง-น. ปุ,
ฎีกา ๖๔๓/๒๔๖๘ นางนุ่น-น. คง)

๒๕. ถ้าผู้ มีชื่อในใบไต่สวนตั้งกล่าวแล้วได้ รัย โฉนดแผนที่ มาโดย สรุติก่อนแล้ว เจ้าของที่ดินเดิมจึงตาย ที่ดินตกเป็นกรรมสิทธิ์ แก่ผู้ มีชื่อในโฉนด เขามาแย่งเป็นมรดกไม่ได้

มรดกผู้รับจ้างของแลผู้รับช้อฝากที่ดิน

๒๖. ผู้ ไต่รับจ้างของหรือรับช้อฝากที่ดิน แล้วตายโดยผู้จ้างหรือ ผู้ชายฝากยังไม่ได้ ไต่ถอน สิทธิในสัญญาจ้างของหรือชายฝากนั้น ตกทอดแก่ทายาทแลผู้ ้จัดการมรดก ถ้าแลทายาทแลผู้ ้จัดการ มรดกไปขอแต่ทะเบียนมรดกผู้รับจ้างของหรือผู้รับช้อฝาก กฎหมาย ให้เจ้าพนักงานทะเบียนที่ดินโอน โฉมจัดการอย่างเดียวกัน กับเรื่องรับ มรดกที่ดินตั้งกล่าวมาข้างต้น (กฎ. เกษตร. ๓๘)

หุ้นในห้างหุ้นส่วนสามัญ, ห้างหุ้นส่วนจำกัด, แลบริษัทจำกัด

๒๗. ถ้าผู้ตายเป็นหุ้นส่วนอยู่ในห้างหุ้นส่วนสามัญแห่งใด แต่เมื่อ ตายยังมีชีวิตอยู่ ประมวลกฎหมายแพ่งแลพาณิชย์ ม. ๓๐๕๕ บัญญัติ ว่า ห้างหุ้นส่วนย่อมเลิกจากกัน เพราะผู้เป็นหุ้นส่วนตายนั้น เมื่อ เป็นดังนี้ผู้รับมรดกต้องจัดการถอนหุ้นของผู้ตายออกมาแบ่งกันตาม ส่วนมรดก แต่บทกฎหมายนี้ไม่ชี้ชัดวาทแก่การที่ผู้รับมรดกจะเข้า เป็นหุ้นส่วนแทนผู้ตายต่อไป โดยไม่ต้องเลิกหุ้นส่วน

๒๘. ถ้าผู้ตายเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัด แลผู้ตายเป็นหุ้นส่วน จำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบ หุ้นส่วนนั้นต้องเลิกจากกัน เช่นเดียว กับหุ้นส่วนสามัญ (ม. ๓๐๘๐) แต่ถ้าผู้ตายเป็นหุ้นส่วนจำพวก

หมตอาญ 20/04/2565

ที่จำกัดความรับผิดชอบ หากเป็นเหตุให้ข้างหุ้นส่วนจำกัดต้องเลิกกันไม่
ทายาทของผู้ตายยอมเข้าเป็นหุ้นส่วนแทนที่ผู้ตาย (เว้นแต่จะได้มี
ข้อสัญญาเป็นอย่างอื่น) (ป. แห่ง ม. ๑๐๘๒-๑๐๘๓)

๖๘. ในเรื่องบริษัทจำกัด ถ้าผู้ถือหุ้นตาย ทายาทผู้มรดกจะไต่
มรดกหุ้นนั้น นำใบหุ้นไปขอให้บริษัทรับคนลงทะเบียนเป็นผู้ถือหุ้น
ต่อไปก็ได้ เมื่อได้แสดงหลักฐานให้กรรมการทราบดีว่าเป็นที่เชื่อถือได้
(ป. แห่ง ม. ๑๑๓๒)

กรรมสิทธิหนังสือ

๗๐. ผู้ใดได้แต่งหนังสือฉบับใดขึ้น ถ้าแลได้กระทำให้ถูกต้อง
ตามพระราชบัญญัติแล้ว ผู้นั้นมีกรรมสิทธิในหนังสือเรื่องนั้นหรือ
ถ้าผู้แต่งหนังสือตายก่อนได้รับกรรมสิทธิ ผู้รับมรดกอาจมีกรรมสิทธิ
ได้ ถ้ากระทำให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติภายใน ๑๒ เดือน
นับแต่วันผู้แต่งตาย (พ. ร. ย. กรรมสิทธิหนังสือ ๑๒๐ ม.๖)

๗๓. คำว่ากรรมสิทธิในที่นี้หมายความว่า อำนาจสิทธิขาดแต่ผู้
เดียวในการที่จะพิมพ์ จะแปล ฤ็จะเพิ่มจำนวนเล่มหนังสือที่แต่ง
ซึ่งมีคำว่ากรรมสิทธิติดอยู่ด้วยนั้น ให้มากขึ้นได้ แลกรรมสิทธิ
ทั้งนี้ให้ ถือว่าเป็นทรัพย์สินส่วนตัวบุคคล ซึ่งจะต้องวินิจฉัยในเรื่องพิ
การทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย เช่นอย่างสังหาริมทรัพย์นั้น (พ.ร.ย.
กรรมสิทธิหนังสือ ๒๔๘๗ ม.๖)

หมตอาษ 20/0/265

กฎหมายมรดก

ตั้งนกรมสิทธิหนึ่งสี่จึงเป็นมรดกอย่างหนึ่ง แต่ในการ
ที่ผู้ใดเป็นผู้รับมรดก กฎหมายก็ไม่ได้บังคับให้จดทะเบียน
ถ้าผู้รับมรดกมีหลายคนก็สุดแล้วแต่จะตกลงกันว่า ใครเป็นผู้รับ
มรดกกรวมสิทธิหนึ่งสี่นั้น

กรวมสิทธิหนึ่งสี่อันเป็นมรดกนี้ นีอายุอยู่เพียง ๗ ปี นับแต่
วันผู้แต่งตาย แต่ถ้านับแต่วันที่มีผู้แบ่งได้รับกรวมสิทธิ จนถึง
สิ้น ๗ ปีภายหลังผู้แต่งตาย รวมเวลากรวมสิทธิไม่ถึง ๔๒ ปี
กรวมสิทธิคงมีอายุต่อไปจาก ๗ ปีนั้นรวมได้ ๔๒ ปี แต่ส่วน
หนึ่งสี่ที่มีผู้แบ่งก่อนมีกรวมสิทธินั้น ถ้าผู้รับมรดกได้รับ
กรวมสิทธิแล้ว กรวมสิทธินั้นมีอายุ ๔๒ ปี (พ.ร.บ. กรวมสิทธิ
หนึ่งสี่ ๓๒๐ ม.๕-๖)

อาหารณ์—นายเขียวแค้นหนึ่งสี่ชื่อ ความชำของพ่อทองอยู่
เมื่อนายเขียวอายุ ๒๐ ปี นายเขียวได้จดทะเบียนขอกรวมสิทธิ แต่
ได้กระทำการครบถ้วนตามกฎหมายบังคับแล้ว ค่ามาอีก ๔๕ ปี คือ
จนอายุ ๖๕ ปี นายเขียวตาย บุตรของนายเขียวซึ่งเป็นทายาท
มีกรวมสิทธิหนึ่งสี่จะรับไปอีก ๗ ปี จึงหมดกรวมสิทธิ

แต่ถ้านายเขียวตาย เมื่อนายเขียวอายุ ๔๐ ปี บุตรซึ่งเป็นผู้รับมรดก
ยังมีกรวมสิทธิต่อไปอีก ๒๒ ปี จึงหมด

ถ้านายเขียวตายเสียก่อนได้จดทะเบียนขอกรวมสิทธิ แลบุตร
นายเขียวได้ทำการขอกรวมสิทธิต่อภายหลังแล้ว กรวมสิทธินี้มี
อายุ ๔๒ ปีเต็ม

ทรัพย์สินมรดกบางอย่าง

เงินประกันชีวิต

๗๒. ถ้าเจ้ามรดกตกเมื่อก่อนตายได้ ทำสัญญาเอาประกันภัยแห่งชีวิตของตน โดยกำหนดว่า เมื่อเจ้ามรดกตกตาย ให้ผู้รับประกันภัยใช้เงินแก่ทายาททั้งหลายของเจ้ามรดก มิได้เจาะจงให้ ใช้เงินแก่ผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะจำนวนเงินค่าประกันชีวิตซึ่งผู้รับประกันจะต้องใช้ นั้น นับว่าเป็นส่วนหนึ่งแห่งกองมรดกของผู้ตาย และเจ้าหนี้ของเจ้ามรดกจะเอาใช้หนี้จากเงินค่าประกันชีวิตนั้นได้
๗๓. แต่ถ้าสัญญาประกันชีวิตกำหนดไว้ว่า ให้ผู้รับประกันใช้เงินแก่บุคคลคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง เงินค่าประกันชีวิตนั้นไม่นับเป็นส่วนหนึ่งแห่งกองมรดก เว้นแต่ผู้รับประกันซึ่งผู้ตายได้ส่งไปแล้วนั้น จะนับเป็นส่วนหนึ่งแห่งกองมรดกได้ และเจ้าหนี้จะเอาใช้หนี้จากเงินเบี้ยประกันภัยนั้นได้ (ป. แห่ง ม. ๘๘๗)

มรดกตกความ

๗๔. เนื่องจากสิทธิแลหน้าที่ ในกองมรดกที่กล่าวมา ในตอนสอง เมื่อผู้ใดมีคดีในโรงศาลเป็นโจทก์หรือจำเลยในคดีแพ่ง หรือเป็นผู้ยื่นคำร้องมีผลประโยชน์อยู่ในคดี แลผู้นั้นตายลงในระหว่างพิจารณา ค่าความอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิร้องขอให้ศาลเรียกผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกของฝ่ายที่ตายมารับผิดชอบต่อไปได้ ถ้าศาลจะเรียกใครที่สมควรให้ สืบความแทนผู้ตายก็ได้ (พิจ. แห่ง

กฎหมายมรดก

๗๕. ผู้รับมรดกของคู่ความฝ่ายที่ตาย จะร้องขอรับสืบลูกความแทนผู้ตายต่อไป โดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ใคร่ร้องขอก็ได้ ข้อสำคัญมีว่าผู้ซึ่งจะรับมรดกความได้ ต้องเป็นผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของผู้ตายด้วย แต่ไม่จำเป็นผู้นั้นต้องเป็นญาติเสมอไป เช่น ก. เป็นหนี้เขามาก ทรัพย์สินของ ก. ไม่มีพอใช้หนี้ แต่ ก. มีคดีอยู่เรื่องหนึ่ง (ยังอยู่ในระวางพิจารณา) ซึ่งถ้า ก. ชนะ ก. จะได้ทรัพย์สินมาใช้หนี้ของ ก. ก. ตายเสียในระวางความ แต่ไม่มีญาติคนใดเข้าเกี่ยวข้องมรดกของ ก. ศาลอาจอนุญาตให้เจ้าหนี้ของ ก. สืบลูกความ ก. ได้ เพราะเจ้าหนี้มีผลประโยชน์เกี่ยวแก่ทรัพย์สินของ ก. ยิ่งกว่าคนอื่น

๗๖. อนึ่งศาลไม่ตั้งคู่ความฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับมรดกความของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่ตาย ถึงแม้ว่าเป็นผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องแก่ทรัพย์สินของผู้ตายด้วยประการใดก็ตาม โจทก์จำเลยเป็นญาติกัน และมีความกันเรื่องกรรมสิทธิทรัพย์สิน โจทก์ตายในระวางพิจารณาด้วยเหตุใดไม่ปรากฏ จำเลยยื่นคำร้องขอรับมรดกกว่าความแทนโจทก์ ศาลลงมีคำสั่งอนุญาต แต่ศาลฎีกาพิพากษาว่า โจทก์จำเลยเป็นคู่ความกัน ซึ่งจะสั่งให้จำเลยรับมรดกความโจทก์นั้นมีชอย (ฎีกา ๓๐๘ / ๒๔๕๗ อ. เจียว—อ. บุตร์)

๗๗. การรับมรดกความนั้นรับได้แต่ในคดีแพ่ง ในคดีอาชญาวิธีไม่ได้ ถ้าแม้ว่าคู่ความผู้ตายในระวางพิจารณาเป็นจำเลย คดี

ต้องเลิกกันไป อำนาจฟ้องร้องเป็นอันระงับด้วยความตายของจำเลย
 ถ้าราษฎรยื่นโจทก์ในคดีอาชญา และโจทก์ก็ตายในระหว่างพิจารณา
 เห็นว่าศาลควรแจ้งความให้พนักงานอัยการทวาย แลพนักงานอัยการ
 มีหน้าที่จะพิจารณาว่าควรว่าความเรื่องนั้นต่อไปหรือไม่ (เหมือนคดีที่
 โจทก์ละทิ้งเสียนั้น พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ภาค ๑๒๗ ม. ๓๕)

(๖) ความตาย

๗๗. คือเมื่อบุคคลใดตาย ทรัพย์สินของเขาจึงเป็นมรดก อันจะ
 แบ่งกันไต่ถามกฎหมาย ฤตามพินัยกรรมของเขานั้น ณะนั้นใน
 คดีฟ้องเรียกมรดก จึงเป็นข้อสำคัญที่โจทก์จะต้องพิสูจน์ว่า เจ้า
 มรดกได้ตายแล้ว ฤอีกนัยหนึ่งเรียกตามมาตรา ๑๕ ประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าสภาพบุคคลใดสิ้นสุกลง

ความตายตามกฎหมายมี ๒ อย่าง คือ

(๑) ตายตามธรรมดา

(๒) ตายโดยคำสั่งของศาล ซึ่งเรียกว่าสายสูญ

๗๘. ตายตามธรรมดาอันนี้คือ เมื่อคนเราสิ้นลมหายใจโดยมีผู้เห็น
 แลไม่มีเวลาชยพินอีก ตายโดยคำสั่งของศาล คือ เมื่อคนเรา
 หายสายสูญไป ไม่มีผู้พบเห็นว่าผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่ แต่ก็ไม่
 ผู้ใดอาจยืนยันได้ว่าใครเห็นผู้นั้นขาดสิ้นลมหายใจแล้วด้วย

๘๐. ประมวลแพ่งมาตรา ๖๔ มีความว่า ถ้าบุคคลใดไปจากภุมิ
 ลำเนา ฤๅถิ่นที่อยู่ แลตายเท่า ๗ ปี ไม่มีใครทราบแน่ว่าเป็นตาย
 ร้ายก็อย่างไร เมื่อผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งมีส่วนได้เสีย ฤๅพนักงานอัยการ
 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลเช่นนั้นเป็นคนสาปสูญก็ได้

๘๑. วิธีเดียวกันนี้ทำนให้ใช้ตลอดถึงบุคคลซึ่งได้ ไปถึงสมรภูมิแห่ง
 สงคราม ฤๅไปตกอยู่ในเรือเมื่ออัปปาง ฤๅไปตกต้องในฐานที่จะ
 เป็นภยันตรายแก่ชีวิตประการอื่นใด หากนับแต่เวลาเมื่อสงคราม
 ใกล้เคียงสิ้นสุดลงแล้ว ฤๅนับแต่เมื่อเรืออัปปาง ฤๅนับแต่เมื่อภยันตราย
 ประการอื่น ๆ ใดผ่านพ้นไปแล้วนั้น ใ้เวลาถึง ๓ ปี ยังไม่มีใคร
 ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นตายร้ายก็อย่างไร

๘๒. ในมาตรา ๖๕ ว่าบุคคลอันศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนสาปสูญ
 แล้วนั้น ทำนให้ถือว่าดังความตายเมื่อครบกำหนดระยะเวลา ดัง
 ใ้ระบุไว้ในมาตราอื่นนั้น

วงศ์ญาติของผู้ที่สาปสูญไปไม่มีสิทธิจะถือเอา โดยพลการคน
 เองว่า ผู้ที่สาปสูญนั้นตายแล้ว เว้นกรณี ที่ศาลต้องวินิจฉัยขาด

๘๓. อุทาหรณ์—นายชาวไปทเล เรือแตกกลางทะเล นายชาวหายไ
 ญาติทางกรุงเทพ ฯ เชื่อว่านายชาวตาย จะแบ่งมฤตกนายชาวยัง
 ไม่ได้ ต้องรอไว้จนครบกำหนด ๓ ปี แล้วจึงร้องขอให้ศาลสั่งว่า
 นายชาวเป็นคนสาปสูญ แลแบ่งมฤตกได้

๘๔. อุทาหรณ์—นายสิบกี้คุมหมวกทหารออกลาดตระเวน ึ่งหว
 ฆ่าคักจันนายสิบกี้ไปไ้ ตั้งแต่นั้นมาไม่มีใครพบนายสิบกี้อีก แล

ไม่ทราบว่า เป็นหรือตาย บุตรภรรยาของนายสิบัติต้องรออยู่จนพัน
กำหนด ๓ ปี นับตั้งแต่วันการทำศกก็ยังไม่เห็นเงาใดส่งมา จึงขอให้ศาล
สั่งว่า นายสิบัติตายแล้วได้

๑๕. ผู้ใดศาลสั่งว่าเป็นคนสาบสูญ เพราะเหตุถึงแก่แล้ว แล
ญาติได้แบ่งมรดกเสร็จแล้ว ถ้าผู้ใดยังมีชีวิตอยู่กลับมามีอำนาจ
เดิมแห่งตนอีก ถ้าทรัพย์สินยังมีอยู่ ผู้ที่ใดรับไปต้องมอบคืนทรัพย์สิน
นั้นแก่ผู้สาบสูญ

๑๖. มาตรา ๖๖ ประมวลแพ่งว่า ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบุคคลที่สาบสูญ
นั้นยังคงมีชีวิตอยู่ก็ ฎว่าตายในเวลาอื่น ผิดไปจากเวลาที่
ระบุไว้ในมาตราที่ก่อนนั้นก็ ฎมอบบุคคลผู้นั้นเอง ฎผู้ใดผู้หนึ่ง
ผู้มีส่วนได้เสีย ฎพนักงานอัยการร้องขอต่อศาล ศาลจะต้องถอน
คำสั่ง แสดงความสาบสูญนั้นให้ แต่การถอนคำสั่งนั้นยอมไม่กระทบ
กระทั่งถึงความสมบูรณ์แห่งการทั้งหลายอันได้ทำไปโดยสุจริต ใน
ระหว่างเวลาตั้งแต่ศาลมีคำสั่งแสดงความสาบสูญ จนถึงเวลาถอน
คำสั่งนั้น แต่อย่างหนึ่งอย่างใด

๑๗. อนึ่งบุคคลผู้ใดทรัพย์สินมาเนื่องแต่การที่ศาลสั่งแสดงสาบสูญ
แต่ต้องเสียสิทธิของตนไป เพราะศาลสั่งถอนคำสั่งแสดงสาบสูญ
นั้น จำต้องส่งคืนทรัพย์สินแต่เพียงเท่าที่ยังได้ เป็นลาภแก่ตนอยู่

หมวด ๒ ทายาท

(๑) ผู้ซึ่งรับมรดกได้	๑๐๑
บิดามารดา	๑๐๒ — ๑๐๖
สามีภรรยา	๑๐๗ — ๑๑๒
บุตรหญิงและบุตรชาย	๑๑๓ — ๑๒๔
พี่น้องร่วมบิดามารดา	๑๒๕
พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาฝ่ายเดียว	๑๒๖
ลงขันน้ำอา	๑๒๗
ขยาดายาย	๑๒๘ — ๑๒๙
บุตรบุญธรรม	๑๓๐ — ๑๓๓
ผู้ได้พินัยกรรม	๑๓๒
(๒) บุคคลซึ่งต้องห้ามไม่ให้ได้มรดก	๑๓๓
ญาติที่ผู้ตายไม่นับว่าเป็นญาติ	๑๓๔
พระสงฆ์	๑๓๕
ญาติยกยกมรดก	๑๓๖
หญิงหม้ายภรรยาพราหมณ์	๑๓๗
ผู้ต้องห้ามตามพินัยกรรม	๑๓๘
บุตรที่คบชู้ข้างฝ่ายบิดาหรือมารดา	๑๓๙
บุตรที่เกิดแต่หญิงที่ไม่ใช่ภรรยาชาย	๑๔๐

บุตรที่ละบิคามารคาไปต่างเมือง	๓๔๑
ผู้เมียร้างแลธยา	๓๔๒—๓๔๓
นางขำเวธ	๓๔๔
ผู้บอกบอกไม่รับส่วนมฤตก	๓๔๕
(๓) เหตุที่ทรัพย์สินมฤตกตกเป็นของหลวง	๓๔๖—๓๔๗

หมวด ๒ ทายาท

(๑) ผู้ซึ่งรับมฤตกได้

๓๐๑. ทายาทนั้นคือ ผู้ที่มีสิทธิ์จะได้รับมฤตกของผู้ตาย บุคคลในจำพวกต่อไปนี้ อาจเป็นทายาทได้ คือ —

๑. บิคามารคาของผู้ตาย
๒. สามหรือภรรยาของผู้ตาย
๓. บุตรของผู้ตาย หรือ (ถ้าบุตรตายก่อน) ผู้สืบสายโลหิตของบุตรนั้น
๔. พันธร่วมบิคามารคาของผู้ตาย หรือ (ถ้าเขาตายเสียก่อน) ผู้สืบสายโลหิตของเขานั้น
๕. พันธร่วมบิคา หรือร่วมมารคาแต่ฝ่ายเดียวของผู้ตาย หรือ (ถ้าเขาตายเสียก่อน) ผู้สืบสายโลหิตของเขานั้น

๖. ลุงบ้าน้าอาของผู้ตาย หรือ (ถ้าเขาตายไปก่อน) ผู้สืบสายโลหิตของเขานั้น

๗. ขี้ยาตายาย

๘. บุตรบุญธรรม (?)

๙. ผู้รับพินัยกรรม

ตามที่แสดงมานี้ต้องเข้าใจว่า ไม่ได้หมายความว่าบุคคลที่จำแนกไว้ต้องได้รับมฤตคเสมอ ให้เข้าใจเพียงแต่ว่าเป็นผู้ที่มีโอกาสรับมฤตคเท่านั้น ส่วนโอกาสมีเมื่อไรต้องพิจารณาตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้เป็นตอน ๆ ต่อไปนี้

๓. บิดามารดา

๓๐๒. บิดามารดาได้รับมฤตคบุตรของตนหรือไม่ ขึ้นต้นให้พิจารณาว่าบุตรที่ตายเป็นหญิงหรือชาย

ถ้าบุตรเป็นชาย บิดามารดาได้รับมฤตค ๑ ภาคเสมอ เรียกว่ามฤตคภาคบิดามารดา (ดูหมวด ๓ (๑))

๓๐๓. ถ้าบุตรที่ตายเป็นหญิงมีสามี แลเขาเกิดบุตรด้วยกัน ยังมีชีวิตอยู่ หรือบุตรนั้นมีผู้สืบสายโลหิตอยู่ บิดามารดาไม่ได้ส่วนมฤตคบุตรคน มฤตคตกแก่สามีและบุตรของหญิงทั้งหมด (ดู

หมวดอายุหมวด ๒๕๖ (๒) พ.มร.ฎ.ก.๓๓ม.๒ ว่าด้วยมฤตคหญิงภรรยาชาย)

๓๐๔. ถ้าบุคคลที่ตายเป็นหญิงมีสามี แต่ยังไม่เกิดบุตรด้วยกัน หรือเกิดบุตรด้วยกันแล้ว แต่ตายเสียก่อน โดยยังไม่มีการสืบสายโลหิตต่อไป ให้พิเคราะห์ว่าทรัพย์ ทรัพย์สินนั้น (คือทรัพย์ สิ้นทั้งสิ้นของบุตรหญิงที่ตายกับบุตรเขยรวมกัน) มีท่วมนสองเท่าทุนสินเดิม ของทั้งสองฝ่าย ที่มี ในเวลามาอยู่กันเป็นสามีภรรยากันฤาไม่ ถ้าไม่ท่วมน มรดกเป็นของสามีทั้งหมดบิดามารดาหญิงไม่ได้รับมรดกเลย ถ้าท่วมนให้ชักเอาสินเดิมของหญิงเป็นมรดกตกแก่บิดามารดาแลญาติฝ่ายหญิงทั้งหมด คือว่าบิดามารดาแลญาติได้รับมรดกหญิง เท่าจำนวนสินเดิมที่นำมาอยู่กันกับชายเท่านั้น (ดูหมวด ๓ (๒))

๓๐๕. ถ้าบุตรที่ตายเป็นหญิงโสดหรือหญิงหม้าย (คือหญิงที่ยังไม่มีสามีหรือมี แต่อย่าหรือสามีตายไปก่อนแล้ว) บิดามารดาต้องได้รับมรดกเรียกว่า "ภาคบิดามารดา" ๓ ภาค บุตรหญิงที่ตายนั้น มีบุตรหลานสืบสายโลหิตอยู่ฤาไม่มีก็ตามที่ (ดูหมวด ๓ (๒) พ.เพิ่มเติมมรดก ๓๒๓ ม.๒ (๓))

๓๐๖. ส่วนมรดกที่บิดามารดาจะได้รับดังกล่าวมา ให้ให้แก่บิดามารดาทั้งสองคนรวมกัน ไม่ต้องแบ่งส่วนใครเท่าไร ถ้าบิดาตายยังอยู่แต่มารดา หรือมารดาตายยังอยู่แต่บิดาก็ให้บิดาหรือมารดาที่ยังมีชีวิตอยู่ได้รับมรดกภาคนั้นทั้งหมดคนเดียวกัน ถ้าบิดามารดาอย่าหรือว่างกัน ให้ได้มรดกคนละครึ่งเท่ากัน

หมวดอายุ ๒๐๑๖-๒๐๒๕ พ.มรดก ๓๒๓ ม.๓ ข้อ ๓)

๒. สามีภรรยา

๑๐๗. สามียอมได้รับมรดกของภรรยา แลภรรยายอมได้รับมรดกของสามี เว้นไว้แต่เมื่อก่อนตายจากกัน เขาขาดจากเป็นผิวเมียกันเสียแล้ว หรือเจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมตัดมรดกเสีย

สามีจะได้รับมรดกของภรรยาคนที่ตายเท่าไร ให้คู่หมวก ๓ ตอน (๒) เลขหมายตอนที่ ๑๙๑ ถึง ๒๒๓

ภรรยาที่คนได้มรดกของสามีคนที่ตาย มรดกของสามีส่วนที่จะได้แก่ภรณานั้น เรียกว่าภาคภรรยา (คู่หมวก ๓ (๑) วิธแย้งมรดกชาย เลขหมายตอนที่ ๓๕๐, ๓๕๓, ๓๖๕, ถึง ๓๗๓)

ถ้ามีภรรยาคนเดียว ภรรยาคนนั้นได้รับมรดกทั้งภาค ถ้าผู้ตายมีภรรยาหลายคน ต้องพิจารณาว่าเป็นภรรยาชั้นไหนบ้าง แลเอามรดกภาคภรรยาออกแบ่งตามส่วน ดังต่อไปนี้

ภรรยาที่อยู่กินกับสามีตั้งแต่ ๓ ปีขึ้นไป

(๑) ภรรยาพระราชทานได้ ๓ ส่วน

(๒) ภรรยาสามีชั้นหมากได้ ๓ ส่วน

(๓) ภรรยาที่ขอพระราชทานแลภรณน้อยได้ ๒ ส่วน

(มรดก ๕)

๑๐๘. ภรรยาที่อยู่กินกับสามียังไม่ถึง ๓ ปี ตั้งแต่ครั้งจำนวนที่กล่าวข้างต้น อีกครั้งหนึ่งให้เอาไปเพิ่มเข้ากับทรัพย์ภาคอื่น

มีภาคบิดามารดา ภาคญาติ แลภาคหลวงเป็นต้น (มรดก ๕)

ผู้ซึ่งรับมรดกได้

๕๑

๑๐๘. กฎหมายข้อนี้ใช้ข้อเพียงไร ไม่เคยเห็นตัวอย่าง ถ้อยคำ
ในบทนี้ “ถ้าแลภรรยา & จำพวกนั้นอยู่ด้วยกันแต่ ๓ ขว
ลงมา ให้ได้ทรัพย์สินคนละกึ่งส่วนซึ่งแบ่งไว้ ในเคมั้น แลทรัพย์สิน
ซึ่งแบ่งไว้ กงทงนั้น ให้เขาไปเพิ่มเข้าในทรัพย์สิน ๓ ภาค”

๑๐๙. ภรรยาคนใดได้รับราชการ ได้มรดกเกินขึ้นอีก ๑ ส่วน จึง
เป็นดังนี้

- (๑) ภรรยาพระราชทาน ๕ ส่วนกึ่ง
- (๒) ภรรยาสามีชั้นหมาก ๕ ส่วน
- (๓) ภรรยาทูลขอพระราชทานแลภรรยาอื่น ๓ ส่วนกึ่ง

(มรดก ๖)

๑๑๐. ถ้าสามีตายไม่เกิดบุตรด้วยกัน ภรรยาต้องส่งคืนสินเดิม
ของตัวให้แก่ญาติของตัว ภรรยาผู้ไม่เกิดบุตรกับสามีที่ตาย หา
ได้รับมรดกจากสินเดิมของตัวไม่ ต้องมีสินสมรสอยู่จึงจะได้รับ
(ให้หักหมวด ๓ ตอน ๑ ว่าด้วยมรดกภาคภรรยา เลขหมาย
ตอน ๑๖๘-๑๗๓)

๑๑๑. ข้อนี้เป็นคดีที่ศาลฎีกาได้พิพากษานอกเกณฑ์ที่แสดงมา
ข้างต้น:—

ผู้มีเมีย ๓ คน ต่างอยู่บ้านคนละแห่ง ผู้ตาย ที่เรือน
ของเมียคนหนึ่งซึ่งหามาได้กับตัว ศาลให้เรือนเป็นสิทธิแก่เมีย

กฎหมายมฤตค

คนนั้น แต่ทรัพย์สินที่มีอยู่ในเรือนให้เอาออกแบ่ง (ฎีกา ๕๐๓/๑๒๒
อ. มา-อ. ไร่)

๓. บุตรหญิงและบุตรชาย

๓๓๓. ตามธรรมเนียมบุตรหญิงและบุตรชายผู้สืบสายโลหิตของผู้ตาย
ได้ส่วนมฤตคบิดาและมารดาตน (มีข้อยกเว้น ดูหมวด ๒ ตอน ๒
เลขหมายตอน ๓๓๓)

๓๓๔. ส่วนมฤตคที่จะได้แก่บุตรเรียกว่ามฤตคภาคญาติ ให้คู่ต่อไป
ในหมวด ๓ ว่าด้วยชายตายหญิงตายแบ่งอย่างไร

๓๓๕. ถ้าแม้ว่าชายผู้ตายมีบุตรคนเดียว บุตรนั้นได้รับมฤตคภาค
ญาติทั้งภาค แต่ไม่ต้องพิจารณาว่าบุตรนั้นเกิดด้วยภรรยาชั้นใด
แต่ถ้าชายผู้ตายมีบุตรหลายคน พระราชบัญญัติเพิ่มเติมลักษณ
มรฎกศก ๑๒๓ พ. ๓ ข้อ ๓ บัญญัติว่า “ ให้แบ่งภาคญาติให้แก่
บุตรตามส่วนที่ใดกำหนดไว้ในกฎหมายลักษณมรฎกนั้นราชทั
วตามส่วนแต่ตามเกณฑ์ที่ใดกล่าวไว้ในกฎหมายนั้น ” กล่าวคือ
ต้องพิจารณาว่าบุตรนั้นเป็นบุตรชั้นใด บุตรที่รับมฤตคบิดาได้
แบ่งออกเป็น ๒ ชั้น คือ

(๑) บุตรที่เกิดด้วยภรรยาชั้นหมาก หรือภรรยาพระ
ราชทาน (มรฎก ๘)

(๒) บุตรที่เกิดด้วยอนภรรยา และภรรยาทุลขอพระราชทาน
(มรฎก ๓๐)

บุตรหญิงแลบุตรชาย

บุตรชนบท ๑ ได้มรดก ๓ ส่วน ดักรัชการไต่ ๔ ส่วน

(มรดก ๘)

บุตรชนบท ๒ ได้มรดก ๒ ส่วนกึ่ง ดักรัชการไต่ ๓ ส่วน
กึ่ง (มรดก ๑๐ ฎีกา ๗๒๖/๒๔๖๓ นางชวน--ชนนบุรีวิจิตร)

๑๓๖. ในการแย่งส่วนระวางบุตร มีบทบัญญัติต่างจากข้างต้นอยู่
บทหนึ่ง คือลักษณะมรดกบทที่ ๔๘ ซึ่งมีความว่า “กรณีผู้ถูกห
ยดี.....ถึงมรณภาพ ให้แย่งขึ้นทรัพย์มรดก.....
ให้แก่.....บุตรชายหญิง.....ลูกชายลูกเขยยกิน ๔
ลูกชายลูกเขย ๒ ลูกชายลูกเขยสามกินส่วนกึ่ง นอกกว่านั้นขึ้นแก่
เขาให้เสมอกันโดยอันค้ำ.....” คือแย่งกัน

บุตรชายคนโตบุตรหญิงคนโตคนละ ๔ ส่วน
บุตรชายคนที่สองบุตรหญิงคนที่สองคนละ ๒ ส่วน
บุตรชายคนที่สามบุตรหญิงคนที่สามคนละ ๓ ส่วนกึ่ง
บุตรชายหญิงนอกจากนั้นคนละ ๑ ส่วน

๑๓๗. ดูเหมือนว่าการแย่งส่วนในระวางบุตรตามชั้นของมารดา ทั้ง
(ปรากฏในลักษณะมรดกบทที่ ๘, ๘, และ ๑๐) แลตงมาข้างต้นนั้น
ใช้สำหรับมรดกข้าราชการผู้มีบรรดาศักดิ์ แต่การแย่งส่วนตาม
บท ๔๘ นี้ ใช้สำหรับมรดกชนสามัญ อันที่จริงศาลทุกวันนี้ไม่
ค่อยพิพากษา เคยเห็นแย่งให้คนละส่วนเท่า ๆ กันทุกเรื่อง ไม่
ว่าเป็นบุตรผู้มีบรรดาศักดิ์ หรือบุตรชนสามัญ ที่แสดงมานั้นเป็น

หมดอายุ ๒๐/๑๑/๒๕๖๕
แต่ว่ากฎหมายมี

๓๑๗. ถ้าแม้ว่าหญิงตาย และมีบุตรหลายคน ไม่ต้องพิเคราะห์ว่า เป็นบุตรชั้นใด เพราะหญิงไม่มีผัวอันชอบด้วยผล และเมื่อไม่มี กฎหมายบังคับไว้เป็นอันใดแล้ว บุตรทุกคนมีสิทธิรับส่วนแบ่ง มรดกคนละเท่า ๆ กัน

๓๑๘. ถ้าหญิงผู้ตายเคยมีสามีหลายคนเนื่องกัน เพราะเหตุคนก่อน อาย่าหรือตายจากกัน บุตรอันเกิดด้วยสามีทั้งหลายนั้น มีสิทธิที่จะได้รับมรดกมารดาคนเสมอภาคกัน

๓๑๙. บุตรที่เกิดมาไม่ทราบว่าใครเป็นบิดา หรือทราบ แต่มีตากบัย มารดาไม่ได้เป็นสามีภรรยาแก่กันตามกฎหมาย ยังได้รับมรดกมารดา คนได้

บุตรเลี้ยงซึ่งคิดมาข้างฝ่ายผัวหรือเมีย ยังรับมรดกไม่ได้ เพราะไม่ใช่ผู้สืบสายโลหิต (ฎีกา ๘๒๑/๒๔๖๓ นางชวน-ขุนวรรัฐ วิจารณ์)

๓๒๐. มีเหตุบางอย่างที่กฎหมายให้อำนาจศาล ไม่ต้องแบ่งมรดก ตามส่วนที่พรรณนาข้างต้น ดังต่อไปนี้ คือ—

(๑) บุตรคนใดมีเรือนแล้ว แลได้ทรัพย์ไปข้างแล้ว แต่ มรดกยังมีอยู่มาก ศาลอาจแบ่งให้แก่กิ่งส่วนของบุตรที่ไม่มีเรือน

(๒) บุตรคนใดมีเรือนแล้ว แลได้ทรัพย์มากแล้ว มรดก มีน้อย ศาลไม่ต้องแบ่งมรดกให้บุตรที่มีเรือนแล้วนั้นอีก (มรฎก

ลักษณะมรฎกมาตรา ๑๗ มีว่า บิดามารดาแต่งให้บุตรหญิง
ชายมีเรือนแล้ว แต่ทว่าได้ให้ทรัพย์สินนั้นน้อย แลบิดา
มารดานั้นมรฎกภาพ ทรัพย์สินยังมีมาก ให้แบ่งปันทรัพย์สิน
ให้แก่บุตรอื่นมีเรือนแล้วแต่คงส่วนบุตรชายหญิงซึ่งยังมีได้แต่งให้
มีเรือนนั้น อนึ่งถ้าบิดามารดาแต่งให้บุตรหญิงชายมีเรือนแล้ว
ได้ให้ทรัพย์สินนั้นมาก ทรัพย์สินนั้นยังน้อย อย่าให้แบ่ง
ปันทรัพย์สินให้แก่ลูกหญิงชายซึ่งมีเรือนแล้วนั้นเลย

ขอความเรือนแล้วหรือยังนั้น ศาลถือเป็นข้อสำคัญ ถ้ายัง
ไม่มีเรือน ถึงแม้ได้ทรัพย์สินไปมากแล้ว ศาลก็ยังแบ่งมรดก
ให้อีก อนึ่งลักษณะมรฎกมาตรา ๑๗ นี้เป็นข้อวินิจฉัยในระหว่าง
บุตรที่มีเรือนกับบุตรที่ไม่มีเรือน ถ้าแม้ต่างคนต่างมีเรือนด้วยกัน
ยังแบ่งมรดกกันได้อีก (ฎีกา ๓๓๓/๒๔๖๔ น. ทชง—น. ก. ล้อม)

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๒/๓๑๗ อ. บาง—น. เลียบ ก. มีนา
หลายแปลง ก. ไล่ชื่อโจทก์ผู้บุตรไว้ในหนังสือสำคัญด้วยกัน
กับ ก. ก. มีบุตรอื่นอีกหลายคน ก. ตาย บัญชีทางมีว่าที่ดิน
เหล่านั้นควรแบ่งอย่างไร พิพากษาว่าที่ดินต้องเป็นสิทธิแก่โจทก์
กึ่งหนึ่ง ตามที่มีชื่ออยู่ในหนังสือสำคัญ อีกกึ่งหนึ่งนั้นเป็นมรดก
ก. ซึ่งต้องแบ่งในระหว่างบุตรอื่น แต่ไม่แบ่งให้โจทก์อีก เพราะ
โจทก์ได้ทรัพย์สินมากแล้ว ในคดีเรื่องนี้ไม่ปรากฏว่าโจทก์มีเรือน

หมดอายุแล้วหรือยัง

กฎหมายมรดก

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๖๔/๒๕๖๓ นายหล้าโจทก์ นายขาว
จำเลย ได้ความว่าเมื่อบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ได้แต่งตั้งให้โจทก์
ผู้บุตรมีภรรยาแยกเรือนไปอยู่ต่างหาก แลยกทรัพย์สินให้ไปมาก
แล้ว ครั้นเมื่อบิดามารดาตาย ทรัพย์สินมรดกก็มีเหลืออันน้อยกว่าที่
ได้ให้โจทก์ไป คิดเห็นว่าโจทก์ไม่ควรได้มรดกอีก

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๑๖/๒๕๖๘ น. ยวง—นางตาย ได้
ความว่าเมื่อก่อนบิดาถึงแก่กรรม บิดาได้ยกทรัพย์สินให้แก่บุตร
คนหนึ่งมาก แต่บุตรยังไม่มรดก ศาลล่างไม่แบ่งมรดกให้แก่
บุตรคนนี้อีก อ้างลักษณะมรดกมาตรา ๑๘ บุตรคนนั้นถวายฎีกา
ร้องว่าลักษณะมรดกมาตรา ๑๘ กล่าวถึงแต่บุตรที่มีเรือนแล้ว ฝ่าย
คนเป็นเท็กยังไม่มรดก กฎหมายยังไม่ตัดสินคดีที่ระบุมรดก
ศาลฎีกาคิดเห็นว่า ฎีกาขอขึ้นฟังชน

๑๒๒. บุตรคนใดตายเสียก่อนบิดาหรือมารดา แต่ผู้ตายมีบุตรหลาน
เหลนสืบสายโลหิตอยู่ ผู้สืบสายโลหิตนั้นรับมรดกได้ ถ้ามีผู้
สืบสายโลหิตชั้นเดียวกันหลายคน ก็ต้องแบ่งกันตามส่วนแล
ตามเกณฑ์ในกฎหมายอีกชั้นหนึ่ง

๑๒๓. บุตรที่ยังอยู่ในครรภ์มารดาในขณะที่ยังตาย รับมรดกบิดา
ได้ แต่ต้องประกอบด้วยความสำคัญ ๒ ประการ คือ:—

(๑) ตั้งแต่ตกฟากแล้วต้องมีลมหายใจแม้แต่ขณะหนึ่ง ถ้า
คลอดมาแล้วไม่มีลมหายใจ เช่นแท้งหรือตายแต่ในครรภ์ เป็นต้น

กฎหมายถือว่าเด็กนั้นไม่เกิดหรือไม่มีสภาพบุคคล รั้งมฤตก
ไม่ได้ ถ้าแม้ว่าเกิดมามีลมหายใจสักประเดี๋ยวหนึ่ง แล้วกลับ
ลมหายใจก็ กฎหมายว่าเด็กนั้นได้เกิดเป็นบุคคล และมีสิทธิ
รั้งมฤตกบิดาได้ แต่เมื่อเด็กนั้นก็ตายเสียด้วย จึงต้องแบ่งมฤตก
ของเด็กอีกชั้นหนึ่ง

(๒) เด็กนั้นต้องเกิดภายในเวลาอันสมควร นับตั้งแต่วัน
บิดาทาย ถ้าเกิดช้าเกินธรรมดาตามนุษย์ เป็นข้อสันนิษฐานว่าไม่
ใช่บุตรของบิดาทาย ไม่ได้รั้งมฤตก

๓๒๔. ลักษณะมรฎก บท ๔๗ ว่าลูกหลานอยู่ในครรภ์ให้นับไว้แต่มี
ส่วนหนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕ ว่า ทารก
ในครรภ์มารดาที่สามารถจะมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลัง
เกิดมารอดอยู่

๕. พันธร่วมบิดามารดา

๓๒๕. พันธร่วมบิดามารดาเกี่ยวกับผู้ตาย มีโอกาสรั้งมฤตกได้
ก่อนเมื่อผู้ตายไม่มีบุตรหลานเหลนสืบสายโลหิตก็ยังมีชีวิตอยู่ภาย
หลังเจ้ามฤตกตาย (พ. มรฎก ๓๒๓ ม. ๑ ข้อ ๒)

มฤตกที่พันธร่วมบิดามารดาของผู้ตายจะได้รับนั้นคือ มฤตก
ภาคญาติ และให้แบ่งกันในระวางพันธร่วมตามส่วน ทั้งคู่เป็น
(มรฎก ๑๖)

หมดยอายุ 20/04 พันธที่มิได้รับราชการได้ ๓ ส่วน

พี่น้องที่ได้รับราชการไว้ ๔ ส่วน

ถ้าพหรือน้องนตายเสียก่อนเจ้ามรดก แต่ยังมีผู้สืบสาย

โลหิตยังมีชีวิตอยู่ ผู้สืบสายโลหิตนั้นรับมรดกแทนได้ (พ.

มรดก ๑๒๓ ม. ๑ ข้อ ๒)

๕. พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาแต่ฝ่ายเดียว

๑๒๖. พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาแต่ฝ่ายเดียวของผู้ตาย มีโอกาส

จะรับมรดกได้ ต่อเมื่อผู้ตายไม่มีญาติซึ่งกล่าวต่อไปนี้ คือ

(๑) บิดและผู้ที่สืบสายโลหิตของบิด

(๒) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและผู้สืบสายโลหิตของ

พี่น้องนั้น แล

(๓) บิดามารดาทั้งสอง (พ. มรดก ๑๒๓ ม. ๑ ข้อ ๓)

เมื่อผู้ตายปราศจากญาติเหล่านี้แล้ว พี่น้องร่วมบิดาฝ่ายเดียว หรือร่วมมารดาฝ่ายเดียวของผู้ตาย จึงแบ่งรับมรดกภาคญาติ กันได้ตามส่วนดังต่อไปนี้

(๑) บิดาเดียวกันแต่ต่างมารดาได้ ๒ ส่วน ถ้ารับราชการไว้ ๓ ส่วน

(๒) มารดาเดียวกันแต่ต่างบิดาได้ส่วนกึ่ง ถ้ารับราชการไว้ ๒ ส่วน (มรดก ๑๖)

บุตรหลานเหลนผู้สืบสายโลหิตของพี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาฝ่ายเดียวนี้ มีสิทธิรับส่วนมรดกแทนได้ เมื่อพหรือน้องนั้นตาย

๖. ลุงชาน้ำอา

๓๒๗. ตามธรรมเนียมญาติชั้นลุงชาน้ำอาของผู้ตาย ไม่มีสิทธิจะไต่
ถามมรดก ถ้าแม่ ผู้ตายมีบิดามารดา หรือบุตรหลานสืบสาย
โลหิต หรือพี่น้องร่วมบิดามารดาทั้งสองฝ่าย หรือแต่ฝ่ายเดียว
(หรือผู้สืบสายโลหิตของคนเหล่านั้น) ยังมีชีวิตอยู่ ต่อเมื่อญาติ
ทั้งหลายดังกล่าวนี้ไม่มีเหลืออยู่เลย มรดกภาคญาติชั้นนี้จะ
แบ่งให้แก่ลุงชาน้ำอาได้ (พ. มรฎก ๓๒๓ ม. ๓ ข้อ ๔)

ส่วนแบ่งในระวางลุงชาน้ำอา ให้แบ่งเท่ากัน แต่ถ้ามีบางคน
รับราชการ บางคนไม่ไต่รับให้แบ่งดังนี้:-

ไม่ไต่รับราชการได้ ๒ ส่วน

ไต่รับราชการได้ ๒ ส่วนกึ่ง (มรฎก ๓๗)

ถ้าลุงชาน้ำอาคนใดตายไปเสียก่อน ก็ให้บุตรหลานผู้สืบ
สายโลหิตรับส่วนแบ่งไป แต่ถ้าบุตรหลานที่ไม่มีเสียด้วย ลุง
ชาน้ำอาคนนั้นไม่ได้ส่วนแบ่ง ญาติชั้นอื่นของลุงชาน้ำอารับแทน
ไม่ได้ (พ. มรฎก ๓๒๓ ม. ๓ ข้อ ๔)

๗. ผู้ย่าตายาย

๓๒๘. ผู้ย่าตายายเป็นญาติชั้นเดียวกัน มีโอกาสจะไต่รับมรดก
หลานหรือไม่นั้นเป็นขัญหา ต่อไปนั้นเป็นความเห็นของผู้เรียบเรียง

กฎหมายมฤตค

ตามลักษณะมฤตคเดิม นั้น ยู่่าตายายมีส่วนแบ่งในมฤตค
 ภาคญาตี ครั้นต่อมาพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะมฤตค
 ศก ๑๒๓ มาตรา ๓ กำหนดมฤตคภาคญาตีว่า ถ้าผู้ตายไม่มี
 บิคามารคา ไม่มีบุตรพนอง ลูกชาน้าอา แลผู้สืบสายโลหิต
 ของเขาเหล่านั้นเลย ก็ให้เอามฤตคภาคญาตีไปรวมเข้ากับภาค
 ภรรยา แลลักษณะมฤตค มาตรา ๓ ว่า “ถ้าผู้มรณภาพหา
 แม่เจ้าเรือนมิได้ ให้ยกไว้เช่นหลวง” แต่กฎหมายบทนี้บังคับ
 เฉพาะมฤตคผู้มีบรรดาศักดิ์ เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่า ถ้าชาย
 ไม่มีบรรดาศักดิ์ตาย ยู่่าตายายหามีโอกาสได้รั้มมฤตคไม่

๑๒๔. ถ้าชายสามัญตาย แลไม่มีภรรยา ทั้งบิคามารคาและญาตี
 อื่น ๆ คงแสดงข้างต้น เห็นว่ายู่่าตายายยังรั้มมฤตคได้้อยู่ตาม
 มาตรา ๓๗ ลักษณะมรฎก เพราะไม่มีกฎหมายบทใดทัย
 ส่วนหญิงโสคหรือหญิงหม้ายตาย ยู่่าตายายมิมีโอกาส
 เช่นเดียวกับเมื่อผู้ตายเป็นชายสามัญ

๘. บุตรบุญธรรม

๑๓๐. ตามธรรมตานุบุตรบุญธรรมรั้มมฤตคไม่ได้
 กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมที่ ๕๑ มีความว่า บุตรบุญ
 ธรรมรั้มมฤตคไม่ได้ อันที่จริงกฎนี้เป็นแต่คำอธิบายกฎหมาย
 จึงมีเหตุที่ควรคิดว่า บุตรบุญธรรมมีสิทธิรั้มมฤตค โดยทางหนึ่ง
 ทางใด นอกจากพินัยกรรม ได้ยั้งหรือไม่

ตามกฎหมายเดิม คือลักษณะมรฎกบทที่ ๑๒ บุตร์บุญธรรม
 ที่บิดาหรือมารดาเลี้ยงแต่เล็ก ก่อนอายุ ๗ ขวบ รั้งมรดกบิดา
 หรือมารดาได้ คือได้ส่วนแบ่งในมรดกภาคญาติด้วยกับกับบุตร์
 สืบสายโลหิต แต่ได้น้อยกว่า ครั้นมีพระราชบัญญัติเพิ่มเติม
 ลักษณะมรฎก ศก ๑๒๓ มรดกภาคญาติให้ ได้แก่ญาติที่สืบสาย
 โลหิตโดยตรง และญาติสนิทศักดิ์ญาติห่าง ต่อเมื่อไม่มีญาติ
 ที่สนิท ญาติห่างออกไปจึงได้มรดกเป็นลำดับกัน ผลในพระ
 ราชบัญญัติเพิ่มเติมจึงมีว่า บุตร์บุญธรรมจะเข้ารับส่วนแบ่งชั้น
 เกี่ยวกับบุตร์สืบสายโลหิตไม่ได้ แลถ้าผู้ตายยังมีบิดามารดา
 หรือภรรยา หรือญาติชะนิกหนึ่งชะนิกโดยอยู่แล้ว บุตร์บุญธรรม
 ไม่ได้มรดก แต่ถ้าผู้ตายไม่มีบิดามารดาไม่มีภรรยา และ
 ไม่มีญาติชะนิกชั้นใดเลยที่เกี่ยว นอกจากบุตร์บุญธรรม มี
 บัญหาว่าบุตร์บุญธรรมนั้นมีสิทธิรับมรดกหรือไม่ ขอให้สังเกตว่า
 พระราชบัญญัติเพิ่มเติมลักษณะมรฎกไม่ได้ห้ามขาด ไม่ให้บุตร์
 บุตร์บุญธรรมรับมรดกเสียเลย จึงเห็นว่าเมื่อผู้ตายไม่มีเชื้อสาย
 เหลืออยู่แล้ว บุตร์บุญธรรมมีสิทธิรับมรดกได้ตามกฎหมายเดิม
 หาใช่ส่งมรดกเข้าท้องพระคลังหลวงไม่ เว้นไว้แต่เมื่อผู้ตาย
 เป็นชายมีบรรพาศักดิ์ ๕๐๐ ไร่ขึ้นไป บุตร์บุญธรรมจึงไม่มี
 โอกาสได้รับมรดก เพราะเหตุว่าพระราชบัญญัติเพิ่มเติมลักษณ
 มรฎก ศก ๑๒๓ บัญญัติว่าให้เอามรดกภาคญาติรวมเข้ากับ

กฎหมายมรดก

มรดกภาคภรรยา แลตั้งถินมรดกขท ๓ ว่า ถ้าผู้^๑มรดกาคือ^๒ก็
ไม่มีภรรยาให้เอามรดกภาคภรรยารวมเข้ากับมรดกภาคหลวง

๑๓๑. อีกประการหนึ่งถึงแม้ว่าผู้ตายมีญาติพี่น้องอยู่ก็ ถ้าญาติ
เหล่านั้น ขอกู้^๓ไม่รับ^๔ส่วนของตน และปลงใจให้บุตรบุญธรรม
ไต่รับมรดกจนถึงส่งมอบทรัพย์สินให้บุตรบุญธรรมเข้าปกครองแล้ว
บุตรบุญธรรมได้ทรัพย์สินนั้น

ก. เป็นบิดา ข. เป็นบุตรบุญธรรม ก. มีที่ดิน เมื่อ ก.
ตายแล้ว ผู้ปกครอง ข. ไต่ปกครองที่ดินมรดกแทน ข. แต่
หนึ่งสี่สำคัญสำหรับที่ดิน ผู้ปกครอง ข. ไต่ฝากไว้แก่ ง. ง. เป็น
ญาติห่างของ ก. แต่ทางพิจารณาไม่ปรากฏว่าเกี่ยวของอย่างไร
การล่วงมา ๓๕ เดือนเศษ ง. ไม่ยอมคืนหนึ่งสี่ แลอ้างตนว่า
เป็นญาติที่ควรรับมรดก ก.

พิพากษาว่าถ้าแม่ ง. เป็นญาติจริงทั้งว่า ง. ก็ไต่ยินยอม
มอบหมายให้ที่ดินแก่ ข. ผู้เป็นบุตรบุญธรรมแล้ว ง. เถียงไม่
รับ (ฎีกา ๔๓๘/๒๔๕๗ ขุนวรกรรม—นายสี)

๘. ผู้ไต่พิณัยกรรม

๑๓๒. ผู้หนึ่งผู้ใดจะ เป็นญาติของผู้ตาย หรือมิใช่ แลจะเป็นคน
ชนิดใดก็ตาม ถ้าผู้ตายทำพิณัยกรรมแบ่งส่วนหรือยกทรัพย์สิน
ใดๆ ให้ ผู้นั้นมีสิทธิรับทรัพย์สินตามพิณัยกรรมนั้น (กฎหมาย
ว่าด้วยพิณัยกรรม)

หมตอายุ ๒๐/๖๖

บุคคลซึ่งต้องห้ามไม่ให้ไ้มฤตก

(๒) บุคคลซึ่งต้องห้ามไม่ให้ไ้มฤตก

๓๓๓. ในคนหนึ่งแห่งหมวกนี้ไ้กล่าวถึงบุคคลไ้รับมฤตกตามกฎหมาย ในตอนที่ ๒ นี้จะแสดงถึงเหตุต่าง ๆ ที่ตัดบุคคลจากสิทธิที่ไ้รับมฤตก กล่าวคือ ผู้ที่ตามธรรมเนียมควรไ้ส่วนมฤตกนั้นอาจต้องด้วยข้อห้ามไม่ให้ไ้มฤตกด้วยเหตุซึ่งจะแสดงต่อไป

บุคคลซึ่งด้วยข้อห้ามไม่ให้ไ้รับมฤตกมี ๑๑ จำพวก คือ

- (๑) ญาติที่ผู้ตายไม่นับว่าเป็นญาติ
- (๒) พระสงฆ์
- (๓) ญาติที่ยกยอมมฤตก
- (๔) หญิงหม้ายภรรยาพรหมณ์
- (๕) ผู้ซึ่งต้องห้ามตามพันธกรรม
- (๖) บุตรที่คิดฆ่าขังฝ่ายบิดาหรือมารดา
- (๗) บุตรที่เกิดแต่หญิงที่ไม่ใช่ภรรยาชายตามกฎหมาย
- (๘) บุตรที่ละบิดามารดาไปต่างเมือง
- (๙) ผู้เมียที่ร้างและชยกัน
- (๑๐) นางข่าเรอ
- (๑๑) ผู้บอกขั้ไม่รับส่วนมฤตก

(๑) ญาติที่ผู้ตายไม่นับว่าเป็นญาติ

๓๓๔. บุตรที่ขคามารดาตัดขาด ไม่นับว่าเป็นบุตร จะรับมฤตกบิดามารดาไม่ไ้ (มรฎก ๒๓)

หมตอายุ ๒๐/๐๑/๕๖

หลานแลสาชาญาติอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกับบุตร (มรฎก ๒๔)
รวมความว่าญาติที่ขาดเชื้อไข่มไต่ครั้งนั้น ไม่ไต่ มีความนับถือ
กันให้สมควรแก่ที่ได้เกิดร่วมวงศ์เดียวกันนั้น จะรับมฤตกกัน
ไม่ได้

นายขำมีภรรยาแต่ไม่มีบุตร นายขำมีน้อง ๓ คน นายขำ
กับน้องเคยโกรธเคืองกันยกใหญ่ จนถั่งน้องจะใช้สาตราขอเข้า
ทำร้ายนายขำ ถั่งนั้นก็ไม่ไต่ ไปมาหาสู่กันอีก ถั่งถั่ง
เกิดขาด เว้นเวลาช้านานถั่ง ๑๒ ปี นายขำจึงตาย ถั่งนายขำ
ฟ้องขอแบ่งมฤตกจากภรณานายขำผู้พี่ไม่ได้ (ฎีกา ๕๘/๒๔๕๗

น. จ.-อ. พลชัย)

พี่ถั่งถั่งอยู่เรือนต่างกันเพียง ๓ วา ไต่วิวาทโกรธเคืองกัน
ถั่งร้องประกาศกักญาติแลไต่ทะเลาะวิวาทกันถั่งถั่ง ถั่งถั่งช่วย
ถั่งไต่มาเยี่ยมเยียน ถั่งถั่งตาย ถั่งถั่งเห็นว่าพี่ถั่งเรียกมฤตก
ถั่งไม่ได้ (ฎีกา ๘๘๖/๒๔๖๖ นางเงิน-นางปลั่ง)

ตามพินัยกรรมพอนผู้พี่ไต่มฤตกมาก แต่ปานผู้ถั่งไม่ได้
มฤตก ปานจึงมีความขาดหมาง แลพยายามทำลายความใน
พินัยกรรม ถั่งปานกับพอนไต่เป็นความถั่งถั่งหลายปี บุตรปานซึ่ง
แต่ก่อนไต่เคยไปมาหาพอนก็หยุดไปมาหาถั่ง ถั่งฝ่ายต่าง
ไม่ได้ นับถั่งถั่งเช่นนี้ ถั่งถั่งเห็นว่าถั่งปานรับมฤตกพอนไม่ได้

หมดยุ (ฎีกา ๒๐๕/๓๒๓ น. เทียนหลุย-อ. สีน)

สมมติของ
ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์
พระสงฆ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้อที่ว่า นิชถกันเป็นญาติหรือไม่เป็นข้อจริงแท้ ซึ่งต้อง
พิจารณาถึงความทั้งหมดรวมกันแล้วจึงวินิจฉัย
มารดาเป็นความกษัตริ์ ศาลเคยวินิจฉัยว่ายังไม่พอที่จะ
ถือว่า มารดาศึกษาคนไม่นับเป็นบุตรของตน (ฎีกา ๙๖๘/๑๒๓
อ. เขียม--อ. บุน)

(๒) พระสงฆ์

๓๓๕. พระสงฆ์จะฟ้องเรียกส่วนแบ่งมรดกไม่ได้ เว้นไว้แต่เจ้า
ทรัพย์อุทิศไว้ให้โดยพินัยกรรม (มรฎก ๓๖)

แต่พระสงฆ์ละจากสมณเพศมาเป็นฆราวาส ขอรับส่วนมรดก
ของตนได้ ถึงเจ้ามรดกตายในระวางที่พระสงฆ์ยังบวชอยู่ก็
ส่วนสามเณรรับมรดกได้เหมือนคนธรรมดา (ฎีกา ๑๐๘๕/๑๓๓
น. ทาก--น. นวน. มรฎก ๓๗)

(๓) ญาติยกยอกมรดก

๓๓๖. ญาติผู้ใดเคยยกยักย้ายช้อนเงินทรัพย์มรดกของผู้ตายไว้
ท่านว่าอย่าให้ผู้นั้นได้ส่วนแบ่ง (มรฎก ๔๓ ก.)

ถ้าพิจารณาเป็นสัจจะว่า ญาติผู้ใดเคยยกยักย้ายช้อนเงิน
ทรัพย์มรดกของผู้ตายไว้ ให้เรียกทรัพย์คืนมาแบ่งได้ แต่ไม่ให้
ปรับโทษหรือลงโทษ คุ้มเป็นพี่น้องพึงพินกันเอง (มรฎก ๔๖)

ญาติผู้ใดไม่ช่วยปลงศพผู้ตาย แลเก็บเอาทรัพย์สินมรดกไปเสียก่อนปลงศพนั้น ญาติผู้นั้นจะกลับมาแย่งเอาส่วนอีกไม่ได้ แลถ้าทรัพย์สินที่เก็บไปนั้นมากกว่าส่วนที่ควรได้เท่าไร ต้องส่งคืน (มรฎก ๔๓ ก.)

ก. ตายทรัพย์สินมรดกของ ก. ตกอยู่แก่สามีของ ก. ข. ซึ่งเป็นญาติ ก. มาเก็บเอาทรัพย์สินข้างไปโดยอ้างว่าเป็นสินเดิมของ ก. ซึ่งเป็นมรดกที่ ข. ควรได้รับ ในคดีเช่นนี้ ศาลฎีกาตัดสินว่า ลักษณะมรดกยท ๓๔ ก. ไม่ควรยกมาใช้ (ฎีกา ๓๒๘/๓๒๘ น. ขน-น. เลือก)

ยึดออกก่อนวันทรัพย์สินมรดก แต่ไม่ให้มีโทษถึงกล่าวมาข้างต้น สำหรับโทษ อาญาประมวลกฎหมายลักษณะอาญาลดล้างมีโทษเพียงไรหรือไม่ ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายลักษณะอาญา

(๔) หญิงหม้ายภรรยาพรหมณ์

๓๓๗. กฎหมายลักษณะมรฎกมีกล่าวถึงหญิงหม้าย ทั้งแต่มาตรา ๔๐ ถึง ๔๓ เต็มเข้าใจกันว่านอกจากมาตรา ๔๓ แล้ว หมายความว่าตลอดถึงคนธรรมดาทั่วไป ประกอบทั้งมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๗๘/๓๖๘ คำวินิจฉัยด้วย แต่ต่อมามีคำพิพากษาที่อธิบายความให้เข้าใจอย่างชัดเจนว่า ยทต่าง ๆ เหล่านี้ หมายความว่าเฉพาะหญิงหม้ายภรรยาพรหมณ์เท่านั้น ใช้แก่คดีมรดกชนสามัญไม่ได้ (ฎีกา ๘๕๔/๒๔๕๗ ชัยคำของ-ช. เจือ)

ผู้ซึ่งต้องห้ามตามพินัยกรรม

๕๗

มีเนื้อความดังต่อไปนี้ คือ

หญิงหม้ายเคยมีสามีคนหนึ่งแล้ว มาเป็นภรรยาพรหมณ์
ยังไม่เกิน ๓ ปี และพรหมณ์นั้นมรณภาพ หญิงหม้ายนั้น
ไม่ได้มีส่วนแบ่งมรดก (มรฎก ๔๑)

ถ้าอยู่กินด้วยกันเกินกว่า ๓ ปีแล้ว เกิดบุตรหรือไม่ก็ตาม
แลหญิงนั้นใครเลี้ยง (?) ราชการ ถ้าพรหมณ์ผู้สามีมรณภาพ
หญิงหม้ายได้มรดกภาคภรรยาทั้งหนึ่ง ชักกิ่งหนึ่งยกไว้เป็น
หลวง (มรฎก ๔๐)

หญิงหม้ายอยู่กินด้วยกันกับชาย (พรหมณ์) หม้าย เกิด
บุตรด้วยกัน ถ้าพรหมณ์ผู้สามีตาย แลบุตรยังมีชีวิตอยู่ หญิง
นั้นได้มรดกภาคภรรยาทั้งส่วน แต่ถ้าบุตรตายเสียก่อน หญิง
นั้นได้มรดกภาคภรรยาแต่กิ่งหนึ่ง (มรฎก ๔๒)

หญิงหม้ายโดยมีสวมาแล้วตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป แล้วจึงมา
เป็นเมียพรหมณ์ ถ้าพรหมณ์มรณภาพ หญิงไม่ได้รับมรดก
พรหมณ์เลย (มรฎก ๔๓)

(๕) ผู้ซึ่งต้องห้ามตามพินัยกรรม

๓๓๘. ข้อนี้เป็นธรรมดา และดูเหมือนไม่ต้องการคำอธิบาย ถ้าผู้
ตายเมื่อก่อนตายได้ทำพินัยกรรมบ่งห้ามไม่ให้ญาติคนใดรับมรดก
ญาติผู้นั้นก็หมดสิทธิ และบางพินัยกรรมไม่ได้บ่งเช่นนั้น

กฎหมายมรดก

โดยตรง แต่สั่งให้แบ่งทรัพย์สินให้แก่ญาติอื่น ๆ เสียหมดญาติ
ที่ไม่มีชื่อในพินัยกรรม ก็เหมือนหนึ่งถูกตัดจากทรัพย์สินมรดกนั้น

(๖) บุตรที่เกิดมาข้างฝ่ายบิดาหรือมารดา

๓๓๘.

ถ้าหญิงหม้าย (หรือชายหม้าย) ที่มีบุตรที่เกิดมาสาม (หรือ
ภรรยา) แลสามี (หรือภรรยา) นั้นตาย ตามกฎหมายเก่า
(มรดก ๘) บุตรที่เกิดแม่ (หรือพ่อ) นั้นรับมรดกบิดาเลี้ยง (หรือ
มารดาเลี้ยง) นั้นได้ แต่ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ลักษณะมรดก คก ๑๒๓ มาตรา ๓ ญาติที่สนิทคัตญาติห่าง บุตร
ชระนิกนหมคโอกาสที่จะได้รับมรดกบิดาเลี้ยงหรือมารดาเลี้ยง

นางคิมบุตรเกิดมาอยู่กินเป็นภรรยานายซำ แล้วนายซำตาย
บุตรชองนางได้รับมรดกนายซำไม่ได้

(๗) บุตรที่เกิดแต่หญิงที่ไม่ใช่ภรรยาชายตามกฎหมาย

๓๔๐.

บุตรอื่นเกิดแต่หญิงชายที่ไม่ได้เป็นผัวเมียกันตาม กฎหมาย
แลชายไม่รับรองว่าเป็นบุตรคน แม้ปรากฏว่าเกิดด้วยชายใด
ก็รับมรดกชายหรือวงศ์ญาติของชายไม่ได้ ได้แต่รับมรดก
มารดาคน

ก. ซึ่งเป็นชายได้กระทำให้คนเกิดโดยทางลับ ๆ แต่ ก. ไม่
รับรองว่าคนนั้นเป็นบุตร แลมารดาของ ก. ก็ไม่ยกย่องว่าเป็น
หลาน ก. ตาย แล้วมารดาจึงตาย พิพากษาว่าคนที่เกิดคน
รับมรดกของมารดา ก. ไม่ได้ (ฎีกา ๑๐๐๓/๑๒๓ อ. ชิม-อ. ก)

(๘) บุตรที่ละบิคารมารคาไปต่างเมือง

๓๔๑. ตามลักษณะมรรกชยท ๒๕ “บุตรหญิงชายละบิคารมารคาไปอยู่ต่างเมือง บิคารมารคาตาย จะกลับคืนมาเชาทรพัย สิ่งสินที่เหยาเรือนเล่า ท่านว่าอย่าให้เลย ท่านว่าให้แก่ผู้อยู่ปฏิบัติบิคารมารคา”

คำว่า “ละไปอยู่ต่างเมือง” จะต้องเข้าใจในทางที่ชั่วร้าย คือโดยทางขาดความกตัญญูกตเวที แลปราศจากความเคารพนับถือฉนิบิคารมารคา จึงมิได้ยู่สนองคุณตามทางอินควร

(๙) ผู้เมียร้างแลชยา

๓๔๒. ผู้เมียที่จะรัชมฤตกกันไต้ ต้องเป็นผู้เมื่อกันอยู่จนถึงเวลาตายจากกัน ถ้าไต้ชยาหรือขาดจากเป็นผู้เมียกัน ด้วยเหตุประการไต้ก่อนตายจากกัน หญิงชายคนนั้นรัชมฤตกกันไม่ได้ เพราะตามความจริงก็ไม่ได้เป็นผู้เมื่อกันแล้ว

ผู้เมียร้างกัน คือไม่ได้ยู่กันด้วยกันฉนิบิการรยา จะรัชมฤตกกันไต้ฤาไม่ เห็นว่าต้องพิจารณาว่า เมื่อตายจากกันนั้น ผู้เมียไต้ร้างกันโดยถิริยาที่กฎหมายจะพึง ถิว่าไต้ขาดจากผู้เมียกันแล้วฤายังถายังไม่ขาดกัน ผู้เมียยังรัชมฤตกกันไต้ยู่ถิตายเมื่อขาดจากเป็นผู้เมียกันแล้ว รัชมฤตกกันไม่ได้ (เหตุที่ จะขาดจากเป็นผู้เมียกัน ให้ถูลักษณะผู้เมีย)

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๖/๒๔๕๖ อ. พริง—น. เพลา

เผอกเป็นผู้ชายหม้ายมีบุตรถิตไต้ ไปไต้พริงเป็นผู้ภรรยาหาไต้แต่งงาน

สมรสกันไม่ แล้วเลิกไปแต่งงานสมรสกับทวีพย ฝ่ายหญิงมีความ
รักเกี้ยวกร่ำร้างเลิกละไปเสีย ๒๗ ปี มีโศกสลดคนคั่นจนเลิกตกตาย
พิพากษาว่าหญิงวัยมรดกเลิกไม่ได้

๑๔๓.

ในข้างล่างนี้ได้นำคดีลงไว้เป็นพิเศษ
ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๓/๒๔๕๗ น. มิ่ง—อ. เชื้อ ล. เป็นฉัว
จ. เป็นเมีย กว๋ยเหตุไรไม่แน่ จ. โพลไปได้ ฉ. เป็นฉัวใหม่
จนมีบุตร ๒ คน ล. ฉัวเก่าจึงตาย และกว๋ยเหตุไรไม่ย่อรากฏ
ทรัพย์สินมรดกของ ล. ตกอยู่ในปกครองของ จ. บิดาล. จึงฟ้องเรียก
มรดกบุตรของตน ศาลแพ่งพิพากษาแย้ง และยอมให้ จ. ด้รับ
มรดกด้วย กรรมการศาลฎีกากล่าวว่า “คดีนี้น่าประหลาดที่ จ.
ไปได้ ฉ. เป็นสามีจนเกิดบุตรด้วยกันในระหว่างที่ ล. ยังมีชีวิตอยู่
ศาลแพ่งยังพิพากษาว่า จ. เป็นภรรยา ล. แลให้ได้มรดกด้วย
เหมือนอย่างว่ากฎหมายบ้านเมืองนั้นอนุญาตให้หญิงคนเดียวมีฉัว
ได้ ถึงสองคน แต่เมื่อความซนคู่ความได้ยินยอมกันไม่มีปัญหา
จนมาถึงศาลฎีกา จึงไม่ต้องวินิจฉัย”

เราไม่มีโอกาสทราบว่า ศาลแพ่งพิพากษายกเหตุประการใด

(๑๐) นางขำเรือ

๑๔๔. หญิงที่มาอยู่สำนักชาย แลกระทำการปฏิญัตติชายเหมือนอย่าง
ภรรยาจะพึงปฏิญัตติสามี แต่ไม่ได้กระทำการครบองค์คุณ ซึ่ง
จะเป็นฉัวเมียกันตามกฎหมาย หญิงชื่อนี้เป็นนางขำเรือ รัย
มรดกชายไม่ได้

บุคคลซึ่งต้องห้ามไม่ให้ไต่ถาม

๖๓

ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๒๑/๒๕๕๖ (อ. ชันแก้ว—อ. อุบลคำ)
ชายขอหญิงมาเลี้ยงเป็นนางขำเรอ โดยตกลงกันว่า หญิงจะรับ
แต่เงินเดือนอย่างเดียว แล้วชายตาย พิพากษาว่าหญิงนางขำเรอ
เช่นนี้บางคนเป็นภรรยาชายไม่ได้ และไม่ไต่ถามชาย

(๑๑) ผู้ยกยัดไม่รับส่วนมรดก

๑๔๕. ผู้ใดมีสิทธิจะรับมรดกของผู้ตาย ถ้าเลยยกยัดไม่เอาส่วน
มรดกซึ่งตนควรไต่ถามแล้ว ภายหลังจะกลับเรียกร้องเอาส่วน
มรดกบ้างไม่ได้ เว้นแต่ผู้ยกยัดนั้นเป็นผู้เยาว์ ฤๅคนวิกลจริต
ฤๅผู้ไม่สมประกอบ (ป. แห่ง ม. ๓๕)

ในคดีระวางนายมิ่งโจทก์ อ้างเลขเชื่อมจำเลย (ฎีกา
ที่ ๓๓/๒๕๕๗) จำเลยต่อสู้ว่า โจทก์ซึ่งเป็นบิดาของผู้ตายได้บอก
ว่าจะไม่เอาส่วนมรดกแล้ว แต่ปัญหาข้อนี้ไต่ถามผ่านไปเสีย โดย
จำเลยสู้ไม่สม

การยกยัดไม่รับส่วนมรดก เป็นการปลดหนี้บางอย่างหนึ่ง เพราะ
เหตุว่า ผู้ซึ่ง มีสิทธิจะ รับ มรดก เท่ากับเป็นเจ้าของของมรดก
(ปลดหนี้ ให้อุ ป. แห่ง ม. ๓๕๐)

ถ้ามีคดีมรดกขึ้นในศาล ศาลมีอำนาจเรียกพยานาคินที่
ไม่มาร้องขอส่วนแบ่งนั้นมาถามว่าจะเอาส่วนมรดกหรือไม่ ถ้า
พยานั้นแจ้งว่าไม่ประสงค์จะเอาส่วนแบ่ง ศาลก็ไม่ต้องแบ่งส่วน
ไว้ให้ แต่เหตุที่พยานาคินใดไม่มาร้องขอส่วนแบ่ง และศาลเรียก

ตัวมาตามไม่ได้ นั้น จะฟังว่าเขาขอกยกไม่เอาส่วนมรดกนั้น
ไม่ได้ (พ. มรดก ๑๒๓ ม. ๔)

๓๔๖. (๓) เหตุที่ทรัพย์สินมรดกตกเป็นของหลวง
ทรัพย์สินมรดกจะต้องส่งเข้าท้องพระคลังหลวง ด้วยเหตุ
& ประการ คือ

(๑) เมื่อชายผู้ตายมีบรรดาศักดิ์นับตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่ขึ้นไปศาล
ต้องแบ่งมรดกเป็นภาคหลวง ๑ ภาคแต่มีข้อยกเว้น (กฎหมาย ๓
ตอน ๓)

(๒) เมื่อผู้ตายเป็นบุคคลชั้นใดก็ตาม ไม่มีบิดามารดา
ไม่มีภรรยา (หรือสามี) และไม่มียุติซึ่งควรจะได้รับมรดก
ตามกฎหมาย แล้วผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมแบ่งทรัพย์สินไว้ ทรัพย์สิน
มรดกนั้นให้ส่งเข้าท้องพระคลังหลวง (มรดก ๔๘. ๑๔.)

(๓) เมื่อผู้ตายทำพินัยกรรมทุนเกล้า ๆ ถวายไว้

(๔) เมื่อผู้มั่งมีสิทธิจะรับมรดกทุกคนขอกยกไม่ประสงค์จะเอา
ส่วนแบ่งทรัพย์สินมรดก

๓๔๗. ทรัพย์สินมรดกที่ตกเป็นของหลวง ถ้าเป็นที่ดินจะเพาะแปลงเป็น
ถังวลของเจ้าพนักงานทะเบียนที่ดิน จะต้องแก่ทะเบียนแลเรียก
โฉนดมาอีกไว้ (กฎ. เกษตร. ๑๗ ข้อ ๓๑)

หมวด ๓ วิธีแบ่งมรดก

(๑) วิธีแบ่งมรดกชาย	๑๕๐—๑๕๖
(ก) ชายมีบรรพาคภักดิ์	๑๕๓—๑๖๗
(ข) ชายสามัญ	๑๖๗—๑๗๘
(๒) วิธีแบ่งมรดกหญิง	๑๕๐—๒๐๓
(ก) หญิงภรรยาชาย	๑๘๓—๒๐๓
(ข) หญิงโสเภณีย์	๒๐๒—๒๐๓
(๓) วิธีแบ่งมรดกพระภิกษุสงฆ์	๒๒๔—๒๓๑
หลวงจีนแลหลวงณวน	๒๓๑
(๔) วิธีแบ่งมรดกพราหมณ์	๒๓๒—๒๓๓
(๕) วิธีแบ่งมรดกคนมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ	๒๓๔—๒๔๓
(๖) วิธีแบ่งมรดกผู้ถือศาสนาอิสลาม	๒๔๔—๒๕๕
(๗) วิธีแบ่งมรดกซับซ้อน	๒๕๖—๒๖๒

หมวด ๓

วิธีแบ่งมรดก

(๑) วิธีแบ่งมรดกชาย

๑๕๐. ถ้าชายตาย ในการที่จะแบ่งมรดกของชายนั้น ควรพิจารณาให้
ชายเป็นสองจำพวก คือ

กฎหมายมฤตก

- (ก) ชายมีบรรพาศักดิ์ (คือข้าราชการผู้ มีศักดินาตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป)
- (ข) ชายสามัญ (คือผู้ มีศักดินาค่ากว่า ๔๐๐ ไร่)

(ก) ชายมีบรรพาศักดิ์

๑๕๑. ตามธรรมเนียมมฤตกชายมีบรรพาศักดิ์ ให้แบ่งออกเป็น ๔ ภาค เท่า ๆ กัน คือภาคหลวง ๓ ภาคขัตติมารดา ๓ ภาคภรรยา ๓ และภาคญาติ ๓ (มรฎก ๓๓) แต่มีข้อยกเว้นอีกเป็นอันมาก ซึ่งจะได้อีกกล่าวต่อไป

มฤตกภาคหลวง

๑๕๒. มฤตกภาคหลวงนั้นส่งเข้าท้องพระคลังหลวง เป็นผลประโยชน์ของแผ่นดิน (มรฎก ๑๔, ๔๘) เป็นหน้าที่ของศาลซึ่งพิจารณาความมฤตก ที่จะมีส่วนส่งให้ชักภาคหลวงไว้ และจัดส่งเงินภาคหลวงนั้นต่อกระทรวงเจ้าหน้าที
๑๕๓. กองทรัพย์สินมฤตกที่พวกญาติจัดการแย่งกันเอง ไม่ได้เกิดเป็นคดีกลาง ไม่มีบทกฎหมายบังคับให้ญาติญาติผู้จัดการแย่งมฤตก มีหน้าที่ต้องแบ่งชักภาคหลวงไว้ ญาติให้จัดส่งมฤตกภาคหลวงต่อเจ้าพนักงานคนใด ฉะนั้นถ้าผู้จัดการแย่งมฤตกของผู้ มีบรรพาศักดิ์แย่งส่วนมฤตกให้แก่ทายาทไปจนหมดสิ้นตามส่วนในกฎหมาย

ฤๅความพินัยกรรมมีก็ โดยไม่ได้หักภาคหลวงขึ้นไว้ ก็ไม่เคย
ปรากฏว่าผู้แบ่งมฤตยูต้องรับผิดชอบในส่วนมฤตยูภาคหลวง แล
เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ไม่เคยอ้างสิทธิเรียกร้องเลย

๑๕๔. อนึ่งถ้าผู้มียวรัตักตักตาย แลทายาทได้แบ่งมฤตยูกันเอง
เสร็จไปหนหนึ่ง โดยไม่ได้แบ่งภาคหลวง แลต่อมภายหลังมี
ทรัพย์สินอย่าง ญาติผู้รับมฤตยูปกครองร่วมกันมานานกว่าสิบ
แลญาติผู้ปกครองร่วมกันเกิดฟ้องขอแบ่งทรัพย์สินไซ้ ศาลไม่
แบ่งภาคหลวงในชั้นนี้ (ฎีกา ๒๙๖/๒๔๖๓ นายสืบเอกท่าน—หนาน
บุญคง) ความจริงไม่ใช่คดีแบ่งมฤตยูแล้ว เป็นคดีแบ่งทรัพย์สิน
ซึ่งหลายคนมีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน

๑๕๕. ในเหตุดังกล่าวต่อไป ศาลไม่ต้องแบ่งมฤตยูภาคหลวง คือ—

(๑) เมื่อผู้มียวรัตักตักนั้นเป็นผู้มีอำนาจอำนาจออย่าง
ใดอย่างหนึ่งในราชการ (มรฎก ๑,๒)

(๒) เมื่อผู้มียวรัตักตักนั้นเป็นพรหมณ์ (มรฎก ๓๗)
คงแบ่งแต่ ๓ ภาคเท่านั้น คือ ภาคบิดามารดา ๑ ภาคภรรยา ๑
แลภาคญาติ ๑ เว้นไว้แต่ผู้ที่จะรับมฤตยูภาคนี้ ๆ ตามกฎหมาย
ไว้ตายเสียก่อนเข้ามฤตยูแล้ว

๑๕๖. อำนาจอำนาจอ คือความชอบที่ได้กระทำเป็นพิเศษ มีคุณ
ต่อบ้านเมือง ท่านจัดไว้เป็น ๕ ประการ คือ

- (๑) อาสางานพระราชสงครามรบชนะศัตรู
- (๒) เขาพวกพี่น้องมาอาสารบสู้ศัตรู
- (๓) อาสาปลดปล่อยเข้าไปสืบกิจการในกองทัพของข้าศึกได้
- (๔) พิพากษาคดีชยชนให้สำเร็จไปได้ โดยความชอบธรรม
- (๕) คัดอ่านจัดการบำรุงพระราชทรัพย์ขึ้น โดยชอบธรรม และความชอบอย่างอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกับข้อที่ยกขึ้นไว้

บรรดาสິงที่ทำได้ ยิงขึ้นโดยพิเศษเรียกว่าฆ่าเห็นใจ ที่เรียกว่า ยำนาญนั้นคือ ทำราชการในหน้าที่ให้เจริญขึ้น (ขมภูคัก ๓๐,๓๑)

(คำอธิบายในส่วนนี้ โดยมากผู้เรียบเรียงได้คัดมาจากพระ ตำรัสพระเจ้าพญาเออกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์)

ราชพัทยา

๓๕๗. พัตยานั้นพระเจ้าพญาเออกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ทรงอธิบาย ว่า “เป็นสิ่งที่พระเจ้าอยู่หัวพระราชทานสำหรับความชอบใน ตำแหน่ง ญาติเกียรติยศ ญาติซึ่งพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้สร้างทำขึ้น ให้ได้ ในการประดัยเกียรติยศแห่งตน เช่นเรือยาว เป็นต้น”

๓๕๘. มฤตกผู้มยบรรดาศักดิ์ นอกจากแบ่งภาคหลวง เคืองราช พัตยาก็ต้องคนหลวงด้วยเหมือนกัน (มรฎก ๓,๓)

๓๕๙. ถ้าผู้ มียบรรดาศักดิ์มีข้าหน้เจฎาย่านาญอย่างใดอย่างหนึ่ง ในราชการ ถึงไม่ต้งแย่งมฤตกภาคีหลวง ราชพัทยานั้นก็ยังคงถวายเป็นคินอยู่ ต่อเมื่อผู้ตายมีทั้งข้าหน้เจฎาย่านาญในราชการ ท่านจึงอนุญาตทั้งพทษาแลมฤตก คือไม่ต้งถวายเป็นคินราชพัทยา แลไม่ต้งแย่งมฤตกเป็นภาคีหลวง (มรฎก ๑๖๒)

๓๖๐. ในสมัยนี้มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงกฎหมายเกิม เช่น เครื่องราชอิสสรียาภรณ์บางอย่างต้งส่งคิน บางอย่างพระราชทาน เป็นสิทธิคิลอคมครห์หลานต่อไป จะถือคามกฎหมายลักษณะมรฎกอย่างเกียวไม่ไ้

กระทรวงวังเป็นเจ้าหน้าท่เกย และเรียกคินราชพัทยาตั้งกล่าวแล้ว

มฤตกภาคีคามารตา

๓๖๑. มฤตกภาคีคามารตาไ้แก่ภีคามารตาทั้งสองคน จาถ้าคนใดตายเสียก่อนแล้ว มฤตกภาคีคามารตานั้น ไ้แก่ภีคามารตา ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ (ตั้งกล่าวไว้ ในหมวด ๒ ตอน ๑)

๓๖๒. ถ้าภีคามารตาก็ไ้ตายไปเสียก่อนแล้วทั้งสองคน มฤตกภาคีคามารตาเป็นอันยกเลิก คงมีแต่ภาคีคิน

๓๖๓. ถ้าผู้ มียบรรดาศักดิ์มีภีคามารตาแม่แก่คนใดยังมีชีวิตอยู่ แต่ไม่มีญาติทั้งต่อไปนี้ คือ

กฎหมายมรดก

(๑) บุตรแท้หลานผู้สืบสายโลหิตของบุตรนั้น

(๒) พี่น้องร่วมบิดามารดาและผู้สืบสายโลหิตของพี่น้องนั้น

มรดกแบ่งเป็น ๓ ภาค ยกเลิกภาคญาติ คงมีแต่ภาคหลวง ๓

ภาคบิดามารดา ๓ ภาคภรรยา ๓ (พ. มรดก ๑๒๓ ม. ๑)

๑๖๔ ถ้าผู้มรดกตกทอดไม่มีบิดามารดา และไม่มีญาติทักชั้นจรรยา
มรดกภาคญาติได้ มรดกภาคบิดามารดาแลภาคญาติเป็นอันยกเลิก
คงมีภาคหลวง ๓ ภาคภรรยา ๒ ถ้าภรรยาไม่มีเสียด้วย
มรดกเป็นภาคหลวงทั้งหมด (พ. มรดก ๑๒๓ ม. ๓, มรดก
๓, ๔, ๑๔, ๑๕) คำอธิบาย ตอน ๑๐๖)

มรดกภาคภรรยา

๑๖๕. มรดกภาคภรรยาได้แก่ภรรยาของผู้ตาย ถ้าผู้ตายมีภรรยา
หลายคน ให้แบ่งกันตามส่วน ครึ่งได้กล่าวไว้ ในหมวด ๒ ตอน ๓

๑๖๖. ถ้าผู้มรดกตกทอดไม่มีภรรยาหลวง มรดกภาคภรรยาให้ยก
ไปรวมเข้ากับภาคหลวง คือแบ่งเป็น ๔ ภาค ภาคหลวง ๒ ภาค
ภาคบิดามารดาภาค ๓ แลภาคญาติ ๓ เช่น ก. ศักดินา ๔๐๐ ไร่
ถึงแก่กรรม ภรรยาของ ก. ตายไปก่อนแล้ว แต่มีบุตรแลมีคา
ก. มีมรดก ๘๐๐ บาท ตั้งแบ่งเป็น ๔ ภาค ภาคละ ๒๐๐ บาท
เป็นภาคหลวงเสีย ๒ ภาค ๔๐๐ บาท ภาคภรรยาไม่มี ลักษณะ
มรดกยท ๓ กล่าวไว้ว่า “ถ้าแลผู้มรดกภาพนั้นหาแม่เจ้าเรือนมิได้
ให้ยกไว้เป็นหลวง”

๓๖๖. ถ้าผู้มึขรรคาคักก็ทลงแก่กรรม ไม่มีภรรยาแลบิถามารคา
 ก็สิ้นชีพไปก่อนแล้วด้วยทั้งสองคน มฤคกแบ่ง ๓ ภาค เป็น
 ภาคหลวง ๒ ภาคญาติ ๓ เล็กภาคบิถามารคาแลภาคภรรยา
 ฤกษ์อันยหนึ่งว่า ภาคภรรยาอันให้ยกไว้เป็นหลวง (มรรทุก ๔)

๓๖๗. ถ้าผู้มึขรรคาคักก็มีบ่าเห็นจฤกษ์ำนานูในราชการ แลไม่มี
 ภรรยา ภาคภรรยาแลภาคหลวงเป็นอันยก คงแบ่งภาคบิถา
 มารคา ๓ ภาคญาติ ๓ แลดับิถามารคากัสิ้นชีพเสียก่อนแล้ว
 มฤคกตกเป็นภาคญาติทั้งหมด

๓๖๘. อนึ่งมีขอกเวณว่า ถ้าผู้ตายจากเมียโดยไม่เกิดบุตรด้วยกัน
 ต้องคืนสินเดิมฝ่ายชายให้แก่ญาติของชาย ถ้ามีสินสมรสจึงให้
 แบ่งเป็นส่วนชายส่วนหญิง สินสมรสส่วนของชายจึงให้แบ่งภาค
 ภรรยาแลภาคอื่น ๆ ตามเกณฑ์ธรรมคา แต่สินเดิมของฝ่ายชาย
 นั้นคงแบ่งแต่ ๓ ภาค คือภาคหลวง ๓ ภาคญาติ ๓ แลภาค
 บิถามารคา ๓ สินเดิมนั้นไม่แบ่งให้แก่ภรรยาผู้ไม่เกิดบุตรด้วยกัน

๓๗๐. ลักษณะมรรทุกบท ๒๓ มีความว่า “หญิงชายสมรสด้วยกัน
 แลเขานั้นตายากกัน ท่านให้ยกสินเดิมให้แก่ญาติพี่น้องเขาตาม
 มากตามน้อย แลสมรสทำไต่ด้วยกันเท่าใดให้แบ่งปันโดยพระราช
 กฤษฎีกา”

กฎหมายมรดก

โจทก์เป็นพี่ ท. เป็นน้อง โจทก์ออกเงินซื้อเรือนหอให้ ท. อยู่กินเป็นสามีภรรยาด้วยกัน ไม่มีบุตรด้วยกัน ท. ตาย พิพากษาว่า เรือนหอเป็นสินเดิมของ ท. ต้องคืนให้แก่โจทก์ผู้เป็นญาติของ ท. (ฎีกา ๘๒๗/๓๒๓ น. คล้าย—ฮ. กลัก แลฎีกาที่ ๖๖๔/๓๒๘ น. จวน—ฮ. ช้อง มีรูปความอย่างเดียวกัน)

ส. เป็นสามี จ. เป็นภรรยา มีสินเดิมทั้งสองฝ่าย แลเกิดสินสมรสด้วยกัน ส. ตายไม่มีบุตร พิพากษาในคดีที่บิดา ส. เป็นโจทก์ว่าให้คืนสินเดิมของ ส. แก่บิดา ส. ส่วนสินสมรสให้แบ่งให้ ส. สองส่วน จ. ๑ ส่วน ส่วนสินสมรสของ ส. เป็นมรดก ซึ่งต้องแบ่งตามส่วนในกฎหมาย (ฎีกา ๒๓๔/๖๓ น. บุญ—นางจวน)

นอกจากตัวอย่างที่กล่าวแล้วยังมีคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ตัดสินเป็นอย่างเดียวกัน คือ ฎีกา ๓๓๕/๒๔๖๓ นางกลั่น—นางจัน ฎีกา ๓๓๕/๒๔๖๓ นางเซอ—เจ้าจอมสมบุญ, ฎีกา ๘๐๗/๒๔๖๖ น. ทวีพย์—นางพลอย

คำพิพากษาที่ขัดกันคือ ฎีกา ๒๒๘/๒๔๕๖ นายห้วง—ฮ. อยู่คดีนี้ศาลเอาสินเดิมของชายแบ่งให้ภรรยาด้วย

๓๗๓. ดูเหมือนว่าภรรยาซึ่งไม่เกิดบุตรกับสามี รับมรดกทรัพย์สินเดิมของสามีได้ ถ้าในเวลาสามีตาย สามีไม่มีบิดามารดาและญาติซึ่งยังคงชีพอยู่

มรดกภาคญาติ

๓๗๒. มรดกภาคญาติให้ ใ้แก่ญาติตั้งแต่สองขึ้นไปนี้ คือ
ถ้าผู้ตายมีบุตร มรดกภาคญาติให้ ใ้แก่บุตรเท่านั้น ถ้าบุตร
คนใดตายก่อน แต่มีบุตร สืบสายโลหิตอยู่ (คือหลานของผู้ตาย)
หลานนั้นรับมรดกแทนบิดามารดา ซึ่งเป็นบุตรผู้ตายได้

อุทาหรณ์—นายแดงมีบุตร ชื่อนายคิแลนายคำ นายคิตาย
ก่อนแล้วนายแดงจึงตาย แต่นายคิมีบุตร ชื่อนายสาซึ่งมีชีวิตอยู่
มรดกของนายแดงภาคญาติ ต้องใ้แก่นายสาแลนายคำ คือ
นายสารับแทนนายคิตาดน

๓๗๓. ถ้าผู้ตายมีบุตรหลาน (หญิงหรือชายเหมือนกัน) สืบสาย
โลหิตซึ่งยังมีชีวิตอยู่แล้ว ญาติอื่นที่ไม่ใ้สืบสายโลหิต เรียก
รับมรดกภาคญาติไม่ได้ (พ. มรดก ๑๒๓ ม.๑ ข้อ ๑)

อุทาหรณ์—นายแดงมีบุตร ชื่อนางสาวคิ และมีน้องชื่อนางสิ
เมื่อนายแดงตาย นางสาวคิแลนางสิยังมีชีวิตอยู่ มรดกภาคญาติ
ใ้แก่นางสาวคิคนเดียว นางสิผู้น้องไม่ได้มรดก

๓๗๔. หนึ่งถ้าบุตรใด รับมรดกแล้ว หลานซึ่งเป็นบุตรของบุตรนั้น
ขอส่วนมรดกด้วยไม่ได้ (ฎีกา ๖๖/๑๒๐ เจ้าหนานคำ—เจ้าหอม)

อุทาหรณ์—นายแดงมีบุตรชื่อนายคำ นายคำมีบุตรชื่อนายคิ
เมื่อนายแดงตาย นายคำและนายคิยังมีชีวิตอยู่ มรดกภาคญาติ
ของนายแดงใ้แก่นายคำผู้บุตร ส่วนนายคิผู้หลานไม่ได้มรดก

(วิธีแบ่งมรดกระหว่างบุตรหลาน ค่อยไปให้คุ้มครอง ๒
ตอน ๓ ข้อ ๓ ว่าด้วยบุตรของผู้ตาย ๑๑๓ ถึง ๑๒๔)

๑๗๕. ถ้าผู้ตายไม่มีบุตรหลานสืบสายโลหิต ญาติแล้วตายก่อนหมด
มรดกภาคญาติให้ให้แก่พี่น้องร่วมบิดามารดา แลถ้าพี่น้องคน
ใดตายเสียก่อนแล้ว ก็ให้บุตรหลานสืบสายโลหิตของเขานั้น
รับแทน เมื่อผู้ตายมีพี่น้องร่วมบิดามารดากันเช่นนี้แล้ว ผู้อื่นนอก
จากนี้เรียกร้องเอามรดกภาคญาติไม่ได้ (พ.มรดก ๑๒๑ ม. ๓ ข้อ
๒ ฎีกา ๑๒๖/๒๔๖๓ น.เง้า-นางทองมาก)

(ในการที่จะแบ่งในระหว่างพี่น้องให้คุ้มครอง ๒ ตอน ๓
ข้อ ๔, ๑๒๕)

๑๗๖. ถ้าผู้ตายไม่มีบุตรหลานสืบสายโลหิต แลไม่มีพี่น้องร่วมบิดา
มารดา ที่จะรับมรดกภาคญาติตั้งกล่าวข้างต้น แต่มีบิดามารดา
ยังมีชีวิตอยู่เช่นนี้แล้ว กฎหมายไม่ให้มีมรดกภาคญาติ ภาค
ญาติเป็นอันยกเลิก (พ. มรดก ๑๒๓ ม. ๒ ข้อ ๓)

๑๗๗. ถ้าบิดามารดาก็ตายเสียหมดด้วยแล้ว เลิกภาคบิดามารดา
กลับมีภาคญาติขึ้น ให้แก่พี่น้องร่วมบิดาฝ่ายเดียว แลร่วมมารดา
ฝ่ายเดียวถ้าผู้สืบสายโลหิตของเขานั้น (พ.มรดก ๑๒๓ ม.๓ ข้อ ๓
การแบ่งส่วนให้คุ้มครอง ๒ ตอน ๓ ข้อ ๕ ๑๒๖)

มฤตกชายสามัญ

๗๓

๓๗๘. ถ้าพนองชนนิกไม่มีด้วย ฤกษ์แล้วตายเสียก่อน ภาคญาติ
ได้แก่ลุงช้าน้ำอา ถ้าคนใดตายแล้ว ก็ให้ผู้สืบสายโลหิตรับแทน
(พ.มรฎก ๓๒๓ ม.๑ ข้อ ๕) (ให้คู่หมวก ๒ ตอน ๑ ข้อ ๖ ๓๒๗)
ถ้าผู้ตายไม่มีญาติชนนิกที่กล่าวมาแล้วเลยที่เดียว ให้เอา
มฤตกภาคญาติไปรวมเข้ากับภาคภรรยา (พ.มรฎก ๓๒๑ ม.๑
ข้อ ๕)

(ข) ชายสามัญ

๓๗๙. ตามฉธรรมคามฤตกชายสามัญ แบ่งเป็น ๓ ภาคเท่ากัน คือ
ภาคบิดามารดา ๓ ภาคภรรยา ๓ แลภาคญาติ ๑ ไม่มีภาคหลวง
(มรฎก ๕๑)
๓๘๐. ถ้าบิดามารดาตายไปก่อนแล้วทั้งสองคน ไม่ต้องแบ่งภาคบิดา
มารดา คงแบ่งแต่ ๒ ภาค (มรฎก ๕)
๓๘๑. ถ้าชายสามัญผู้ตายไม่มีภรรยา ภาคภรรยาไม่ต้องแบ่ง
คงแบ่งแต่ ๒ ภาค (มรฎก ๕)
๓๘๒. ถ้าชายสามัญผู้ตายไม่มีบุตรหลานสืบสายโลหิต แลไม่มีพ
น้องร่วมบิดามารดา ตลอดจนผู้สืบสายโลหิตของพี่น้องนั้น มฤตก
ไม่ต้องแบ่งภาคญาติ คงแบ่งแต่ภาคบิดามารดา แลภาคภรรยา
แต่ถ้าบิดามารดาที่ตายก่อนแล้วด้วย ภาคบิดามารดาต้องยก กลับ
แบ่งภาคญาติใหม่

กฎหมายมรดก

๑๗๓. ถ้าชายสามัญที่ตาย ไม่มีบิดาและมารดา แต่ไม่มีญาติสนิท ไต่ครอบครัวจนชั้นลงบ้าน้ำอา มรดกยกรวมเป็นภาคภรรยาทั้งหมด
๑๗๔. ถ้าชายสามัญที่ตาย ไม่มีบิดามารดา แลญาติอย่างใดกล่าว มาแล้ว แต่ยังมีผู้ย่ำาคายอยู่ มรดกยกรวมเป็นภาคญาติทั้งหมดได้แก่ผู้ย่ำาคาย (พ. มรดก ๑๒๑ มี. ๓, ๒)
๑๗๕. ถ้าผู้ย่ำาคายก็ไม่มีเสียอีกด้วย ให้ส่งมรดกทั้งหมดเข้าท้อง พระคลังหลวง (มรดก ๑๕, ๕๘ ให้คู่หมวก ๒ ตอน ๓ ข้อ ๘)

ภาคบิดามารดา

๑๗๖. การแย่งมรดกภาคบิดามารดาของชายสามัญที่ตาย ให้คู่ หมวก ๒ ตอน ๓ ข้อ ๓, ๓๐๒ ถึง ๓๐๖

ภาคภรรยา

๑๗๗. มรดกภาคภรรยาของชายสามัญที่ตาย ให้แย่งกันในวง ภรรยาตามส่วนในกฎหมาย (ให้คู่หมวก ๒ ตอน ๓ ข้อ ๒, ๓๐๗ ถึง ๓๑๒)

ภาคญาติ

๑๗๘. มรดกภาคญาติของชายสามัญที่ตาย ให้แย่งในวงญาติ ของผู้ตายโดยลำดับ แลทำนองเดียวกับที่แสดงไว้ในแผนก มรดกชายมีบรรพาคักก็ (ในหมวก ๓ ตอนเดียวกัน)

วิธีแบ่งมรดกหญิง

๗๕

๓๘๘. ข้อไปนี้เป็นคดีพิเศษที่ระเบียบเรียงสังเกตเห็น

ชายสามีตาย ไม่มีคามารคา แต่มีภรรยาคนหนึ่ง กับ บุตร ๓ คน มีเรือนแล้ว ๒ คน ยัง ๑ คน ศาลจังหวัดพิพากษา ให้แบ่งมรดกชายเป็น ๖ ภาค ให้บุตรมีเรือนคนละ ๓ ภาค บุตร ยังไม่มีเรือน ๒ ภาค ภรรยา ๒ ภาค คคนจนถึงชั้นอุทธรณ์ แลฎีกา แต่จะโต้เถียงกันถึงวิธีแบ่งนี้ด้วยหรือไม่ เป็นข้อสงสัย ผลแห่งคำพิพากษานี้ จึงเท่ากับแบ่งภาคญาติ ๒ เท่าภาคภรรยา ซักเอาส่วนของภรรยาไปให้แก่บุตรที่ยังไม่มีเรือน (ฎีกา ๒๕๖/๒๕๕๖ อ.พรัง—น.เพลลา)

(๒) วิธีแบ่งมรดกหญิง

๓๘๙. หญิงตาย จะแบ่งมรดก ให้พี่เคราะห์หญิงเป็น ๒ จำพวก คือ

(ก) หญิงภรรยาชาย คือสามีของหญิงยังคงชีพอยู่ในขณะ หญิงตาย

(ข) หญิงโสดแลหญิงหญิงหม้าย คือหญิงที่ยังไม่เคยมี สามีเลย ถ้ามีสามีแล้ว แต่ได้อำขาดกัน ถ้าสามีได้ตายไปก่อน

(ก) หญิงภรรยาชาย

๓๙๐. เมื่อหญิงภรรยาชายตาย ชั้นต้นควรแบ่งทรัพย์สินที่ระคนปนกัน อพยออกเป็นส่วนหนึ่งของหญิงเสียก่อน เพื่อรู้ว่าหญิงมีมรดกเท่าไร (ให้ตีหมวก ๓ ตอน ๓ ว่าด้วยทรัพย์สินในระวางสี่เมีย ๖ ถึง ๓๕)

๑๘๒. หญิงผู้ตายมีสามี และมีบุตรหลานสืบสายโลหิตอยู่ มรดกทั้งหมดได้แก่สามีกับบุตรหลานสืบสายโลหิตของหญิงนั้น บิดามารดาแลญาติฝ่ายหญิงไม่มีส่วนได้ คือ มรดกหญิงแบ่งเป็น ๒ ภาคเท่ากัน สามี ๑ ภาค บุตร ๑ ภาค (พ. มรดก ๑๒๓ ม. ๒, ฎีกา ๑๓๓/๑๓๓ น. สอน—อ. สาค, ฎีกา ๒๑๕/๑๒๘ อ. จ. — น. บุตร)
๑๘๓. ถ้าหญิงมีบุตรหลายคน การแบ่งส่วนในระหว่างบุตรด้วยกันให้ถูกหมวด ๒ ตอน ๑ ข้อ ๓
๑๘๔. ถ้าหญิงผู้ตายมีสามี แลเมษตายสามียังมีชีวิตอยู่ แต่ไม่มีบุตรหลานสืบสายโลหิต หรือมีแล้วตายหมดก่อน ถ้าแลหญิงไม่มีทุนสินเค็ม มาอยู่กับสามี หญิงไม่มีมรดกที่จะเรียกมาแบ่งได้ (พ. มรดก ๑๒๓ ม. ๒ ข้อ ๒)
๑๘๕. ถ้าหญิงผู้ตายมีทุนสินเค็มมาอยู่กับสามี และเมษตายนั้นสามียังมีชีวิตอยู่ แต่ไม่มีบุตรหลานสืบสายโลหิตเหลืออยู่อีก ให้พิจารณาทุนสินเค็มในระหว่างเมษทั้งสองฝ่ายว่ามีเท่าไร ถ้ามีน้อยกว่าสองเท่าทุนสินเค็มของทั้งสองฝ่ายแล้ว มรดกหญิงได้แก่สามีทั้งหมด ถ้ามีสองเท่าๆ มากกว่าสองเท่า ญาติฝ่ายหญิงเรียกเอาทุนสินเค็มของหญิงไปแบ่งขึ้นได้ (มรดก ๒๑, พ. มรดก ๑๒๓ ม. ๒, ข้อ ๓ ฎีกา ๑๒๘/๑๒๘ น. ยน—น. เลือก)
๑๘๖. อนึ่งตามบัญญัติข้างต้นนี้ ฝ่ายชายจะได้มีทุนสินเค็มหรือไม่ก็ไม่เป็นข้อสำคัญ ถ้าหญิงมีสินเค็ม แต่ชายไม่มีสินเค็ม

วิธีแย่งมรดกหญิง

ก็ตั้งวินัยตามเกณฑ์เดียวกันนี้ (ฎีกา ๑๕๒/๒๔๖๔ นางเฟือน
นายกัน)

๒๑๗. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณมรดกคก ๓๒ มาตรา
๒ ข้อ ๓ มีว่า “ถ้าหญิงมีสินเดิมแล้วให้พิจารณาว่าทรัพย์สินที่ระ
คนช่งกันกับทรัพย์สินของสามีเมื่อตายนั้นมีอยู่มากน้อยเท่าไร ถ้ามี
มากถึงสองเท่า ฎีกาสองเท่าทุนสินเดิมของสามีภรรยาด้วยกัน
แล้ว จึงให้ญาติข้างภรรยาเรียกทุนสินเดิมส่วนหญิงไปแย่งเป็น
มรดกก็ได้ ส่วนสมรสนั้นให้คงไว้แก่สามีทั้งสิ้น”

๓๑๗ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๓๐/๓๓๑ อ.แพ-จ.มนจิตรเสนที่
ฎีกาที่ ๑๕๒/๒๔๖๔ นางเฟือน-น.กัน, แลฎีกาที่ ๑๕๒/๒๔๖๘
นางโคก-น.พิม, ทั้ง ๓ คดีคนญาติฝ่ายหญิงฟ้องเรียกมรดกหญิง
ศาลฎีกาวินิจฉัยตั้งกันว่า เมื่อสินสมรสระวางหญิงผู้ตายกับสามี
มีไม่ถึงสองเท่าทุนสินเดิมของสามีเพียงสองฝ่ายแล้ว ญาติข้าง
ภรรยาจะขอเรียกทุนสินเดิมของภรรยาไปแย่งกันไม่ได้ ได้ยก
ฟ้องโจทก์ทั้ง ๓ คดี คำพิพากษา ๒ คดีชั้นแรกไม่ให้ผลแปลกแต่
คำพิพากษาคดีหลังให้ผลแปลก เพราะสินบริคณฑ์ของสามี
มีมากกว่าสองเท่าทุนสินเดิมของทั้งสองฝ่าย

บัญญัติว่า คำว่า “ทรัพย์สินที่ระคนช่งกัน” ตามพระราช
บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณมรดกมาตรา ๒ ข้อ (๓) หมายความว่าถึง

สินบริคณห์ฤาสินสมรส ตามคำพิพากษาข้างต้น ศาลฎีกาแปล
“ทรัพย์สินของคนปนกัน” ว่า “สินสมรส”

เมื่อพิจารณาความในบทมาตราที่กล่าวแล้ว ข้าพเจ้าไม่มีเหตุ
ที่จะแปลคำว่า “ทรัพย์สินของคนปนกัน” ให้เป็นสินสมรสได้ เพราะ

(๑) ถ้ากฎหมายประสงค์ถึงสินสมรสก็คงกล่าวว่าสินสมรส
คงจะไม่ใช่ด้วยคำอย่างอื่น เนื้อความตอนท้ายมาตราเดียวกันนั้น
เอง ผู้ร่างก็จงใจใช้คำว่า สมรส

(๒) คำว่าสินบริคณห์ระวางฉัวเมีย แปลตามศัพท์ว่า
ทรัพย์สินของคนปนกัน ในระวางฉัวเมีย ฉะนั้นคำว่าทรัพย์สินของคน
ปนกันในมาตรา ๒ (๓) นี้ จึงควรเข้าใจว่า เป็นสินบริคณห์ตาม
กฎหมายลักษณะฉัวเมียแลตามมาตรา ๓๗ แล ๔๐ ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งหมายความว่าตลอดถึงทุนสินเดิมแล
สินสมรสของฉัวเมียทั้งสองฝ่ายรวมหมดด้วยกัน

ดูเหมือนพระราชบัญญัติเพิ่มเติมลักษณะมรดกมาตรา ๒ ข้อ ๓
ประสงค์ให้พิจารณาว่า เมื่อแรกเป็นฉัวเมียมีทรัพย์สินร่วมกันเท่าใด
(สินเดิม) แลเมื่อตายจากกันมีทรัพย์สินรวมหมดด้วยกันเท่าไร
(สินบริคณห์) แล้วเอาราคาทรัพย์สินเมื่อแรกเป็นฉัวเมียหารราคา
ทรัพย์สินเมื่อตายจากกัน ถ้าได้ผลสัก ๒ ถ้วน ฤามีเศษเกินขึ้นไป
ญาติฝ่ายหญิงขอรับเอาสินเดิมของหญิงไปแบ่งปันกันได้ ถ้าได้ผล
สักต่ำกว่า ๒ ทรัพย์สินของหญิงเป็นของชายฉัวทั้งหมด คดีชื่อนิค

หญิงผู้ตายอยู่เรือนบิดามารดา

นี้ศาลไม่ต้องเป็นกังวลแยกแยะว่า เมื่อตายมีสินเดิมเท่าไร มีสินสมรสเท่าไร

อภาทรรณ์ - เช่น ก. ได้ ข. เป็นภรรยา มีทุนสินเดิมมาอยู่ด้วยกันฝ่ายละ ๓๐๐ ซึ่ง รวมเป็น ๖๐๐ ซึ่ง ก. แล ข. ไม่ใ้ใดเกิดบุตรด้วยกัน ข. ตาย เวลาตายจากกันมีทรัพย์สินเงินทอง รวมราคาไม่น้อยกว่า ๔๐๐ ซึ่ง นี้เรียกว่าทรัพย์สินคนปนกัน (ไม่ใช่สินสมรส) ถึง ๒ เท่าทุนสินเดิม เพราะฉะนั้นญาติฝ่าย ข. จะเรียกเอาทุนสินเดิม ๓๐๐ ซึ่งของ ข. ไปแบ่งกันใ้ อีก ๓๐๐ ซึ่งนี้เป็นของ ก. ผู้เป็นสามี

๓๘๘. มตุกกของหญิงซึ่งญาติฝ่ายหญิงเรียกเอาไปแบ่งกันใ้ได้ทั้งกล่าวข้างต้นถ้ามีญาติหลายคนญาติหลายชั้น ให้แบ่งเหมือนมตุกกหญิงโสด (ดูในข้อ ข. ต่อไปในตอนนี้)

หญิงผู้ตายอยู่เรือนบิดามารดา

๒๐๐. ลักษณะมรฎกบท ๒๐ มีความว่า ถ้าหญิงผู้มรณภาพมีสามีแต่ยังอยู่กินกับเรือนบิดามารดาหญิง และยังไม่เกิดบุตรด้วยกัน มตุกกหญิงตกเป็นของบิดามารดาหญิงทั้งสิน กฎหมายบทนี้ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๖ ศาลฎีกายังใ้ใ้อยู่ แลใ้ใ้ตัดสินใ้บิดามารดาเป็นผู้ใ้ใ้ทรัพย์สินมตุกก (ฎีกา ๕๗๖/๒๔๕๖ น. อื่น-น. หลง)

แต่ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๕๘ ได้พิพากษาว่าลักษณะมรฎกบท ๒๐ นี้ พระราชบัญญัติเพิ่มเติม ศก ๓๒๓ (พ.ศ. ๒๔๕๕) ลบล้างใ้เสียใ้แล้ว

เหตุที่ยังอยู่กับภรรยาโดยปริยายมาแต่เดิม ไม่เป็นข้อควรพิจารณา มรดก
คงแบ่งอย่างที่ยังอธิบายมาแล้ว (ฎีกา ๕๐๒/๒๔๕๘ น. ห่วง—น. วิท)

มรดกหญิงผู้เป็นภรรยาชาย โดยบิดามารดาหญิงไม่ยินยอม

๒๐๑. ลักษณะมรดกบท ๒๒ มีความว่า บุตรที่สมัค^๑รไปอยู่กับชาย
เอง โดยบิดามารดาไม่ได้ยินยอม ฎีกาหญิงที่^๒ต้องไปอยู่กับชาย
ชายโดยถูกบังคับ^๓ซ่มซนใจ ถึงแก่ความตาย แลหญิงนั้นยังไม่มี
บุตร ทรัพย์สินมรดกหญิง^๔เป็นของบิดามารดาทั้งหมด
ข้อนี้คงหมายความว่า หญิงชายที่ไม่ได้เป็นสามีเมียกันถูก
บังคับตามกฎหมาย จะรับมรดกกันไม่ได้เท่านั้นเอง

(ข) หญิงโสกแลหญิงหม้าย

๒๐๒. หญิงโสกแลหญิงหม้ายตาย มรดกแบ่งเป็น ๒ ภาค คือ
ภาคบิดามารดา ๑ ภาคญาติ ๑ (มรดก ๕๑)
ภาคบิดามารดาให้^๕ทั้งหมด ๒ ตอน ๑ ข้อ ๑, ๓๐๒ ถึง ๓๐๖
ส่วนภาคญาติให้^๖แบ่งเช่นเดียวกับภาคญาติในเรื่องมรดก ชาย มี
บรรพการศักดิ์^๗ที่แสดงในหมวด ๓ ตอน ๑, ๓๗๒ ถึง ๓๗๘

รายละเอียดต่อไปให้เฝ้าทำนองเดียวกับการแบ่งมรดกชาย

หมดอายุ 20/04/25๕๕
สามัญที่ไม่มีภรรยา

วิธีแบ่งมรดกพระภิกษุสงฆ์

หญิงมีบรรพชาศักร์

๒๐๓. เป็นข้อนี้น่าจะหญิงมีบรรพชาศักร์คณาแต่ ๕๐๐ ไร่ขึ้นไปตาย ทรัพย์สินมรดกต้องแบ่งภาคหลวงด้วยดูไม่ ขัดจิตขางท่านอธิบายว่า ภาคหลวงนั้นมิใช่กฎหมายบัญญัติให้แบ่ง แต่ในส่วนมรดกชายมีบรรพชาศักร์ ไม่ได้ มีบทใดบังคับมรดกหญิงมีบรรพชาศักร์ให้แบ่งภาคหลวงเลย ซึ่งวิธีแบ่งภาคหลวง เป็นการคล้ายเกี่ยวกับตามธรรมเนียมตายบุคคลไม่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเมื่อไม่มีกฎหมายบังคับ เพราะฉะนั้นมรดกหญิงมีศักร์จึงไม่ต้องแบ่งภาคหลวง

(๓) วิธีแบ่งมรดกพระภิกษุสงฆ์

๒๒๔. ปัญหาเรื่องมรดกพระภิกษุสงฆ์ผู้มรณภาพได้เป็นข้อยุ่งยากในกาลก่อน บทบัญญัติมีในลักษณะมรณบท ๓๖ บทเดียว ซึ่งมีข้อความว่า “ภิกษุจติจากอาตมาภาพ แลคฤหัสถ์จะชนเอาทรัพย์สินมรดกนั้นไม่ได้ เหตุว่าเขาเจตนาทำบุญแก่เจ้าภิกษุ เป็นของอยู่ในอารามท่านแล้ว ถ้าเจ้าภิกษุอุทิศไว้ให้ท่านแก่คฤหัสถ์ ๆ จึงรับทานท่านได้ ๆ ละ ๆ ทรัพย์สินนั้นคงเป็นของในอาราม ผู้ใดจะว่ากล่าวเขาท่านว่ามีได้เสีย”

๒๒๕. ตามเนื้อความในลักษณะมรณบทนี้ คำว่ามรดกพระภิกษุสงฆ์ นั้นดูเหมือนจะหมายความว่าทรัพย์สินอันมีลักษณะดังนี้ คือ

กฎหมายมรดก

(๓) ททรัพย์นั้นได้มาแต่เหตุที่เขาทำบุญและ

(๒) ททรัพย์นั้นเป็นของอยู่ในอาราม

โดยเหตุนี้ลักษณะมรดกยท ๓๖ น่าจะไม่หมายความว่าความถึงทรัพย์ทชายมีอยู่ก่อนยวช และนอกจากนั้นยังมีเหตุที่ต่อไปว่า ถ้าทรัพย์นั้นได้มาแต่เหตุอื่น นอกจากเขาทำบุญ เช่นพระถูกลอบเคอร์รี่อย่างหนึ่ง ถ้าทรัพย์นั้นไม่ได้อยู่ในอารามแล้ว เช่นได้เขาไปฝากแบงก์ไว้คงนี้อีกอย่างหนึ่ง จะเข้าในบัญญัติมาตรา ๓๖ ถ้าไม่

๒๒๖. ในคดีรวางอ้าแคงแต่มีโจทก์ อ้าแคงจันจำเลย (ฎีกา ๕๖๖/๑๒๘) พระภิกษุเทอมเวลาจะไปยวชได้ฝากเงินและทรัพย์อื่นไว้กับญาติ ครั้นยวชแล้วได้จัดการขายเรือน ได้เงิน ๓ ซึ่ง ก็เอาฝากญาติไว้ อีก พระภิกษุเทอมมีนาให้เข้า ญาติที่รับฝากไปเก็บค่าเช่านาไว้ ให้แก่พระภิกษุเทอมด้วย ครั้นพระภิกษุเทอมถึงมรณภาพ ญาติวิวาทเป็นความกนด้วยเรื่องทรัพย์ที่พระภิกษุเทอมฝากไว้ นี้ ศาลฎีกาพิพากษาให้แย่งทรัพย์นั้นเป็นมรดกในรวางญาติตามส่วนในกฎหมาย

๒๒๗. ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๕ พ.ศ. ๒๔๖๓ ในรวางกระทรวงธรรมการโจทก์ นายทองจำเลย คดีได้ความว่า พระภิกษุหรรณล้านแก้วศิระเกษ ถึงมรณภาพ พระภิกษุหรรณมีที่ดินบ้านเรือน ค่ายลประทุมวันราคา ๘๐๐๐ บาท มีโฉนดแผนที่ ททรัพย์นพระภิกษุหรรณได้มาในรวางยวช กระทรวงธรรมการฟ้องขอให้ศาล

วิธีแบ่งมรดกพระภิกษุสงฆ์

ห้ามจำเลยอย่าให้ชั้ชขวาง ในที่ดินบ้านเรือนรายนี้ และขอให้พิพากษาให้ที่ดินเรือนรายนี้ เป็น ของ วัดสระเกษ ตาม กฎหมายศาลแพ่งพิพากษาอ้างลักษณะมรดกยบทที่ ๓๖ และวินิจฉัยว่าทรัพย์นี้เป็นทรัพย์ส่วนตัวของพระภิกษุหฺร่น ไม่ใช่ทรัพย์ของพระอาราม กระทรวงธรรมการไม่มีสิทธิจะฟ้องได้ ศาลแพ่งเห็นค่อไปว่า แม้ที่ดินที่มีผู้ถวายพระภิกษุสงฆ์ แต่ไม่ปรากฏว่าได้ถวายไว้ ในพระอารามแล้ว ศาลยังถือว่าเป็นทรัพย์ส่วนตัวบุคคล ให้แบ่งเป็นมรดกแก่ญาติผู้ควรได้ส่วนคงปรากฏในฎีกาที่ ๕๘๖ ปี ๑๒๘๘ จึงพิพากษาให้ยกฟ้องของกระทรวงธรรมการ

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลแพ่ง ในคดีที่กระทรวงธรรมการอุทธรณ์

กระทรวงธรรมการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ต่อไปนี้เป็นคำวินิจฉัยของศาลฎีกา

“วิธีที่ศาลล่างวินิจฉัยกฎหมายลักษณะมรดกยบทที่ ๓๖ แบ่งแยกทรัพย์ออกเป็น ๒ ประเภท ว่าประเภท ๑ เป็นทรัพย์ส่วนตัวของภิกษุ อีกประเภท ๑ เป็นทรัพย์ของอารามนั้น ไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกานี้เลย..... ตามกฎหมายซึ่งได้กล่าวมานี้ และทรัพย์รายพิพาทนี้ ภิกษุหฺร่นได้ มีชนในระวางเป็นภิกษุภาพ เมื่อได้ พิเคราะห์ตามด้วยบทแล้ว ไม่น่าสงสัยว่าทรัพย์รายนี้จะไม่ตกแก่พระอาราม เพราะมีข้อความชัดเจนทั้งในตอน

กฎหมายมรดก

ต้นและตอนปลาย รวมความได้ว่า ถ้าภิกษุมรณภาพ คุฤหิสถ์
 จะรับเอาทรัพย์สินมรดกนั้นมิได้ ให้ทรัพย์สินนั้นของพระอาราม การที่
 ศาลล่างวินิจฉัยทรัพย์สินซึ่งมีขึ้นในระหว่างเป็นภิกษุแยกออกว่าไม่เป็น
 ทรัพย์สินของพระอารามนั้น หาได้ มีบทกฎหมายในตอนไหนไม่
เมื่อพระภิกษุหุ่่นมรณภาพ ทรัพย์สินมรดกที่ตกต้อง
 ตกเป็นของพระอารามตามกฎหมายที่ได้กล่าวข้างต้น
 ส่วนคดีตัวอย่างที่ ๕๗๒ ปี ๑๒๗ นั้น ทรัพย์สินพิพาทได้ มีอยู่ก่อน
 บวช เมื่อจะบวชได้ฝากญาติไว้ แลตั้งกระทรวงธรรมการให้หา
 ได้โดยง่ายซึ่งเป็นค่าความด้วยไม่

“อาศัยเหตุดังกล่าวมานี้ศาลฎีกาเห็นว่า ทรัพย์สินพิพาทนั้น
 ต้องตกเป็นของพระอาราม ตามกฎหมายลักษณะมรดกขบทที่ ๓๖
 กระทรวงธรรมการมีอำนาจฟ้องได้ จึงพิพากษาให้ทรัพย์สินพิพาท
 พิพาทนั้นเป็นของสงฆ์วัดสระเกษ.....”

๒๒๗. เรืองอย่างเดียวกันมีในฎีกาที่ ๒๒๔/๒๔๖๓ นางเชียมโจทก์
 นายทัยจำเลย ในคดีนี้โจทก์เป็นญาติฟ้องเรียกมรดกพระภิกษุ
 สงฆ์ ซึ่งตกอยู่ในความปกครองของจำเลย ได้ความว่าพระภิกษุ
 มรณภาพ มีทนาย ๓ แ่ลง ความจริงได้มีมาก่อนบวช ฤ
 ภายหลังเมื่อบวชแล้วไม่ปรากฏ แต่ได้ความว่าพระภิกษุได้รับ
 โฉนดสำหรับที่ดินในระหว่างบวชอยู่ ศาลฎีกาปริยัติด้วยว่า เป็น
 ทรัพย์สินได้มาในระหว่างเป็นพระ แลพิพากษาว่าโจทก์ฟ้องไม่ได้

วิธีแย่งมฤตกพระภิกษุสงฆ์

๒๒๘. กฎหมายเรื่องมฤตกพระภิกษุสงฆ์คงสรุปความตามคำพิพากษาศาลฎีกาได้ดังนี้

(๑) ถ้าทรัพย์สินนี้ไต่มาในระวางเป็นภิกษุ ไม่ว่าจะเ็นทรัพย์สินชนิดไร ไต่มาโดยการทำบุญญาไม่ไต่ก็ตาม และในขณะที่มรณภาพ ทรัพย์สินนี้อยู่ในพระอาราม ฐานอกพระอารามก็ดี ตกเป็นสมบัติของพระอาราม ซึ่งพระภิกษุผู้มรณภาพนั้นสถิตอยู่ทั้งสิ้น (ตามลักษณะมรณภูมยท ๓๖ แลฎีกา ๕๐๔/๒๕๖๓ แลฎีกา ๒๒๔/๒๕๖๓)

เว้นไว้แต่เมื่อก่อนพระภิกษุมรณภาพ พระภิกษุผู้เจ้าทรัพย์สินได้ทำพินัยกรรม ฎาหยิบยกให้เขียนทานแก่ผู้ใด บุคคลผู้รับพินัยกรรม ฎาทานโดยถูกต้องตามกฎหมาย จึงมีกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินนี้ไว้

(๒) ถ้าทรัพย์สินนี้พระภิกษุผู้มรณภาพมิอยู่ก่อนอุปสมบท แลมอบให้ผู้อื่นปกครองแทนตน ทรัพย์สินนี้เป็นมฤตกซึ่งต้องแย่งแก่ญาติตามส่วนในกฎหมาย หรือตามพินัยกรรม ไม่ตกเป็นของพระอาราม (ตามฎีกา ๕๘๖ ปี ๑๒๘) แต่ถ้พระภิกษุผู้มรณภาพได้สละทรัพย์สินของตนเสียก่อนขอแล้ว ก็ต้องยื่นไปตามกฎหมาย อันว่าด้วยสละทรัพย์สิน จะกลับเอามาแย่งเป็นมฤตกไม่ได้ (ให้กฏหมายฉั้เมียบ เรื่องชายสละทรัพย์สินไปขอ)

๒๓๐. ในส่วนการแบ่งมรดกพระภิกษุ ที่มีอยู่ก่อนอุปสมบท ตาม ส่วนในกฎหมายนั้น มีบัญญัติต่อไปว่า ภรรยาที่มีอยู่ก่อนบวช จะได้ส่วนมรดกใดๆไม่ เรื่องนี้ให้ยกกฎหมายวิเวก

หลวงจีนและหลวงญวน

๒๓๑. หลวงจีนแลหลวงญวนเป็นนักพรต ไม่เรียกว่าพระภิกษุสงฆ์ ตามความหมายแห่งกฎหมาย เพราะฉะนั้นทรัพย์มรดกของ หลวงจีนแลหลวงญวนแบ่งอย่างชายสามัญ แลไม่เข้าในบัญญัติ กฎหมายลักษณมรดกย ๓๖

อุทาหรณ์—(สมมุติว่า) ที่ดินเป็นของสมภารวัดจีนองค์เก่า จำเลยเป็นผู้เข้าอยู่ ครั้นสมภารองค์เก่าถึงมรณภาพ โจทก์ผู้ เป็นสมภารองค์ใหม่ จึงฟ้องขับไล่ ศาลฎีกาทัดสินว่า โจทก์ ไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะไม่ใช่ญาติ ผู้ที่ควรฟ้องเรียกที่รายนี้คือ เป็นผู้ที่ควรรับมรดกสมภารองค์เก่า โดยเป็นญาติสนิท (ฎีกา ๕๑๕/๑๒๓ พระอาจารย์เงินวังสมาธิวัตร—จีนฮุ้น, คำพิพากษาฉบับ นี้ไม่ได้กล่าวเลยว่า สมภารองค์เก่าและองค์ใหม่ ไม่ใช่พระ ภิกษุสงฆ์ตามกฎหมาย ฟังมีคำอธิบายขึ้นในคำวินิจฉัยฎีกาที่ ๕๐๕/๒๕๖๑ กระทรวงธรรมการ—น. หอง ว่าพระจีนซึ่งเรียกว่า นักพรต หาใช่พระภิกษุสงฆ์ไม่)

วิธีแบ่งมรดกบุคคลมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ

(๔) วิธีแบ่งมรดกพราหมณ์

๒๓๒. ตามลักษณะมรดกบท ๓๘, ๓๙ พราหมณ์ลงมรดกภาพ เป็นผู้ มีบรรดาศักดิ์หรือไม่ก็ตาม ททรัพย์มรดกของพราหมณ์แบ่ง ๓ ภาค เช่นเดียวกับชายสามัญ คือภาคบิดามารดา ๓ ภาคภรรยา ๓ ภาคญาติ ๓ ไม่ต้องแบ่งภาคหลวง

๒๓๓. บิดามารดาแลญาติของพราหมณ์มีสิทธิที่จะรับมรดกอย่างเดียวกับที่อธิบายไว้ ในการแบ่งมรดกชายสามัญ เว้นแต่ภรรยา พราหมณ์ ในการที่จะรับมรดกนั้น มีข้อยกเว้นพิเศษแตกต่างจากธรรมดา ดังอธิบายในหมวด ๒ ตอน ๒ (๔) ว่าด้วยแม่หม้ายเมียพราหมณ์, ๑๓๗

(๕) วิธีแบ่งมรดกบุคคลมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ

๒๓๔. มรดกของบุคคลมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ ซึ่งมีบัญญัติว่า ศาลยุติธรรมจะพิจารณาคำกฏหมายสยาม ถ้ากฎหมายต่างประเทศนั้น มีหลักกฎหมายที่ตรงพิจารณาคงนี้

(๑) มรดกที่เป็นอสังหาริมทรัพย์

๒๓๕. ถ้าเจ้ามรดกตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรม และมีทรัพย์มรดกเป็นอสังหาริมทรัพย์อยู่ในประเทศสยาม อสังหาริมทรัพย์นั้นต้องแบ่งตามกฎหมายสยาม (อีกนัยหนึ่งว่า บัญญัติว่าผู้ใดมีสิทธิได้รับส่วนมรดกอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ ต้องพิจารณาคำมบท

กฎหมายมฤคก

กฎหมายแห่งของดินทธรพยนนอย) และถ้ามชญาหาว่าทธรพย
อย่างใดในประเทศสยามเป็นสังหาริมฤคกสังหาริมกัต้องพิจารณา
ตามกฎหมายสยามคฤกน (ฎีกา ๕๓๐/๒๔๖๘ กอสินส์-ยูซ)

๒๓๖. ถ้าผู้ตายทำพินัยกรรมยกอสังหาริมทธรพยให้แก่ผู้ใด พินัย
กรรมนั้นต้องทำตามกฎหมายของประเทศที่อสังหาริมทธรพยนั้นนอย
จงทุกสิ่งทุกประการ จึงจะเป็นพินัยกรรมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็
ยัญญูต์เรื่องความสามารถของผู้ทำเรื่องแบบพินัยกรรมฎาข้อสำคัญ
อินใด ฉะนั้นถ้าชาวญูนหมทคนอยู่ในประเทศสยาม พินัยกรรม
ของ ชาว ญูน ฉะเพาะในส่วนที่คนนั้นต้องทำตามกฎหมายสยาม
ถ้าชาวญูนซึ่งทำพินัยกรรมเป็นผู้เขาว ยัญญาที่ว่าผู้เขาวทำ
พินัยกรรมได้ฎาไม่ต้องพิจารณาตามกฎหมายสยามคฤกน

(๒) มฤคกที่เป็นสังหาริมทธรพย

๒๓๗. สิทธิที่จะรับส่วนมฤคกอันเป็นสังหาริมทธรพยนั้น ต้องบังคับ
ตามกฎหมายแห่งประเทศ ที่เจ้ามฤคกมีภูมิลำเนาอยู่ ในวันที่
เจ้ามฤคกตาย (แต่ถ้าจะมีข้อยกเว้นในบางเรื่อง) ฉะนั้นในคดีแย่ง
มฤคกสังหาริมทธรพยก่อนที่ศาลจะชี้ขาดว่าบุคคลใดควรได้มฤคก
ศาลต้องพิจารณาข้อสำคัญ ๒ ข้อ คือ (๑) ในวันที่เจ้ามฤคกตาย
เจ้ามฤคกมีภูมิลำเนาอยู่ประเทศใด แล (๒) กฎหมายของ
ประเทศนั้นมิว่าอย่างไร

๒๓๗.

ในข้อ ๓ ภูมิลำเนาของผู้ตาย ต้องพิจารณาตามบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งแต่มาตรา ๔๔ ถึง มาตรา ๕๒ และไม่จำเป็นที่จะพิจารณาว่า ผู้ตายได้กระทำความ ข้อบังคับตามกฎหมายแห่งประเทศที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่หรือไม่ ถึง หากว่าประเทศนั้นมิมีกฎหมายบังคับบุคคลให้กระทำการอย่างใด อย่างหนึ่ง เพื่อได้มีสิทธิเต็มต่ออย่างพลเมืองของประเทศ

๒๓๘.

ส่วนในข้อ ๒ เมื่อได้พิจารณาแล้วว่า ผู้ตายในขณะวายเป็น มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศใด จึงต้องทราบต่อไปว่า กฎหมาย มรดกของประเทศนั้นมีว่าอย่างไร มีหลักกฎหมายดังต่อไปนี้

(๑) ศาลประเทศที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ เป็นศาลที่จะ ชี้ขาดได้ว่าบุคคลใดมีสิทธิที่จะได้รับมรดกสังหาริมทรัพย์ของผู้ตาย เมื่อศาลนั้นชี้ขาดไว้ประการใด ศาลสยามพึงวินิจฉัยตามคำชี้ขาด นั้น โดยไม่ต้องพิเคราะห์ต่อไป ถึงเหตุผลแห่งคำชี้ขาดนั้น แล ไม่ต้องให้ข้อความสืบพยานอื่น เพื่อแสดงว่าเป็นคำพิพากษาที่ถูก ต้องตามกฎหมาย

(๒) ถ้าศาลประเทศที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ไม่ได้พิพากษา ชี้ขาดไว้ ศาลสยามต้องวินิจฉัยชี้ขาดเอง โดยพิจารณาคำ พยานหลักฐานที่ศาลเห็นควรฟังได้ กล่าวคือศาลจะตั้งชี้ขาด ว่า กฎหมายของประเทศที่ผู้ตายมีภูมิลำเนาอยู่มีว่าอย่างไร ฉะนั้นนี้เห็นว่า บุคคลใดเป็นผู้ที่ควรรับมรดกสังหาริมทรัพย์ของ

ผู้ตายตามกฎหมายแห่งประเทศที่ผู้ตายมีภูมิลำเนาอยู่นั้น ใน
เรื่องเช่นนี้ ศาลสยามต้องตั้งคนเหมือนหนึ่งเป็นศาลในประเทศ
ที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนา และชื่อก็คือคนเหมือนอย่างศาลประเทศ
นั้นจะตัดสิน

๒๔๐. ด้วยเหตุว่าวิธีแบ่งมรดกสังหาริมทรัพย์ โดยไม่มีพินัยกรรม
แบ่งตามกฎหมายของประเทศที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในขณะ
ตาย ถ้ามีข้อน่าว่าภรรยาของผู้ตายมีสิทธิรับมรดกสังหาริม
ทรัพย์เพียงใดๆไม่ ด้วยวิธีเช่นนี้จะมีส่วนมรดกเท่าไร ก็
ยังบังคับตามกฎหมายประเทศภูมิลำเนาทั้งสิ้น

๒๔๑. ถ้าผู้ตายมีสังหาริมทรัพย์อยู่ในประเทศสยาม และตาม
กฎหมายประเทศภูมิลำเนา ผู้ตายไม่มีญาติญาติบุคคลผู้ใดที่
มีสิทธิรับมรดกนี้ได้ ทรัพย์มรดกสังหาริมทรัพย์นั้นขอจะ
ส่งเข้าหลวง.

๒๔๒. ความสมบูรณ์แห่งหนึ่งสื่อพินัยกรรมยกสังหาริมทรัพย์ให้แก่ผู้
ใด ต้องอยู่ในบังคับกฎหมายของประเทศที่ผู้ทำพินัยกรรมมีภู
มิลำเนาอยู่ เอกสารอย่างใดๆ ซึ่งศาลในประเทศภูมิลำเนาของเจ้า
มรดกยอมรับถือเป็นพินัยกรรม แบ่งสังหาริมทรัพย์ของผู้ตายศาล
สยามก็จะยอมรับแลถือตาม และด้วยเหตุเช่นเดียวกัน ถ้าศาล
แห่งประเทศภูมิลำเนาของผู้ตายบัญญัติว่า ผู้ตายทำพินัยกรรม
ไม่ได้ ศาลสยามก็จะถือตามว่าเป็นมรดกไม่มีพินัยกรรม ถึง
แม้ความจริงผู้ตายได้ทำพินัยกรรมไว้

วิธีแบ่งมรดกผู้ถือศาสนาอิสลาม

๒๔๓.

สำหรับคนในบังคับอังกฤษ ตามข้อตกลงระหว่างกรุงสยามกับอังกฤษ ค.ศ. ๑๘๕๖ ข้อ ๖ อันเป็นข้อเพิ่มเติมหนึ่งซึ่งสัญญาทางพระราชไมตรี ค.ศ. ๑๘๕๕ แลเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายสยามนั้น บัญญัติว่าถ้าคนในบังคับอังกฤษตายในกรุงสยามมีทรัพย์สินมรดกตกแก่บิดาหรือมารดา บุตรชายบุคคลที่ควรได้รับทรัพย์สินมรดกตามกฎหมายอังกฤษ แลกงสุลอังกฤษผู้ใดผู้หนึ่งทั้งกงสุลอังกฤษได้แต่งตั้งอาจเข้าสวมตำแหน่งเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินมรดกเพื่อประโยชน์ของผู้รับมรดกทั้งหลายได้ทันที

ความข้อนี้คงใช้เป็นกฎหมายอยู่ โดยอาศัยหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีฉบับหลังต่อมา คือหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีฉบับ ค.ศ. ๑๘๘๓ ข้อ ๓๓ กับฉบับ ค.ศ. ๑๙๐๘ ข้อ ๗ กฎหมายนี้ยังคงใช้ได้แก่คนในบังคับอังกฤษจดทะเบียนก่อนสัญญาแลทรัพย์สินมรดกของบุคคลประเภทนี้ เมื่อไม่มีการโต้เถียงกันขึ้นแล้ว ก็ย่อมตกอยู่ในอำนาจกงสุลอังกฤษศาลกงสุลอังกฤษในกรุงสยาม เพราะฉะนั้นในการแบ่งมรดกคนในบังคับอังกฤษจดทะเบียนก่อนสัญญา จึงต้องแบ่งตามกฎหมายอังกฤษ (ฎีกา ๕๓๐/๒๔๖๘ กอสินส์-บูช)

(๖) วิธีแบ่งมรดกผู้ถือศาสนาอิสลาม

หมุดอายุ 20/04/2565
๒๔๔. บุคคลถือศาสนาอิสลามมีประเพณีแบ่งมรดกผิดแปลกกว่า

กฎหมายมฤคก

บทกฎหมายของบ้านเมือง ข้อที่๒๒ของพิจารณานั้นมีว่าศาลยุติธรรม ย่อมบังคับคดีตามประเพณีทางศาสนาอิสลามเพียงใด

๒๔๕. กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ค.ศ. ๑๒๐ ข้อ ๓๒ มีว่า “ให้ใช้พระราชกำหนดกฎหมาย ทั้งปวงในความอาณาและความแพ่ง แต่ความแพ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับ ศาสนาอิสลามเรื่องส่วเมียก็กั และเรื่องมฤคกก็กั ซึ่งคนนับถือ ศาสนาอิสลาม เป็นทั้งโจทก์จำเลย ฤ็เป็นจำเลย ให้ใช้ กฎหมายอิสลามในการพิจารณาแลพิพากษา แลให้ โตะกาลี่ ซึ่งเป็นผู้รู้ แลเป็นที่นับถือในศาสนาอิสลาม เป็นผู้ พิพากษา ตามกฎหมายอิสลามนั้น”

๒๔๖. บริเวณ ๗ หัวเมืองหมายความว่า จังหวัดปัตตานี, หนองจิก, ยะหริ่ง, สายบุรี, ยะลา, รามัญ, และจังหวัดกระแจะ บทยังคัย ในข้อ ๓๒ จึงใช้สำหรับ ๗ จังหวัดนี้เท่านั้น ส่วนมฤคกบุคคล ถัดศาสนาอิสลามแห่งอื่น ในประเทศสยามไม่มีบทกฎหมาย บังคับประการใด

๒๔๗. คำคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๗๐/๒๔๕๖ ในระหว่าง อ. นิ้ม โจทก์ อ. ยี่ จำเลย ศาลฎีกาได้กล่าวแก้ความดังกฎข้อบังคับสำหรับ ปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ค.ศ. ๑๒๐ นี้ แต่ตามคำพิพากษา ไม่ปรากฏว่าทรัพย์มฤคกของผู้ ถัดศาสนาอิสลาม อยู่แห่งใดใน พระราชอาณาจักรสยาม คณิน โตะสมัน เจ้ามฤคก เป็นผู้ ถัด

ศาสนาอิสลาม โจทก์เป็นหลานผู้ สืบสายโลหิตของโต๊ะสมัน โดยบิดาโจทก์ได้ตายไปก่อนโต๊ะสมันแล้ว ฝ่ายจำเลยเป็นบุตรโต๊ะสมัน ตามกฎหมายโจทก์จำเลยมีสิทธิจะรับมรดกโต๊ะสมัน แต่ฝ่ายจำเลยต่อสู้ว่า ททรัพย์ มรดก โต๊ะสมัน ใ้ แย่งตามศาสนาอิสลามไปหมดแล้ว และในคดีนี้ โจทก์จำเลยเป็นผู้ถือศาสนาอิสลามทั้งสิ้น ศาลต่างประเทศและศาลอุทธรณ์ กรุงเทพฯ พิจารณาให้ โจทก์ชนะคดี โดยให้ ใช้กฎหมายลักษณมรดกยังบังคับ ศาลฎีกากลับสั่งพิพากษาให้พิจารณาและแย่งมรดกตามจารีตประเพณีอิสลาม

๒๔๗. ต่อมามีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๘/๒๔๕๗ ในระหว่าง ข. นิม โจทก์ อ. พลอย จำเลย ได้มีความว่า เจ้ามรดกเป็นผู้ถือศาสนาอิสลาม ก. เป็นภรรยาแต่ไม่เกิดบุตร ข. เป็นหลาน คอยุทธ์ของน้องเจ้ามรดก แต่เป็นผู้นับถือพุทธศาสนา ตามกฎหมายลักษณมรดก ข. มีสิทธิจะรับมรดกภาคญาติได้ แต่ตามจารีตประเพณีอิสลามกล่าวว่า ข. ผู้หลานไม่มีสิทธิจะรับมรดกลงได้ ปัญหาว่ามีมรดกควรบังคับยังสถานใด พิจารณาว่าควรบังคับแย่งตามกฎหมายลักษณมรดก

๒๔๘. อนึ่งบุคคลถือศาสนาอิสลามตาย ถ้ามีมรดกเป็นอสังหาริมทรัพย์อยู่ในประเทศสยาม การแย่งทรัพย์มรดกที่ดิน ศาลฎีกาตัดสินว่าจะยกจารีตประเพณีแห่งศาสนาอิสลามมาใช้ ไม่ได้ ต้องบังคับตามกฎหมายสยาม

๒๕๐. ย. เป็นพี่ จ. แล พ. เป็นน้อง จ. ตายก่อนแล้ว ย. จึงตาย
 จ. มีบุตรสี่ชายโลหิต ๒ คน บุคคลทั้งนอศาสานาอิสลาม ตาม
 จารีตประเพณีอิสลาม บุตร ๒ คนของ จ. รั้งมฤตก ย. ไม่ได้
 แต่ตามกฎหมายลักษณะมรฎก บุตร ๒ คนรั้งมรฎก ย. ได้
 ย. มีที่ดินเป็นมฤตกแปลงหนึ่ง บุตร ๒ คนของ จ. เป็นโจทก์
 พ้องขอแบ่งที่ดินมฤตกนั้นจาก พ. พิพากษาว่าพิพาทนั้นด้วยเรื่อง
 ที่ดินซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ ต้องใช้บทกฎหมายสยามบังคับ จะ
 ใช้จารีตประเพณีอิสลามไม่ได้ ให้บุตร ๒ คนของ จ. รั้งมฤตก
 ที่ดินของ ย. (ฎีกา ๑๗๒/๒๔๖๓ น. ชีค-น. พัน)
๒๕๑. นอกจากมีฎีกาที่ ๓๒๐๒/๒๔๖๒ ทะเบียน โจทก์ นางเหลียม
 จำเลย ซึ่งคดีขึ้นอย่างเดียวกับเรื่องก่อน ให้แบ่งมฤตกที่ดิน
 ตามลักษณะมฤตก
๒๕๒. ท่อมามีฎีกาที่ ๖๑๕/๒๔๖๕ (นางสิน-น. เซ็น) ศาลฎีกา
 ตัดสินว่า การแบ่งมฤตกของบุคคลนอศาสานาอิสลาม ซึ่ง
 เป็นคนในบังคับสยามมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศสยาม แลทรัพย์สิน
 ที่พิพาทที่อยู่ในประเทศสยามครั้งนี้ ต้องแบ่งตามกฎหมายไทย
 ไม่ใช่ตามประเพณีอิสลาม
๒๕๓. ตามคำพิพากษาที่กล่าวมานี้ เป็นเรื่องที่เกิดในกรุงเทพฯ
 จึงต้องเข้าใจว่า คำวินิจฉัยไม่เกี่ยวข้องกับคดีมฤตกในบริเวณ ๗
 หัวเมือง ซึ่งมีกฎหมายพิเศษบังคับไว้ส่วนหนึ่งแล้ว

วิธีแบ่งมรดกฉบับซ้อน

๒๕๔. อนึ่งเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ร.ศ. ๑๒๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) มีประกาศกำหนดอายุความฟ้องมรดกในระวางคนถือศาสนาอิสลามไว้เพียง ๑ ปี เช่นเดียวกับกฎหมายลักษณะมรดก ด้วยเหตุว่าตามประเพณีของอิสลามเอง ยางแห่งก็มากับยางแห่งกันน้อย

๒๕๕. บัญญัติในการแบ่งมรดกคนถือศาสนาอิสลามเห็นว่าจะพึงเป็นยุติได้ดังต่อไปนี้ :-

(๑) ถ้าผู้ตายเป็นบุคคลถือศาสนาอิสลาม และมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ จะได้ตายในประเทศสยามต่างประเทศก็มิได้ มรดกของผู้นั้นซึ่งมีอยู่ในประเทศสยาม ต้องแบ่งตามวิธีแบ่งมรดกคนมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ ดังกล่าวไว้ในตอนที่ ๕ แห่งหมวดนี้

(๒) ถ้าผู้ตายเป็นบุคคลถือศาสนาอิสลาม และมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศสยาม จะได้ตายในประเทศสยามต่างประเทศก็มิได้ มรดกของผู้นั้นต้องแบ่งตามกฎหมายสยาม และที่เรียกว่ากฎหมายสยามสำหรับในบริเวณ ๗ หัวเมืองนั้นก็คือ กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐

(๗) วิธีแบ่งมรดกฉบับซ้อน

๒๕๖. ผู้เมียอยู่กินด้วยกัน ผู้ตายก่อนแล้วเมียจึงตาย ญาติฝ่ายตายก่อนแล้วผู้ตาย ถ้าแลเขาทั้งสองได้เกิดบุตรหลานผู้สืบ

สายโลหิตด้วยกัน ทรัพย์สินมรดกของผู้ตายก่อน อันตกอยู่ใน
 ความปกครองของผู้ตายที่หลังนั้น ไม่เป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้ตาย
 ที่หลัง และไม่เป็นมรดกของผู้ตายที่หลังทั้งหมด กฎหมาย
 สันนิษฐานว่า ผู้ตายที่หลังนั้นปกครองทรัพย์สินของกลางไว้สำหรับ
 ตนเอง และสำหรับบุตรหลานของตนด้วย ผู้ใดจะอ้างว่าผู้ตาย
 ที่หลังได้กรรมสิทธิ์โดยปกครองมรดกมานานกว่าปี ๑ นั้นไม่ได้
 มรดกต้องแบ่งเป็นสองตอน คือแบ่งมรดกผัวเมียผู้ตายก่อน
 ตอนหนึ่ง แล้วจึงแบ่งมรดกเมียผัวผู้ตายที่หลังอีกตอนหนึ่ง
 เช่น ก. เป็นผัว ข. เป็นเมีย มีสินเค็มฝ่ายละ ๒๐๐ บาท เกิดบุตร
 ชิด ง. ข. ตาย มรดก ข. คือสินเค็มตกอยู่แก่ ก. ผู้เป็นผัว ก.
 ใต้ จ. เป็นเมียใหม่แล้ว ก. ตาย ทรัพย์สินอยู่ในมือ จ. ทั้งหมด
 (รวม ๔๐๐ บาท) จึงควรแบ่งให้ ง. บุตรเกิดด้วยเมียเดิม กัย จ.
 เมียใหม่ ดังนี้ คือ แบ่งมรดก ข. เมียเดิมก่อน ข. มีมรดก
 ๒๐๐ บาท แบ่งเป็น ๒ ภาค เป็นของ ง. บุตร ๑ ภาค ๑๐๐ บาท
 เป็นของ ก. ผัว ๑ ภาค ๑๐๐ บาท ครั้น ก. ตาย มรดกของ ก.
 มี ๓๐๐ บาท (รับมรดกเมีย ๑๐๐ สินเค็ม ๒๐๐) แบ่ง ๒ ภาค
 ง. บุตรใต้ ๑ ภาค ๑๕๐ บาท จ. ภรรยาใต้ ๑ ภาค ๑๕๐ บาท
 ในที่สุด ง. จึงได้รวมมรดกของบิดามารดาเป็นเงิน ๕๕๐ บาท

๒๕๗. แก้วมีเมียชอนต เกิดบุตรชิดสู่ม ๆ มีบุตรชิดยอก นก
 แต่สู่มตาย แก้วได้เมียใหม่ชิดเล็ก เกิดบุตร ๒ คนชิดลียและ

วิธีแย่งมรดกชายชู้

๘๗

นวน แล้วแก่วางตาย ได้ความว่านตเมียเก่ามีนาเป็นสินเดิม (สมมุติว่าราคา ๓๐๐๐ บาท) แก้ววมทยาน (สมมุติว่าราคา ๓๓๐๐ บาท) เป็นสินเดิม เมื่อนตตายสินเดิมตกอยู่กับแก้ว ยังไม่ได้แย่ง วิธีแย่งมรดกเมื่อแก่วางตาย จึงเป็นดังนี้ คือ

(๑) แย่งมรดกก่อนตก่อน คือทนายราคา ๓๐๐๐ บาท แย่ง ๒ ภาค ได้แก่ผู้มบุตร ๓ ภาค ๕๐๐ บาท (แต่ขอครบแทน) ได้แก่แก้วสามี่ ๓ ภาค ๕๐๐ บาท

(๒) แล้วแย่งมรดกแก้วอีกคนหนึ่ง มรดกแก้วคือชู้ยานสินเดิมราคา ๓๓๐๐ บาทกับส่วนมรดกกรับจากนต ๕๐๐ บาทรวม ๓๘๐๐ บาท แย่ง ๒ ภาคคือ ภาคภรรยา ๓ ภาคญาติ ๓ ภาคภรรยา ๘๐๐ บาท ได้แก่เล็กเมียคนหลัง ภาคญาติ ๘๐๐

บาทได้แก่บุตร ๓ คน แย่ง ๓ ส่วนได้แก่ผู้ม (ขอแทน) ลีขและนวนคนละส่วน ๆ ละ ๓๐๐ บาท ผลที่สุดจึงเป็นดังนี้ -

เล็ก (เมียที่ยังอยู่)	ได้	๘๐๐	บาท
ขอท (บุตรผู้มแลหลานนต)	ได้	๘๐๐	บาท
ลีข (บุตรเกิดด้วยเล็ก)	ได้	๓๐๐	บาท
นวน (บุตรเกิดด้วยเล็ก)	ได้	๓๐๐	บาท
รวมมรดกแก้วแลนต		๒๓๐๐	บาท

(ฎีกา ๘๕๘/๓๓๓ อ. เล็ก — น. ขอท)

๒๕๗. ทองอยู่มีมรดกของบุตรเกิดก่อนตนเกิดสิ้นสมรสด้วยกันคือที่ดินและโรงเรือน (ที่เรียกว่าราคา ๘๐ บาท) บุตรภรรยา ทองอยู่ได้มรดกใหม่คือหลวงไกร เกิดบุตรชื่อนแล้วทองอยู่ตาย บัญชีว่าที่ดินและโรงเรือนขายนี้แบ่งอย่างไร

ตัดสินว่า ให้แบ่งดินสมรสระหว่างทองอยู่กับบุตรเกิดก่อนทองอยู่ได้ส่วนหนึ่ง (๓๐ บาท) บุตรได้ ๒ ส่วน (๖๐ บาท) บุตรภรรยา มรดกของบุตร (๖๐ บาท) แบ่งเป็น ๒ ภาค บุตร ๓ ภาคได้แก่ชิต (๓๐ บาท) เมีย ๓ ภาค ได้แก่ทองอยู่ (๓๐ บาท) ส่วนของทองอยู่จึงเป็นดินสมรสกับภาคภรรยา (รวม ๖๐ บาท) ทองอยู่ตาย มรดกของอยู่ (๖๐ บาท) แบ่ง ๒ ภาค ได้แก่หลวงไกร ผู้ใหม่ ๓ ภาค (๓๐ บาท) ได้แก่บุตร ๓ ภาค (๓๐ บาท) เป็นของชิตกับทวนคนละครึ่ง (๓๕ บาท) ในที่สุดจึงได้ดังนี้ —

หลวงไกร ๓๐ บาท

ชิต ๔๕ บาท

ทวน ๓๕ บาท

รวมราคาสวนและบ้านเรือน ๘๐ บาท

(ฎีกา ๒๕๗/๑๒๐ น. ฎีกา ๗๑๑/๒๔๖๒ น.)

กวง — นางแพ ตัดสินอย่างเดียวกัน)

๒๕๘. บิดาเมียคนหนึ่ง มีบุตรด้วยกัน แล้วเมียตาย ทรัพย์สินทั้งหมดตกอยู่กับบิดา บิดาได้เมียใหม่ ครั้นแล้วบิดาทาย

ไว้ความว่าที่บ้านแห่งหนึ่งมีภิกษุเมียเดิมไ้ช้ยู่กินด้วยกันมา (และ
เป็นสินสมรส)

ศาลฎีกาทัดสินว่า ให้แบ่งที่บ้านนั้นเป็นมรดกเมียเดิมเสีย
ชั้นหนึ่งก่อน เหลือเป็นส่วนของบิดาเท่าไร จึงแบ่งเป็นมรดกบิดา
เช่นเดียวกับข้างต้น (ฎีกา ๒๓๕/๑๒๘ อ. พู - น. บุตรี)

๒๖๐. โจทก์เป็นพี่น้องกับเมีย จำเลยเป็นบุตรที่คิดมาข้างฝ่าย
เมียไม่มีสินเดิม ด้วตายก่อน แล้วเมียจึงตาย ศาลแพ่งตัดสิน
ว่าทรัพย์สินในระหว่างด้วเมียนั้น ต้องแบ่งเป็นมรดกด้วก่อน คือ
แบ่งเมีย ๓ ภาค บุตรี ๓ ภาค ภาคเมียให้ โจทก์รับไป
โดยเป็นมรดกเมีย ภาคบุตรให้แก่จำเลย (ฎีกา ๘๘๘/๑๒๓
อ. หุ่น - จ. พก)

๒๖๑. หญิงมีสามีคนหนึ่งแล้วสามีตาย หญิงไ้สามีใหม่ แล้ว
สามีใหม่ตาย แลเมื่อหญิงช้ยู่กินกับสามีคนหลัง หญิงมีที่กิน
ครันหญิงตายมรดกต้องแบ่งเป็น ๒ ตอน คือแบ่งมรดกด้วคน
หลังก่อน แล้วจึงแบ่งเป็นมรดกหญิง (ฎีกา ๕๐๘/๑๒๘
อ. เกรียง - น. สี่)

๒๖๒. ควรตั้งเกตุว่า ถ้าแม่ญาติซึ่งควรจะได้รับมรดกของด้ว
(หรือเมีย) ที่ตายไปก่อนเมีย (หรือด้ว) นั้นเป็นญาติช้ระนิก่อน
ไม่ไ้ช้บุตรหลานผู้ด้ยสายโลหิตแล้ว อายุความมรดกอาจเป็นข้อ
คัดฟ้องได้ เช่น ก. เป็นเมีย ข. เป็นด้ว ไม่เกิดบุตร แต่เกิดสิน

บริคณห์ที่ว่าสองเท่าสินเดิมของทั้งสองฝ่าย ก. ทาย ญาติฝ่าย
 ก. ควรขอรับสินเดิมของ ก. ไปแบ่งปันกัน แต่ญาติฝ่าย ก. ไม่
 เรียกร้อง ต่อมาหลายปีจน ข. ทาย มาชนนพวกญาติของก.
 จะร้องขอให้แบ่งมฤตก ก. ก่อนนั้นไม่ได้ เพราะมฤตกเป็น
 กรรมสิทธิ์แก่ ข. โดยได้ยึดครองมานานกว่าหนึ่ง ๑๐ ปี
 ความล่วงเลยแล้ว

ตัวอย่างคำพิพากษาที่ตัดสินคดี คือ ฎีกา ๔๒๗/๑๒๘ ขุนเคเช่น
 ธรรมาคย์ — สังฆาลย์

หมวด ๔ พันัยกรรม

(๑) คำสั่งของเจ้ามรดก	๒๗๑-๒๗๖
(๒) บุคคลที่ทำพันัยกรรมได้	๒๗๗-๒๘๒
(๓) วิธีทำพันัยกรรม	๒๘๓-๒๘๖
(๔) เนื้อความในพันัยกรรม	๒๘๗-๒๘๙
(๕) ผู้นั่งพันัยกรรม	๒๘๙-๒๙๘
(๖) การทวนถามปากคำ	๒๙๙-๓๐๐
(๗) จดหมายเหตุการณ์	๓๐๑-๓๐๕
(๘) การลงชื่อผู้ทำพันัยกรรม	๓๐๖-๓๐๘
(๙) การตีความในพันัยกรรม	๓๑๐-๓๑๕
(๑๐) ผลของพันัยกรรม	๓๒๐-๓๔๔
(ก) ผลเมื่อผู้ทำตาย	๓๒๐-๓๒๗
(ข) พันัยกรรมให้บุตร	๓๒๘-๓๓๓
(ค) สัญญาแย้งทรัพย์สินในพันัยกรรม	๓๓๒
(ง) พันัยกรรมที่ไม่เกิดผล	๓๓๓-๓๔๔
(๑๑) เพิกถอนพันัยกรรม	๓๔๕-๓๕๕

หมวด ๔ พันัยกรรม

(๑) คำสั่งของเจ้ามรดก

๒๗๑. วิธีแบ่งมรดกมี ๒ อย่าง คือ (๑) ถ้าเจ้ามรดกไม่ได้ทำ พันัยกรรม แบ่งตามส่วนแลตามบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้ ฤฯ (๒) ถ้าเจ้ามรดกทำพันัยกรรมไว้ แบ่งตามพันัยกรรมนั้น พันัยกรรมคือหนังสืออันมีเนื้อความเป็นคำสั่งเด็ดขาดของเจ้ามรดก ในการยกทรัพย์สินของตนให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใด ภายหลังมรณกาลแห่งตน ฤฯในการจัดการมรดกของตน แต่ต้องทำตามวิธีที่กฎหมายบังคับไว้

คำสั่งอย่างอื่น ฤฯความตกลงด้วยประการอื่น เช่นสั่งให้แบ่งมรดกด้วยปากเปล่า ฤฯเขียนเป็นหนังสือ แต่ไม่บริบูรณ์ตามลักษณะพันัยกรรม เป็นโมฆะกรรม ใช้ไม่ได้ (ประมวลแพ่งแลพาณิชย์ มาตรา ๑๑๕)

๒๗๒. เมื่อชาวโกลจะตายไค้รารอดถึงทรัพย์สิน และมีคำสั่งด้วยปากว่า ต่างหเพ็ชร์ ๑ คี สายสร้อย ๑ สาย ยกให้แก่หนูเจียม หน้องหลานสืบสายโลหิต ๒ คน พิพากษาว่าคำสั่งนี้เสียเปล่า (ฎีกา ๙๓๗/๒๔๕๖ อ. ยี่-จ. ชน)

๒๗๓. พุกช่วยหนักคิดว่าตนจะตาย ได้ถวายลูกกุญแจที่ทรัพย์สินให้แก่พระภิกษุชค แต่พุกหาได้ตายในครั้งนั้นไม่ พุกหาช่วย

ต่อมาอีก ๔ เดือนจึงตาย ในระหว่างเมือหายป่วยแล้วนั้น พุกฤ
พระภิกษุสกลคนใดคนหนึ่งหาได้แสดงว่า พระภิกษุสกลมีกรรมสิทธิ์
ในทรัพย์สินนี้ไม่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ทางที่พระภิกษุสกลจะฟ้อง
เรียกทรัพย์สินของพุกได้ก็มีแต่ฟ้องเรียกเหมือนอย่างว่าเป็นของยกให้
โดยมีพินัยกรรมเท่านั้น แต่เมื่อไม่มีพินัยกรรมที่จะสืบ.....

.....ดังนั้นแล้ว พระภิกษุสกลก็ไม่มีอำนาจฟ้อง (ฎีกา ๖๘๓/๓๒๓
พระสกล-ขุนรักษา)

๒๗๔. ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๓๐/๒๔๖๘ ในระหว่างกอลินส์-บูช
จำเลยเพียงว่าเมื่อก่อนเจ้าทรัพย์สินแก่กรรม เจ้ามฤคกได้ โอน
ที่ดิน ๒ แปลง ให้แก่บุตรคนหนึ่ง โดยบุตรนั้นสัญญาว่าจะไม่
เรียกร้องเอาส่วนมฤคกในภายหลัง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ในคดี
พิพาทด้วยมฤคกไม่มีพินัยกรรม สัญญาเช่นว่ามาแล้ว เป็น
ประโยชน์ต่อความประสงค์ของกฎหมาย และเป็นไม่เสียหายเปล่า
ใช้ไม่ได้ ด้วยเหตุว่าเป็นการลบล้างข้อกฎหมายอันบัญญัติไว้
ว่า ในคดีมฤคกไม่มีพินัยกรรมนั้น ทรัพย์สินมฤคกทั้งหลาย
ต้องตกทอดไปโดยวิธีที่กฎหมายกำหนดไว้”

๒๗๕. ผู้ใดอุททิสมฤคกฉวยวัด ต้องอุททิสโดยทำพินัยกรรมตุ่่เกี่ยว
กัน ถึงผู้รับเป็นวัดไม่ใช่บุคคลธรรมดา ก็ไม่เป็นเหตุให้เปลี่ยนแปลง
กฎหมายในข้อนี้ได้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๗/๓๒๘
น. ท่วม-น. ยา เมือ ก. จะตาย ก. มีคำสั่งด้วยปากแก่บุตร

หลายคนด้วยกันว่า เมื่อ ก. ตายแล้วให้เรือไปถวายวัดเสีย
 ครั้น ก. ตายหาผู้ใดเรือไปถวายวัดไม่ บุตรคนหนึ่งของ
 ให้ศาลบังคับตามคำสั่งของ ก. ตัดสินว่าการอุทิศตั้งวันต้องมี
 พิษยกกรรมจึงใช้ได้

๒๗๖. ทำหนังสือยกทรัพย์ให้แก่ผู้ใดแต่ในชื่อของผู้ให้ยังอยู่ หนังสือ
 นั้นไม่ใช่พิษยกกรรม

(๒) บุคคลที่ทำพิษยกกรรมได้

๒๗๗. ตามธรรมกายบุคคลทั้งปวงมีอำนาจทำพิษยกกรรมได้ สุดแต่
 ว่าเป็นผู้ถนอมธรรมสัทธาธิปไตยที่สั่งไว้ ในพิษยกกรรมนั้น แต่
 มีบุคคลที่ควรพิจารณาอยู่ ๔ จำพวก คือ หนึ่งมีสามี ผู้เยาว์
 บุคคลวิกลจริต และคนไข้

๒๗๘. หญิงมีสามีมีอำนาจทำพิษยกกรรมยกสินส่วนตัวและสินบริคณห์
 ส่วนของตนให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดได้ สินบริคณห์ส่วนหนึ่งของหญิงนั้น
 คือส่วนที่เป็นมฤคกเมื่อหญิงนั้นตาย ประมวลแห่งมาตรา ๔๐ ว่า
 หญิงมีสามีอาจทำพิษยกกรรม ว่าด้วยส่วนของตนในสินบริคณห์ได้
 มีพิกัดข้อกัณฑ์อนุภาคของสามี แต่ในมาตรา ๓๗ ว่า หญิงมีสามี
 นั้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินส่วนตัว ย่อมมีฐานะอย่างบุคคลผู้
 บรรลุนิติภาวะ (สินบริคณห์ส่วนหนึ่งของหญิง ให้กฎหมายบัญญัติ
 ฎีกา ๓๓๒๔/๒๔๕๖ น. สิ้น-ช. แสง, ฎีกา ๓๓๘/๒๔๖๔ น. แซ่ม

วิธีทำพินัยกรรม

๓๐๕

๒๗๘. ผู้เยาว์ทำพินัยกรรมได้เมื่อมีอายุ ๑๕ ขวบบริบูรณ์ (ประมวลแพ่งแลพาณิชย์ มาตรา ๒๕ กฎหมายบางประเทศยอมให้เด็กที่รู้เคยงสา และพอรู้จักชั่วแล้วทำพินัยกรรมได้ แต่เด็กที่อ่อนอายุนัก ทำพินัยกรรมไม่ได้)
๒๗๙. บุคคลวิกลจริตทำพินัยกรรมไม่ได้ เว้นไว้แต่วิกลจริตเป็นครั้งคราว พินัยกรรมที่ทำในขณะที่หายวิกลจริตนั้นใช้ได้
๒๘๐. คนไข้เป็นไขมาแต่กำเนิดก็ตาม ญาเป็นไข้ โดยพยาธิเข็ชชเข็ชชก็ตาม อาจทำพินัยกรรมได้ด้วยแสดงความสามารถ อั้นเจ็งชัชชของตนด้วยกิริยา
๒๘๑. ผู้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่เมีย ในระวางเมื่อผู้เป็นโรคลมอำมพารพคไม่ได้ แต่ผู้ได้แสดงกิริยาให้เห็นที่สังเกตกำหนดความยินดีตั้งใจทำพินัยกรรมนั้น ตั้งแต่ทำพินัยกรรมแล้ว ยังได้พ้นไข้จนไปศการสร้างภักุวัตได้ แลทำพินัยกรรมแล้ว ๒ ขงตาย ศาลฎีกาฟังว่า พินัยกรรมนั้นใช้ได้ (ฎีกา ๕๘๓/๒๔๕๘ น. แม้น-อ. ปาด)

(๓) วิธีทำพินัยกรรม

๒๘๓. พินัยกรรมต้องทำเป็นหนังสือ ประกอบพร้อมด้วยลักษณะดังต่อไปนี้
- (ก) ต้องมีบุคคลลงชื่อเป็นพยาน เรียกว่าผู้ตั้งพินัยกรรม ครบจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้

(ข) ผู้หนึ่งพินัยกรรม ต้องทวงถามปากคำผู้ทำพินัยกรรม แลพิเคราะห์อาการบวชไข เพื่อทราบว่าผู้ทำพินัยกรรมเป็นปกติ แลมีสติคืออยู่ประการใด

(ค) ผู้หนึ่งพินัยกรรมต้องจดหมายเหตุการณ แลลงความ พิเคราะห์ชของคนไว้

(ง) ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงชื่อคน ในหนังสือพินัยกรรมนั้น พินัยกรรมทุกฉบับต้องประกอพร้อมด้วยลักษณะดังกล่าวแล้ว นั้นจะนับว่าบริบูรณ์ แม้ได้ทำในวันเดียว ผู้ทำพินัยกรรมตาย ก็ใช้ได้ ถ้าแม้ว่าขาดตกบกพร่องด้วยข้อหนึ่งข้อใด พินัยกรรม นั้นไม่บริบูรณ์ แลเป็นโมฆะเสียเปล่า เว้นแต่ขาดตกในเหตุ เล็กน้อยบางอย่าง ก็จะอธิบายต่อไปในตอน ๕-๖-๗ แล ๘

๒๘๔. ในคดีระวางนางเคลือบโจทก์ นางโยจำเลย (ฎีกา ๓๓๘/๒๔๖๓) ได้ความว่า ผู้ทำพินัยกรรมช่วยหนักในขณะทำพินัยกรรมนั้น ผู้ นึ่งพินัยกรรมมีไม่ครบจำนวน เวลาผู้ทำพินัยกรรมลงชื่อ พะยาน ไม่ได้ทวงถามปากคำ แลผู้ทำพินัยกรรมตาย เมื่อทำพินัยกรรม แล้ว ๒๐ วัน ทั้งเวลาทำพินัยกรรมก็เขียนข้อความลงไว้ ไม่ บริบูรณ์ ได้มากกรอกเติมเฮาภายหลัง ศาลฎีกาพิพากษาว่า ทนงสือนไม่เ็นพินัยกรรมเลย

๒๘๕. การเขียนพินัยกรรมแต่ก่อน มีแบบแผนและผู้เขียนต้องลงชื่อ แลลงหมายเหตุไว้ว่า พินัยกรรมนั้นชคหน้ากคำ ตกเติมก็คำ

เนือความในพินัยกรรม

และบอกด้วยว่าใครเป็นผู้เขียน ตัวอย่างเช่นว่า “พินัยกรรม
 นมชดฆ่า ๓ คำ ตก ๘ คำ นายทองก็เป็นผู้เขียน” แล้วลงชื่อ
 นายทองก็คงเขียนคน วิชาทำตามแบบกรรมธรรมของอำเภอ ไม่
 ใช้บทกฎหมายพิงคัยให้ใช้ ในเรื่องพินัยกรรม และโดยเหตุ
 ว่าการเขียนแลพิมพ์ทวงนเรียขรือยก็กว่ากาลก่อน จึงไม่จำเป็น
 ที่ผู้เขียน จะต้องลงชื่อและจดหมายเหตุคำตกเดิมไว้ พินัยกรรม
 นั้นย่อมใช้ใไ้ โดยไม่ต้องลงชื่อผู้เขียน

๒๘๖. ไม่มีขบขัยถึงจุดที่จะใช้เขียนแลทำพินัยกรรมว่าจะต้อง
 ใช้วัตถุอันใด พินัยกรรมจะเขียนขบขัยเส้นหมึกฤคินสอใช้
 ใ้ใค้ใกัน แต่พินัยกรรมที่ทาฤแกใช้ขบขัยเส้นคินสอนั้นมีลักษณะ
 ล้อแหลม อาจทำให้เป็นที่ยสงสัย (ข้อลสขวิ ล. ๒๗ ม. ๑๐๘๓)

(๔) เนือความในพินัยกรรม

๒๘๗. หนึ่งข้อพินัยกรรมควรลงเนือความดังต่อไปนี้ คือ

- (๑) วันเดือนปีที่ทำพินัยกรรม
- (๒) คำขบขัยที่ทำพินัยกรรม
- (๓) ชื่ออายุแลที่อยู่ของผู้ทำพินัยกรรม
- (๔) ข้อความเป็นคำสั่งเรื่องทรัพย์สินมฤคกของผู้ทำพินัยกรรม

และคำสั่งผู้จักการมฤคก (ถ้าประสงค์จะใ้ใ้)

๒๘๘. พินัยกรรมที่มิใ้ใ้ลงวันเดือนปี ฤคำขบขัยที่านั้น อาจนำ

พระยานุคตลสขประภอยใ้ใ้ว่า ทำเมื่อไรแห่งใด

ผู้ร้องพินัยกรรม

๓๐๘

(๕) ผู้ร้องพินัยกรรม

๒๘๒. ตามลักษณะมรฎกยท ๕๘ ขณะทำพินัยกรรมต้องมีผู้ร้องเห็น
เป็นพยาน มีกำหนดจำนวนมากนั้ดยตามคักคินากัน

(ก) ชนสามัญแลพระสงฆ์ ตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป

(ข) ข้าราชการนา ๕๐๐-๖๐๐ ตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป

(ค) ข้าราชการนา ๘๐๐-๓๐๐๐๐ ตั้งแต่ ๘ คนขึ้นไป

(ง) ข้าราชการนา ๓๐๐๐๐ ตั้งแต่ ๘ คนขึ้นไป

(จ) พระสงฆ์ ๓ คนขึ้นไป แต่ผู้ร้องต้องเป็นผู้ใหญ่

(บรรลุนิติภาวะ) พระสงฆ์นั้นคักคินาเท่าไร ไม่เป็นข้อสำคัญ
คักคินาถึงเกณฑ์อย่างเดียวกันหมด ไม่เหมือนข้าราชการ

(ฎีกา ๖๕/๒๕๕๘ น. ทอง—น. เหม)

๒๘๓. ส่วนวนในลักษณะมรฎกยทที่ ๕๘ แล ๕๘ กล่าวถึงแต่ชายทำ
พินัยกรรมไม่ได้ข้งความถึงหญิงทำพินัยกรรม และบทยื่น ๆ ก็
ไม่ได้กล่าวถึงเลย ขรขยตามประเพณีโบราณ หญิงไม่มี
สิทธิจะทำพินัยกรรมได้ หญิงไม่มีสามีทรัพย์สินมฤคคคกแก่ขิตา
มารคา หญิงมีสามีทรัพย์สินมฤคคคกแก่สามีแลบุตร เว้นไว้แต่
หญิงมีสามีนั้น ยังอยู่ในเรือนขิตามารคาและไม่มีบุตร มฤคค
คคกแก่ขิตามารคา (มรฎก ๒๐) แต่ในสมัยนี้หญิงมีสิทธิ
ที่จะทำพินัยกรรมขทรัพย์สินส่วนตัวแลสินบริคคคให้ส่วนของหญิง
ใหญ่แก่ผู้ใดผู้หนึ่งใด บทยันคขเรื่องทำพินัยกรรมนงคคองอนุโลม
ให้ขอย่างเดียวกัน

กฎหมายมรดก

๒๙๔. คักคินาข้าราชการฝ่ายหน้า ถือเอาตามประกาศตั้ง แล
 สัญญาบัตร ที่ได้รับพระราชทาน คักคินาข้าราชการฝ่ายใน
 (เช่นท้าวนางพระสนมกำนัล ฯลฯ) มีในลักษณะนาพลเรือนใน
 กฎหมายราชยุบยบทที่ ๔ แล ๕ ภรรยาข้าราชการสัญญาบัตร ถ้า
 เป็นภรรยาหลวง ฤ็ภรรยาพระราชทาน ถือคักคินากิ่งหน่งของสามี
 ถ้าเป็นภรรยาอื่น ถือคักคินากิ่งภรรยาหลวง (นาพลเรือน ๔
 คักคินาทหารหัวเมือง ๒๖)

๒๙๕. พันยกรรมซึ่งมีผู้หนึ่งไม่ครบจำนวนตามที่กฎหมายกำหนดไว้
 แต่มีผู้เขียนพันยกรรมไคลงชื่อ เป็นผู้เขียนในพันยกรรมนั้นด้วย
 ศาลยอมส่งเคราะห์เอาผู้เขียนพันยกรรมเข้า เป็นผู้หนึ่งในจำนวนผู้
 หนึ่งพันยกรรม (ฎีกา ๖๕/๒๔๕๙ น. ทอง—น. เทม)

๒๙๖. ผู้หนึ่งพันยกรรมเป็นแต่พระยานว่า พันยกรรมนั้นเจ้ามรดกได้
 ทำไว้ด้วยความตั้งใจจริง ไม่จำต้องพลอยรู้เห็นข้อความในพันย
 กรรมนั้นด้วย เพราะฉะนั้นถึงหากว่าผู้หนึ่งพันยกรรมท่านหนึ่งถือ
 ไม่ออก ฤ็ทบทวนไม่ได้ ยินเมื่ออ่านพันยกรรม ก็ไม่เป็นเหตุ
 ให้พันยกรรมนั้นใช้ไม่ได้

๒๙๗. ผู้หนึ่งพันยกรรมควรเป็นบุคคลมีหลักฐานอันควรจะเชื่อฟังได้
 ไม่ควรเป็นบุคคลที่มีผลประโยชน์อันจะได้จะเสียบอยู่ในพันยกรรม
 โดยทางตรงฤ็ทางอ้อม บุคคลซึ่งจะเป็นผู้จัดการมรดกตาม
 พันยกรรมนั้นเอง ก็ไม่ควรเป็นผู้หนึ่งพันยกรรม แต่ไม่มียก

กฎหมายบัญญัติโดยแน่นอน ห้ามไม่ให้บุคคลอย่างไรเป็น

การทวนถามปากคำ

๓๓๑

ผู้หนึ่งพินัยกรรม เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกา ซึ่งตัดสินว่าผู้หนึ่ง
พินัยกรรมเป็นคนเลว ๆ ไม่มีหลักฐานอาจเป็นเหตุให้ศาลระวาง
ว่าเป็นพินัยกรรมที่ไม่สุจริต (ฎีกา ๓๘๑/๒๔๕๖ หล.วิเทศ
—น.เทียน)

๒๘๗. พินัยกรรมหาอาจล้างสิทธิของผู้อื่น ในทรัพย์สินตามพินัยกรรม
นั้นไม่ แลการที่บุคคลผู้ใดลงชื่อในพินัยกรรม ในฐานะเป็นผู้
หนึ่งพินัยกรรมจะถือว่าบุคคลผู้นั้นยอมสละสิทธิของตน เพื่อให้การ
เป็นไปตามพินัยกรรมไม่ได้

อ. ทาหรณ์—ก.ช. เป็นเจ้าของทรัพย์สินร่วมกัน ก. ทำพินัยกรรม
ยกทรัพย์สินทั้งหมดให้บุตรคน ข. เป็นผู้หนึ่งพินัยกรรมนี้ด้วย คิด
เห็นว่าพินัยกรรมของ ก. ใช้ได้เพียงที่ ก. มีสิทธิจะทำได้ การ
ที่ ข. เป็นผู้หนึ่งพินัยกรรมจะถือว่า ข. ยอมสละกรรมสิทธิของตนไม่
ได้ (ฎีกา ๓๗๒/๑๒๘ อ. ทิม—หนานติ)

(๖) การทวนถามปากคำ

๒๘๘. เมื่อผู้ทำพินัยกรรมได้สั่งไว้แต่ขาดประการใด (ในด้วยทใช้
คำว่าผู้อาพาธ) ผู้หนึ่งพินัยกรรมต้องสอบถามทวน ๓ ครั้ง และ
พิจารณาว่าผู้ทำพินัยกรรมมีสติปัญญาหรือไม่ ถ้าสติเป็นปกติ
ก็อย่าจึงทำพินัยกรรมได้ ถ้าสติปัญญาไม่พอ

๓๐๐. ผู้หนึ่งพินัยกรรมตามปากคำก่อน แล้วจึงให้ผู้ทำพินัยกรรม
ลงชื่อ ภาให้ผู้ทำพินัยกรรมลงชื่อก่อน แล้วผู้หนึ่งพินัยกรรม
จึงทวงถามและพิเคราะห์อาการม้วยชีพ ก็ใช้ได้ทั้งสิ้นสุดแต่
ได้ทำในระวางเวลาเดียวกัน (ฎีกา ๘๘๕/๒๔๖๗น. บวน—นางรว)

(พินัยกรรมที่ไม่ได้ทวงถามให้คู่ตอน ๗)

(๗) การ จดหมาย เหตุการณ์ แลลง ความ พิเคราะห์

๓๐๑. ผู้หนึ่งพินัยกรรมตั้ง จดหมาย เหตุการณ์ ได้ทำพินัยกรรม แล
ลงความ พิเคราะห์ ของคนไว้ เป็นพยานว่าผู้หนึ่งพินัยกรรม ได้
พิเคราะห์ เห็นว่าผู้ทำพินัยกรรม มีสติบริบูรณ์ มิใช่ พินเพี้ยน

๓๐๒. ถ้าผู้หนึ่งพินัยกรรม ไม่ได้ทวงถามปากคำผู้ทำพินัยกรรม แล
ไม่ได้ จดหมาย เหตุการณ์ พิเคราะห์ ไว้แล้ว กฎหมาย สันนิษฐาน
ว่าผู้ตายมีอาการหนัก ไม่มีสติเสียแล้ว จึงได้กำหนดไว้ตาม
บรรพาคักติ ตั้งแต่ต้นที่ ทำพินัยกรรม เป็นต้นไป มีกำหนดดังนี้

(๑) พินัยกรรมของผู้มีนา ๓๐,๐๐๐ ไว้ กำหนด ๓ เดือนกับ
๑๕ วัน

(๒) พินัยกรรมของผู้มีนา ๓๐,๐๐๐—๘๐๐ ไว้ กำหนด ๓

การจกหมายเหตุการณแลลงความพิเคราะห

๓๑๓

(๓) พินัยกรรมของผู้มีนา ๖๐๐-๔๐๐ ไร่ กำหนด ๓ เดือน ๓ วัน

(๔) พินัยกรรมของผู้มีนาค่ากว่า ๔๐๐ ไร่ กำหนด ๓ เดือน

(๕) พินัยกรรมของพราหมณ์กำหนด ๓ เดือน ๓๐ วัน

๓๐๓. ถ้าผู้ทำพินัยกรรมตายในกำหนดเวลาที่กล่าวข้างต้นนี้ พินัยกรรมที่ทำโดยไม่ได้ถามทวน ๓ ครั้ง และไม่ได้จกหมายเหตุการณที่พิเคราะหในวันนั้น ใช้ไม่ได้ ถ้าตายภายหลังกำหนดนี้ใช้ได้ (ฎกา ๘๗๓/๒๕๖๕ นางเล็ก-นายสวัสดิ์)

๓๐๔. การถามทวน ๓ ครั้งนี้เป็นข้อสำคัญ พินัยกรรมที่ผู้หนึ่งทวนถามสอบปากคำผู้ทำพินัยกรรมครั้งเดียว และผู้ทำพินัยกรรมได้ตายลงภายในกำหนดที่กล่าวข้างต้น ศาลฎีกาพิพากษาว่าพินัยกรรมนั้นใช้ไม่ได้ (ฎกา ๕๕/๒๕๖๕ นางแสง-นางเจิม)

๓๐๕. พินัยกรรมที่ผู้หนึ่งได้ทวนถามปากคำผู้ ทำพินัยกรรมสามครั้ง สามหน และได้พิเคราะห้อการบ่วยใช้ของผู้ทำพินัยกรรม แต่ผู้หนึ่งพินัยกรรม ไม่ได้จกหมายเหตุการณแลลงความพิเคราะห ของตนไว้ เป็นแต่ลงชื่อเป็นพยานในพินัยกรรม แม้ ผู้ทำพินัยกรรมตายภายในกำหนดเวลา พินัยกรรมนั้นก็ยังใช้ได้ แต่เพื่อให้ช่รากฎว่าเป็นพินัยกรรมที่ได้ทวนถาม ๓ หน และได้พิเคราะห้อการบ่วยใช้ ฝ่ายผู้อ้างพินัยกรรมต้องนำสืบ (ฎกา ๘๘๕/๒๕๖๗ น. ยวน-นางรวิ)

กฎหมายมฤคค

(๘) การลงชื่อผู้ทำพินัยกรรม

๓๐๖. หนังสือพินัยกรรมนั้น ผู้ทำพินัยกรรมไม่ต้องเขียนเอง แต่ต้องลงลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรม ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงชื่อด้วยลายมือตนเอง มอบฉันทะให้ผู้อื่นเซ็นแทนไม่ได้ (ฎีกา ๒๒๘/๓๔๕๖ น. พ่วง—อ. ชย)

๓๐๗. การลงชื่อนั้น ถ้าผู้ทำพินัยกรรมใช้ตราประทับแทนการลงลายมือชื่อจะเป็นปกติ การประทับตราเช่นนั้นในหนังสือพินัยกรรมก็พึงได้เสมอแก่การลงลายมือชื่อ

๓๐๘. ถ้าผู้ทำพินัยกรรมเขียนหนังสือไม่เป็น จะใช้พิมพ์ลายนิ้วมือ ฉาขีดเขียนแกงโคฎาเครื่องหมายอันทำนองเช่นนั้นลงในหนังสือพินัยกรรมก็ได้ โดยต้องมีพระยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วย ๒ คน (ข. แห่ง ม. ๘)

๓๐๙. อนึ่งการลงชื่อในพินัยกรรมนั้น ถ้าหากว่าได้ลงผิดที่ไป ก็ไม่ทำให้พินัยกรรมเสีย เช่นที่ควรเซ็นอยู่เบื้องล่างกระดาษ ไขลงไประยะไปเช่นไว้ข้างบนฎาภิรมกระดาษถึงนั้นเป็นต้น แต่ต้องลงชื่อไว้ในฉบับพินัยกรรมนั้นเอง

(๙) การตีความในพินัยกรรม

๓๑๐. กฎหมายประมวลแพ่งมาตรา ๓๐ บัญญัติว่า เมื่อความข้อใดข้อหนึ่งในเอกสาร อาจตีความได้เป็นสองนัย นัยไหนจะทำให้

การตีความในพินัยกรรม

๓๓๕

เป็นผลบังคับได้ ท่านให้ถือเอาตามนั้นนี้ ตกว่าที่จะถือเอา
ที่ไร้ผล ฉะนั้นพินัยกรรมข้อใดมีข้อยกเว้นว่า ผู้ทำหมายความ
อะไร ต้องตีความไปในทางที่ประกอบด้วยเหตุผลอันจะบังคับได้
ไม่ให้เสียความ

๓๓๑. ข้อความในพินัยกรรมบางทีเป็นการยากที่จะชี้ขาดว่าผู้ทำ
ความเพียงไร ตามธรรมดาหลักที่ใช้ในการแปลความประสงค์
ของผู้ทำพินัยกรรมนั้น มักตกอยู่ในสามสถาน ดังกล่าวต่อไปนี้ คือ
สถานหนึ่ง ให้แปลตามตัวหนังสือ (ถ้าแปลได้)

สถานสอง ถ้าแปลตามตัวหนังสือไม่ได้ความ ให้แปลโดย
วิสัยของข้อความนั้นเข้ากับข้อความตอนหน้าแลตอนหลังให้กลม
กลืนกัน

สถานสาม ถ้าแปลโดยสถานข้างต้นก็ไม่ได้ อีกแล้ว ให้
พิจารณาเหตุแวดล้อมทั้งหลาย แล้วจึงแปลความตามเหตุนั้น ๆ
เช่น ความปรารถนาของผู้ทำพินัยกรรม เป็นต้น ก็ควรหยิบชน
พิจารณาได้

๓๓๒. อทาหรณ์—น. ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินรวมทั้งบ้านเรือนให้ ท.
แลมีคำสั่งต่อไปนี้ว่า “ถ้าแลขีวซึ่งอยู่กับข้าพเจ้าเคยวนนั้น จะอยู่
ต่อไปแล้วก็มีอำนาจอยู่ใต้อำนาจของชีวิต” แต่ครั้ง น. ผู้ทำพินัย
กรรมตายแล้ว ขีวก็ไปอยู่เสียที่อื่น จน ท. ผู้รับทรัพย์ตามพินัย
กรรมได้ขายทรัพย์ให้ ขีวอื่น ขีวจึงฟ้องขออยู่ตามพินัยกรรมต่อไป

กฎหมายมรดก

ศาลฎีกาแปลความหมายตามตัวอักษร และพิพากษาว่าผู้หมก
ลึกลี้กจะอยู่ในที่ตามพินัยกรรมแล้ว (ฎีกา ๘๕๒/๑๓๓ ปี ๖-พล.
นรพรรค)

ตัวอย่างอื่น ๆ

๓๓๓. ก. ทำพินัยกรรมยกที่ดินและห้องเช่าให้ ข. ซึ่งเป็นเด็ก แล
สั่งให้มารดา ข. เป็นผู้รักษาททรัพย์ไว้จน ข. เติบโต แลให้มารดา
ข. เก็บค่าเช่าส่งไปให้ ค. ที่เมืองจีนเดือนละ ๒๐ บาท มีกำหนด
๒๐ ปี ข. ได้รับพินัยกรรมในเวลาที่เป็นเด็ก อยู่มาสักหน่อย ข.
ตาย บิดา ข. พ้องเรียกที่ดินและห้องเช่าจากมารดา ข. เป็น
มรดก คัดสินให้บิดามารดา ข. รั้งมรดกที่ดินและห้องเช่าคน
ละครึ่ง แต่ไม่คัดสินแย่งกัน คงให้ บิดามารดา ข. มีหน้าที่เก็บ
ค่าเช่าส่งไปให้ ค. ที่เมืองจีน จนกว่าจะครบ ๒๐ ปีตามพินัยกรรม
ของ ก. (ฎีกา ๓๖๑๓/๑๓๓ ร. อ. ข. วิว)

๓๓๔. มารดาทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้บุตร ๕ คน ๆ ละ ๑ ส่วน แต่
มีเงื่อนไขว่า “ถ้าบุตรคนใดมีเรือนในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่
มารดาจะตกแต่งให้ทรัพย์ไปพอสมควรแล้ว ไม่ให้ได้รับส่วนแบ่ง
ในพินัยกรรมนั้นต่อไป” บุตรสองคนมีเรือนแล้วโดยมารดา
ตกแต่งให้ แล้วมารดาตาย บุตรที่มีเรือนทั้งสองคนร้องว่า
มารดาให้ทรัพย์ยังไม่พอสมควร จึงขอแบ่งส่วนตามพินัยกรรม
นั้นอีก คัดสินว่ามารดาเป็นผู้นให้ทรัพย์ไป เป็นผู้ที่จะให้พอ

สมควรแล้ว จะขอแย้งอีกไม่ได้ (ฎีกา ๑๒๕๘/๒๔๕๖ ชุน
วิพิธ—น. พร)

๓๑๕. หนังสือพินัยกรรมมีกล่าวคำว่ายกให้เป็นสิทธิ วินิจฉัยว่าหมาย
ความว่ายกให้เมื่อผู้ทำพินัยกรรมตายแล้ว (ฎีกา ๑๓๒/๒๔๖๓
นางหนู—น. อิน)

๓๑๖. พินัยกรรมมีกล่าวว่า “ภรรยาข้าพเจ้าชื่อ คำชื่น ทั้งบุตรหญิง
ควยให้ ๆ เงินแค่ ๑๐๐๐๐ บาทเท่านั้น” ข้อปัญหาเกิดขึ้นว่า คำว่า
บุตรหญิง หมายความว่าเพราะบุตรหญิงที่เกิดแก่นางคำชื่นเท่านั้น
ฤๅบุตรหญิงที่เกิดควยภรรยาอันควย ข้อนี้ความมีสิทธิที่จะสืบ
พระยานบุคคลประกอบว่า ผู้ทำพินัยกรรมมีความประสงค์อย่างไร
ถ้าไม่สืบฤๅสืบไม่ได้ความประการใด ศาลแปลความในพินัยกรรม
นี้ว่าหมายความว่าบุตรหญิงทุกคนของผู้ตาย (ฎีกา ๓๗๑/๒๔๖๓
นางจันทเพ—ขุนจ่านจันารักษ์)

๓๑๗. พินัยกรรมมีกล่าวว่า ยกทรัพย์สินให้แก่ผู้ใด ตั้งแต่วันทำหนังสือ
พินัยกรรมนี้เป็นต้นไป แต่ผู้รับพินัยกรรมหาได้รัยมอบทรัพย์สินไม่
วินิจฉัยว่าพินัยกรรมนั้น หมายความว่ายกให้เป็นกรรมสิทธิเมื่อผู้
ทำพินัยกรรมตาย (ฎีกา ๘๘๐/๒๔๖๖ น. แพ—น. ไทง)

๓๑๘. พินัยกรรมใช้ศัพท์ว่า “วิญญาณณะทรัพย์สินสวัญญณะทรัพย์สิน”
ศาลฎีกาแปลความว่า “สวัญญณะทรัพย์สินแลอวิญญาณณะ
ทรัพย์สิน” (ฎีกา ๒๕๓/๒๔๖๗ นางเหม—นางเชื้อ)

คำว่าวิญญาณะทรัพย์สินหมายความว่าถึงที่กินด้วย (ฎีกา

๓๐๕๗/๒๔๖๗ น. ทองมาก—น. ก)

๓๓๘. พันัยกรรมมีกล่าวว่ายกตกแหว ๓ ห้องให้แก่ชายอื่น เป็นขัญหา
ว่ายกที่กินซึ่งปลุกตกด้วยฎาไม่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เมื่อพันัย
กรรมไม่มีข้อความให้เห็นว่าผู้ทำตั้งใจเป็นอย่างอื่นแล้ว ต้องหมาย
ความว่ายกที่กินซึ่งปลุกตกแหวนั้นให้แก่ชายอื่นด้วย (ฎีกา
๔๕๕/๒๔๖๗ น. ต้น—ชายอื่น—น. พลิมยกเบง)

(๑๐) ผลของพันัยกรรม

(ก) ผลเมื่อผู้ทำตาย

๓๓๙. พันัยกรรมมีผลแก่เมื่อผู้ทำพันัยกรรมตายแล้ว ก่อนผู้ทำ
พันัยกรรมตาย ผู้มีชื่อในพันัยกรรม ไม่มีสิทธิตามข้อความ
ในพันัยกรรมนั้น (ฎีกา ๒๘๗/๑๒๐ อ. จิมลิ้ม—อ. กิมขุ่น)

๓๓๙. เพราะฉะนั้นผู้ทำพันัยกรรมจะยกเล็กเพิก ถอนพันัยกรรม ของ
คนเสียเมื่อใดก็ได้ แต่ตลอดเวลาที่มิได้ยกเล็กเพิกถอน
พันัยกรรมนั้นถึงจะได้ทำไว้ช้านานเท่าใด ก็ไม่เสียไป (ฎีกา
๓๐๕๗/๒๔๖๗ น. ทองมาก—น. ต)

๓๓๒. ถ้าเจ้าของที่กิน ทำพันัยกรรมยกที่กินทั้ง แปลงให้แก่ผู้ใด
และต่อมาภายหลังกลับใจ จะแบ่งที่กินส่วนหนึ่งให้แก่ผู้
อื่นไปขอให้เจ้าพนักงานแบ่งแยก โฉนด แต่เจ้าของที่กินตายเสีย

ระวางการแย่งแยกโฉนดที่ยังค้างอยู่ไม่แล้ว การแย่งแยกนั้นต้อง
 ระบุ และที่ดินเป็นสิทธิแก่ผู้ใด พินัยกรรมนั้นทั้งแปลง (ฎีกา
 ๘๕๗/๒๔๖๔ น. กวงไซ—นางฉัน)

๓๒๓. ถ้าผู้ตายทำพินัยกรรมยกที่ดินให้ผู้ใด แต่มีข้อไขให้ผู้อื่น
 มีสิทธิอาศัยในที่ดินนี้ได้ ผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมไม่มีสิทธิจะขาย
 ที่ดินนั้นเสีย โดยการล้างสิทธิของผู้ที่จะไต่อาศัยตามพินัยกรรมนั้น
 (ฎีกา ๘๕๕/๒๔๖๖ นางบัว—นางจิว)

๓๒๔. ผู้ตายทำพินัยกรรมสั่งให้ผู้ใดปกครองทรัพย์ไว้ให้แก่เด็ก
 และปกครองตัวเด็ก แต่ภรรยาของผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ ผู้นั้น
 จึงยังไม่เข้าปกครองตัวเด็กแลทรัพย์สินสมบัติของเด็ก ปล่อยให้
 ภรรยาของผู้ตายปกครองไปก่อน ต่อมาภรรยาก็ตายด้วย ผู้
 ปกครองตามพินัยกรรมยังมีสิทธิแลหน้าที่ตามพินัยกรรมนั้นอยู่
 เหตุที่ยอมให้ภรรยาของผู้ตายปกครอง เด็ก แล ทรัพย์สิน สมบัติอยู่
 คราวหนึ่ง หากทำให้คำสั่งในพินัยกรรมเสียไปไม่ (ฎีกา
 ๑๘๘/๒๔๖๘ น. ยวง — น. กรอง)

๓๒๕. พินัยกรรมไม่ล้างสิทธิของเจ้าหนี้ผู้รับจำนองทรัพย์ใน
 พินัยกรรมนั้น เว้นไว้แต่ผู้รับจำนองจะไต่ขียนยอมตกลงตาม
 พินัยกรรมนั้น (ฎ. แห่ง ม. ๗๒๒)

๓๒๖. เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่บุคคลผู้ใด แต่ได้เอา
 ที่ดินนั้นจำนองไว้แก่ผู้ซื้อ ก่อนทำพินัยกรรมก็ ฎีกาภายหลัง

กฎหมายมรดก

เมื่อทำพินัยกรรมแล้วจึงจำนองที่ดิน ครั้นเจ้ามรดกตาย ผู้รับพินัยกรรมได้กรรมสิทธิ์ที่ดินนั้น (ฎีกา ๓๓๒/๒๔๖๗ อัยการ —นางสาวอวย)

๓๒๑. ส่วนข้อนั้นว่าผู้รับพินัยกรรมต้องได้การจำนองที่ดินนั้นเอง ฎีกาต้องเอาทรัพย์สินมรดกของผู้ทำพินัยกรรม โฉนดนั้น ถ้าพินัยกรรมไม่ได้สั่งไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว ผู้จัดการมรดกต้องได้ที่ดินนั้นมาให้แก่ผู้รับมรดกตามพินัยกรรม (ให้ดูเลขหมายตอนที่ ๔๗๖)

(ข) พินัยกรรมยกทรัพย์สินให้บุตร

๓๒๒. พินัยกรรมยกทรัพย์สินให้บุตร แต่บุตรตายเสียก่อนแล้ว ผู้ทำพินัยกรรมจึงตาย ส่วนมรดกที่ให้บุตรตามพินัยกรรมนั้นหาสูญไม่ บุตรของบุตรรับแทนบิดาได้ (ฎีกา ๕๑๗/๑๒๘ สาย —หลวงภวนาด)

๓๒๓. บิดาทำพินัยกรรม ยกทรัพย์สิน ให้แก่บุตรสองคนรวมกันไม่แบ่งส่วน แล้วบุตรคนหนึ่ง (เป็นผุ้เยาว์) ตายเสียก่อนบิดา บุตรอีกคนหนึ่งได้ทรัพย์สินตามพินัยกรรมทั้งหมด (ฎีกา ๖๓/๑๒๐ อ. อิม — อ. หลาน)

๓๒๐. ถ้าบิดาทำพินัยกรรม ยกทรัพย์สิน ให้แก่บุตรสองคนรวมกันไม่แบ่งส่วน แล้วบุตรคนหนึ่งตายก่อนบิดา แต่บุตรนั้นมียศ สืบสายโลหิตอยู่ (คือหลานของผู้ทำพินัยกรรม) บุตรอีกคนหนึ่งไม่ได้ทรัพย์สินทั้งหมด ต้องแบ่งกับหลานคนละครึ่ง

สัญญาแบ่งทรัพย์สินในพินัยกรรม

๓๒๓

๓๓๑. ถ้าบิดาทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้บุตรสองคน ๆ คนละครึ่ง บุตรคนหนึ่งตายเสียก่อนบิดาแลบุตรนั้นไม่มีผู้สืบสายโลหิต บุตรอีกคนหนึ่งไม่ได้ทรัพย์สินทั้งหมด ญาติของผู้ทำพินัยกรรมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินดังกล่าวมาแบ่งเป็นมรดกตามส่วนในกฎหมาย

(ค) สัญญาแบ่งทรัพย์สินในพินัยกรรม

๓๓๒. บุคคลใดรับทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรม ถ้าทำสัญญายอมแบ่งทรัพย์สินให้แก่ญาติอื่น ๆ โดยให้ญาติสัญญาว่าจะไม่ฟ้องมรดกแล้ว ญาติฟ้องเรียกทรัพย์สินตามสัญญานั้นได้ เพราะความยินยอมตกลงว่าญาติจะไม่ฟ้องความมรดกนั้น เป็นสัญญาอันชอบด้วยกฎหมาย (ฎีกา ๓๐๖๘/๓๓๓ อ. คำใส่ – อ. บุญยวง)

(ง) พินัยกรรมที่ไม่เกิดผล

๓๓๓. พินัยกรรมอาจไม่เกิดผลตามคำสั่งของเจ้ามรดก ในเหตุที่กล่าวต่อไปนี้ คือ

๓๓๔. (๓) คำสั่งในพินัยกรรมไม่แน่นอน ไม่อาจทราบได้ว่าผู้ตายมีความประสงค์อย่างไร คำสั่งนั้นก็ต้องระงับไป เพราะไม่ทราบว่าจะทำประการใด

๓๓๕. (๒) ผู้รับพินัยกรรมตายเสียแต่ในระหว่างผู้ทำพินัยกรรม ยังมีชีวิตอยู่ พินัยกรรมนั้นไม่เกิดผล เช่นนายคทำพินัยกรรม

สั่งไว้ว่าให้นายคำไ้รับมรดก ๓๐ ชั่ง แต่นายคำมั่งเ็นตาย
 เสียก่อนนายคำ คำสั่งของนายคำจึงเป็นอันระงับ แต่ถ้าบิดา
 มารดาบ่่าตายาย ทำพินัยกรรมยกทรัพย์ ให้แก่บุตรหลานเหลนสืบ
 สืบสายโลหิตของตน แล้วผู้รับพินัยกรรมตายเสียก่อน แต่ผู้
 รับพินัยกรรมมีบุตรหลานสืบสายโลหิตอยู่ ส่วนมรดกตาม
 พินัยกรรมนั้นไม่สูญ ตกทอดให้แก่บุตรหลานนั้น

๓๓๖. (๓) กรรมสิทธิ์ทรัพย์ตามพินัยกรรมซึ่งสั่งไว้จะยกให้แก่
 ผู้ใดก็ได้หลุดไปจากผู้ที่พินัยกรรมเสียแต่เมื่อยังไม่ตายแล้วคำสั่ง
 ในพินัยกรรมก็เสียเปล่า

๓๓๗. ก. ทำพินัยกรรมยกที่ดินแปลงหนึ่งให้ ข. ครั้นเจ้าพนักงาน
 ระวังคดีคนเพื่อออกโฉนด ก. เขาขอ ค. ใ้ในโฉนดนั้นกรรมสิทธิ์
 ในที่ดินจึงตกเป็นของ ค. ตามกฎหมาย พินัยกรรมนั้นจึงไร้ผล
 (ฎีกา ๘๓๒/๒๔๕๖ น. จำรัส — ทรัพย์)

๓๓๘. ถ้าผู้ทำพินัยกรรมชายทรัพย์ในพินัยกรรมนั้นเสีย ญาว่า
 เมื่อทำพินัยกรรมแล้วยากจนลง จึงไม่มีทรัพย์แจกจ่ายตามท
 สั่งไว้ ก็เข้าอยู่ในชั้นคู่กัน

๓๓๙. (๔) ผู้รับพินัยกรรมได้ปลดเปลื้องสิทธิของตนตามพินัยกรรม
 เสียแล้ว อาจเป็นด้วยผู้มีสิทธิจะไ้รับมรดกตามมีสิทธิอย่างหนึ่ง
 อย่างใดในทรัพย์ตามพินัยกรรมละเลยสิทธิของตนเสีย จนทรัพย์
 มรดกเปลี่ยนมือตกทอดไปยังผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมาย ญา

สมบัติของ
ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์
พินัยกรรมที่ไม่เกิดผลคดีวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๓

ผู้รับมรดกบอกยกไม่รับส่วนของตนตามพินัยกรรม คำสั่งใน
พินัยกรรมนั้นที่ไม่มีผลต่อไป

๓๔๐. พินัยกรรมสั่งไว้ว่า “ ถ้าแม่ป่วยชงยกข้าพเจ้าเคี้ยววัน จะ
อยู่ในที่ดินของข้าพเจ้าต่อไปแล้ว ก็มีอำนาจอยู่ได้จนตลอดชีวิต”
แต่เมื่อผู้ทำพินัยกรรมตายแล้วข้าพเจ้าได้อยู่ในที่ดินไม่ ไปอยู่
เสียทอดจนผู้รับกรรมสิทธิที่ดิน โฉนดขายที่ดินแก่ผู้อื่นต่อไป ทั้ง
ผู้พินัยกรรมไม่มีประโยชน์แก่ข้าพเจ้าแล้ว (ฎีกา ๘๕๒/๓๓๓) บ้าง
— ทลวงนรพรวค)

๓๔๑. ตามพระราชบัญญัติออก โฉนดที่ดินฉบับที่ ๒ พ. ศ. ๒๔๕๘
มาตรา ๒ ถ้าเจ้าของที่ดินทำพินัยกรรม ให้สิทธิผู้ใดอาศัยที่ดิน
ของตนกำหนดเวลาช้านานเท่าไรก็ดี ผู้ทำพินัยกรรมตายลง
เมื่อใด ผู้ที่มีสิทธิอาศัยตามพินัยกรรมต้องไปขอจดทะเบียน
ที่หอทะเบียนที่ดิน มิฉะนั้นถ้าที่ดินรายนั้นได้ขายฤๅได้จำนอง
ไปแก่คนอื่นที่ไม่ทราบเรื่องแล้ว สิทธิอาศัยตามพินัยกรรมนั้น
ยกมาใช้แก่ผู้ซื้อฤๅผู้รับจำนองไม่ได้ การที่ผู้รับพินัยกรรมไม่ขอ
จดทะเบียนสิทธิอาศัยของตน ก็เป็นการปลดเปลื้องสิทธิของตน
อย่างหนึ่ง

๓๔๒. สิทธิที่จะได้ รับมรดกตามพินัยกรรมอาจปลดเปลื้องไปโดย
เหตุผู้รับพินัยกรรมยินยอมหรือทรัพย์สินอย่างอื่นแทนแล้ว เช่น
พินัยกรรมยกที่ดิน แต่ผู้รับพินัยกรรมยอมรับเงินจำนวนหนึ่ง

แทนแล้ว ถ้าผู้รับพินัยกรรมเป็นลูกหนี้ของกองมรดกอยู่ และ
ไต่รายการปลดหนี้เพื่อชดเชยกับส่วนมรดกตามพินัยกรรมก็ได้

๓๕๓. (๕) ผู้รับพินัยกรรมเป็นผู้นับพินัยกรรมเสียเอง คำสั่งใน
พินัยกรรมจะเพิกถอนเพราะเหตุเกี่ยวแก่ผู้นับพินัยกรรมนั้นไม่เกิดผล แต่
ในข้อนี้เห็นว่าถ้าไม่นับตัวผู้รับพินัยกรรมเสียคนหนึ่ง ก็ยังมีคน
อื่นเป็นผู้นับพินัยกรรมครบคณะแล้ว พินัยกรรมนั้นไม่เสียผลและ

๓๕๔. (๖) ผู้รับพินัยกรรมไม่ได้กระทำตามเงื่อนไข พินัยกรรม
นั้นจึงไม่เกิดผล เช่นบิดาของนายแดงทำพินัยกรรมสั่งไว้ว่า
“ให้ยกที่ดินให้แก่นายแดง เมื่อนายแดงมีอายุ ๒๕ ปี และ
แต่งงานสมรสแล้วก่อนอายุ ๒๕ ปี” แต่นายแดงหาได้แต่ง
งานสมรสไม่จนอายุพ้น ๒๕ ปีแล้ว คำสั่งในพินัยกรรม นั้นไม่
เกิดผลแก่นายแดง

(ฎอรรถศรฺ ๓.๑๔ ม.๖๐๕)

(๑๑) เพิกถอนพินัยกรรม

๓๕๕. หนึ่งสี่พินัยกรรม นั้นผู้ ทำพินัยกรรม จะเพิกถอนเสียได้ทุก
ขณะ ถึงหากว่าผู้ทำพินัยกรรม ได้กล่าวไว้ ในหนังสือพินัยกรรม
ว่า ให้เป็นพินัยกรรมจะขบขสฺขของคณแลมิให้เพิกถอนได้ ผู้ทำ
พินัยกรรมก็งเพิกถอนได้ขยูนนเอง

หมดอายุ

เพิกถอนพินัยกรรม

๓๒๕

๓๔๖. การแสดงเจตนาที่จะเพิกถอนเป็นส่วนสำคัญในการเพิกถอนพินัยกรรม ถ้าผู้ทำพินัยกรรมได้กระทำการด้วยความเจตนาที่จะเพิกถอนก็พึงเป็นเพิกถอนได้ แต่ถ้าได้กระทำการอย่างเดียวกันโดยมิได้ มีเจตนาจะเพิกถอน ก็ไม่มีผลเป็นการเพิกถอนได้ เช่นผู้ทำพินัยกรรม ฉีกหนังสือพินัยกรรม เสีย โดยสำคัญผิดว่าเป็นหนังสือที่ไม่ใช่แล้ว ฤๅได้ฉีกในขณะที่ตนเสียสติ ก็ไม่นับว่าเพิกถอนพินัยกรรมนั้น

๓๔๗. ความเจตนาที่จะเพิกถอนพินัยกรรม นั้น ต้องประจักษ์แจ้งปราศจากความสงสัยเช่นเดียวกับความเจตนาเมื่อทำพินัยกรรมนั้น และต้องเป็นความเจตนาในขณะที่กระทำการเพิกถอนนั่นเอง เหตุที่ผู้ทำพินัยกรรมเคยกล่าวความซึ่งใจว่าจะถอนพินัยกรรมมาก่อนนั้นยังฟังไม่ได้ เช่นผู้ทำพินัยกรรมแสดงความประสงค์จะเพิกถอนพินัยกรรมเก่า และทำพินัยกรรมใหม่แทน แต่พินัยกรรมใหม่ก็ยังหาได้ทำไม่ เพียงเท่านั้นจะฟังว่า พินัยกรรมเก่าได้เพิกถอนแล้วไม่ได้

๓๔๘. วิธีเพิกถอนพินัยกรรมมีอย่างไรบ้าง ไม่มีขทพระราชบัญญัติบังคับไว้ ตามกฎหมายอังกฤษผู้ทำพินัยกรรมจะเพิกถอนพินัยกรรมของตนได้โดยกระทำการดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ทำพินัยกรรมฉบับใหม่ ฤๅ

(๒) เผาฉีกฤๅทำลายหนังสือพินัยกรรมด้วยประการอื่น ด้วย

ความเจตนาเพิกถอนพินัยกรรมนั้น (ฮอลส์บรี ฎ. ๒๘ ๒, ๕๖๔)

เห็นว่ากฎหมายสยามก็คงคำเนิรตามหลักเดียวกัน (ดูประมวลแพ่ง ม. ๔)

๓๕๑. ทิ้งสืบทินัยกรรม ไม่อาจเพิกถอนเสียได้ ภายหลังมรณกาล ของผู้ทำพินัยกรรม ฉะนั้นถ้าผู้ทำพินัยกรรมสั่งไว้ ในพินัยกรรมว่า ให้ ผู้ใดผู้หนึ่งมีอำนาจเพิกถอนพินัยกรรมของตน คำสั่งนี้ใช้ไม่ได้

พินัยกรรมฉบับใหม่

๓๕๐. ผู้ทำพินัยกรรมมีอำนาจทำพินัยกรรมฉบับใหม่ สั่งโดยเจาะจง ให้เพิกถอนพินัยกรรมฉบับก่อน และในการสั่งเพิกถอนพินัยกรรมเก่าคงว่านี้ ก็ไม่มีบทบังคับว่า ต้องใช้ถ้อยคำสำนวนเป็นแบบอย่างใด ผู้ทำพินัยกรรม ใช้ถ้อยคำสำนวนที่เข้าใจว่าไม่ประสงค์จะให้ พินัยกรรมเก่าคงใช้ต่อไป ก็พอที่จะฟังว่าได้เพิกถอนพินัยกรรมนั้น ๆ แล้วได้

๓๕๑. พินัยกรรมใหม่อาจสั่งเพิกถอนพินัยกรรมเก่าแต่เฉพาะบางส่วนก็ได้ แต่ถ้าได้เพิกถอนพินัยกรรมเสียขาดตอน แลกระทำให้ตอนที่ไม่ได้เพิกถอนนั้นอันไม่ได้ความว่าอะไร ก็จะเป็นผลเหมือนหนึ่งว่า ได้เพิกถอนพินัยกรรมนั้นทั้งหมด

๓๕๒. ถึงแม้ว่าพินัยกรรมฉบับใหม่ ไม่ได้สั่งให้ยกเลิก เพิกถอนพินัยกรรมเก่าเลย แต่พินัยกรรมใหม่เป็นคำสั่งที่ทวิภาคย์สันของเจ้ามฤตกทั้งหมดทั้งสิ้น ก็ยังฟังได้ว่าได้เพิกถอนลบล้างพินัยกรรมเก่านั้น เช่นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ นายแดงทำพินัยกรรม

ทำลายหนังสือพินัยกรรม

๓๒๗

ยกที่ดินของตนให้แก่นายคำ ครั้นถึง พ.ศ. ๒๕๖๓ นายแดงทำพินัยกรรม ออกจากที่ดินแปลงเดียวกันนั้นให้แก่นายเขียว ก็ต้องนับว่าพินัยกรรมฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นอันเพิกถอน

ทำลายหนังสือพินัยกรรม

๓๕๓. พินัยกรรมนั้นอาจเพิกถอนเสียได้ โดยเผาไฟฉีกฉีกทำลายเสียด้วยวิธีอื่น ด้วยมือผู้ทำพินัยกรรมเอง ฤ็ด้วยมือผู้อื่น ซึ่งได้กระทำตามคำสั่งของผู้ทำพินัยกรรม แต่ต้องทำต่อหน้าผู้ทำพินัยกรรม และในขณะที่เดียวกันผู้ทำลายพินัยกรรมของตนต้องวิงวอนแล้วนั้น ต้องตั้งใจเจตนาเพิกถอนพินัยกรรมนั้นด้วย กล่าวคือเพื่อที่จะให้มีผลเป็นการเพิกถอนพินัยกรรมนั้น ต้องมีทั้งการทำลายแลเจตนาเพิกถอนพินัยกรรมทั้งสองสถานและฉบับพินัยกรรมต้องเสียหายจริงด้วย การทำลายโดยไม่มีเจตนาเพิกถอนไม่มีผลเป็นเพิกถอน เช่นฉีกพินัยกรรม โดยเข้าใจผิด ฤ็โดยผู้ฉีกเป็นข้าคลังขณะหนึ่งเป็นต้น
๓๕๔. การสับเจตนาเพิกถอนพินัยกรรมทั้งฉบับฤ็บางส่วน จะสับพยานเพื่อพิสูจน์ว่า ผู้ทำพินัยกรรม ได้กล่าวความประสงค์ของตนอย่างแน่ชัด ในเวลาทำลายพินัยกรรมก็ได้ ฤ็สับพยานการทั้งหลายซึ่งอาจตีความหมายเป็นเช่นนั้นก็ได้
๓๕๕. การทำลายพินัยกรรมนั้นผู้ทำพินัยกรรมจะใช้ผู้อื่นให้ทำลายเสียก็ได้ แต่ต้องทำลายต่อหน้าตน ถ้าไม่ได้ทำลายต่อหน้า

ผู้ทำพินัยกรรมแล้ว ไม่เป็นผลให้ถือว่าเพิกถอนพินัยกรรมนั้น
อนึ่งผู้ทำพินัยกรรมจะให้สืบทายันการที่บุคคลภายนอกได้ทำสาย
พินัยกรรมของคนโดยมิชอบก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน

หมวด ๕ อายุความมฤตก

- (๑) กำหนดเวลาฟ้องความ ๓๕๖-๓๕๒
(๒) การปกครองทรัพย์สินมฤตก ๓๕๓-๔๒๐

หมวด ๕ อายุความมฤตก

(๑) กำหนดเวลาฟ้องความ

๓๕๖. ฟ้องเรียกทรัพย์สินมฤตกแก่กันต้องฟ้องใน ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่
เจ้ามฤตกตาย ในลักษณะรับฟ้อง (กฎหมายเก่า) บท ๒๓ มีความ
ความว่า ทรัพย์สินมฤตกพ่อแม่พี่น้องตายพ้น ๓ ปีขึ้นไปแล้ว มา
กล่าวหา.....ให้ยกฟ้องเสีย
๓๕๗. ถ้าเจ้ามฤตกตายในเวลาผู้รับมฤตกยังเป็นผู้เยาว์ และผู้
เยาว์นั้นมีผู้ปกครองอยู่โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่หากผู้ปกครอง
มิได้ฟ้องร้องว่ากล่าวเอาส่วนทรัพย์สินมฤตกให้แก่เด็กในกำหนดอายุ
ความครั้งนี้ ผู้เยาว์จะฟ้องมฤตกในภายหลัง ๑ ปี โดยอ้างว่าคน
ยังเด็กหาได้ไม่ (ฎีกา ๑๐/๑๓๗ เล็ก-คล้าย)

กฎหมายมฤตก

แต่ถ้าผู้ปกครองผู้เยาว์ ก็เป็นผู้ปกครองทรัพย์สินมฤตกไว้ด้วย
เป็นคนละชนิดหากบ่ทักกล่าวข้างต้น

๓๕๘. ในกรณีที่ลูกหนค้าย ถ้าเจ้าหนจะพองเอาใช้หนจากผู้จัดการ
มฤตกของผู้ค้าย ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า เจ้าหนต้องพองภายใน
๓ ปีนับตั้งแต่วันที่ลูกหนค้าย คบเคี้ยวกัน (ฎีกาที่ ๕๓/๑๑๗ หลวง
นิเทศ-รว, ฎีกา ๑๖/๑๒๐ ขุนขจร-เงินเขียวเองชน)

๓๕๙. อนึ่งในคดีรวางเงินเฮงเกียเซียงโจทก์ หมอเฮซ คันคัน
จำเลย (ฎีกา ๔๓๓/๑๓๐) เจ้าหนพองขอให้บังคับผู้ค้ายประกันให้
ใช้หนแทนลูกหน ที่โตค้ายมากกว่า ๑ แล้ว ศาลฎีกาพิพากษา
ว่าเจ้าหนต้องพองผู้ค้ายประกันภายใน ๓ ปี นับตั้งแต่วันที่ลูกหนค้าย
มีฉะนันผู้ค้ายประกันไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะเหตุว่าผู้ค้ายประกันก็หมด
สิทธิที่จะไต่เบยเอาจากลูกหนแล้ว

๓๖๐. ตัวอย่างข้างต้นนี้ยังใช้ได้คือ แม้ในมาตรา ๖๘๘ ประมวล
กฎหมายแพ่งแพณฑชยก็บัญญัติว่า อันผู้ค้ายประกัน ย่อมหลุด
พ้นจากความรับผิดชอบ ในขณะที่เมอหนของลูกหนรับสืบไป ไม่ว่า
เพราะเหตุใด ๆ อีกนัยหนึ่งว่าผู้ค้ายประกันไม่ต้องรับผิดชอบยิ่งกว่า
ลูกหน

๓๖๑. ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง คก ๑๒๗ มาตรา
๓๓๐ ถ้าคู่ความฝ่ายหนึ่งค้ายในรวางพิจารณา แลคู่ความอีกฝ่าย
หนึ่งจะร้องขอให้ศาลเรียกผู้รับมฤตก ๆ ล ๆ มาว่าความแทนผู้

หมดอายุ

อายุความมรดก

๓๓๓

ตายต่อไป ต้องร้องขอภายในปี ๓ นับตั้งแต่วันที่รู้ความตาย ทุ
เกี่ยวกับฟ้องมรดก

๓๖๒. ผู้เมียไม่เกิดบุตรด้วยกัน แลผู้ตาย ถ้าญาติข้างผู้ฟ้อง
เรียกสินไหมของผู้ตายตามลักษณะมรดกบท ๒๑ นับว่าเป็นคดีมรดก
ต้องฟ้องในกำหนดอายุความ ๓ ปี (ฎีกา ๕๙๘/๒๔๖๓ นางสอย—
นางอิน)

๓๖๓. แต่ถ้าผู้ฟ้องเรียกส่วนสินสมรสของคนจากผู้รับมรดกของเมีย
คนที่ตาย ไม่นับว่าเป็นคดีมรดก ไม่อยู่ในกำหนดอายุความ ๓ ปี
(ฎีกา ๙๗๘/๒๔๖๖ นางแดง—น. วอน)

๓๖๔. ด้วยเหตุเช่นเดียวกัน ผู้รับมรดก ถ้าผู้จัดการมรดกของเจ้า
หนที่ตายฟ้องบังคับลูกหนี้ให้ใช้หนี้ ไม่เรียกว่าฟ้องความมรดก
ไม่เข้าในเขตอายุความ ๓ ปี (ฎีกา ๒๔๕/๒๔๕๗ อ. เสริม—ท้าว
ทองคำ, ฎีกา ๘๓/๒๔๕๙ นางเหลียน—นายคล้าย)

๓๖๕. กำหนดอายุความ ๓ ปีนั้น ท่านให้คำนวณตามปฏิทินใน
ราชการ (ประมวลแพ่ง ม. ๓๕๙)

ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ตาย ๗ ในวันใด คงปรากฏแต่ว่าได้ตาย
ในเกื่อนั้น ๗ ท่านให้คำนวณอายุความเหมือนหนึ่งว่าได้ตายใน
วันสุดท้ายแห่งเกื่อนั้น (ฎีกา ๖๗๖/๓๓๑ จ. หลิมเตียงเซียง—จ
คล้ายหรือม)

๓๖๖. กำหนดอายุความ ๑ ปี มีข้อยกเว้นดังต่อไปนี้
๓๖๗. (๑) เมื่อผู้รับมรดกได้ ปกครองทรัพย์สินมรดกนั้นมาด้วยกัน
 พียงขอแบ่งเมื่อเกินปี ๑ แล้วได้ ชนงัดได้ปกครองที่ดินมรดก
 มาด้วยกันจนพ้น ๑ แล้ว จึงได้ออกจากที่ดินนั้นไปโดยเสียก่อน
 ถ้ามิได้ละทิ้งไปตั้ง ๑ ปี ๑๐ ปีแล้ว ก็ยังมีสิทธิเรียกร้องขอแบ่ง
 มรดกนั้นได้ (ฎีกา ๓๐/๑๓๗ เล็ก—คล้าย, ฎีกา ๑๘๘/๑๓๘ อ.
 ขำ—น. โต, ฎีกา ๗๔๘/๑๒๖ อ. หุ่น—น. อิม, ฎีกา ๘๖๐/๒๔๖๓
 นางน้อย—นายสืบศรีนาก) (ปกครองมรดกให้คู่ทอน ๒)
๓๖๘. (๒) ทายาทคนใดไม่ได้เข้าปกครองมรดกนั้นเอง แต่ทายาท
 คนอื่นปกครองทรัพย์สินมรดกไว้แทน ทายาทผู้ไม่ได้ปกครองเอง
 นั้น ยังฟ้องมรดกเมื่อเกินปี ๑ แล้วได้ (ปกครองมรดก ให้ค
 ทอน ๒)
๓๖๙. (๓) เมื่อมีเหตุจำเป็นที่ผู้ช่วยมรดกคนใดจะ พ้องภายในปี ๑
 ไม่ได้ ผู้รับมรดกนั้นฟ้องเมื่อเกินปี ๑ ได้ แต่ต้องพ้องภายใน
 เวลาอันสมควรด้วยอย่างมีดังต่อไปนี้
- (ก) ถ้าคดีมรดกที่โจทก์ฟ้องได้ขึ้นอยู่กับ เพราะเป็นคดีเนื่อง
 จากคดีอื่น ฟ้องเกินกำหนดได้ไม่เกิน ๖ เดือนภายหลังคำ
 พิพากษานั้น
๔๗๐. ลูกหนี้ตาย ถ้าเขาได้เรียกภรรยาของลูกหนี้กับเจ้าหนี้ไปชำระ
 หมดอายุ เปรียบเทียบ แต่ในระหว่างยังไม่พ้น ๑ ปี การเปรียบเทียบไม่เป็น

อายุความมรดก

๑๓๓

ผลสำเร็จ เจ้าหนี้ฟ้องภรรยาของลูกหนี้ทอดศาล แต่ฟ้องเมื่อพ้น
๑ ปีแล้ว พิพากษาว่าฟ้องได้ เพราะข้อเนื่องมาแต่ชั้นอำเภอ
(ฎีกา ๒๔/๑๒๓ น. เขย—อ. เขย)

๓๗๑. สามีตาย พ่อตัวแม่ตัวมาขอทรัพย์ของสามีไป ภรรยาจึง
ฟ้องเป็นคดีอาญา ท้าวซึ่งทรัพย์ ศาลตัดสินว่าไม่เป็นความผิด
ทางอาญา ภรรยาจึงกลับฟ้องคดีแพ่งเรียกมรดกของสามี เมื่อ
ฟ้องคดีแพ่งเกินกำหนดอายุความเกินเกษ แต่ศาลฟังตัดสิน
คดีอาญาแล้วเพียง ๒๐ วัน พิพากษาว่าฟ้องได้ เพราะข้อเนื่อง
จากคดีอาญา แลได้ฟ้องในเวลาอันสมควร (ฎีกา ๘๖/๒๔๕๗
อ. พัวชม—จ. เวียง ประมวลแพ่ง น. ๑๗๖)

๓๗๒. (ข) ถ้าผู้รับมรดกอยู่เมืองไกล ไม่สามารถมาฟ้องร้องให้
ทันกำหนดก็ได้ ศาลยอมผ่อนเวลาให้
จนถึงวันค้าขายในเมืองไทย แล้วไปรักษาตัวที่เมืองจีน
มอขรานให้คนอื่นดูแล แต่ไปตายเสียที่เมืองจีน แลมีเมียอยู่
เมืองจีน พี่ของผู้ตายฟ้องเรียกทรัพย์ในวันแทนภรรยาของผู้ตาย
พิพากษายกฟ้อง เพราะเหตุว่าเมียเมืองจีนไม่มีหนังสือมอบอำนาจ
ให้ฟ้อง แต่ศาลเปิดโอกาสให้เมียเมืองจีนมาฟ้องใหม่ได้ ใน
กำหนด ๑ ปี นับตั้งแต่วันในคำพิพากษา (ฎีกา ๑๕๓/๑๒๓ จ.
กิจวั—จ. ขน) คดีนี้ดูเหมือนตัดสินเป็นพิเศษ จะนับถือเป็น
ตัวอย่างที่แน่นอนไม่ได้ อนึ่งฟ้องเรียกทรัพย์ของผู้ตายจากผู้

แต่จัดการนั้น ถึงเกิน ๑ ปีก็ยังไม่พอได้ โดยมีข้อให้ศาลอนุญาต
(ให้ข้อ ๔)

๓๗๓. (๔) ถ้ามรดกตกอยู่ในความปกครองดูแลของบุคคลเหล่านั้น
คือผู้จัดการมรดกตามคำสั่งศาล ญาโดยพินัยกรรมของเจ้าทรัพย์
ญาโดยผลการตนเองก็ดี ญาด้วยบุคคลใดปกครองทรัพย์ในฐานะ
เป็นทรัสต์, เป็นข้าว่าญาติตัวแทนของผู้ตายญาของผู้รับมรดกก็ดี
ญาเป็นผู้ไม่ควรได้ส่วนมรดกตามกฎหมายก็ดี บุคคลเหล่านั้น
อ้างอายุความมรดก ๑ ปี ตัดฟ้องโจทก์ผู้มสิทธิจะได้รับส่วน
มรดกไม่ได้

๓๗๔. ผู้ตายได้ทำพินัยกรรมแบ่งทรัพย์ของตนไว้ แต่ทรัพย์นั้น
บุตรคนหนึ่งเข้าปกครองรักษาโดยวิธีที่เห็นว่า มีหน้าที่เป็นผู้
จัดการทรัพย์ตามพินัยกรรมนั้น ผู้ที่รับทรัพย์ตามพินัยกรรม
ฟ้องเมื่อพ้นหนึ่งแล้วได้ (ฎีกา ๓๗๕/๒๔๕๘ นวม—พระพิบูลย์)

๓๗๕. ก. กับ ข. มีสัญญากัน ให้ ก. เป็นนายกองนาของ ข. แบ่ง
ผลประโยชน์กันคนละครึ่ง ข. ตายต่อมาสองปี ผู้รับมรดกของ
ข. จึงได้เรียกนาจาก ก. ศาลฎีกาพิพากษาว่า ก. อ้างกำหนด
อายุฟ้องความมรดกภายใน ๓ ปีมาตัดฟ้องไม่ได้ (ฎีกา ๑๖๒/
๓๒๗ อ.ทองดี—น.เกศ)

๓๗๖. ค. ตาย โจทก์เป็นหลานผู้สืบสายโลหิตของ ค. จำเลยเป็น
หมตกอายุ ๒๐๑๖๖๕ แต่ลูกพี่ญาติของ ค. ซึ่งไม่ควรจะได้รับมรดก ค. เพราะ

โจทก์เป็นญาติที่สนิทกว่า แต่โดยเหตุใดเหตุหนึ่ง จำเลยได้
 ปกครองทรัพย์สินมรดกมากกว่า โจทก์จึงฟ้องเรียกมรดก ศาล
 พิพากษาว่าโจทก์ฟ้องได้ จำเลยอ้างอายุความ ๑ ปี ไม่ได้
 (ฎีกา ๓๐๘๔/๓๓ น.ตาค—น.นวน

๓๗๗. นายแดงก็จำเลยเป็นเจ้าของที่ดินร่วมกัน โจทก์เป็นบุตร
 นายแดง เมื่อ ๖ ปีมาแล้วนายแดงตาย และขณะนั้นโจทก์
 มีอายุเพียง ๒ ปี ฝ่ายจำเลยได้ปกครองที่ดินนั้นมาแต่ผู้เดียวแต่
 จำเลยไม่ใช่ผู้ที่ควรรับมรดกของนายแดงตามกฎหมาย พิพากษา
 ว่าจำเลยยกอายุความมรดกขึ้นตั้งฟ้องไม่ได้ (ฎีกา ๑๕๔๘/๒๔๖๒
 น.แก้ว—นางหิน และฎีกาที่ ๑๐๐๓/๒๔๖๓ น.นิล—นางจัน เป็น
 อุทาคทณ์อย่างเดียวกัน)

๓๗๘. ก. ฟ้องขอส่วนมรดกจาก ล. ผู้เป็นทวิศักดิ์ ล. ไม่ยอมให้ โดย
 อ้างว่า เจ้ามรดกตายมาตั้ง ๒๐ ปีแล้ว คัดสินว่า ทวิศักดิ์จะต่อสู้
 ว่าฟ้องขาดอายุความไม่ได้ (ฎีกา ๕๗๕/๒๔๖๕ นายกิมฮิว—นาง
 กอหล่อสุน)

๓๗๙. โจทก์ฟ้องเรียกมรดกของบิดาแล้วจากจำเลยผู้เป็นอาว์ พิ
 หารณาได้ความว่าอาว์ได้ปกครองมรดกนั้นมาหลายปี พิพากษา
 ว่าโจทก์ยังฟ้องมรดกบิดาได้ เพราะจำเลยไม่มีส่วนได้มรดก
 ของบิดาโจทก์ ส่วนมรดกของขุโจทก์แลบิดาจำเลยนั้น โจทก์
 ฟ้องไม่ได้ ขาดอายุความแล้ว (ฎีกา ๘๓๓/๒๔๖๗ นางผิว—
 นางนัท)

๓๓๑. (๕) ในเรื่องจำนองทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๗๐๒ ผู้รับจำนองฟ้องเรียกผู้จัดการมรดกจากผู้รับมรดกของผู้จำนอง ให้กระทำความสัญญาจำนอง ในเวลาที่ผู้จำนองตายพบ ๓ แล้วได้ (ฎีกาที่ ๖๘๓/๓๒๒ อ. แก้ว-อ. เขียว, ฎีกา ๓๒๘๒/๒๕๖๒ น. นม-นางสกุ)

๓๓๑. (๖) ถ้าผู้ตายเป็นลูกหนี้ และผู้จัดการมรดก ฤาภรรยาสามีของผู้ตาย ฤาญาติคนใดที่อยู่ในฐานะเป็นตัวแทนของผู้ตาย ใ้รับรองต่อเจ้าหนี้ใช้หนี้แล้ว เจ้าหนี้ฟ้องผู้รับรองเมือพบ ๓ แล้วได้ (ฎีกา ๕๗๐/๓๒๓ แหวว-อ. เทศ)

๓๓๒. การรับรองหนี้เรียกตามสำนวนประมวลกฎหมายแพ่งว่า รับสภาพต่อเจ้าหนี้ (ป. แพ่ง ม. ๓๗๒) การรับรองหนี้ฤารับสภาพต่อเจ้าหนี้จะทำไ้ได้ด้วยทำหนังสือรับรองให้อย่างหนึ่ง ด้วยชำระหนี้ให้บางส่วนอย่างหนึ่ง ด้วยการส่งคอกเบี้ยอย่างหนึ่ง ด้วยให้ประกันอย่างหนึ่ง และด้วยทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัย ตระหนักเป็นปรีชาว่า ยอมรับสภาพตามสิทธิเรียกกรอนั้น

๓๓๓. ถ้าผู้รับมรดกตกลงในระวางกันเองว่าผู้รับมรดกคนหนึ่งยอมรับรองใช้หนี้ของผู้ตาย ไม่เรียกว่าใ้รับรองจะใช้หนี้ต่อเจ้าหนี้ ฤารับสภาพต่อเจ้าหนี้ดังกล่าวข้างต้น และเจ้าหนี้อ้างสัญญาในระวางญาติของผู้ตาย เพื่อฟ้องเรียกหนี้มรดกเมื่อเกินปี ๓ ไม่ได้ (ฎีกา ๓๓๒/๒๕๖๘ พระยาอ่วมมณเฑียร-หม่อมหลวงหญิงพั้วพันธ์)

อายุความมรดก

๑๓๗

๓๗๔. ^๕อนึ่งผู้รับมรดกคนใดรับรองหนี้ ^๕ญาติสภาพต่อเจ้าหนี้ของผู้ตาย และออกเงินของตนใช้หนี้แล้ว ^๕ผู้รับมรดกคนนั้นมีสิทธิเรียกร้องให้ทายาทอื่น ๆ ที่ได้ รับส่วน มรดกไปช่วยใช้ ^๕หนี้้นั้น ^๕ตามส่วน และไม่ต้องเรียกร้องในกำหนด ๓ ปี (ฎีกา ๓๑๑/๑๒๘ อ. เซอิม-อ. จีน)

๓๗๕. (๗) เมื่อมีคดีฟ้องแบ่งมรดกขึ้นในศาลในกำหนดอายุความ ^๕ผู้รับมรดกคนอื่น ๆ ร้องขอส่วนแบ่งเข้ามาในสำนวนเมื่อพ้นปี ๑ แล้ว ^๕ได้ แต่คดีมรดกที่ผู้ปกครองร่วมกันฟ้องขอแบ่งทรัพย์สินที่ปกครอง ^๕มาด้วยกัน ในภายหลังพ้นปี ๑ แล้วนั้น ^๕ญาติอื่นที่ไม่ได้ปกครอง ^๕ร้องขอส่วนแบ่งไม่ได้ (ฎีกา ๔๕๘/๑๒๘ อ. วอน-อ. รอด)

(๘) เมื่อศาลได้ พิพากษาให้เก็บส่วนมรดกไว้ ให้แก่ญาติ ^๕คนใด ^๕ญาติที่จะได้ส่วน มรดกนั้นมาขอรับส่วนมรดกเมื่อพ้น ^๕ปี ๑ ได้ (ฎีกา ๔๕๘/๑๒๘ อ. วอน-อ. รอด)

๓๗๖. (๘) ที่ดินมรดกมีโฉนดแผนที่ใส่ชื่อเจ้ามรดก ^๕ญาติคน ^๕หนึ่งเข้าปกครองมากกว่าปี ๑ แต่ไม่ได้แก้ไขเขียนว่าตนเป็นผู้รับ ^๕มรดก ^๕มีผู้เห็นว่าญาติอื่นที่ไม่ได้ปกครองฟ้องได้ฤาไม่ ^๕ครั้ง ^๕หนึ่งศาลฎีกาเคยตัดสินว่าฟ้องได้ ^๕แต่ในชั้นหลังตัดสินว่าฟ้อง ^๕เมื่อเกิน ๑ ปีไม่ได้ (ให้ดูฎีกา ๑๗๑/๑๒๘ ^๕จีนสี่-จีนเหลียน, ^๕ฎีกา ๑๐๒๓/๒๔๕๖ อ. นก-น. จอน, พ. ออกโฉนด ๑๒๗ ม. ๓๘)

กฎหมายมฤตก

๓๘๗. (๓๐) ถ้าผู้ตายเป็นคนล้มละลาย ญาติผู้มีมฤตกต้องช่วย
 ความล้มละลาย และเจ้าหนี้ได้ยื่นขอพิสูจน์หนี้แล้ว มิได้ถอน
 ฎีกาอุทกเสีย ต่อมาภายหลังคดีล้มละลายนั้นถูกยกเลิกด้วย
 เหตุใดเหตุหนึ่ง เจ้าหนี้จึงกลับมากดขมเรียกหนี้เมื่อพ้น ๑ ปี
 (ป. แห่ง ม. ๑๗๓, ๑๗๗)

๓๘๘. ทักกล่าวข้างต้นเป็นข้อยกเว้นที่จะฟ้องร้องเมื่อพ้น ๑ แล้วได้
 ยังมีข่าวงเรื่องกฎหมายยังคงให้ฟ้องก่อน ๑ ดังต่อไปนี้ :-

๓๘๘. (๑) ถ้าเจ้าหนี้ฟ้องขอให้กองมฤตกของลูกหนี้ล้มละลาย
 เจ้าหนี้ฟ้องใน ๖ เดือน นับแต่วันลูกหนี้ตาย (พ. ล้มละลาย
 ๓๓๐ ม. ๑๒)

๓๘๙. (๒) ถ้าญาติที่ปกครองที่คนมฤตกอยู่ ไปขอโอนทะเบียน
 รั้งมฤตกที่คน และมิญาติอื่นไปคัดค้าน เจ้าพนักงานสั่งและ
 กำหนดเวลาให้ฟ้องยังโรงศาล ญาติผู้ยื่นขอฟ้องร้องตาม
 กำหนดคนนั้น ถ้าไม่ได้ฟ้องในกำหนดจนเจ้าพนักงานออก โฉนด
 ให้ฝ่ายที่ร้องขอไปแล้ว ถึงแม้ว่ายังอยู่ในกำหนด ๑ ปีก็ฟ้องไม่
 ได้ (ฎีกา ๔๓๓/๒๔๕๗ น. ควว-อ. ชู ข้อ ๒ นี้ยังไม่วางเป็น
 ฎีกา คำพิพากษาแก้ว่าขมระบิยคัดค้านว่าฟ้องได้ ควรยกคำ
 ทักน)

๓๙๐. อายุความมฤตกนั้น ถ้าค่าความมิได้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาล
 จะอ้างเอาอายุความมาเป็นผลยกฟ้องไม่ได้ (ฎีกา ๓๐๔๕/๒๔๖๘

นายตั้ง—นางเหนียง ป. แห่ง ม. ๑๘๓)

การปกครองทรัพย์สินมรดก

๓๓๘

๓๘๒. ถ้าจำเลยอ้างอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีฟ้องโจทก์ เป็น
ข้อน่าว่าตกหน้าที่ฝ่ายโจทก์ก่อน ในฎีกาที่ ๖๘๖/๓๓๑ ร. หลิม
เตียงเซียง—ร. สายหวิธม ศาลฎีกาตัดสินว่า เป็นหน้าที่จำเลย
ผู้อ้างอายุความต้องนำสืบก่อน แต่ฎีกาที่ ๗๕๕/๒๕๖๕ นาง
นวม—น. ชัง ตัดสินว่าเป็นหน้าที่โจทก์นำสืบว่ายังไม่พ้นกำหนด
อายุความ

(๒) การปกครองทรัพย์สินมรดก

๓๘๓. ในตอนหนึ่งซึ่งว่าด้วยกำหนดเวลาฟ้องความ ได้กล่าวถึง
ทายาทได้ปกครองทรัพย์สินมรดกมรดกด้วยกัน ในตอน ๒ นี้จะได้
ขยายข้อความเรื่องปกครองทรัพย์สินมรดกอันเป็นที่ดินต่อไป

๓๘๔. ปกครองที่ดินมรดกนั้นหมายความว่าได้เข้าอยู่ในที่ดินซึ่งเป็น
มรดกของผู้ตาย และใช้อำนาจเป็นเจ้าของ แต่มีข้อยกเว้น
ในเหตุบางอย่างที่ศาลยอมฟังเหมือนหนึ่งว่า ได้เข้าอยู่ในที่ดินนั้น

๓๘๕. ถ้าทรัพย์สินมรดกบางส่วนญาติได้ต่างคนต่างเข้าปกครอง และ
บางส่วนที่ปกครองอยู่ด้วยกันเกินกว่าปี ๑ มรดกส่วนที่ต่างคน
ต่างเข้าปกครองเกินปีตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้ปกครอง ส่วนที่
ปกครองอยู่ด้วยกันนั้น ให้แย่งกันตามส่วนในกฎหมายได้
(ฎีกา ๒๓๕/๓๒๘ อ. ร. - น. บุตร์)

๓๘๖. ถ้ามีผู้สมควรได้ ส่วนมรดกหลายคน แต่บางคนได้เข้า
ปกครองที่ดินมรดกอยู่เกินปี บางคนไม่ได้ปกครองเลยจนพ้น

๗ ปี นับตั้งแต่วันที่เจ้ามรดกตาย ให้แบ่งทรัพย์สินนั้นในระหว่างผู้ที่ได้เข้าปกครอง ส่วนผู้ที่ขาดปกครองไม่ได้ส่วนแบ่ง (ฎีกา ๕๐๘/๒๕๕๘ เฉียม—พระยาเวียงใน)

๓๘๗. มรดกที่ตกทอดทายาทได้ เข้าปกครองมาด้วยกันในระหว่างปี ๓ นับแต่วันที่เจ้ามรดกตายนั้น ถ้าต่อมาภายหลังเมื่อได้เข้าปกครองมาจนพ้นปี ๓ แล้ว ทายาทบางคนออกไปเสียจากที่กินนั้น ผู้ที่ออกไปไม่หมดสิทธิเรียกร้องขอส่วนแบ่ง (ฎีกา ๗๔๘/๓๒๖ ช. หุ่น—น. อิม) เว้นไว้แต่—

๓๘๘. (๑) ทายาทผู้หนึ่งได้ออกจากที่กินโดยลักษณะตั้งด้วยเกณฑ์ ละทิ้ง ๘ ปี ผู้ละทิ้งขาดกรรมสิทธิ (ฎีกา ๓๕๕/๒๕๖๕ น. อัญนางนุ) ถ้าละทิ้งไปไม่เกิน ๘—๓๐ ปี นับจากวันออกจากที่กินนั้น ไม่ขาดสิทธิ (ฎีกา ๒๕๓/๒๕๖๘ น. ยืน—นางบัว)

๓๘๙. (๒) ทายาทผู้ที่ออกไปเสียจากที่กินมรดก ได้ยินยอม ปล่อยให้ฝ่ายที่ยังปกครองอยู่รับโอนค้ำใส่ชื่อเขาเป็นเจ้าของ แต่ผู้เคี้ยว ผู้ที่ออกไปหมดสิทธิเรียกร้อง ถึงแม้ว่าได้ละทิ้งไปไม่ถึง ๘—๓๐ ปี (ฎีกา ๑๐๗/๓๓๑ ช. อิน—จ. คง)

๔๐๐. ที่กินมรดกมีโฉนดแผนที่ มีชื่อผู้ตายในโฉนด ถ้าผู้รับมรดกหลายคนปกครองมาด้วยกัน แล้วผู้รับมรดกคนหนึ่งไปขอโอนมรดกใส่ชื่อตนในโฉนดเป็นเจ้าของแต่ผู้เคี้ยว โดยผู้รับมรดกอื่น ๆ ไม่ทราบบ ผู้รับมรดกคนอื่นไม่หมดสิทธิ ถ้าได้ฟ้องร้องภายในเวลาอันสมควร

การปกครองทรัพย์สินมรดก

๓๔๓

๔๐๑. โจทก์จำเลยยื่นฟ้องกัน ได้ปกครองทรัพย์สินมรดกของมารดา มาด้วยกันตลอดมา จำเลยได้นำโฉนดไปขอโอนทรัพย์สินมรดกลง ชื่อจำเลยเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ เจ้าพนักงานทะเบียนที่ดินได้มีคำสั่งประกาศมรดกในที่ดินรายพิพาทตามระเบียบ ไม่มีผู้ใดคัดค้าน จึงได้โอนโฉนดใส่ชื่อจำเลย ต่อจากวันโอนโฉนด ๖ เดือนเศษ โจทก์ฟ้องขอแบ่งที่นาตามส่วนมรดก ศาลสั่งให้แบ่งที่นาแก่โจทก์ จำเลยคนละเท่า ๆ กัน (ฎีกา ๘๘๐/๒๔๖๘ นางมัน—นางเงิน)

๔๐๒. ทว่าทายาทปกครองทรัพย์สินมรดกนั้นอาจเป็นปกครองด้วยตนเอง ฎีกาให้ผู้ยื่นปกครองแทนก็ได้

๔๐๓. (ก) ปกครองด้วยตนเอง มีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา ดังต่อไปนี้

๔๐๔. ทายาทปลูกไร่สวนขายของไร่ ในที่ดินมรดก แต่ทิ้งไร่ว่างเปล่า ไม่เรียกว่าปกครองมรดกอยู่ (ฎีกา ๓๗๒/๑๒๘ อ. ทียบ—หนานติ)

๔๐๕. ทายาทอยู่ในที่ดินมรดกโดยยอมเสียดำเช่าให้แก่ผู้อื่น อ้างสิทธิปกครองไม่ได้ เพราะกิริยาที่เสียดำเช่านั้น แสดงว่าได้เช่าอยู่ในที่ดินด้วยอาศัยสิทธิของผู้อื่น (ฎีกา ๗๕๕/๒๔๕๘ น. พูน—อ. กองแก้ว)

๔๐๖. ทายาทคนหนึ่งปลูกเรือนไว้ ในที่ดินมรดก แลได้ไปมาแลนอนค้างที่เรือนนั้นทุกปี ฟังได้ว่าได้ปกครองที่ดินนั้นอยู่ อนึ่ง

ทายาทได้เข้าไปพักไม้และเก็บผลไม้ ในที่มรดกเสมอ ก็เป็น
การแสวงสิทธิปกครองเช่นเดียวกัน (ฎีกา ๕๐๘/๒๕๖๕ น. พู-
นางจัน)

๕๐๗. ทายาทฝ่ายหนึ่งปกครองที่ดินมรดกโดยเข้าอยู่ในที่ดินนั้น
ทายาทอีกฝ่ายหนึ่งยกถือโฉนดแผนที่สำหรับที่ดินซึ่งมีชื่อผู้ตาย
แต่ไม่ได้เข้าอยู่ในที่ดิน ตัดสินว่าผู้ถือโฉนดยังปกครองที่ดินนั้น
อยู่ด้วย (ฎีกา ๓๕๗๗/๓๓๓ เลขม—เนือง, ฎีกา ๓๗๓/๒๕๖๕ น. ยม-
นางเปรม) ที่ดินมีหนังสือสำคัญอย่างเก่ากว่าวินิจฉัยอย่างเดียวก
กัน (ฎีกา ๖๘/๒๕๖๒ นางเปลียน—นางถ้วน) แต่ถ้าผู้ถืออยู่แต่
โฉนดซึ่งมีชื่อผู้ตายจนพ้น ๘ ปี โดยไม่ได้เข้าอยู่ในที่ดิน ฎีกาใช้
สิทธิประการอื่น และไม่ได้ซื้อโฉนดเป็นของตนเอง วินิจฉัยว่า
ผู้ถือโฉนดขาดปกครอง หมคสิทธิเรียกร้อง (ฎีกา ๓๑๖/๒๕๕๗
อ. เมียน—น. เกศ)

๕๐๘. ทายาทคนใดเข้าอยู่ในที่ดินมรดก แต่ยอมให้ผู้อื่นรับโฉนด
แผนที่สำหรับที่ดินนั้นใส่ชื่อเขาเป็นเจ้าของ ฎีกาว่าผู้อื่นไปขอรับ
โฉนดใส่ชื่อเขาเป็นเจ้าของ ไม่ฟ้องร้องว่ากล่าว ทายาทผู้นั้น
อ้างตนว่ายังปกครองที่ดินมรดกอยู่โดยปรกตินั้นไม่ได้

๕๐๙. โจทก์จำเลยปกครองที่ดินมรดกของบิดามารดาด้วยกัน จำเลย
รับโฉนดแผนที่ใส่ชื่อจำเลยเป็นเจ้าของผู้เดียว โจทก์ได้ยื่น
เรื่องรื้อรังคดีค้าน เจ้าพนักงานสั่งยกเรื่องราวเสียให้ไป
ฟ้องกนที่ศาล เพราะจำเลยได้รับโฉนดไปแล้ว โจทก์ไม่ได้

การปกครองทรัพย์สินมรดก

ฟ้องขอให้ศาลทำลายข้อในโฉนด ทั้งไว้ชำนานกว่า ๒ ปี จึง
ฟ้องขอแบ่งมรดกในคดีนี้ พิพากษาว่าโจทก์ฟ้องไม่ขึ้น ที่นา
เป็นสิทธิแก่จำเลยผู้มิชื้อในโฉนดผู้เดียว (ฎีกา ๒๗๗/๒๔๕๖
น. ทง - อ. แดง, พ. ออกโฉนด ๓๒๗ น. ๓)

๔๓๐. (ข) ให้ผู้โอนปกครองมรดกแทนตน มีตัวอย่างคำ
พิพากษาศาลฎีกา ดังต่อไปนี้

๔๓๓. เจ้ามรดกเขียนหนังสือสั่งให้บุตรคนหนึ่งปกครองที่ดิน ไร่
ให้แก่บุตรภรรยาทั้งหลายของเจ้ามรดก บุตรภรรยาฟ้องขอแบ่ง
ได้ ถึงไม่ได้ปกครองเอง ในกำหนด ๓ ปี เพราะบุตรที่
ปกครองนั้นปกครองแทนบุตรภรรยาทั้งหมด ฎีกาเป็นตรีศัตย์ของ
เขา (ฎีกา ๓๗๗/๓๒๒ เบียม - เขื่อน)

๔๓๒. ทายาทที่ไม่ได้เข้าอยู่ในที่ดินมรดกกับทายาทที่เข้าอยู่ในที่ดิน
มีสัญญากันว่า ให้แบ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่ที่ดินนี้แก่กัน
ตัดสินว่าทายาทที่เข้าอยู่ในที่ดินนั้นปกครองแทนผู้ที่ไม่ได้เข้าอยู่
ในที่ดินนั้นด้วย บุตร ๕ คนได้ รับที่นาของบิดาเป็นมรดก
สัญญากันว่าไม่ให้ ที่นาเป็นกรรมสิทธิแก่ใครคนเดียว ให้ผลัดกัน
ทำคนละปี บุตรคนหนึ่งไปอยู่เมืองไกลมาทำนาไม่ได้ ตกลง
กันว่าบุตรคนใดได้ทำนาขึ้น ให้คนนั้นส่งเข้าเปลือกแก่บุตร
ที่อยู่เมืองไกลละ ๒๐ สัก ได้ประพฤติกินนี้เสมอมา ๓๐ ปี แล้ว

บุตรที่อยู่มืองไกลตาย ทักสินว่าผู้สืบสายโลหิตที่มีสิทธิจะไ้รับ
เข้าเปลือกรจากผู้ทำนาตามเคย (ฎีกา ๔๔๘/๒๔๕๖ ข. กงทพ
—หนานนน)

๔๓๓. ชายตาย มารดาและภรรยาของผู้ตายปรองตองกันทำบัญชี
ทรัพย์สินมฤตก ลงชื่อด้วยกันมอบให้ผู้สืบทอดรักษาไว้ ทรัพย์สิน
บางอย่างภรรยา รักษา ทักสินว่าภรรยาปกครองแทนมารดาของ
ผู้ตายด้วย (ฎีกา ๒๘๑/๒๔๕๗ นม—แซม)

๔๓๔. ผู้ใดปกครองที่ดินในฐานะเป็นผู้ปกครองมฤตกแทนผู้เยาว์
จะอ้างตนเป็นเจ้าของ เพราะเหตุว่าได้ปกครองมานานนี้ไม่ได้ ต้อง
นับว่าเด็กเป็นผู้ปกครองทรัพย์สิน โดยมิผู้ปกครองแทนตน
(ฎีกา ๒๐/๒๔๕๗ หนน—อ. สาย)

๔๓๕. ทายาทเป็นผู้เยาว์ มารดาพาไปอยู่ที่อื่น ชาวใดปกครอง
มฤตกมากกว่าผู้วินิจฉัยว่าชาวใดปกครองแทนผู้เยาว์นั้น (ฎีกา
๗๐๔/๓๒๗ น. ก—อ. จัน ให้กช้อยกเว้นข้อ ๔)

๔๓๖. มารดากายเมื่อยตัวมีอายุได้ ๘ ปี ทรัพย์สินมฤตกของมารดา
ตกอยู่กับลุง ลุงได้แสดงต่อขาระกานันว่า จะรักษาทรัพย์สินไว้
ให้แก่หลานคือบุตรของผู้ตาย ต่อนี้มา ๓๐ ปีลุงตาย ภรรยา
ของลุงต้องส่งทรัพย์สินแก่บุตรของผู้ตาย ซึ่งลุงได้ปกครองทรัพย์สิน
ไว้แทน (ฎีกา ๓๔๕๕/๒๔๖๒ น. จ่าง—นางใหม่)

๔๓๗. ผู้ปกครองที่ดินมฤตกไว้ ให้แก่น้อง ซึ่งเป็นผู้เยาว์ แล
อยู่ในปกครองของพี่ พริบโฉนดสำหรับที่ดินให้ชื่อตนเองกับภรรยา

การปกครองทรัพย์สินมรดก

๑๕๕

เป็นเจ้าของทรัพย์สินอันคงตัวไม่ ถัดล่วงมา ๓๐ ปีเศษ นั้นของ
ฟ้องขอส่วนมรดกจากพี่ พี่พากษาว่าฟ้องได้ (ฎีกา ๕๐๓/๒๕๖๖
นางชัย—น. เพิก)

๕๑๗. ผู้ใดปกครองทรัพย์สินมรดกไว้ ในมือ แลได้เป็นผู้ปกครองผู้เยาว์
ซึ่งควรจะได้รับมรดกนั้นด้วย ศาลวินิจฉัยว่าผู้นั้นปกครองมรดก
แทนเด็ก แลไม่ยอมให้ได้ยงว่าปกครองอยู่โดยดีสิทธิตนเอง
เป็นเจ้าของฝ่ายเดียว ไม่ได้ปกครองแทนเด็กด้วย (ฎีกา
๒๘๗/๑๓๓ น. กวาน—ช. เนย, ฎีกา ๖๓๕/๒๕๖๘ น. พุท—น. หมี)

๕๑๘. ผู้ใดปกครองทรัพย์สินมรดกของผู้เยาว์อยู่จนผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ
(เป็นผู้ใหญ่) ถ้ามีเหตุที่ผู้บรรลุนิติภาวะไม่สามารถรับทรัพย์สิน
ของคนมาปกครองเองได้ (เช่นยังชิวชอยู่) วินิจฉัยว่าผู้ที่ปก
ครองแทนผู้เยาว์ ยังปกครองแทนอยู่ต่อไปตลอดเวลาที่ไม่สามารถ
นั้น (ฎีกา ๒๘๗/๑๓๓ น. กวาน—ช. เนย, ฎีกา ๓๐๕๗/๒๕๖๗
น. เขียว—นางสา)

๕๒๐. มรดกของบิดาซึ่งควรแบ่งในระวางมรดกทายาทบุตร ฤา
ของมารดาที่ควรแบ่งในระวางมรดกทายาทนั้น ถ้าแม้บิดาฤา
มารดาใช้สิทธิปกครองเสียคนเดียวทั้งหมด โดยไม่แบ่งให้แก่บุตร
ศาลวินิจฉัยว่าบิดาฤา มารดา ปก ครอง ใช้ สิทธิ แทน บุตร ตน ด้วย
เสมอไป ถึงแม้บุตรบรรลุนิติภาวะแล้วก็ตาม ซึ่งจะอ้างว่าบิดา

ฤา มารคา ไท่ ยักครอง โดยทางข่วขันธุ์ แลบุตรชากป่ครองมา
นานแล้วนั้นไม่ไค้ (ให้คูนัยแห่งคำอธิบายหมวด ๓ ตอน ๗ ว่า
ท้วยวิธีแย่งมฤคกขั้วขัน) ที่กล่าวนี้ไม่หมายความถึงญาติที่ไม่
ใช้ผู้สืบสายโลหิต.

หมวด ๒ ผู้จัดการมฤตก

- (๑) ผู้จัดการมฤตก ๓ จำพวก ๔๓๑-๔๓๓
- (๒) ผู้จัดการมฤตกโดยมีพันธกรรม ๔๓๘-๔๔๐
- (๓) การรับช่วงหน้าที่การงานของผู้จัดการมฤตก ๔๔๑-๔๔๔
- (๔) การรับและบอกปิดหน้าที่ผู้จัดการมฤตก ๔๔๕-๔๕๐
- (๕) ผู้จัดการมฤตกโดยผลการตนเอง ๔๕๑-๔๕๖
- (๖) การถอดถอนผู้จัดการมฤตก ๔๕๓
- (๗) หน้าที่ผู้จัดการมฤตก ๔๕๘-๔๗๓
- จัดการปลงศพผู้ตาย—จกษัตริย์—เจ้า
ครองและจำหน่ายทรัพย์ สิ้น—ประกาศเรียก
เจ้าหนี้—ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้—จัดการทรัพย์
ตามพันธกรรม—ชำระหนี้และแบ่งมฤตก
- (๘) สิทธิและอำนาจของผู้จัดการมฤตก ๔๗๘-๔๘๓
- อำนาจทำการค้า—อำนาจจำหน่ายทรัพย์
—อำนาจตกลงหนี้—อำนาจลงชื่อในโลก
- (๙) ความรับผิดชอบของผู้จัดการมฤตก ๔๘๔-๔๙๖
- รับผิดชอบเจ้าหนี้—รับผิดชอบผู้เสียหายเมื่อผู้ตาย
ทำละเมิด—รับผิดชอบในสัญญา—รับผิดชอบใน
ตัวเงิน—รับผิดชอบฐานละเมิดสิทธิ—รับผิด
เมื่อจำหน่ายทรัพย์ผิด—รับผิดชอบในบัญชี—ค่าเหนื่อย

หมวด ๒ ผู้จัดการมรดก

(๑) ผู้จัดการมรดก ๓ จำพวก

๔๓๓. เมื่อผู้ใดตาย ททรัพย์มรดกของผู้นั้นตกหน้าที่ของผู้แทน
ที่จะจัดการต่อไป ผู้แทนนี้เรียกว่า ผู้จัดการมรดก

๔๓๒. ผู้จัดการมรดกมี ๓ จำพวก คือ (๑) ผู้จัดการมรดกโดย
มีพินัยกรรม (๒) ผู้จัดการมรดกโดยไม่มีพินัยกรรม (๓) ผู้
จัดการมรดก โดยผลการตนเอง

๔๓๑. ผู้จัดการมรดกโดยมีพินัยกรรม (Executor) คือบุคคลซึ่ง
ผู้ตายทำพินัยกรรมตั้งแต่งไว้ให้ครอบงำทรัพย์สินมรดกของตน และ
จัดการให้เรียบร้อยไปตามคำสั่งในพินัยกรรม

๔๓๐. ผู้จัดการมรดกโดยไม่มีพินัยกรรม (Administrator) คือ
บุคคลซึ่งศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีมรดกนั้น ได้ตั้งให้เป็นผู้จัดการ

๔๒๙. เหตุที่จะขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกของผู้ตาย มีดังต่อไปนี้
คือ

(๑) เมื่อผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้เลย ฤๅได้ทำพินัย
กรรมไว้ แต่เมื่อเวลาตาย พินัยกรรมนั้นใช้ไม่ได้ด้วยเหตุใด
เหตุหนึ่ง ฤๅ

(๒) เมื่อผู้ตายได้ทำพินัยกรรม แต่ไม่ได้มีคำสั่งตั้งผู้ใด

ผู้จัดการมรดกโดยไม่มีพินัยกรรม

(๓) เมื่อผู้ตายได้ทำพินัยกรรม แล้วตั้งผู้จัดการมรดกไว้ แต่ผู้จัดการมรดกคนนั้นตายเสียก่อนเจ้ามรดกตกก็ กลายเป็นผู้ไม่สามารถตั้ง ขอกยกไม่ยอมรับจัดการก็ ฤๅตายเสียก่อนได้จัดการมรดกให้เสร็จสิ้นก็

๔๓๖. ถ้าผู้จัดการมรดก โดยมีพินัยกรรม ตายเสีย ในระหว่างจัดการมรดกยังไม่แล้ว และไม่ได้อำนาจพินัยกรรมสั่งไว้ประการใด ตั้งแต่เวลาที่ผู้จัดการมรดกตาย นี้ชื่อว่าทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมนั้น ไม่มีการแต่งตั้งผู้จัดการ

๔๓๗. ผู้จัดการมรดกโดยผลการตนเอง (Executor de son tort) คือบุคคลที่เข้าจัดการทรัพย์มรดกของผู้ตาย โดยผู้ตาย ฤๅศาล ซึ่งมีอำนาจไม่ได้แต่งตั้ง

(๒) ผู้จัดการมรดกโดยไม่มีพินัยกรรม

๔๓๘. ตามปกติแล้วผู้จัดการมรดกโดยไม่มีพินัยกรรมนั้น ก็คือผู้ทำพินัยกรรมต้องทำเป็นคำสั่งเด็ดขาดไว้ ในพินัยกรรมว่า ตั้งให้ผู้ใดเป็นผู้จัดการมรดกของตน แต่ถ้าไม่บ่งให้ผู้ใดเป็นผู้จัดการผู้ทำพินัยกรรมจะทำคำสั่งให้อำนาจแก่บุคคลใดคนหนึ่ง ให้ตั้งผู้จัดการมรดกแทนตนก็ได้ และดูเหมือนว่าผู้ที่ใครมีอำนาจตั้งว่า จะตั้งตนเองเป็นผู้จัดการมรดกก็ได้

๔๓๙. อนึ่งถ้าผู้ทำพินัยกรรมไม่ได้กล่าวข่งลงไว้ว่า ให้ผู้ใดเป็นผู้จัดการมรดกของตน แต่เมื่ออำนาจข้อความในพินัยกรรมโดยตลอด

กฎหมายมฤตก

แล้ว ปรากฏว่าได้มีขอยุติการให้คน ๆ หนึ่งกระทำการอื่นเป็น
หน้าที่ของผู้จัดการมฤตก คำขอยุติการดังกล่าวนี้
พอที่จะให้ศาลฟังว่าบุคคลนั้นเป็นผู้จัดการมฤตกตามพินัยกรรม
เช่นพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่บุตรคนหนึ่งมากกว่าคนอื่น และสั่ง
ให้บุตรนั้นชำระหนี้ซึ่งกองมฤตกจะต้องใช้ และให้จ่ายเงินเลี้ยง
ชีพแก่ผู้ใต้พินัยกรรมอื่น ๆ เป็นต้น

๔๔๖. ผู้จัดการมฤตกตามพินัยกรรมอาจไต่สวนแต่งตั้งให้มีอำนาจ
ทั่วไปก็ได้ ถ้าให้มีอำนาจกระทำการเฉพาะบางส่วนบางแผนกก็ได้
ผู้ทำพินัยกรรมอาจตั้งคนหนึ่งให้จัดการมฤตกของตนเฉพาะที่เป็น
สังหาริมทรัพย์ และตั้งอีกคนหนึ่งให้จัดการอสังหาริมทรัพย์ก็ได้
ถ้าตั้งคนหนึ่งให้จัดการมฤตกในประเทศ และตั้งอีกคนหนึ่งให้
จัดการมฤตกนอกประเทศก็ได้

(๓) การรับช่วงหน้าที่การงานของผู้จัดการมฤตก

๔๔๗. ถ้าผู้จัดการมฤตกมีหลายคน และคนหนึ่งตาย การงานใน
หน้าที่และอำนาจของผู้จัดการมฤตก ตกทอดแก่ผู้จัดการมฤตก
ที่ยังมีชีวิตอยู่ ผู้ที่ตายตั้งผู้อื่นแทนตนไม่ได้

๔๔๘. ถ้าผู้จัดการมฤตกโดยพินัยกรรมมีคนเดียว และผู้จัดการ
นั้นตายในระหว่างจัดการยังไม่แล้วเสร็จ อำนาจและหน้าที่ตก
ทอดแก่ผู้จัดการมฤตกโดยพินัยกรรมของผู้จัดการมฤตกที่ตายนั้น

หมดยุอายุ 20/4/2565
(ฎีกา ๔๕๕-๒๔๖๘ น. คำนวณอื่น-น. หลิมขกเม้ง)

การรับและบอกขีตหน้าทผู้จัดการมฤตค

๔๔๓. แต่ถ่าผู้จัดการมฤตคโดยพินัยกรรมตาย และไม่ได้ทำพินัยกรรมตั้งผู้จัดการต่อไป อำนาจและหน้าทของผู้จัดการมฤตคที่ตาย ไม่ตกทอดต่อไป

๔๔๔. ถ่าผู้จัดการมฤตคที่ศาลตั้งตาย อำนาจและหน้าทในการจัดการมฤตคไม่ตกทอดต่อไป ต้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมฤตคใหม่

(๔) การรับและบอกขีตหน้าทผู้จัดการมฤตค

๔๔๕. ถ่ามีพินัยกรรมตั้งผู้ใดเป็นผู้จัดการมฤตค ผู้นั้นจะขอรับขีตบอกขีตตำแหน่งหน้าทนักได้ วิธิตมนคงเพอแสดงการรับตำแหน่งผู้จัดการมฤตคกคชให้ ผู้ทพินัยกรรมตั้งให้เป็นผู้จัดการมฤตคนั้น ยนคำร้องขอให้ศาลอนุมัติ ให้ ตนเป็น ผู้จัดการมฤตคตามพินัยกรรมนั้น แต่ถ่าผู้จัดการมฤตคโดยพินัยกรรมไม่ร้องต่อศาล และเข้าจัดการทรัพย์สินของผู้ตาย โดยกิริยาที่ให้เห็นว่ายอมรับเป็นผู้จัดการมฤตคนั้นก็ได้ ตัวอย่างเช่น จัดชำระหนี้สินแก่เจ้าหนของกองมฤตค จัดการทวงหนแก่ลูกหนของผู้ตาย ส่งจดหมายถึงผู้มีตารงานเกยวข้องกับทรัพย์สินของผู้ตาย อ้างคนเป็นผู้จัดการมฤตค กิริยาเหล่านี้เป็นการสำแดงรับหน้าทผู้จัดการมฤตคนั้นแล้ว

๔๔๖. ผู้ใดทได้ยอมรับตำแหน่งเป็นผู้จัดการมฤตค จะกลบขีตบอกขีตและเพิกถอนหน้าทของตนเสียไม่ได้ อนึ่งผู้จัดการมฤตคโดย

กฎหมายมรดก

พินัยกรรม จะรับทำการแต่บางส่วน และบอกยกเสียบางส่วน
ไม่ได้ รัชก็ของรับทั้งหมด ยกก็ของยกทั้งหมด ตามที่พินัยกรรม
แต่งตั้งไว้

๔๔๗. ผู้ใดเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ที่เป็นผู้จัดการมรดก โดย
พินัยกรรมของผู้อื่นอีกคนหนึ่ง ถ้าย่อมรับเป็นผู้จัดการมรดก
ของคนหลังแล้วจะบอกยกไม่รับเป็นผู้จัดการมรดก ของคนก่อน
ไม่ได้

๔๔๘. ผู้ใดในพินัยกรรมตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดก จะบอกยกไม่รับ
จัดการก็ได้ แต่การบอกยกนั้นไม่สิ้นสุดจนกว่าจะได้อำนาจ
ต่อศาล และสั่งพินัยกรรมต่อศาลด้วย

๔๔๙. พินัยกรรมซึ่งผู้ถูกตั้งบอกยกไม่รับเป็นผู้จัดการมรดก จนถึง
ร้องต่อศาลแล้วดังนี้ นับเหมือนหนึ่งว่าพินัยกรรมนั้นไม่ได้ตั้งผู้
จัดการมรดกไว้ และศาลจะเป็นผู้ตั้งผู้จัดการมรดกเอง เมื่อ
ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อได้ร้องขอ

๔๕๐. แต่ถ้าผู้มีชื่อเป็นผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม ไม่กระทำ
การใดเลย ผู้มีผลประโยชน์อื่นจะได้เสียจากทรัพย์มรดกนั้น
จะร้องขอให้ศาลบังคับให้ผู้จัดการมรดก กระทำตามหน้าที่ของตน
และถ้าผู้นั้นจะบอกยก ก็ขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก เหมือนหนึ่ง
พินัยกรรม ไม่ได้แต่งตั้งไว้ ก็ได้

(๕) ผู้จัดการมรดกโดยพลการตนเอง

๔๕๓. ผู้จัดการมรดกโดยพลการตนเอง (Executor de son tort) คือบุคคลที่เข้ากระทำการในตำแหน่งหน้าที่ผู้จัดการมรดก ถูกเข้าขวางการทรัพย์สินของผู้ตาย โดยเจ้าทรัพย์ไม่ได้ทำพินัยกรรมตั้งไว้ และศาลก็ไม่ได้มีคำสั่งตั้งให้เป็นผู้จัดการ

๔๕๓. บุคคลกระทำการเพียงไรจึงจะเรียกว่า เป็นผู้จัดการมรดก ทั้งกล่าวนี้ ไม่มีเกณฑ์แน่นอน เหตุผลอันเล็กน้อยอาจทำให้ศาลชี้ขาดว่าบุคคลผู้หนึ่งเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายได้ ถ้าผู้นั้นเข้าเกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ของผู้ตาย ด้วยกิริยาที่เห็นได้ว่าผู้นั้นได้ใช้อำนาจ ถูกกระทำโดยตั้งใจใช้อำนาจอย่างผู้จัดการมรดก

๔๕๓. กิริยาที่ผู้รับมรดกคนหนึ่งจัดการทวงหนี้แก่ลูกหนี้ของผู้ตายก็จัดการชำระหนี้ของผู้ตายก็จัดการค้าขายของผู้ตายคือไปก็ค้ำหน้าขายทรัพย์สมบัติของผู้ตายก็ กิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งกล่าวนี้อาจเป็นเหตุให้ศาลชี้ขาดว่าผู้รับมรดกคนนั้นเป็นผู้จัดการมรดกได้

๔๕๔. บุคคลอาจกระทำการต่าง ๆ เพราะมีเหตุจำเป็นที่จะต้องกระทำ เช่นว่าทำศพผู้ตาย ถิ่นเงินมรดกของผู้ตายไว้ตามสมควรเพื่อใช้ในการทำศพ จัดการเก็บทรัพย์สินของผู้ตายไว้ให้พ้นภัย จากบัญชีทรัพย์สินของผู้ตาย สิ่งของจำเป็นสำหรับ

- ครอบครัว และบ้านเรือนของผู้ตาย จ่ายค่าเลี้ยงช้างม้าโคกระบือของผู้ตาย และค่าหม้อซึ่งรักษาผู้ตาย บุคคลกระทำการทั้งนี้ นับไม่ต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้จัดการมรดก โดยผลการตนเอง
๔๕๕. บัญญัติว่าบุคคลใดเข้าเกี่ยวข้องกับวงการทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย ประการใดนั้นเป็นบัญญัติจริงแท้ แต่บัญญัติว่ากิริยาที่บุคคลเข้าเกี่ยวข้องกับวงการทรัพย์สินมรดกของผู้ตายด้วยประการอย่างนั้น ๆ พอที่จะชี้ชัดว่าเป็นผู้จัดการทรัพย์สินมรดกหรือไม่ เป็นบัญญัติกฎหมาย
๔๕๖. ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๖/๓๒๗ พระยาบริรักษ์—อ. กิมไซ เจ้าทรัพย์เมื่อก่อนตาย ได้ตั้งผู้หนึ่งช่วยวางใจเป็นผู้จัดการมรดกของตน ครั้นเจ้าทรัพย์ตายแล้ว ผู้หนึ่งได้เข้าจัดการมรดกของผู้ตายตามคำสั่งมาช้านาน โดยผู้ที่จะได้รับมรดกไม่คัดค้าน ว่ากล่าว ศาลฎีกาตัดสินว่าผู้จัดการมรดกนั้นทำไม่ผิด ในเรื่องนี้ คำสั่งตั้งผู้จัดการมรดกนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่มีพยานกรรม แต่กิริยาที่บุคคลเข้าจัดการมรดกโดยไม่มีใครคัดค้าน ก็ทำให้เป็นผู้จัดการมรดกโดยผลการตนเอง โดยชอบด้วยกฎหมายได้

(๖) การถอดถอนผู้จัดการมรดก

๔๕๗. ผู้จัดการมรดกมีพยานกรรมก็ดี ผู้จัดการมรดกโดยศาลตั้งโดยผลการตนเองก็ดี ศาลอาจมีคำสั่งถอดถอนเสียจากหน้าที่ได้เมื่อผู้รับมรดกคนใดร้องขอ และมีเหตุอันสมควร (ฎีกาหมดอายุ 20/04/2565 ๒๓๓/๒๕๖๒ น. ชีวิตพิเศษ—นางหริ่ม)

(๗) หน้าทูลผู้จัดการมฤตก

หน้าทูลจัดการปลงศพผู้ตาย

๔๕๘. ผู้จัดการมฤตกมีอำนาจเข้าครองศพของผู้ตาย และมีหน้าที่รับผิดชอบในการปลงศพนั้น เว้นไว้แต่ในเรื่องปลงศพไม่ได้ มีพินัยกรรมสั่งไว้เป็นอย่างอื่น

๔๕๙. ส่วนการปลงศพจะต้องทำโดยวิธีใด เช่นเผาฯลฯ นั้นผู้จัดการมฤตกชอบที่จะได้ทำตามอย่างตามธรรมเนียม ถ้าผู้ตายทำพินัยกรรมสั่งไว้ ให้ทำศพประการใดอันเกินธรรมดา ก็เหมือนว่าคำสั่งนั้นไม่ผูกพันผู้จัดการมฤตก

๔๖๐. ค่าใช้สอยในการปลงศพนั้น ผู้จัดการมฤตกจะจ่ายได้ตามสมควร จากทรัพย์สินมฤตกของผู้ตายก่อนจ่ายใช้หนี้สิน และค่าการงานอื่นๆ ผู้จัดการมฤตกจะจ่ายค่าปลงศพได้มากน้อยเท่าไรก็ยิ่งดีแล้วแต่ยศยวรรตาศักดิ์ และฐานะานุรูปของผู้ตาย (ฎีกา ๓๔๔/๑๑๘ น. แม้น-อ. เปลียน) ถ้าผู้จัดการมฤตกจ่ายค่าปลงศพมากเกินสมควรแก่ฐานะของผู้ตาย ศาลมีอำนาจตัดสินให้เขาทรัพย์สินมฤตกออกใช้เพียงจำนวนที่ศาลเห็นสมควรเท่านั้น (ฎีกา ๒๑๘/๒๔๖๐ นางบุญลือม-น. ไปซอง)

๔๖๑. ค่าเครื่องแต่งตัวไว้ทุกข์ซึ่งจัดให้แก่ภรรยา แลบุตรของผู้ตายนั้น ไม่นับว่าเป็นค่าปลงศพของผู้ตาย ซึ่งจะเรียกคืนได้จาก

กฎหมายมรดก

กองมรดกได้ เว้นไว้แต่มีธรรมเนียมที่ทำกันมา (ให้คู่ต่อสู้ไปใน
หมวดเบ็ดเตล็ดหมวด ๗ ตอน ๒, ๕๓๐-๕๓๒)

หน้าที่ทักขณัติทรัพย์ของผู้ตาย

- ๔๖๒. ผู้จัดการมรดกควร ทำขณัติทรัพย์สินของผู้ตายตามที่มีอยู่ไม่
ว่าเป็นทรัพย์สินชนิดใด หน้าที่ทำขณัติทรัพย์ของผู้ตายนี้ ไม่มี
บทกฎหมายบังคับโดยเด็ดขาด ในกฎหมายเก่า (มรดก ๓,
๕๓ ก.) มีกล่าวถึงการประมวลทรัพย์และการขณัติทรัพย์มรดก
ของข้าราชการที่ถึงแก่กรรม ซึ่งแสดงว่ามีธรรมเนียมทำกัน
มาแต่โบราณ แต่ในชั้นหลังนี้ก็มีผู้ใดเขาใจใส่มาช้านานแล้ว
- ๔๖๓. ผู้จัดการมรดกตามคำสั่งศาลย่อมอยู่ได้อำนาจศาลที่จะบังคับ
ให้แสดงขณัติทรัพย์ของผู้ตายทั้งหมด ฤๅแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งได้
- ๔๖๔. ผู้หนึ่งผู้ใดที่มีผลประโยชน์ในกองมรดก เช่นเป็นเจ้าหนี้ฤๅ
ทายาทที่มีสิทธิที่จะร้องต่อศาลขอให้ ผู้จัดการมรดกแสดงขณัติ
ทรัพย์ของผู้ตาย และศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง
ฤๅไม่ตามแต่เหตุผลที่เห็นสมควร

หน้าที่เข้ครองแลจำหน่ายทรัพย์สินของผู้ตาย

- ๔๖๕. ผู้จัดการมรดกมีหน้าที่เข้ครองทรัพย์สินของผู้ตาย แล
จำหน่ายทรัพย์สินที่ไม่ควรจะได้ในวันนั้นภายในเวลาอันสมควร ตาม
หมวดอายุ 20/04/2565
ธรรมดาที่กำหนดเวลาขงหนึ่งนั้นเห็นว่าสมควรได้ แต่ข้อนี้ไม่มีบท

กฎหมายบัญญัติโดยเด็ดขาด ทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษตาม
เหตุพิเศษ ผู้จัดการมรดกจะถ่วงการขายให้แน่นเข้าไปกว่ายี่หนึ่ง
ก็ไม่ได้ และถ้าผู้จัดการมรดกกระทำการโดยสุจริต ถึงแม้
ความเสียหายเกิดขึ้นจากความแน่นช้านั้น ผู้จัดการมรดกก็ไม่
ต้องรับผิดชอบ

หน้าที่ประกาศเรียกเจ้าหนี้

๔๖๖. เพื่อที่จะคุ้มครองคนมิให้ต้องรับผิดชอบ ผู้จัดการมรดกควรลง
แจ้งความในหนังสือพิมพ์ ขอให้ ผู้ซึ่งอ้างตนเป็นเจ้าหนี้ของผู้ตาย
ยื่นหนังสือทวงหนี้แก่ตน ควรแจ้งความมากน้อยเพียงไร สุดแล้ว
แต่เหตุผลเป็นเรื่อง ๆ

๔๖๗. การลงแจ้งความให้เจ้าหนี้ยื่นหนังสือทวงหนี้ ถึงแม้ไม่มี
บทกฎหมายบังคับให้ทำก็ดี เมื่อพ้นเวลาที่กำหนดไว้ในแจ้งความ
ให้เจ้าหนี้ยื่นคำทวงหนี้แก่ตนแล้ว ผู้จัดการมรดกก็มีสิทธิที่จะ
แย้งยอมมรดกได้ โดยจ่ายใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ ที่เคยยื่นหนังสือทวงหนี้
และที่ผู้จัดการมรดกทราบนั้นก่อน และผู้จัดการมรดกไม่ค้ำชงรับผิดชอบ
ผิดต่อเจ้าหนี้ที่ไม่ได้ ยื่นทวงหนี้ภายในกำหนดและผู้จัดการมรดก
ไม่ทราบ ถ้าหากว่าทรัพย์สินของผู้ตายไม่มีเหลือ จึ่งอยู่
ในบางเรื่องเจ้าหนี้ที่มี โศก ยื่นหนังสือทวงหนี้ อาจติดตามเอาใช้หนี้
จากสินทรัพย์ในกองมรดกซึ่งได้แบ่งแจกไปแล้ว แต่จะฟ้องเรียก
ผู้จัดการมรดกเป็นจำเลยให้รับผิดชอบในฐานะที่เป็นผู้จัดการมรดกนั้น

กฎหมายมรดก

ไม่ได้ หนี้ที่ผู้จัดการมรดกทราบดีอยู่แล้วนั้น เจ้าหนี้ได้ ยินยอมหนี้ตามแจ้งความ ผู้จัดการมรดกก็ต้องกับทรัพย์มรดก ไว้ใช้หนี้แก่เขา

หน้าที่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้

๔๖๘. ทรัพย์สินของผู้ตายที่รวบรวมได้นั้น เมื่อได้ใช้จ่ายค่าปลงศพ ผู้ตายและค่าใช้จ่ายส่วยในการจัดการรวบรวมทรัพย์แล้ว ต้องเขา ออกชำระหนี้แห่งกองมรดกนั้นก่อน ต่อเมื่อเหลือจึงจะเอาออกแบ่ง แจกแก่ผู้รับมรดกได้ (มรดก ๓. ให้คู่ต่อไปในหมวดเบ็ดเตล็ด) ถ้าผู้ตายมีเจ้าหนี้หลายราย แลมรดกไม่พอใช้หนี้ ผู้จัดการ มรดกต้องชำระหนี้ตามลำดับบุริมสิทธิในประมวลกฎหมายแพ่ง แลพาณิชย์

หน้าที่จัดการทรัพย์ตามพันธกรรม

๔๖๙. พันธกรรมยกทรัพย์มรดกนั้น อาจแบ่งออกได้เป็นสองอย่าง คือยกทรัพย์โดยเจาะจง และยกทรัพย์โดยมีได้เจาะจง พันธ กรรมยกทรัพย์โดยเจาะจงนี้ ต้องบังคับทรัพย์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยบรรยายลักษณะแห่งทรัพย์นั้นอย่างแน่นอน และกันออกเป็น ส่วนหนึ่งต่างหากจากทรัพย์สินในกองมรดก เพื่อให้แก่ผู้รับ พันธกรรมคนหนึ่ง

หมดอายุ 20/04/2565

หน้าที่จัดการทรัพย์สินของพินัยกรรม

๔๗๐. ส่วนพินัยกรรมยกทรัพย์สินโดยมิได้เจาะจงนั้น มิได้ยังคงทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งโดยจำเพาะ เป็นแต่สั่งให้ผู้จัดการมรดกจัดหาให้แก่ผู้รับพินัยกรรม พินัยกรรมอย่างใดจึงเรียกว่ายกทรัพย์สินโดยเจาะจงและมีได้เจาะจงนั้น เป็นข้อจริงเท็จซึ่งต้องพิจารณาที่สำนวนถ้อยคำในพินัยกรรมเป็นประมาณ แต่พินัยกรรมยกที่ดินแปลงหนึ่งให้แก่ผู้ใดคนหนึ่ง นับว่าเป็นพินัยกรรมที่เจาะจง

๔๗๑. ผู้จัดการมรดก ไม่มีหน้าที่แจ้งให้ผู้รับมรดกคนใดทราบว่าคำสั่งในพินัยกรรมมีเงื่อนไขกำหนดไว้ประการใด ถึงแม้ว่าถ้าผู้รับพินัยกรรมกระทำการผิดเงื่อนไขนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้จัดการมรดกโดยเฉพาะตัวก็ ส่วนข้อหาว่าผู้จัดการมรดกจะต้องแบ่งแจกทรัพย์สินมรดก ภายในเวลาช้านานเพียงไรนั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ แต่อาศัยเหตุที่อายุของความมรดกมีกำหนดเวลาหนึ่งปี จึงชอบที่ผู้จัดการมรดกจะไม่แบ่งมรดกภายในปี ๑ และในระหว่างปี ๑ นี้ผู้จัดการมรดกชอบที่จะใช้เพื่อสอบสวนให้ทราบฐานะแห่งสินทรัพย์ และสินใช้ของผู้ตายว่าเป็นอย่างไร ผู้รับมรดกจะบังคับให้ผู้จัดการมรดก แบ่งทรัพย์สินให้แก่ตนก่อนสิ้นปี ๑ นั้นไม่ได้ แต่ถ้าผู้จัดการมรดกเอง มีความประสงค์จะแบ่งแจกมรดกก่อนสิ้นกำหนดปี ๑ ก็แบ่งแจกมรดกได้ (ล. ๑๔ น. ๖๐๖)

๔๗๒. นอกจากมีเหตุจำเป็น ผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมควรส่งมอบทรัพย์สินที่เจ้ามรดกสั่งไว้ให้ยกให้แก่ผู้ใดโดยเจาะจง ไม่

๔๗๒. นมตาอายุ 20/04/2565

กฎหมายมรดก

ควรเอาออกจำหน่ายขายเพื่อใช้หนี้ของผู้ตาย ส่วนค่ารักษา
ทรัพย์มรดกโดยเจาะจงนั้น ถ้าพินัยกรรมไม่ได้สั่งประการใด
ควรให้ผู้รับพินัยกรรมโดยเจาะจงนั้นเสีย ถ้าพินัยกรรมสั่งว่าให้
เอาทรัพย์มรดกที่มิได้เจาะจงออกใช้ค่าใช้จ่ายในการจัดการมรดก
ตามพินัยกรรมนั้น ก็ถือเอาได้ว่าค่ารักษาทรัพย์มรดกโดย
เจาะจง ต้องเอาเงินกองกลางเสีย (ล. ๑๔ ม. ๖๐๘)

๔๗๓. ถ้าผู้ตายได้ทำพินัยกรรมแจกมรดกไว้ แต่ทรัพย์มรดกมีไม่
พอจะแบ่งแจกแก่ผู้รับพินัยกรรมให้ครบถ้วนได้ ผู้จัดการมรดก
ชอบที่จะเฉลี่ยทรัพย์ที่พินัยกรรมมิได้ยกให้แก่ผู้ใดโดยเจาะจงนั้น
ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมตามส่วนมากและน้อย เว้นไว้แต่พินัยกรรม
ได้สั่งไว้เป็นอย่างอื่น

๔๗๔. ส่วนทรัพย์มรดกที่ผู้ทำพินัยกรรมยกให้ โดยเจาะจงนั้น ถึง
แม้ทรัพย์มรดกไม่พอแบ่งกัน ผู้รับมรดกโดยเจาะจงได้ทรัพย์
นั้น หากต้องเขาเฉลี่ยด้วยไม่ เว้นแต่เมื่อผู้ตายมีหนี้สินมาก
แล้วทรัพย์มรดกที่มิได้เจาะจงมีไม่พอชำระหนี้ จึงต้องเอาทรัพย์
มรดกที่ให้ โดยเจาะจงนั้น ออกจำหน่ายใช้หนี้ตามส่วน (ชอธ
สระบุรี ล. ๑๔ ม. ๖๓๗, ๖๔๓)

ลำดับการชำระหนี้และแบ่งมรดก

๔๗๕. ถ้าผู้ตายทำพินัยกรรมแบ่งทรัพย์ไว้ และทรัพย์บางอย่าง
ได้ยกให้ โดยเจาะจง และบางอย่างมิได้เจาะจง ผู้จัดการ
มรดกอายุ 20/04/2565

ลำดับการชำระหนี้และแบ่งมรดก

๑๖๓

มรดกของเอาทรวัยโทได้เจาะจงนั้นจำหน่ายใช้หนี้ผู้ตายที่ไม่มรดกทรัพย์สินประกันก่อน

๔๗๖. ถ้าผู้ตายทำพินัยกรรมยกที่ดินยกตกซึ่งอยู่ในระหว่างก่อสร้างตามแบบแปลนให้แก่ผู้ใด และผู้ทำพินัยกรรมตายก่อนผู้รับเหมาได้ปลูกสร้างเสร็จ ผู้รับพินัยกรรมที่ดินนั้นมสิทธิเรียกร้องให้ผู้จัดการมรดก ปลูกสร้างตึกนั้นจนแล้วเสร็จ โดยเอาเงินมรดกส่วนที่มีได้เจาะจงให้แก่ผู้ใดออกใช้

๔๗๗. ถ้าผู้ตายทำพินัยกรรมยกทรัพย์ใดให้แก่ผู้ใดโดยเจาะจง และทรัพย์นั้นมีหนี้สินผูกพันอยู่ด้วยสัญญาจำนอง ผู้จัดการมรดกมีหน้าที่เอาทรัพย์มรดกส่วนที่มีได้เจาะจงนั้นมาไถ่ถอนการจำนองเอาที่ดินให้แก่ผู้รับพินัยกรรม เว้นไว้แต่พินัยกรรมมีข้อความข่งไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าผู้จัดการมรดกไม่สามารถไถ่ถอนได้ ผู้รับพินัยกรรมทรัพย์โดยเจาะจงนั้นมีสิทธิที่จะไถ่ถอนเอง และเรียกสินไหมทดแทนความเสียหายจากทรัพย์มรดกซึ่งมิได้มีคำสั่งโดยเจาะจงนี้ไว้ (ต. ๑๕ ม. ๖๖๗, ๖๖๘ ฎีกาที่ ๕๓๘/๑๒๘ ฝั้น-เมือง)

(๘) สิทธิและอำนาจของผู้จัดการมรดก

อำนาจทำการค้า

๔๗๘. ถ้าเจ้ามรดกมิได้ทำพินัยกรรมสิ่งไว้ ผู้จัดการมรดกไม่มีอำนาจประกอบกิจการค้าขายของผู้ตายต่อไป นอกจากเป็นการ

กฎหมายมรดก

กระทำเพื่อชำระบัญชีเลิกกิจการค้าขายนั้น เนื่องจากอำนาจที่ผู้
 จักการมรดกจะจำหน่ายกิจการค้าขายของผู้ตายออกเป็นทรัพย์สิน ผู้
 จักการมรดกจะยึดการค้าขายต่อไปเฉพาะคราวหนึ่งภายในเวลา
 อันสมควร เพื่อขายทรัพย์สินนั้นตามสภาพสมบูรณ์แห่งการ
 ค้าขายที่ทำได้ แต่ผู้จักการมรดกจะยึดการค้าขายเพื่อผลทั้ง
 นี้ตลอดไปโดยไม่มีกำหนดเวลานั้นไม่ได้ ถึงอย่างไรก็ดีเป็นหน้าที่
 ที่ผู้จักการมรดกจะรักษาการค้าขายของผู้ตายไว้ ให้เป็นสินทรัพย์
 ในกองมรดก แห่งแต่เหตุนี้ ถ้าผู้จักการมรดกยึดการค้าขาย
 ต่อไปหลายปี โดยสุจริตแล้ว ผู้จักการมรดกหาต้องรับผิดชอบ
 อย่างไร (ต. ๓๔ ม. ๖๗๘)

อำนาจจำหน่ายทรัพย์สิน

๔๗๘. ผู้จักการมรดกมีอำนาจเด็ดขาดที่จะเข้าครอบงำทรัพย์สินของ
 ผู้ตาย และมีสิทธิที่จะจำหน่ายขายทรัพย์สินนั้น ฤ็จําของจํา
 ก็ได้ ผู้รับจําของฤ็ผู้ซื้อทรัพย์สินจากผู้จักการมรดก มีสิทธิ
 ที่จะถือเอาว่าผู้จักการมรดกได้กระทำการโดยชอบด้วยหน้าที่ ผู้
 รับจําของฤ็ผู้ซื้อไม่จําเป็นจะต้องสอบสวนว่าผู้ตายมีหนี้สินฤ็ทำพินัย
 กรรมไว้หรือไม่ และไม่จําเป็นจะต้องทราบบว่า ผู้จักการมรดก
 จําของจําฤ็ฤ็ขายทรัพย์สินนั้นเพื่อเอาไปใช้ถาวรอย่างไร (ต. ๓๔

อำนาจตกลงหนี้

๔๗๐ ในการทำความตกลงหนี้สินของผู้ตายนั้น ผู้จัดการมรดกมีอำนาจอย่างมากมาย อำนาจของผู้จัดการมรดกมีตลอดถึงการที่จะตกลงหนี้สัญญาขอความยกยู่กับพินัยกรรม เช่นเดียวกับที่จะทำความตกลงกับเจ้าหนี้ของกองมรดก ปัญหาที่ต้องพิจารณาในคดีที่ผู้จัดการมรดกทำความตกลงหนี้ หรือขอความยกยู่ นั้น มีแต่เพียงว่าผู้จัดการมรดก ได้กระทำการโดยสุจริต ฎามีใช้ (ค. ๓๔ ม. ๒๗๖)

อำนาจลงชื่อในโฉนด

๔๗๑ ถ้าผู้ตายมีที่ดินเป็นมรดกและมีโฉนดสำหรับที่ดินนั้นผู้จัดการมรดกของผู้ตายมีอำนาจโอนทะเบียนใส่ชื่อตนในโฉนด ในหน้าที่ผู้จัดการมรดก

๔๗๒ กฎเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการที่ ๑๗ ข้อ ๕ มีว่า “ ถ้าในพินัยกรรม ผู้ตายมรณภาพยังชื่อคน ให้เป็นผู้จัดการแบ่งมรดก (เอ็กเซคิวเตอร์) แล้ว ผู้จัดการแบ่งแยกมรดกนี้ มีอำนาจที่จะขอให้ลงชื่อตนเองในโฉนดได้ เพื่อผู้แบ่งแยกมรดกนั้นจะได้โอนให้ ผู้ที่จะได้รับมรดกต่อไปในเบื้องหน้า ถ้าผู้จัดการแบ่งมรดกจะขอให้ โอนชื่อตรงไปยังผู้ที่จะได้รับมรดกนั้นก็ ได้ แต่ควรให้มีลายลักษณ์อักษรไว้เป็นสำคัญ ถ้าจะต้องจดทะเบียนลงชื่อ

ผู้จัดการมรดกในโฉนดแล้ว ให้ใส่ชื่อผู้นั้น แลต่อชื่อผู้นั้นไปให้
ลงว่า “ในหน้าที่ผู้จัดการมรดกของผู้นั้น ๆ”

๔๗๓ กฎข้อ ๓๐ ว่า “ในมรดกของผู้ตายที่ไม่มีพินัยกรรมนั้น
หากมีผู้จัดการมรดก (แคนนิบีสเตรเตอร์) ใดให้เหมือน
มรดกมีพินัยกรรม ผู้จัดการมรดกไม่มีพินัยกรรมเช่น
จะเป็นญาติของผู้ตายก็ได้ ฤ็เป็นผู้ไม่เกี่ยวข้องกันเลยก็ได้
ถ้ามีคนชนคนมาขอแก่ทะเบียนแล้ว ให้ออกประกาศมรดก
ยังความว่า ผู้นั้นมาขอในหน้าที่เป็นผู้จัดการมรดก เพื่อให้
โอกาสแก่ญาติทั้งหลายมาโต้แย้งต่าง ๆ ถ้าตกลงว่าเป็นผู้จัดการ
มรดกริงแล้ว ผู้นั้นมีอำนาจขอแก่ทะเบียนลงชื่อตนเองได้
เหมือนอย่างผู้จัดการมรดกมีพินัยกรรมที่บอกกล่าวแล้ว

(๕) ความรับผิดชอบของผู้จัดการมรดก
รับผิดชอบต่อเจ้าหนี้

๔๗๔ หนี้สินต่าง ๆ ของผู้ตายซึ่งถ้าผู้ตายมีชีวิตอยู่ เจ้าหนี้สามารถ
จะฟ้องไต่ถามได้ เจ้าหนี้ที่มีสิทธิจะฟ้องเรียกเอาจากผู้จัดการ
มรดกได้ดังนี้ แต่ความรับผิดชอบไม่เกินกว่าจำนวนทรัพย์สิน
ของผู้ตาย

๔๗๕ ถ้าผู้ตายทำสัญญาจะขายที่ดินให้แก่ผู้ใด และได้รับเงินราคา
จากผู้ซื้อแล้วจึงตาย ผู้ซื้อที่มีสิทธิเรียกให้ผู้จัดการมรดก โอน
โฉนดที่ดินขายให้แก่คนได้ (ฎีกา ๕๓๕/๒๔๖๕ น. เมิ่งชะ-นางแก้ว)

รับผิดชอบผู้เสียหายต่อเมื่อผู้ตายทำละเมิด

๔๗๖ แต่สัญญาซึ่งผูกพันอยู่ด้วยการงานเฉพาะตัวของผู้ที่สัญญา
นั้นเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย สัญญานั้นต้องเลิกกัน เช่นสัญญา
ในระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างต้องเลิกการจ้างกัน เมื่อนายจ้าง
ถูกลูกจ้างตายไปฝ่ายหนึ่ง สัญญาแต่หนึ่งสิ้นสุดสัญญาเขียนภาพ
ต้องเลิกกันเมื่อผู้แต่หนึ่งสิ้นสุดข้างเขียนนั้นตาย แต่ผู้จัดการ
มรดกมีสิทธิที่จะฟ้องเรียกเงินที่ผู้ตายหาได้แต่ในชีวิตของผู้ตาย
ๆเงินค่าเสียหายค่าแรงที่ผู้ตายควรได้รับ เพราะคู่สัญญามีเจตนา
จะให้ผู้ตายได้ (ต. ๑๔ ม. ๗๑๐, ๗๑๓)

รับผิดชอบต่อผู้เสียหายเมื่อผู้ตายทำละเมิด

๔๗๗ ผู้ตายทำความผิดฐานละเมิดสิทธิ ผู้เสียหายจะฟ้องเรียก
สินไหม จากผู้จัดการมรดกได้เพียงไรๆไม่แน่นอนเป็นปัญหา

๔๗๘ เว้นแต่การละเมิดนั้นเป็นการที่ผู้ตายได้กระทำความเสียหาย
แก่ทรัพย์สินของผู้อื่น ผู้เสียหายฟ้องเรียกสินไหมจากผู้จัดการ
มรดกได้ สินไหมในคดีดังกล่าวนี้จัดเข้าในแผนกหนี้สินธรรมดา
ของผู้ตาย (ต. ๑๔ ม. ๗๓๐)

ความรับผิดชอบในสัญญา

๔๗๙ ผู้จัดการมรดกเข้าเป็นคู่สัญญากับตนเอง ถึงแม้ว่าได้ทำ
สัญญาเพื่อประโยชน์แก่ของมรดกก็ต้องรับผิดชอบส่วนตัว จะจำกัด
ความรับผิดชอบของตนเพียงแต่จำนวนทรัพย์สินมรดกที่มีในมือคนไม่ได้

เช่นสัญญาจ้างแรงงานเป็นต้น แต่กรณีสัญญาดังกล่าวนี้
 เจ้าหนี้จะฟ้องผู้จัดการมรดกในหน้าที่ผู้จัดการมรดก เพื่อเอาใช้
 หนี้จากสินทรัพย์ ในกองมรดกก็ฟ้องได้ เมื่อสัญญาหรือกิจการนั้น
 มีลักษณะที่เห็นได้ว่าเป็นสัญญาหรือการงานของเจ้ามรดก (ฎีกา
 ๗๐๖/๒๔๖๖ นายบุญเพ็ง—น. ทองทราย)

- ๔๘๐ ผู้จัดการมรดกของผู้เป็นหุ้นส่วนที่ตาย ซึ่งมีสิทธิจะได้อرباح
 กำไร แต่ไม่เคยเข้าเกี่ยวข้องในการค้ำนั้น ไม่ต้องรับผิดชอบอย่างตน
 เป็นหุ้นส่วนในห้างนั้น (ถ. ๓๔ ม. ๗๓๓)

ความรับผิดชอบในทรัพย์สิน

- ๔๘๑ บุคคลผู้ มีหน้าที่ จะสละหลัง ทรัพย์สินในฐานะเป็นผู้จัดการมรดก
 ของที่ จะ สละ หลัง ทรัพย์สินนั้นด้วยด้อยค่าที่ตนจะไม่ต้องรับผิดชอบเป็น
 ส่วนตัว แต่ถ้าผู้จัดการมรดกไม่สละหลังด้วยด้อยค่าอย่างว่า
 ผู้จัดการมรดกก็ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวฐานเป็นผู้สละหลังทรัพย์สินนั้น
 (ถ. ๓๔ ม. ๗๓๔)

ความรับผิดชอบฐานละเมิดสิทธิ

- ๔๘๒ ผู้จัดการมรดกทำการละเมิดสิทธิผู้ใด ผู้จัดการมรดกต้องรับ
 ผิด เสียสินไหมเป็นส่วนตัว แต่ถ้าการละเมิดนั้นเกิดขึ้นโดย
 หมายยอม 04/2566
 กิริยาของผู้จัดการมรดกหรือตัวแทนของเขา เนื่องในการจัดการ

ทรัพย์สินมรดกตามสมควร ผู้จัดการมรดกมีสิทธิที่จะเอาสินทรัพย์
ในกองมรดกออกใช้ค่าเสียหาย

ความรับผิดเมื่อจ่ายทรัพย์สิน ผิด

๔๗๓ ถ้าผู้จัดการมรดกใช้จ่ายทรัพย์สินมรดกไปในทางที่ไม่ชอบ เช่น
จ่ายเงินมรดกใช้หนี้ของผู้ตาย โดยไม่ตั้งตามลำดับจ่ายก่อน
แลหลัง หรือจ่ายส่วนมรดกให้แก่ผู้รับมรดกไป โดยไม่กินเงิน
ไว้สำหรับใช้หนี้ หรือได้จ่ายเงินให้แก่เจ้าหนี้ที่ไม่มีสิทธิเรียกร้อง
ผู้จัดการมรดกต้องรับผิดชอบแก่เจ้าหนี้เป็นส่วนตัว (ล. ๓๔ ม. ๗๓๖
—๗๔๐)

๔๗๔ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๗/๒๕๖๒ (นางทองคำ—นางสาว
พง) ฟ้องสองคนเป็นเจ้าของแพหลังหนึ่งด้วยกัน เมื่อก่อนพิ
จะตายได้สั่งน้องว่าให้เอาแพถวายแก้ววัด แต่ขณะนั้นป่วยขย
น้องจึงผิดเพี้ยน รอให้พี่หายป่วย จึงจะนำไปถวายวัด ครั้นพี่
ตายลงน้องได้ล่องแพไปถวายวัดตามคำสั่งของพี่ บุตรของพี่
(ผู้ตาย) ซึ่งควรจะได้รับมรดกฟ้องเรียกแพหลังนี้จากน้อง ศาล
ฎีกาพิพากษาว่า จำเลยเป็นผู้รับมอบได้ถวายแพให้แก่วัดไปแล้ว
โดยซื่อ ก็ต้องเป็นอันแล้วกันไป

เป็นที่สงสัยว่า คำพิพากษานี้ไม่เป็นบรรทัดฐาน ต่อไปได้
ถ้าน้องได้เอาแพไปถวายวัดแต่ในเวลาพี่มีชีวิตอยู่ ก็ไม่เป็นปัญหา
เพราะน้องทำได้ ในฐานะเป็นตัวแทนของพี่ แต่ถ้าพี่ได้สั่งน้องโดย

กฎหมายมฤคก

เจาะจงให้เขาแพไปถวายวัดแต่ในเวลาที่ยังไม่ตาย นิ่งไม่ได้
 กระทำตามคำสั่งจนพิตายแล้ว นิ่งจะกลับเขาแพไปถวายวัด
 โดยอ้างว่าคำสั่งไม่ได้ เพราะนอกเขตคำสั่งเสียแล้ว ถ้า
 สั่งนึ่งให้เขาแพไปถวายวัดเมื่อพิตายแล้ว คำสั่งโดยไม่มี
 พินัยกรรมเป็นโมฆะเสียเปล่า และนึ่งจะทำการต่อไปได้แต่ใน
 ฐานะเป็นผู้จัดการมฤคกของพโดยพลการตนเอง เห็นว่าผู้จัดการ
 มฤคกไม่ว่าชนิดใด ไม่มีอำนาจเอาทรัพย์สินของผู้ตายไปถวายวัด
 โดยพวกผู้รับมฤคกไม่ยินยอม และด้วยเหตุว่าบุคคลกระทำการ
 ฝ่าฝืนกฎหมายอย่างความสุจริตชนเป็นข้อแก้ตัวไม่ได้ นิ่งควร
 ท้องรับผิด

ความรับผิดชอบในบัญชี

๔๘๕ เป็นหน้าที่ผู้จัดการ มฤคกต้องทำบัญชีแสดงการงานของตนที่
 จัดทำไปโดยแจ่มชัด แลต้องเตรียมพร้อมที่จะให้ผู้มีผลประโยชน์
 ในกองมฤคกตรวจดูได้ ผู้จัดการมฤคกจะแก้ตัวว่าไม่มีความรู้
 ความชำนาญการบัญชีนั้นไม่ได้ เพราะเหตุว่า ถ้าผู้จัดการมฤคก
 ทำบัญชีไม่เป็น ก็มีหน้าที่ต้องหาผู้รับการบัญชีทำให้แก่ตน ผู้รับ
 มฤคกไม่มีสิทธิที่จะบังคับให้ ผู้จัดการมฤคกคดบัญชีส่งแก่ตน แต่
 ผู้รับมฤคกมีสิทธิที่จะตรวจบัญชีซึ่งผู้จัดการมฤคกทำไว้ อนึ่งเมื่อผู้
 รับมฤคกร้องขอให้ ผู้จัดการมฤคกส่งบัญชีแก่ตน ถ้าผู้จัดการ

หมดอาณ 20/04/2565

คำเห็นชอบ

๓๖๗

มฤตกยอมจะคดีสั่งให้ ก็ชอบที่จะเรียกเอาค่าใช้สอยเพื่อการ
คดีข้อนั้นจากผู้รับมฤตกได้ (ต. ๓๔. ม. ๗๔๗)

คำเห็นชอบ

๔๙๖ ผู้จัดการมฤตกไม่มีสิทธิเรียกร้องเอาค่าฆ่าเห็นจิตทดแทนเวลา
แลความเหน็ดเหนื่อยในการจัดการทรัพย์สินมฤตกของผู้ตาย คง
เรียกได้แต่ค่าใช้สอยเท่านั้น เช่นถ้าผู้จัดการมฤตกต้องจัดการ
เก็บค่าเช่าบ้านทำหน้าที่ขายทอดตลาดทรัพย์สิน หรือเป็นผู้รักษาเงิน
ของผู้ตาย ผู้จัดการมฤตกจะเรียกค่าเห็นชอบสำหรับการทำงานนั้นไม่ได้
แต่ในคดีที่มีเหตุผลเป็นพิเศษ ศาลจะอนุญาตค่าเห็นชอบให้แก่
ผู้จัดการมฤตก เพื่อการงานส่วนใดที่เข้าทำก็อนุญาตได้ (ต.
๓๔. ม. ๗๔๗)

หมวด ๗ เบ็ดเตล็ด

(๑) การชำระหนี้มรดก	๕๐๑-๕๐๕
(๒) ค่าปลงศพเจ้ามรดก	๕๑๐-๕๑๒
(๓) ค่าธรรมเนียมความมรดก	๕๑๓-๕๑๕
(๔) วิธีพิจารณาความมรดก	๕๒๐-๕๓๐

หมวด ๗ เบ็ดเตล็ด

(๑) การชำระหนี้มรดก

๕๐๑. ถ้าญาติจะไต่รับมรดกของผู้ตาย เป็นลูกหนี้ผู้ตายอยู่ด้วย กฎหมายลักษณะมรดกขท ๓๒ บังคับให้เทียบจำนวนหนี้กับส่วนมรดกที่ควรได้ จำนวนที่มากกว่ากันเท่าใดนั้น เป็นจำนวนที่ญาติจะไต่รับเป็นส่วนมรดกญาติจะต้องใช้หนี้เข้าในกองมรดกของผู้ตาย สำหรับทุกวันนี้เห็นว่าขทประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนที่ว่าด้วยหักกลบลดหนี้ เป็นขทอันพึงยกมาใช้ ในคดีดังกล่าว
๕๐๒. ถ้ามีขทว่าลูกหนี้ของผู้ตายควรชำระหนี้แก่ผู้ใด ตอบว่า ให้ชำระหนี้แก่ผู้แทนของเจ้ามรดก ผู้แทนคือผู้จัดการมรดก

การชำระหนี้มรดก

ตามพินัยกรรม ผู้จัดการมรดกตามคำสั่งศาลฎาผู้จัดการมรดก โดยผลการตนเอง ถ้าไม่มีผู้จัดการมรดกดังกล่าวนี้ ฎาไม่ทราบได้ว่าผู้ใดเป็นผู้จัดการมรดก ลูกหนี้ควรชำระหนี้แก่ทายาทผู้ใหญ่ฎาทันทีกับผู้ตายมากกว่าคนอื่น

ถ้าผู้ตายมีภรรยาและบิดาหรือมารดาอยู่ คัดสินว่าลูกหนี้ต้องชำระหนี้แก่ภรรยาของผู้ตาย (ฎีกา ๕๘/๑๒๓ น.ม-น. เขียว)

๕๐๓. หนี้ซึ่งมีเอกสารแลการชำระหนี้จะต้องมอบคืนเอกสารแก่ลูกหนี้ นั้น เห็นว่าลูกหนี้อาจชำระหนี้แก่ทายาทคนหนึ่งคนใด ที่ได้เอกสารแห่งหนี้ไว้ โดยสุจริตและสามารถมอบคืนให้แก่ลูกหนี้ในเวลาชำระหนี้ได้

๕๐๔. ลูกหนี้ขายฝากที่ดิน สัญญาขายฝากทำที่อำเภอ ผู้ซื้อฝากขาย ผู้ขายฝากจึงได้ที่ดินจากผู้รับมรดกคนหนึ่ง ซึ่งสามารถมอบที่ดินและหนังสือสัญญาขายฝากคืนแก่ผู้ขายฝากได้ คัดสินว่าการไถ่ถอนนี้เป็นอันชอบที่จะทำได้ แม้ว่ามีผู้รับมรดกหลายคนด้วยกันก็ตาม (ฎีกา ๓๒๓/๒๔๕๗ น. เข็ม-น. อ่อน)

๕๐๕. ในเมื่อมีเหตุสงสัย ไม่ทราบว่าชำระหนี้ให้แก่ผู้ใด ลูกหนี้ชอบที่จะนำเงินวางศาล ฎาส่งแก่สำนักงานวางทรัพย์ ตามบัญญัติในมาตรา ๓๓๑ ถึง ๓๓๘ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๕๐๖. ถ้าผู้ตายเป็นลูกหนี้ใคร ลักษณะมรดกยบท ๓ ยังคงยัวให้เอาทรัพย์มรดกออกใช้หนี้ก่อน ต่อเมื่อเหลือจึงแย่งมรดกตามกฎหมาย

แต่ถ้าผู้รับมรดกได้รับทรัพย์สินมรดกไปแล้วก่อนโดยยังหาได้
ชำระหนี้ไม่ ผู้ที่ได้อรับทรัพย์สินไปต้องช่วยกันออกทรัพย์สินให้หนี้ของผู้
ตายตามส่วน แต่ไม่ต้องออกนอกเนื้อของตนเอง (ลักษณะที่หนึ่ง

๑๖, ๒๖, ๓๒, ๓๓)

๕๐๗. ถ้าผู้รับมรดกคนใดเอาทรัพย์สินมรดกซึ่งอยู่ในมือคนและยังไม่
ไต่เน่งกันนั้นออกขาย เพื่อเอาเงินชำระหนี้ของผู้ตาย ถ้ากระทำ
โดยสุจริตก็เป็นการชอบ (ฎีกา ๔๘๓/๒๔๖๗ น. พัวนางเล็ก)

๕๐๘. ผู้ตายยืมเงินเข้ามา แต่ไม่ได้ทำหนังสือสัญญาแก่ใครเป็น
สำคัญ ครั้นตายลง บุตรทำหนังสือรับรองจะใช้เงินแก่เจ้าหนี้
ครั้นมีคดีขึ้นถว้รยาของผู้ตายร้องคัดค้าน พิพากษาให้เอาทรัพย์สิน
มรดกออกใช้หนี้ (ฎีกา ๔๘๓/๒๔๕๗ ข. พรอย—น. ปริก)

๕๐๙. ทายาทซึ่งเป็นผู้เยาว์ไม่มีสิทธิรับรองหนี้ของผู้ตาย ถ้าได้
รับรองหนี้นั้นแล้ว ทายาทคนอื่น ๆ มีสิทธิจะเพิกถอนเสียได้

ก. มิได้เป็นหนี้โจทก์ที่จะเกิดสิทธิเรียกร้องได้ตามกฎหมาย
ครั้น ก. ตาย ข. ซึ่งเป็นทายาทคนหนึ่งและเป็นผู้เยาว์ได้ยอมคิด
ขายหนี้สินกับโจทก์ ครั้นโจทก์ฟ้องเรียกหนี้นั้น ข. ได้มารับรอง
ต่อศาลว่าเป็นหนี้จริง แต่ขณะนั้น ข. มีอายุ ๑๘ ปี ก. มีทายาท
คนอื่น ๆ อีก ทายาทอื่นร้องขอเข้ามาเป็นจำเลยแลคัดค้าน
หนี้รายนี้ ศาลฎีกาพิพากษาให้แย้งมรดก ก. และให้เอาส่วน

มรดกที่ ข. ผู้เยาว์จะได้รับนั้นออกใช้หนี้โจทก์ แต่ไม่เอาส่วน

คำปลงศพเจ้ามฤคก

๓๗๓

มฤคกของคนอื่นออกใช้ (ฎีกา ๘๗๔/๒๔๕๘ จันทรี่หน้า—ข. เจริญ) ผู้เยาว์ทำสัญญารับรองหนี้เป็นโมฆะกรรม แต่การลงโทษผู้เยาว์ซึ่งกฎหมายถือว่าไม่สามารถคุ้มครองตนเองได้นั้น หากหลักยาก

(๒) คำปลงศพเจ้ามฤคก

๕๓๐. ถ้าญาติคนหนึ่งได้ทักครองเงินของตนเองทำศพของผู้ตาย แลต่อมาได้เกิดฟ้องคดีมฤคกกันยังโรงศาล ญาติผู้ทักครองเงินทำศพร้องขอให้ชักเงินในกองมฤคกใช้คืนแก่ตนได้ แต่ต้องแสดงให้ปรากฏว่า ได้จ่ายไปเป็นจำนวนเงินแลในการที่สมควรแก่เกียรติยศของศพนั้น

๕๓๑. อนึ่งถ้าผู้ใด ได้ชักเงินทำศพโดยผู้ตายฝากฝากใช้ไว้ ผู้ นั้นฟ้องเรียกเงินค่าทำศพ จากผู้รับมฤคกของผู้ตายได้ (ฎีกา ๔๒๘/๒๔๖๕ น. เหลียว—น. ท้วง)

๕๓๒. ในเมื่อไม่ปรากฏแน่ชัดว่าใครเป็นผู้จัดการมฤคก และทายาท ไม่ตกลงกันว่าจะให้ใครเป็นผู้จัดการปลงศพ ศาลตัดสินว่าญาติที่สนิทควรเป็นเจ้าภาพจัดการปลงศพผู้ตาย (ฎีกา ๘๓๔/๒๔๕๖ น. พร้อม—อ. ทัก) เว้นไว้แต่มีเหตุผลให้เห็นว่า ญาติที่สนิทนั้น เป็นบุคคลที่ไม่สมควร

หน้าที่ผู้จัดการมฤคกปลงศพผู้ตาย ให้คุ้มมวกที่ ๖ ตอน

(๓) คำธรรมเนียมความมรดก

๕๓๓. โจทย์ผู้ฟ้องคดีมรดกต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง คก ๓๒๗ ส่วนค่าขึ้นศาลเสียความทันทรีบพิพาทฟ้องเรียก

๕๓๔. ญาติก่อนทายาทรับมรดกด้วย ศาลเคยเรียกค่าธรรมเนียมคำร้อง ๒ บาท

๕๓๕. คดีมรดกตามธรรมดา มักจะฟ้องขอให้ศาลแบ่งมรดกที่เคียว แต่เห็นว่าไม่จำต้องฟ้องตั้งนทกรเรื่อง ในคดีที่เจ้ามรดกมีทรัพย์สินยกเจ้าหนี้ลูกหนี้มาก ควรฟ้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก เพื่อจัดแบ่งให้เสร็จไปตามกฎหมาย ฤตามพินัยกรรมของเจ้ามรดก

๕๓๖. คดีมรดกที่ศาลพิพากษา แบ่งทรัพย์สินให้แก่ ทายาททั้งหลาย ศาลเคยให้ ชักเอาเงินใน กอง มรดก ออกใช้ค่าธรรมเนียม แลค่าทนายความ ตั้งผู้ทไต่เสียค่าธรรมเนียมไปแล้ว จึงให้ค่าธรรมเนียมของทุกคน

๕๓๗. ถ้าคดีใดปรากฏว่าความยุ่งยากไม่ปรองคองกัน เกิดขึ้นเพราะญาติผู้หนึ่งกระทำการทุจริตเกเรก้าวร้าว ศาลอาจบังคับให้ญาติผู้นั้นเสียค่าธรรมเนียมทั้งสิ้น ไม่ให้เอาเงินในกองมรดกออกใช้

๕๓๘. คดีพิพาทกันด้วยทรัพย์สินมรดก ระวังเมียคน หลัง กับบุตรเมียเก่าของเจ้ามรดก ให้ความตามทางพิจารณาว่า จำเลยผู้เป็นบุตรภิกษกเมียคั้งเอาทรัพย์สินส่วนของแม่เลี้ยง แลของน้อง โดยเพทุ

วิจิ
วิพิจารณาความมฤตก

บายหลายทอดหลายเท ตั้งแต่ครั้งมีชีวิตอยู่ ตลอดจน
กระทั่งสิ้นเชิงสู่ความ ศาลฎีกาพิพากษาว่า ให้บังคับเอาค่า
ธรรมเนียมจากทรัพย์สินส่วนแบ่งของจำเลยทั้งสิ้น (ฎีกา ๒๗๕/๒๔๕๘
อ. เล็ก-อ. เขียง)

๕๑๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๐/๒๔๕๗ น. สาย-อ. ผ่อง หอวัง
มีสิทธิจะมีส่วนมฤตก หอวังจึงยื่นฟ้องต่อศาล สามี่ของหอวัง
ให้เข้าชื่อเป็นโจทก์ฟ้องกับหอวังนั้นด้วย พิพากษาว่าสามี่ของ
หอวังไม่ได้เกี่ยวข้องเป็นญาติ ให้เสียค่าธรรมเนียมแทนจำเลย
ตลอดทุกศาล แต่คำพิพากษานี้เป็นไปตามครวความสมัย เห็น
จะพึงเอาเป็นบรรทัดฐานไม่ได้

(๔) วิพิจารณาความมฤตก

๕๒๐. ข้อไปนี้เป็นคชทศศาลได้ตัดสิน จึงรวบรวมไว้เป็นตัวอย่าง

๕๒๑. ลูกเขยฟ้องขอแบ่งสินเคิมของภรรยาที่ตาย ซึ่งแม่ยายเก็บ
เอาไป แต่ลูกเขยมีบุตรกับผู้ตาย และบุตรยังมีชีวิตอยู่
(ตามกฎหมายสินเคิมของภรรยาตกเป็นของผู้มีบุตร ไม่ต้อง
แบ่งให้แม่ยาย) ศาลไม่จำเป็นต้องแบ่งทรัพย์สินนั้นแก่แม่ยายดังฟ้อง
ตัดสินให้แม่ยายส่งทรัพย์สินทั้งหมดแก่ลูกเขยได้ (ฎีกา ๕๕๓/๓๒๖
น. เขียง-อ. แดง)

๕๒๒. โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์สินมฤตกของผู้ตายทั้งหมดจากจำเลย แต่
ได้ความว่าทรัพย์สินที่เรียกนั้น เป็นมฤตกที่ควรแบ่งกัน ศาลตัดสิน

กฎหมายมรดก

สินแบ่งเสียที่เกี่ยวโดยไม่ต้องให้ฟ้องใหม่ได้ (ฎีกา ๕๕๒/๑๒๖

๒) อ. เข้ม—อ. สอาด, ฎีกา ๓๔๑/๒๔๖๓ นาง โตะ—นาง ส่วน)

๕๒๓. โจทย์ฟ้องขอแบ่งมรดกซึ่งตกอยู่ในมือจำเลย จำเลยให้การว่า โจทย์เก็บเอาทรัพย์สินมรดกของผู้ตายไปข้างแล้ว พิจารณาได้ความว่ามีทรัพย์สินมรดกตกอยู่ที่โจทก์จำเลยทั้งสองฝ่าย ศาลบังคับให้ โจทก์ส่งทรัพย์สินที่อยู่แก่โจทก์ มาแบ่งด้วยได้ จำเลยไม่ต้องฟ้องแย้ง (ฎีกา ๕๘/๒๔๕๘ พระพิไชย—อ. แข)

๕๒๔. โจทก์ฟ้องขอแบ่งทรัพย์สินมรดกโดยอ้างตนว่าเป็นบุตรบุญธรรมของผู้ตาย ศาลล่างตัดสินยกฟ้องโจทก์ เพราะโจทก์รับมรดกไม่ได้ตามกฎหมาย แต่ตัดสินให้เอาทรัพย์สินมรดกของแบ่ง ในรวางญาติกับเมียผู้ตาย ศาลฎีกาดับคดีตัดสินว่า เมื่อฟ้องของโจทก์ไม่ควรรับไว้พิจารณา ศาลควรยกฟ้องเสียทั้งเรื่อง (ฎีกา ๘๒๓/๑๒๓ อ. เข็ม—อ. วัน)

๕๒๕. โจทก์ฟ้องขอแบ่งมรดกโดยอ้างว่า โจทก์เป็นภรรยาของผู้ตาย พิจารณาได้ความว่าโจทก์เป็นภรรยา แต่ไม่มีสิทธิจะรับมรดกของสามีตามกฎหมาย ในรวางพิจารณามีญาติอื่นยื่นคำร้องขอส่วนแบ่ง พิพากษายกฟ้องโจทก์และไม่แบ่งมรดกแก่ญาติผู้ยื่นคำร้อง ญาติผู้ไม่มีสิทธิได้ส่วนแบ่งต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ (ฎีกา ๓๓๕/๒๔๖๓ นางเชอ—เจ้าจอมสมบุญ)

๕๒๖. ในคดีเรื่องก่อน ศาลฎีกาวินิจฉัยเกณฑ์แบ่งมรดกไว้แล้ว ถึงคดีเรื่องหลังศาลล่างแบ่งผิดจากเกณฑ์เดิม คู่ความไม่ได้

ร้องฎีกาในชั้น ศาลฎีกาแก้ ให้แย้งตามเกณฑ์ ที่วินิจฉัยไว้ในเรื่องก่อน เพราะเหตุว่าถ้ามีฉันทนาการบังคับตามคำพิพากษาสองเรื่องก็จะขัดกัน (ฎีกา ๒๗๕/๒๕๖๐ นางบุญอุบลชัย—น. ไปซอง)

๕๒๗. โจทก์ฟ้องขอแบ่งมรดกที่ดินแต่โจทก์ขอแบ่งเป็นส่วนของตน ๓๐ ตารางวา พิจารณาได้ความว่าโจทก์ควรได้ที่ดินกึ่งหนึ่ง คัดสินให้จำเลยเป็นผู้เลือกอย่างไรอย่างหนึ่งในสองอย่างนั้น คือให้โจทก์ ๓๐ ตารางวา ฎีกาให้โจทก์กึ่งหนึ่ง ถ้าการแบ่งที่ไม่ตกลงกันให้ขายทอดตลาดแบ่งเงินกันตามส่วน (ฎีกา ๗๘๒/๒๕๖๓ น. ชิต—น. พัน)

๕๒๘. โจทก์ฟ้องอ้างกรรมสิทธิ์ที่ดิน ได้ความว่าเป็นของกลาง ควรแบ่งเป็นมรดก ศาลไม่ตัดสินแบ่งเพราะโจทก์ฟ้องผิดฐาน โดยโจทก์ไม่ได้ฟ้องเป็นคดีมรดก (ฎีกา ๘๘/๓๒๗ อ. ณี—อ. เทย) แต่ในชั้นหลังนี้มีคดีหลายเรื่องซึ่งโจทก์ฟ้องอ้างกรรมสิทธิ์ แต่พิจารณาได้ความว่าเป็นมรดกที่ควรแบ่ง ศาลตัดสินแบ่งเสียทีเดียว การตัดสินดังนี้ในบางเรื่องเป็นประโยชน์แก่ความที่ไม่ต้องฟ้องใหม่ แต่บางเรื่องเสียประโยชน์เพราะนอกประเด็น ถ้าจะว่าตามกระบวนการพิจารณาแล้วไม่ถูก อีกฝ่ายหนึ่งอาจเสียเปรียบด้วยไม่ได้ยกข้อต่อสู้ทางมรดกขึ้นเป็นประเด็นใหม่ เช่นจำเลยอาจมีข้อคัดค้านว่า โจทก์เป็นญาติที่ห้ามมรดกไม่นับเป็นญาติ ฎีกาโจทก์ไต่ถามเรื่องได้รับทรัพย์สินไปแต่ครั้งบิดาแล้ว มากกว่า

ส่วนมรดกทั้งนี้เช่นกัน เป็นหน้าที่ของนายจรรยาวิงอธิบายความ ให้ศาลเห็นทางเสียเปรียบของคดีฝ่ายตนแต่ต้นมิใช่ เพื่ออย่างที่ระ ใต้กระประเด็นสืบกันอีกฤาพิจารณาเพิ่มเติมกันใหม่

ในคดีระหว่างอ้าแดงเหว่า โจทย์นายทักจำเลย (ฎีกา ๑๒๐๘/๒๓๑) ศาลฎีกาอ้างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง คก ๑๒๗ ม. ๓๘ (๒) ในการพิจารณาเปลี่ยนคดีเรียก กรรมสิทธิเป็นคดี มรดกทั้ง กล่าวมาแล้ว เห็นว่าศาลวินิจฉัยยึดกฎหมายนี้ไกลมาก ถึงกับ แปรประเด็นความที่เขาพิพาทกัน

๕๒๙. ลูกสะใภ้ฟ้องขับไล่พ่อผัวออกจากที่นา โดยอ้างกรรมสิทธิ เป็นของตน พิจารณาได้ความว่าที่นาเป็นมรดกชาย ซึ่งเป็น สามีโจทก์และเป็นบุตรจำเลย และเป็นมรดกซึ่งควรแบ่งแก่ ภรรยาและบิดา ศาลฎีกาตัดสินแบ่งเสียทีเดียว (ฎีกา ๒๓๐/๒๔๖๖ นางเลื่อน—นายบุญตา)

๕๓๐. ที่ดินมรดกปกครองมาด้วยกัน คนหนึ่งปลูกตักลงในที่ดิน ทายาททั้งหลายไม่ว่ากล่าว ต่อมาภายหลังเกิดฟ้องแบ่งที่ดิน มรดกกันขึ้น ศาลพิพากษาให้ ตีราคาตักและราคาที่ดินแยกกัน ไว้ แล้วให้ขายทอดตลาดที่ดินกับตักรวมกัน ได้เงินเท่าไรให้ แบ่งเป็นราคาตักแก่ที่ดินตามส่วนเฉลี่ยของราคาที่กำหนดไว้ เงิน ค่าตักมอบให้เจ้าของตัก ส่วนเงินค่าที่ดินจึง เป็นมรดกที่แบ่ง กัน (ฎีกา ๒๙๔/๒๔๕๖ อ. อิน—พระยาเสถียร)

ดัชนี

ก.	จ.
กฎหมายเก่า ๒.	เจ้าภาพปดงศ์พ ๔๕๘. ๕๑๐-๕๑๒.
กราบบังคมทูล ๒. ๓. ๔.	ฉ.
กรรมสิทธิ์หนึ่งดื้อ ๗๐. ๗๑.	โฉนดที่ดินมฤคก ๔๗-๖๓.
กรรมสิทธิ์ในมฤคก ๓๕. ๓๘.	ช.
ค.	ชื่อในใบไต่สวน ๖๔-๖๕.
คนด่าบดัญญู ๘๐-๘๗.	ชายมีศักดิ์ ๓๕๓-๓๕๖. มรฎก ๑.
ค่าธรรมเนียมความ ๕๑๓-๕๑๘.	ชายด่ามัญญู ๑๗๘-๑๘๘.
คนใบทำพินัยกรรม ๒๘๑-๒๘๒.	มรฎก ๕๓.
ค่าปดงศ์พ ๕๑๐-๕๑๒.	ช.
คดีของกรรม ๒-๔.	ชั้นชั้น (มฤคก) ๒๕๖-๒๖๓.
ความตาย ๗๘-๘๗.	ญ
ความ (มฤคก) ๗๔-๗๗.	หญิงภรรยาชายตาย ๑๘๑-๒๐๓.
ความรับผิดชอบผู้จัดการ	หญิงมีสามีทำพินัยกรรม ๒๗๘.
มฤคก ๔๘๔-๔๘๖.	หญิงมีศักดิ์ ๒๐๓. ๒๘๔.
ง.	หญิงโสด ๒๐๒.
เงินประกันชีวิต ๗๒. ๗๓.	หญิงหม้าย ๒๐๒.

ฎ. (ต่อ)	ฉ.
หญิงหม้ายภรรยาพรากมณีนี	ถอดถอนผู้จัดการมฤตก ๔๕๗.
๓๓๗. มรฎก ๔๐-๔๓.	ท
หญิงอยู่เรือนบิดามารดา ๒๐๐.	ที่ดินของผัวเมีย ๓๐-๓๓.
ญาติที่ไม่นับ ๓๓๔.	ที่ดินมฤตก ๔๕-๒๓.
มรฎก ๒๓.๒๔.	ที่ดินหลายเจ้าของ ๒๒.
ญาติไม่ขอส่วนแบ่ง ๒๐. ๒๓.	ทายาท ๓๐๓.
พ. มรฎก ม. ๔.	ทายาทไม่มี ๓๔๖. ๔๗. ๓๔.
ญาติยกยอกมฤตก ๓๓๖.	ทรัพย์สินตามกฎหมายเก่า ๔๓.
มรฎก ๔๓ ก.	ทรัพย์สินในระวางผัวเมีย ๖-๗.
ญาติรับมฤตก ๓๗๒-๓๗๗.	ทรัพย์สินบางอย่าง ๔๐.
๓๗๗. ๓๗๘.	ทวงถามปากคำ ๒๗๘-๓๐๐.
ต.	น.
คดีขึ้นความมฤตก ๒๖.	นักพรต ๒๓๓.
ตั้งผู้จัดการมฤตก ๓๕. ๔๓๑.	หน้าที่ผู้จัดการมฤตก ๔๕๗-๔๗๗.
ต่างประเทศ (มฤตกคน)	หน้าที่สืบ (อายุความ) ๓๘๓. ๓๘๒.
๒๓๔-๒๔๓.	นางมีเรอ ๓๔๔.
ตาย ๗๗-๗๗.	หนี้มฤตก ๕. ๕๐๓-๕๐๘.
ตายพร้อมกัน ๓๗.	นำรับมฤตก ๓๒๗.
ตัวรับมฤตก ๓๒๗-๓๒๘.	เนือความในพินัยกรรม ๒๗๗-๒๗๘.

ป.

ป.

บุคคลวิกลจริตทำพินัยกรรม ๒๗๐.	ปกครองแทน ๔๑๐-๔๒๐.
แบ่งมรดกกันเอง ๒๒-๓๒.	ปกครองมรดก ๓๖. ๓๙๓-๔๒๐
แบ่งมรดกพี่น้องหนึ่ง ๒๔. ๒๕.	ปกครองเอง ๔๐๓-๔๐๙.
แบ่งระวางพี่น้อง ๓๒๕. ๓๒๖.	นำรับมรดก ๓๒๗.
แบ่งระวางภรรยา ๓๐๗-๓๓๒.	นำรับมรดก ๓๒๘ มรดก ๓๗.
มีคามารดา รับมรดก ๓๐๒-๓๐๖.	ณ.
๓๖๑-๓๖๔.	ผู้จัดการมรดก ๔๓๑-๔๙๖.
บุตรติดพ่อแม่ ๓๓๙. มรดก. ๓๓.	ผู้ซึ่งรับมรดกได้ ๓๐๑-๓๓๒.
บุตรตายก่อน ๓๒๒.	ผู้ซึ่งห้าม ๓๓๓.
บุตรในครรภ์ ๓๒๓. ๓๒๔.	ผู้ซึ่งพินัยกรรม ๒๙๒-๒๙๙.
บุตรนอกกฎหมาย ๓๔๐.	ผู้เยาว์ทำพินัยกรรม ๒๗๙.
บุตรบุญธรรม ๓๓๐. มรดก ๓๒.	ผู้รับพินัยกรรม ๓๓๒.
บุตรมีเรือน ๓๒๓. มรดก ๓๔. ๓๙.	ผู้รับมรดกตายก่อน ๓๗.
บุตรรับมรดก ๓๓๓-๓๒๔.	ผู้รับมรดกไม่ขอต่อวง ๒๓.
มรดก ๙-๓๕.	ผลของพินัยกรรม ๓๒๐.
บุตรละบิดามารดา ๓๔๓.	๓๓๓ ๓๔๔.
บำเหน็จบำนาญ ๓๕๕. ๓๕๖.	ผู้เสียชีวิต ๖-๙.
มรดก ๒.	ผู้เสียชีวิต (ทรัพย์สินในระวาง) ๖-๓๔.
บขกบคไม่รับมรดก ๓๔๕.	ผู้เสียชีวิตร้างแต่หย่า ๓๔๒.

พ.	ภ. (ต่อ)
พินัย ๓๕๗-๓๖๐.	ภาคบิดามารดา ๓๖๑-๓๖๔.
พินัยกรรม ๒๗๑-๓๕๕.	ภาคภรรยา ๓๖๕-๓๗๓.
มรฎก ๔๗. ๔๘.	มรฎก ๕. ๖.
พินัยกรรม (ผู้รับ) ๓๓๒.	ภาคหวดวง ๓๕๒-๓๕๖.
พินัยกรรม (เพิกถอน) ๓๔๕-๓๕๕.	ภูมิตำแหน่งต่างประเทศ
พินัยกรรม ไม่เกิดผล ๓๓๓-๓๔๔.	๒๓๔-๒๔๓.
พินัยกรรม ให้บุตร ๓๒๗-๓๓๑.	ภรรยาไม่เกิดบุตร ๓๓๓.
พินัยกรรม ห้าม ๓๓๗.	๓๖๗-๓๗๓.
พี่น้องรับมฤตก ๓๒๕. ๓๒๖.	ภรรยาไม่มีรับมฤตก ๓๐๗-๓๑๒.
มรฎก ๓๖.	ม.
พระสงฆ์รับมฤตก ๓๓๕.	มฤตกกรรมสิทธิ์หนึ่งข้อ ๗๐. ๗๓.
พราหมณ์ (หญิงหม้ายภรรยา)	มฤตกของผัวเมีย ๖-๓๔.
๓๓๗.	มฤตกความ ๗๔-๗๗.
พราหมณ์ (มฤตก) ๒๓๒-๒๓๓.	มฤตกคือ -- ๕.
พ.	มฤตกชาย ๓๕๐-๓๗๗.
พี่น้องขอแบ่ง ๒๓.	มฤตกขับช้อน ๒๕๖-๒๖๓.
ภ.	มฤตกคอกทอศ ๓๕.
ภาคญาติ ๓๗๒-๓๗๗.	มฤตกคอกหวดวง ๓๔๖. ๓๔๗.
พ. มรฎก ม. ๓.	มรฎก ๔๗.

ม. (ต่อ)	ร. (ต่อ)
มฤตคผู้ซื้อฝาก ๒๒.	ราชพิทยา ๑๕๗-๑๖๐ มรฎก ๒.
มฤตคผู้รับจำนอง ๒๒.	ร้องขอตั้งวงแบ่ง ๒๐.
มฤตคพระดังมี ๒๒๔-๒๓๑.	ถ.
มรฎก ๓๒.	ตั้งรับมฤตค ๑๒๗.
มฤตคพราหมณ์ ๒๓๒. ๒๓๓.	หตวงเงินหตวงญวน ๒๓๓.
มรฎก ๓๘ ๓๘.	หตวง (มฤตคเช้า) ๓๘. ๑๕๒.
มฤตคภูมิเจ้าหน้าต่างประเทศ	๓๕๗. ๑๕๒.
๒๓๔-๒๔๓.	ว.
มฤตคมีพนักกรรรม ๕๑-๕๓.	วิธีทำพนักกรรรม ๒๘๓-๒๘๖.
มฤตคไม่มีพนักกรรรม ๕๔-๕๖.	วิธีนับอายุความ ๓๖๕.
มฤตคหญิง ๑๘๐-๒๐๓.	วิธีแบ่ง ๑๘.
พ. มรฎก ม. ๒.	วิธีแบ่งมฤตคชาย ๑๕๐-๑๘๘.
มฤตคหุ่น ๒๗-๒๘.	วิธีแบ่งมฤตคซิมซัน ๒๕๖-๒๖๒.
มฤตคอิสต์ตาม ๒๔๔-๒๕๕.	วิธีแบ่งมฤตคต่างประเทศ
ป.	๒๓๔-๒๔๓.
ยกทรัพย์สินให้ ๓๗-๓๘.	วิธีแบ่งมฤตคพระดังมี ๒๒๔-๒๓๑.
ย้ายยารับมฤตค ๑๒๗-๑๒๘.	วิธีแบ่งมฤตคพราหมณ์
ร.	๒๓๒. ๒๓๓.
รักษาใช้บังคับศพ พ. มรฎก ม. ๓.	วิธีแบ่งมฤตคหญิง ๑๘๐-๒๐๓.

ว. (ค่อ)	ท.
วิธีแบ่งมฤตกอิสลาม ๒๔๔-๒๕๕.	หุ้นมฤตก ๒๗-๒๘. ให้มฤตก ๓๗-๓๘.
วิธีพิจารณา ๕๒๐-๕๓๐.	ห้ามรับมฤตก ๓๓๓-๓๔๕.
วินิจฉัย (พระราชา) ๒. ๓.	ป.
ส.	อุทิศให้วัด ๒๗๕.
ตั้งรับมฤตก ๓๓๕.	อำนาจผู้จัดการมฤตก ๔๗๗-๔๗๓.
ตั้งหาวิม ๔๓.	โชนโชนค ๔๗.
ตั้งญาแบ่ง ๒๗-๓๔. ๓๓๒.	ฮารัมมฤตก ๓๒๗.
ถาบตั้งญ ๗๗-๗๗.	ฮารัมภท ๓.
ถามเนรรับมฤตก ๓๓๕.	อตั้งหาวิม ๔๕.
ถามรับมฤตก ๓๐๗-๓๓๒. ๓๗๒-๓๗๗.	อิสลาม (มฤตก) ๒๔๔-๒๕๕. ฮายุกวาม ๓๕๖-๓๗๒.